

Strategia
2030

Instytut Rozwoju

STRATEGIA OBSZARU METROPOLITALNEGO GDAŃSK–GDYNIA–SOPOT DO ROKU 2030

III wersja z 9 czerwca 2015 r.

Obszar Metropolitalny
Gdańsk Gdynia Sopot

Gdańsk 2015

Lider Strategii 2030:

Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot

Partnerzy Strategii 2030:

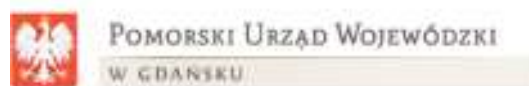
NORDA Metropolitalne Forum Wójtów,
Burmistrzów, Prezydentów i Starostów

Samorząd Województwa Pomorskiego

Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku

Gdański Uniwersytet Medyczny

Politechnika Gdańska

Uniwersytet Gdański

Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy w Gdańsku

Zarząd Portu Morskiego w Gdańsku SA

Allcon Investment Sp z o.o.

InnoBaltica Sp. z o.o.

Fido Intelligence Sp. z o.o.

Flextronics Sp. z o.o.

Gdański Klub Biznesu

Grupa Lotos SA

Olivia Business Center

Partnerzy Strategii 2030 (c.d):

Organizacja "Pracodawcy Pomorza"

Torus Sp. z o.o.

Interizon Pomorski Klaster ICT

Forum Rozwoju Aglomeracji Gdańskiej

Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej

Gdańska Organizacja Turystyczna

Instytut Kultury Miejskiej

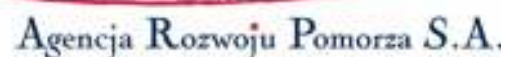
Stowarzyszenie Dobra Edukacja

Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział w Gdańsku

Agencja Rozwoju Pomorza

Strategia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030

III wersja z 9 czerwca 2015 r.

Na podstawie materiałów przygotowanych przez :

Marek Dutkowski: rozdziały 3.4, 5.7, 5.8, 6, 7,8

Tomasz Komornicki: rozdziały 2, 4, 3.1, 3.2, 3.5, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 7,8

Wiktor Szydarowski: rozdziały 3.3, 5.5, 5.6, 7,8

Jacek Zaucha: rozdziały 1, 4, 7, 8, redakcja całości

Tomasz Brodzicki: rozdział 9

Współpraca: **Marek Degórski, Piotr Siłka, Jakub Kwiatkowski**

Dokument został opracowany w ramach projektu pt. „**INTIS. Integracja i Synergia. Strategia Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2030**” realizowanego w ramach Programu Regionalnego Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014

Spis treści

Wprowadzenie.....	
Wprowadzenie.....	8
1. Czemu ma służyć Strategia i jakie są jej cechy charakterystyczne.....	9
1.1. Po co nam metropolia. Rola metropolii we współczesnym świecie	9
1.2. Po co nam strategia (cel napisania strategii i jej rola wobec innych dokumentów strategicznych).....	13
2. Co wynika z diagnoz cząstkowych?	15
2.1. Najważniejsze wnioski z części diagnostycznej	16
2.2.1. Nieodpowiednia struktura demograficzna.....	25
2.2.2. Niska dostępność zewnętrzna i wewnętrzna	26
2.2.3. Niski potencjał innowacyjny i naukowy.....	26
2.2.4. Niski poziom umiędzynarodowienia (internacjonalizacji).....	27
2.2.5. Brak ładu przestrzennego	27
2.2.6. Zróżnicowania wewnętrzne OM.....	28
2.2.7. Niewystarczająca współpraca	31
2.3. Wyznaczenie sfer potencjalnej współpracy	33
3. Prognozy i scenariusze rozwoju	34
3.1. Demografia, osadnictwo, zagospodarowanie przestrzenne.....	34
3.2. Transport.....	35
3.3. Gospodarka i technologia	36
3.4. Edukacja i rozwój społeczny	37
3.5. Zasoby przyrody, ochrona środowiska i energetyka.....	39
4. W jakim kierunku ma się rozwijać OM.....	40
5. Jak będziemy wspólnie rozwijać OM. Polityki metropolitalne	44
5.1. Polityka środowiskowa.....	44
5.2. Polityka demograficzno-migracyjna	47
5.3. Polityka przestrzenno-osadnicza.....	51
5.4. Polityka transportowa.....	58
5.5. Polityka rozwoju gospodarczego.....	66
5.6. Polityka energetyczna	75
5.7. Polityka edukacyjna	77
5.8. Polityka rozwoju społecznego.....	84
5.8.1. Polityka rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości	84

5.8.2. Polityka rozwoju społecznego w sferze zdrowia.....	86
5.8.3. Polityka rozwoju społecznego w sferze kultury	89
6. Jak będziemy promowali OM. Marka OM.....	92
6.1. Wprowadzenie.....	92
6.2. Uzasadnienie i cele kreowania marki OM G-G-S	94
6.3. Składniki i treść marki OM G-G-S	94
6.4. Adresaci marki OM.....	95
7. Jak będziemy wdrażali strategię	97
8. Jak będziemy badali, czy posuwamy się we właściwym kierunku	103
9. Rekomendacje dla strategii wojewódzkiej i powiatowych	119
10. Streszczenie.....	132
Aneks do rozdziału 2. Drzewka problemów	133
Aneks do rozdziału 3. Szczegółowe prognozy wariantowe rozwoju	138
Aneks do rozdziału 5. Potencjalne korzyści z polityk w ujęciu przestrzennym	148

Wprowadzenie

Metropolie są we współczesnym świecie najważniejszymi ośrodkami usług, innowacji, nauki i kultury, a także głównymi węzłami transportowymi. Przyszłość krajów i kontynentów jest zależna od tego, jak prężne są ich metropolie. **Można powiedzieć, że to one właśnie tworzą globalną gospodarkę.** W Polsce brakuje jednak spójnej i długofalowej polityki państwa prowadzonej względem obszarów metropolitalnych, czego wyrazem jest chociażby brak uchwalenia przez Sejm tzw. „ustawy metropolitalnej”. Dlatego podmioty tworzące metropolię Gdynia–Gdańsk–Sopot postanowiły się zmobilizować i zrobić same tyle, ile jest w ich mocy, aby ta metropolia mogła się rozwijać. W wyniku bezprecedensowego zaangażowania władz samorządowych i dzięki ich determinacji powstał dokument strategiczny, który ma kierunkować wspólne działania podmiotów naszej metropolii.

„Metropolie rządzą światem”

M. Castells

W Polsce brakuje jednak spójnej i długofalowej polityki państwa prowadzonej względem obszarów metropolitalnych, czego wyrazem jest chociażby brak uchwalenia przez Sejm tzw. „ustawy metropolitalnej”. Dlatego podmioty tworzące metropolię Gdynia–Gdańsk–Sopot postanowiły się zmobilizować i zrobić same tyle, ile jest w ich mocy, aby ta metropolia mogła się rozwijać. W wyniku bezprecedensowego zaangażowania władz samorządowych i dzięki ich determinacji powstał dokument strategiczny, który ma kierunkować wspólne działania podmiotów naszej metropolii.

Strategia to świadomy wybór ogniskujący wysiłki na najważniejszych celach i zadaniach. Na podstawie diagnozy obejmującej Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot (OM) oraz elementy sieci, w których on funkcjonuje lub będzie funkcjonował wskazano cel główny strategii. Jest nim

Wzrost konkurencyjności Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot oraz jego znaczenia w sieci metropolii

Strategia to także plan dokonania zmiany, celowy wybór kierunków i pól współpracy prowadzącej do osiągnięcia powyższego celu. Dlatego w strategii przyjęto trzy priorytety. Są to:

1. Rozwój gospodarczy ;
2. Rozwój społeczny ;
3. Rozwój przestrzenny;

Takie sformułowanie celów i priorytetów oznacza, że w strategii stawiamy na rzutkich, wykształconych i odpowiedzialnych ludzi oraz umiędzynarodowioną i innowacyjną gospodarkę funkcjonującą w dobrze urządzonej, dostępnej i otwartej przestrzeni powiązanej z ośrodkami wiedzy.

Wspólna strategia to również zobowiązanie wszystkich partnerów do jej systematycznego wdrażania. Priorytety będą realizowane przez wspólne działania podmiotów metropolii składające się na osiem polityk metropolitalnych. Za każdą politykę będzie odpowiadał wybrany podmiot, ale praktyczna ich realizacja odbywać się będzie w ramach partnerstw obejmujących wszystkich zainteresowanych i zgłaszających akces.

1. Czemu ma służyć Strategia i jakie są jej cechy charakterystyczne

1.1. Po co nam metropolia. Rola metropolii we współczesnym świecie

Cechą współczesnych układów metropolitalnych jest ich wysoki poziom rozwoju i jednoczesny szybki wzrost gospodarczy. Wynika to z faktu, że rodzaje działalności w nich koncentrowane charakteryzują się po pierwsze wysoką produktywnością (wysoką wartością dodaną na pracującego), a po wtóre z tego, że sektory w nich skoncentrowane osiągają szczególnie dużą dynamikę. O potencjale metropolii – węzła w sieci – nie decydują już jej zasoby w niej umiejscowione, lecz siła i jakość powiązań z innymi metropoliami¹. Metropolie swoje kontakty gospodarcze, społeczne i informacyjne domykają w światowej sieci metropolitalnej. Są węzłami w sieci powiązań gospodarki opartej na wiedzy, uczestniczą w powiązaniach naukowych, transportowych, IT oraz w tworzeniu innowacji.

Metropolia stanowi również istotny wyznacznik rozwoju dla regionu, w którym się znajduje. Tworzy nowe miejsca pracy w sektorach o wysokiej produktywności. Tworzy wreszcie zapotrzebowanie na usługi czasu wolnego, piękno krajobrazu. Zasila otaczający region, gdyż kreuje popyt na komponenty i elementy produktów, które w niej powstają. Jednocześnie trzeba jednak pamiętać, że w dobie malejących kosztów transportu tego typu relacje mogą dotyczyć nie tylko otoczenia metropolii, lecz także bardziej odległych regionów. Stąd wpływ metropolii występuje w wielu wymiarach geograficznych.

Metropolie oferują liczne korzyści:

- dla miast rdzenia metropolii, ponieważ rozwijają swoje powiązania międzynarodowe, łatwiej przyciągają inwestorów i wykształconych pracowników, dzięki czemu mogą zaistnieć na arenie międzynarodowej;
- dla obszarów wiejskich otaczających rdzeń, ponieważ wzrasta oferta metropolitalnych miejsc pracy oraz zapotrzebowanie na przemysł czasu wolnego, poprawia się dostęp dla ich mieszkańców do wysokiej jakości opieki zdrowotnej, kultury i oświaty. Z czasem do gmin wiejskich napływają też nowe inwestycje wymagające przestrzeni i dostępności, często relokowane z rdzenia;
- dla innych miast spoza rdzenia, ponieważ stają się na powrót centrami obsługi prężnych układów lokalnych, dzięki rozwojowi otaczających je gmin wiejskich i delokacji pewnych rodzajów działalności z rdzenia;
- dla regionu, ponieważ dzięki metropolii region może się szybciej rozwijać;
- dla kraju, ponieważ metropolie to „fabryki” PKB, a cały kraj rozwija się przede wszystkim dzięki sieci obszarów metropolitalnych;
- dla organizacji pozarządowych (NGO), ponieważ stają się pełnoprawnym podmiotem procesu metropolizacji i otrzymują istotną rolę i funkcje tworzenia kapitału społecznego (współkreowania rozwoju społecznego, który jest fundamentem procesu tworzenia metropolii);

¹ Doskonałym przykładem jest liczące niespełna 800 tys. mieszkańców miasto Charlotte w Płn. Karolinie, które stało się drugim po Nowym Jorku centrum finansowym USA, wyprzedzając tym samym wiele miast znacznie większych.

- dla świata nauki, ponieważ rozwój metropolii oznacza zapotrzebowanie na osoby wykształcone, tworzy popyt na usługi edukacji wyższej, a zarazem otwiera możliwości do wykorzystania w praktyce innowacji i pomysłów biznesowych powstałych na uczelniach, szczególnie istotne jest znaczenie metropolii dla rozwoju uczelni poza miastami rdzenia, gdyż rozwój obszarów zewnętrznych metropolii wzmacnia i tam popyt na tego typu usługi;
- dla biznesu, ponieważ metropolia to korzyści dla prowadzenia firmy w postaci przepływu wiedzy i idei, łatwości dostępu do rynków globalnych, napływu nowych inwestycji tworzących popyt na lokalne dobra i usługi, a zarazem szansa na wzrost skali i znaczenia rodzimych biznesów i ich przekształcenie z lokalnych na krajowe i międzynarodowe (nie przez przypadek metropolie są miejscami koncentracji działalności gospodarczej).

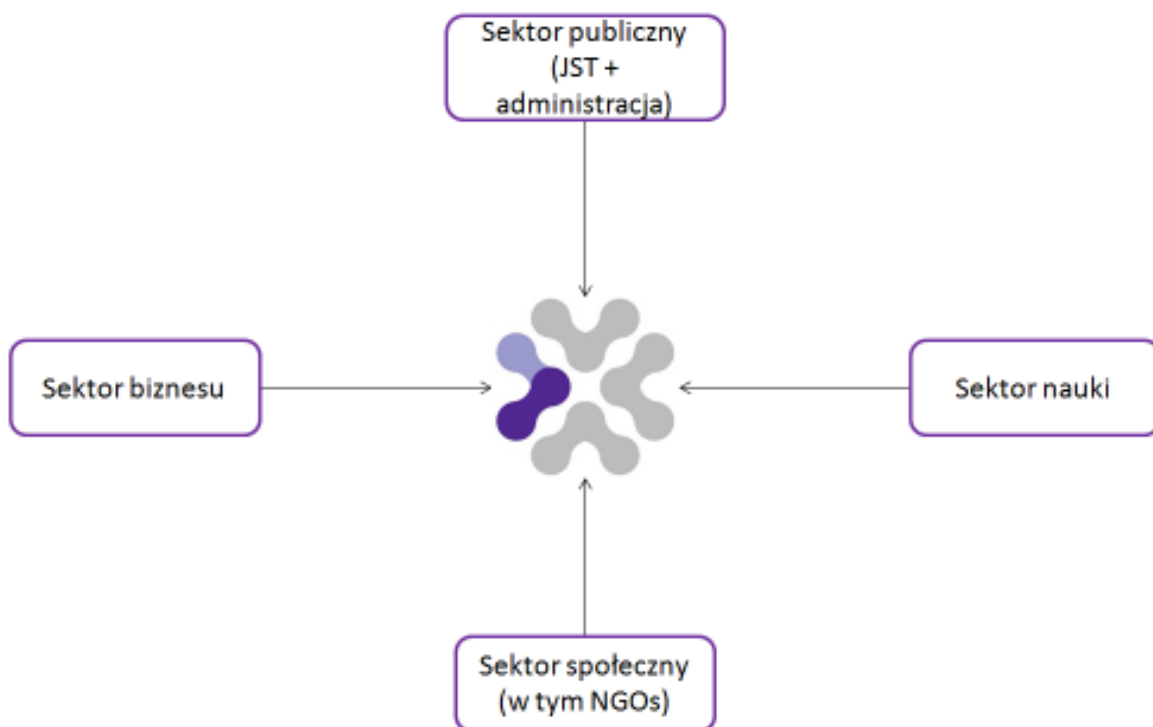
Metropolia to zatem nie tylko współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego. Jest to teren, jego zagospodarowanie,

tożsamość, kultura i sieć relacji, w których uczestniczą podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe, administracja samorządowa i centralna oraz sami mieszkańcy.

Czym jest metropolia

Metropolie to ośrodki lub aglomeracje pełniące określone funkcje metropolitalne (traktowane najczęściej jako synonim funkcji międzynarodowych lub globalnych, w tym funkcji kontrolnych w gospodarce, funkcji finansowych, naukowych i kulturalnych) i stanowiące element sieci ponadnarodowych.

Metropolię wyznacza sieć kształtujących się w sposób naturalny powiązań sfery biznesu, nauki, samorządów i sektora pozarządowego. W tworzenie metropolii mają wkład różnorodne podmioty: samorządy lokalne, gdyż inicjują proces współpracy; marszałek województwa pomorskiego, gdyż przekłada rozwój metropolii i wykorzystuje na rzecz rozwoju województwa, a zarazem pomaga, by rozwój województwa wspierał rozwój metropolii; wojewoda, który nadzoruje służby centralne ważne dla rozwoju metropolii; przedsiębiorcy, gdyż tworzą miejsca pracy i perspektyw rozwoju gospodarczego metropolii; NGO, gdyż kształtują kapitał społeczny metropolii i uczelnie wyższe, gdyż tworzą innowacje i kapitał ludzki (rycina 1.1.).

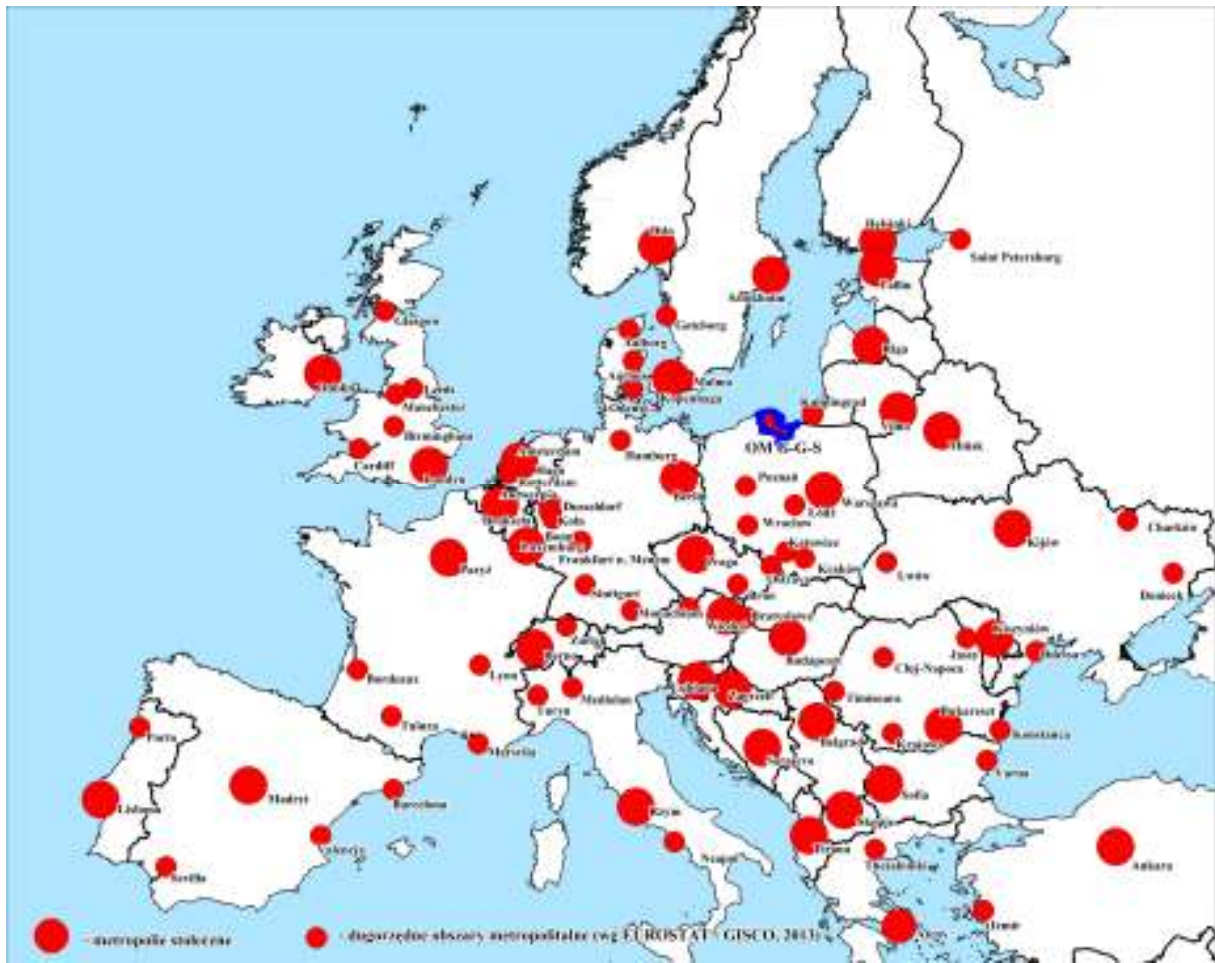

Rycina 1.1. Obszar Metropolitalny oparty na współpracy

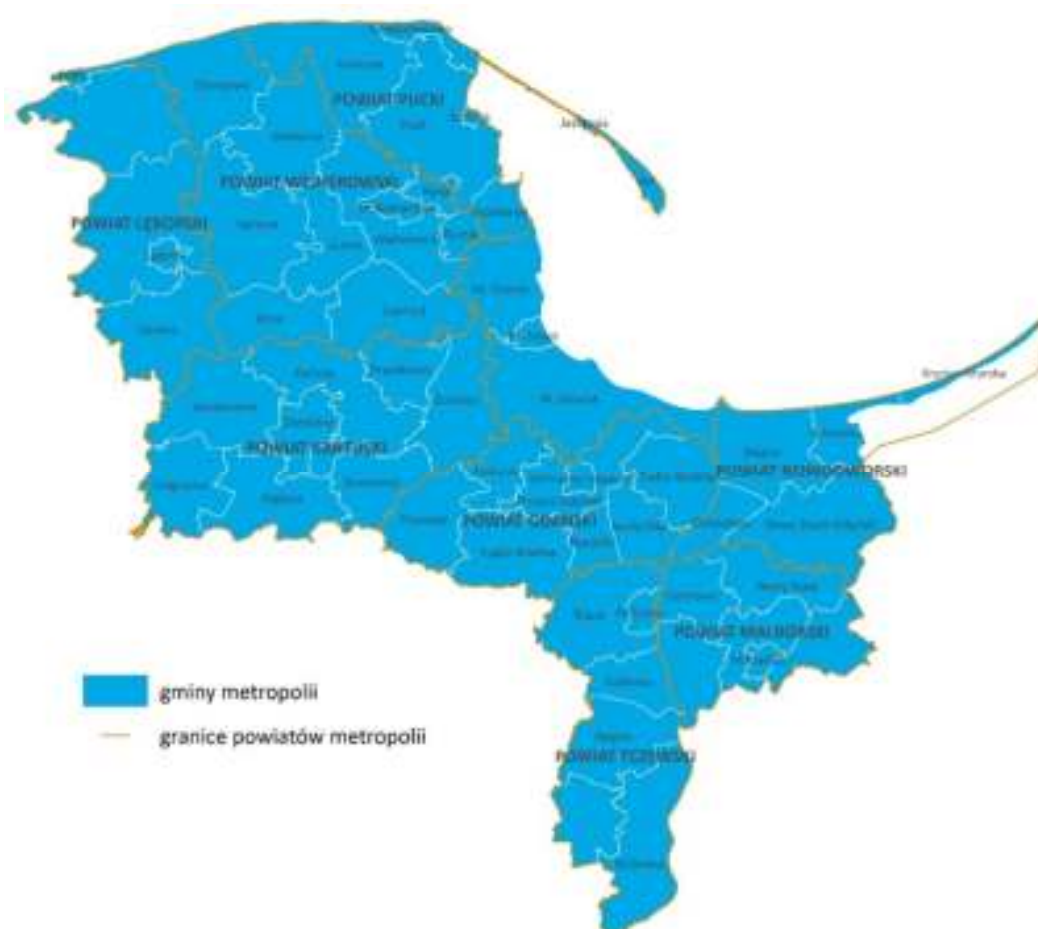
Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot, zwany dalej Obszarem Metropolitalnym lub OM, składa się z 54 miast, gmin wiejskich i gmin miejsko-wiejskich położonych w 8 powiatach ziemskich i 3 miast na prawach powiatu (rycina 1.3.). Obszar ten uformował się na zasadzie dobrowolnego akcesu zainteresowanych podmiotów.

Obszar Metropolitalny powstaje z inicjatywy samorządów miast i gmin jako ważny element sieci europejskich metropolii (rycina 1.2.). Stanowi w północnej Polsce największe skupisko demograficzne i gospodarcze, a zarazem wchodzi w skład sieci polskich obszarów metropolitalnych opisanej w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jako środek zaradczy na słabość polskich metropolii na poziomie Unii Europejskiej. Zarazem metropolia Gdańsk–Gdynia–Sopot lokuje się w centrum Europy Bałtyckiej, gdzie jest jednym z największych pod względem demograficznym skupisk ludności zaraz po metropolii Kopenhaga–Malmö i regionie metropolitalnym Sztokholmu, a na poziomie metropolii Helsinek. Metropolia to także istotny obszar gospodarczy (wysoki PKB na km²) oraz ważne miejsce tworzenia innowacji (w skali Polski) i determinowania kierunków rozwojowych w skali Polski i Regionu Bałtyckiego. Jest to nowa jakość, która pozwoli wpisać się Pomorza i Północnej Polsce w sieć powiązań globalnych o charakterze gospodarczym, politycznym i społecznym.

Rycina 1.2. Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot – wymiar europejski
Źródło: Instytut Rozwoju i IGiPZ PAN

Rycina 1.3. Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot – wymiar terytorialny

Źródło: www.metropoliagdansk.pl

1.2. Po co nam strategia (cel napisania strategii i jej rola wobec innych dokumentów strategicznych)

OM nie funkcjonuje w próżni. Strategia OM (i obecnie powstający Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego) wpisuje się w układ dokumentów rozwojowych już istniejących na tym obszarze. Jest to przede wszystkim Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Jest to również Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) opracowywana dla tego obszaru. Strategia OM jest wobec nich komplementarna, gdyż stawia na inne mechanizmy rozwoju oparte na oddolnej współpracy, wspólnym definiowaniu i redefiniowaniu celów strategicznych i polityk metropolitalnych, poszukiwaniu korzyści ze współpracy, wspólnego lobbingu wobec władz centralnych i unijnych i sterowania informacją jako narzędziem rozwoju. Komplementarność wynika także z odmiennych zakresów tematycznych. Strategia OM uzupełnia równocześnie dokumenty strategiczne gmin i powiatów OM o kwestie ponadlokalne. Na poziomie krajowym, UE i bałtyckim oferuje natomiast uszczegółowienie ogólnych celów i priorytetów Strategii UE Europa 2020, Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Bałtyckiego, Długookresowej Perspektywy Rozwoju VASAB, Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Długookresowej i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju,

a wreszcie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie. Strategia ukazuje wkład OM do realizacji zapisanych w tych dokumentach priorytetów i działań.

Strategia OM jest unikalna i różna od wyliczonych powyżej dokumentów. Jej celem nie jest bowiem pozyskiwanie i absorpcja środków UE. Jej bezpośrednim efektem nie będą spektakularne inwestycje tu i teraz. Strategia OM koncentruje się na promowaniu realizacji tych kwestii i zadań, które wymagają ponadlokalnej współpracy. Ich wspólne wykonanie przyniesie korzyści wszystkim podmiotom OM. Jest ona forum i platformą uzgadniania między podmiotami OM tego, co je łączy, co trzeba wspólnie zrobić (przede wszystkim w oparciu o własne środki), aby uruchomić procesy rozwoju. W ten sposób strategia uzupełnia luki pozostałych procesów wspierania i inicjowania wzrostu na poziomie lokalnym, krajowym czy regionalnym o oddolne działanie w skali metropolitalnej.

Czym jest strategia

- strategia powinna uwzględniać uwarunkowania zewnętrzne: europejskie i krajowe, w tym regionów sąsiadujących, w ich dynamicznym ujęciu;
- strategia jest dokumentem programującym rozwój, a nie zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców. Ich przyszłe potrzeby zostaną lepiej zaspokojone, jeżeli region uzyska wysoką i stabilną dynamikę rozwoju;
- ponieważ zakres potrzeb jest zawsze znacznie większy niż możliwości ich zaspokojenia, strategia przedstawia przesłanki dokonanych wyborów kierunków rozwoju, a nie zapis rutynowych działań samorządu, które należy podejmować niezależnie od okoliczności;
- strategia jest deklaracją intencji władzy publicznej, ma więc istotny walor informacyjny dla podmiotów od niej niezależnych – powinna być więc jasna, prosta, zwarta i komunikatywna;
- strategia zawiera tylko te zadania, które są ważne z punktu widzenia całości metropolii, pomija natomiast te, które są ważne jedynie dla poszczególnych powiatów czy gmin;
- strategia, która ma również służyć pozyskaniu i racjonalnemu wykorzystaniu środków pomocowych, powinna być pisana w duchu i języku dokumentów Unii Europejskiej, a także być zgodna z dokumentami strategicznymi przygotowanymi na szczeblu rządowym.

Źródło: Grzegorz Gorzelak

Strategia OM ma charakter selektywny. Wybór celów i zadań wynikał z przeprowadzonej diagnozy szeroko skonsultowanej z podmiotami OM. Analizując materiał diagnostyczny, nacisk był kładziony na to, co podmioty OM powinny robić wspólnie, gdzie są korzyści ponadlokalnego działania. To pozwoliło pominąć kwestie ważne, ale niewymagające intensywnej współpracy. Stąd w strategii nie ma np. priorytetów w zakresie pomocy społecznej czy polityki aktywizacji osób starszych, gdyż są to kwestie ważne, ale ich specyfika sprawia, że powinny być rozwiązywane przede wszystkim na szczeblu lokalnym.

Strategia identyfikuje więc najpierw priorytety wspólnego działania i ich najważniejsze cele tematyczne. Dla nich formułowane są cele szczegółowe, którym przypisywane są zadania. Te z kolei mają realizować polityki metropolitalne zdefiniowane w oparciu o istniejące kompetencje i instytucje. W ten sposób polityki wynikające ze strategii OM „zachęcają” podmioty tworzące metropolie do wspólnych działań – tych, których samodzielne realizowanie przyniosłoby gorsze rezultaty. Polityki wskazują, co i gdzie wspierać i jakie warunki muszą spełniać gminy OM, by z tego korzystać. Polityki będziemy wdrażać, stosując metodę koordynacji i współpracy mającą na celu szukanie synergii wszędzie tam, gdzie:

- a) działanie danego podmiotu OM ma wpływ na pozycję OM w sieci metropolii;
- b) można przypuszczać, że inny podmiot w OM również przeznacza zasoby na realizację działania w danej tematyce.

Strategia OM ma sens tylko wtedy, gdy będzie realizowalna. Dokument ma być wdrażany przez adresatów ze względu na postrzegane przez nich korzyści, głównie przy wykorzystaniu ich własnych zasobów oraz tych dostępnych z zewnątrz.

Z opisanych powyżej założeń wynika struktura Strategii OM (rycina 1.4.). Jej najważniejszym elementem sprawczym są polityki metropolitalne (zob. rozdział 5.), tzn. wspólnie realizowane działania podmiotów OM oparte na różnorodnych porozumieniach i partnerstwach, czasami przyjmujące postać instytucji, a w wielu przypadkach uzgodnionych dokumentów czy programów. Te polityki realizują cele strategii (zob. rozdział 4.), uruchamiając w ten sposób korzyści w sferach potencjalnej współpracy (rozdział 2.3.). Cele te wynikają z diagnozy (rozdział 2.) oraz scenariuszów i trendów (rozdział 3.).

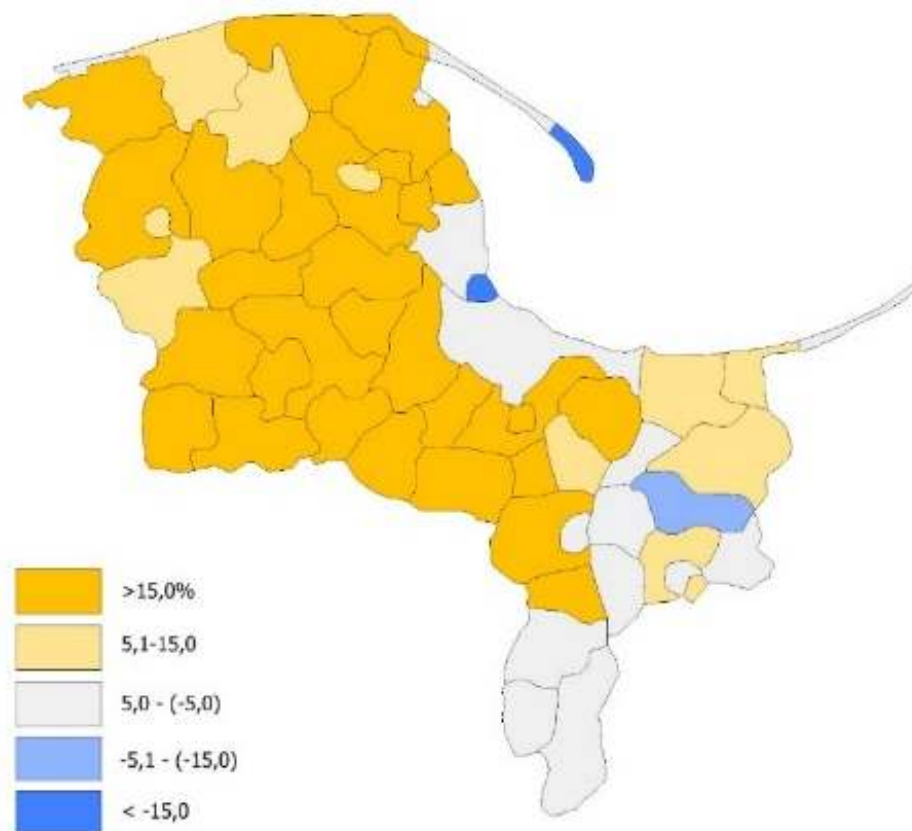
2. Co wynika z diagnoz cząstkowych?

Podstawą dla sporządzenia niniejszej Strategii były dedykowane jej badania diagnostyczne. Objęły wykonanie 10 diagnoz sektorowych poświęconych założonym wstępnie sferom potencjalnego współdziałania w ramach Obszaru Metropolitalnego. Wnioski i rekomendacje z nich płynące w sposób syntetyczny zostały przedstawione w diagnozie ogólnej. Jej częścią były identyfikacja głównych problemów OM (w oparciu o drzewa problemów), analiza SWOT oraz charakterystyka zróżnicowań wewnętrznych (rycina 2.1.). Poniżej (rozdział 2.1.) przedstawiono 30 głównych wniosków diagnostycznych, a następnie (rozdział 2.2.) omówiono najważniejsze problemy OM oraz jego wewnętrzne zróżnicowania (rozdział 2.3). Materiały te posłużyły do zaproponowania scenariuszy, identyfikacji trendów (rozdział 3.) oraz do sformułowania celów Strategii w rozdziale 4. Stały się także bazą dla określenia przewidywanych efektów poszczególnych polityk w ujęciu terytorialnym (rozdział 5.).

2.1. Najważniejsze wnioski z części diagnostycznej

- (1) **Metropolia jest ośrodkiem policentrycznym** opartym przede wszystkim o potencjał gospodarczy rdzenia: Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz mniejszych ośrodków wzrostu położonych w jego bezpośrednim otoczeniu: Kartuz, Lęborka, Pruszcz Gdańskiego, Pucka, Rumi, Redy, Tczewa, Wejherowa. Policentryczność i **dwubiegunowość** obszaru należy uznać jednocześnie za jego szansę, ale również ograniczenie rozwojowe, a jednocześnie **jako zasadniczy czynnik wyróżniający na tle innych metropolii polskich**. Rachunek szans i zagrożeń jest wypadkową zakresu współpracy i poziomu konkurencji między głównymi biegunami metropolii. Zasięg oddziaływania OM różni się między poszczególnymi funkcjami gospodarczymi i/lub metropolitalnymi. OM decyduje w dużym stopniu o dynamice rozwoju województwa pomorskiego i jest dla tego regionu kluczowy.
- (2) Rozwój OM w historii podlegał skomplikowanym procesom, w wyniku których powstała **konurbacja zróżnicowana pod względem społeczno-gospodarczym, oparta o rozwój funkcji wynikających z granicznego położenia, zarówno pod względem uwarunkowań fizyczno-geograficznych** (naturalne funkcje portowe), **jak i politycznych** (biegun wzrostu o silnym znaczeniu geopolitycznym). **OM jest dziś najważniejszym ośrodkiem miejskim położonym w północnej Polsce i jednocześnie w południowej części basenu Morza Bałtyckiego o regionalnej, lecz ponadnarodowej sile oddziaływania**. Stanowi jednocześnie centrum gospodarcze Pomorza. OM jest zatem położony peryferyjnie w układzie ogólnoeuropejskim, lecz centralnie z perspektywy bałtyckiej.
- (3) **Jednym z głównych zasobów OM jest środowisko przyrodnicze**. Składają się na to nadmorskie położenie, urozmaicona polodowcowa rzeźba i związane z tym walory krajobrazowe. Podlega ono stałej presji związanej głównie z procesami rozlewania się zabudowy w strefie podmiejskiej (suburbanizacji) oraz z inwestycjami infrastrukturalnymi. Presja jest szczególnie niebezpieczna w obrębie korytarzy ekologicznych, które stanowią drogi migracji roślin, zwierząt i grzybów oraz zapewniają właściwe napowietrzanie metropolii. W wyniku presji korytarze ulegają przewężaniu i fragmentacji.
- (4) **Jakość środowiska odgrywa kluczową rolę dla rozwoju OM z punktu widzenia zabezpieczenia wysokich standardów życia jego mieszkańców**. Walory i zasoby środowiska decydują między innymi o kierunkach rozwoju przestrzennego, stanie sanitarnym obszarów zurbanizowanych, potencjale turystycznym i rekreacyjnym obszarów otwartych oraz bezpieczeństwie przeciwpowodziowym. Zagrożeniem jest jakość powietrza (szczególnie na skutek niskiej emisji, co skutkuje m.in. przekroczeniami dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego), wód powierzchniowych (w tym wód Zatoki Gdańskiej), a także produkcja i składowanie odpadów. Ponadto na terenie OM występują duże **zagrożenia powodziowe** (szczególnie na Żuławach Wiślanych), a lokalnie także zagrożenia związane z osuwiskami, huraganami i pożarami torfowisk.
- (5) W OM i w jego otoczeniu **brak jest dużych, systemowych źródeł energii, co oznacza istotne uzależnienie od zewnętrznych dostaw energii elektrycznej**. Obecnie **trwają prace związane z wyborem lokalizacji pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce**. Wśród analizowanych lokalizacji dwie znajdują się na terenie OM – w gminach Krokowa i Gniewino (Żarnowiec) oraz Choczewo. Trwają też przygotowania do budowy źródła opalanego węglem kamiennym – Elektrowni Północ w gminie Pelplin (powiat tczewski).
- (6) **OM charakteryzuje się znaczącym potencjałem dla rozwoju energetyki odnawialnej**. W porównaniu do innych obszarów metropolitalnych wyróżnia się potencjałem energii wiatru, biomasy oraz energią słoneczną (szczególnie w części południowej OM). Może on być podstawą do rozwoju źródeł rozproszonych i energetyki prosumenckiej. W ostatnich latach powstało około 40 elektrowni lub farm wiatrowych o łącznej mocy blisko 500 MW.

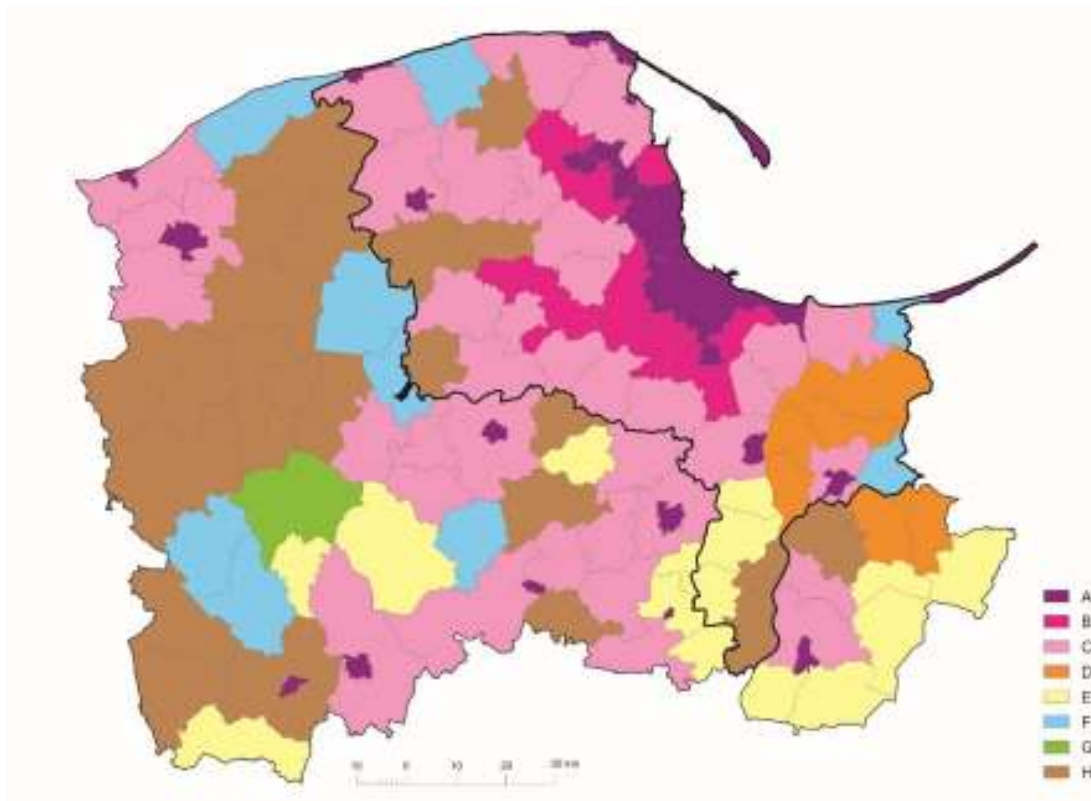
- (7) Zmiany demograficzne zachodzące na terenie OM wpisują się w szerszy proces przemian ludnościowych na poziomie krajowym. **OM wyróżnia się w sposób pozytywny na tle innych obszarów metropolitalnych (np. Wrocławia czy Poznania). Liczba mieszkańców spada jedynie w części rdzenia OM i kilku innych gminach.** Zdecydowana większość gmin OM odznacza się stagnacją liczby ludności, ale z tendencjami wzrostowymi. Największa dynamika przyrostu naturalnego dotyczy zachodniej części OM, gdzie nadal żywe są tradycje wielodzietnej rodziny. **To przede wszystkim kilka gmin (m.in. Szemud, Przodkowo, Wejherowo – wiejska, Sierakowice, Stężyca) stanowi o potencjale demograficznym całego OM.**
- (8) Kluczowym wyzwaniem OM w kontekście demograficznym będzie proces starzenia się społeczeństwa. Społeczeństwo OM wkroczyło w fazę starości demograficznej. **Ośrodki osadnicze OM są silnie zróżnicowane pod względem struktury wieku w zależności od ich wielkości.** Wyraźnie starsze demograficznie są miasta OM. Starość demograficzna miast spada wraz z ich wielkością, podczas gdy w przypadku wsi tendencja jest odwrotna. Przemiany demograficzne powodują również zmiany zasobów pracy. **Spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym obserwowany jest we wszystkich częściach OM.**
- (9) W warunkach niskiej stopy urodzeń to migracje pozostają kluczowym czynnikiem zmian demograficznych, zwłaszcza w strefach rozlewania zabudowy (suburbanizacji) i w regionach wyludniających się. Pozytywnym zjawiskiem dla OM jest jego stosunkowo **duża zlewnia migracyjna** wykraczająca poza granice województwa pomorskiego (OM skutecznie konkuruje w pozyskiwaniu migrantów zwłaszcza z Olsztynem, a częściowo z Bydgoszczą). Dowodzi to silnego oddziaływania i atrakcyjności osiedleńczej OM. Z drugiej strony **zagrożeniem jest odpływ migracyjny z OM, szczególnie migracja zarobkowa do państw UE.**

Rycina 2.2. Dynamika zmian ludnościowych w latach 1988-2011

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

- (10) Dochodzi do **rozpraszania ludności wewnątrz OM**, tj. zmniejszania się liczby ludności w rdzeniu, a wzrostu ludności na obszarach podmiejskich (rycina 2.2.). Związane z tym **rozpraszanie zabudowy** jest najpoważniejszym problemem osadniczym OM. Powoduje bardzo duże koszty. Układ rzeźby terenu oraz względy ochrony przyrody spowodowały, że obok głównego korytarza północ-południe, strefą suburbanizacji stał się obszar położony na zachód od obwodnicy Trójmiasta.
- (11) Poza północnym i częściowo zachodnim fragmentem OM, **małe miasta tworzą gęstą sieć** ułatwiającą podejmowanie współpracy oraz wzajemne uzupełnianie się w zakresie handlu i usług. Cechą charakterystyczną północnego pasa nadmorskiego jest natomiast brak małych i średniej wielkości miast. Zlokalizowane są tam przede wszystkim liczne, ale nieduże wsie. **W strukturze funkcjonalnej obszarów położonych poza miastami centralnymi występują przede wszystkim funkcje mieszkaniowe, rolnicze i turystyczne** (rycina 2.3.). W bezpośrednim sąsiedztwie Trójmiasta położone są obszary urbanizowane, które charakteryzuje przede wszystkim rozwój funkcji mieszkaniowych i usługowych. Taka strefa ciągnie się na północy od Wejherowa po Pruszcz Gdański na południu. Największy obszar obejmuje wielofunkcyjna strefa przejściowa. Charakteryzuje ją zróżnicowana struktura funkcjonalna – od mieszkaniowej, przez turystyczną, po funkcję rolniczą. Na obrzeżach OM są gminy o funkcjach rolniczych, turystycznych i mieszanych.
- (12) **Infrastruktura transportowa odgrywa szczególną rolę** w rozwoju każdej metropolii z uwagi na kluczowe znaczenie powiązań sieciowych o wymiarze międzynarodowym. Jednocześnie w przypadku analizowanego OM dodatkowo wynika to z jego położenia względem elementów środowiska naturalnego, postępującej suburbanizacji i wzrostu mobilności mieszkańców oraz współwystępowania na terenie OM wszystkich gałęzi transportu. **Rdzeń OM jest umiarkowanie dobrze dostępny w ujęciu krajowym i międzynarodowym**, a analizowane wskaźniki uległy znacznej poprawie w wyniku ukończenia północnej części autostrady A1 i modernizacji powiązań kolejowych z Warszawą (przywrócenie czasu przejazdu 3,5 h z lat 70.). Powiązania z innymi metropoliami są jednak nadal niewystarczające. W ujęciu wewnętrznym, dzięki istnieniu obwodnicy trójmiejskiej, dostępność jest stosunkowo dobra także w zachodniej części OM, natomiast w sposób skokowy maleje w jednostkach północnej części. OM stanowi **węzeł bazowy podstawowej transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T dla Korytarza Bałtyk–Adriatyk**, co daje mu dodatkowe możliwości rozwojowe w obecnej perspektywie finansowej UE. O dobrej dostępności międzynarodowej decydują także dwa duże porty morskie o rosnących przeładunkach oraz rozbudowywany port lotniczy o jednej z najwyższych w kraju dynamice wzrostu obsłużonych pasażerów. System zarządzania infrastrukturą jest jednak rozproszony, co nie sprzyja poprawie dostępności w różnych skalach geograficznych.

Rycina 2.3. Struktura funkcjonalna gmin w województwie pomorskim, 2010

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

A – gmina miejska, B – obszar urbanizowany, C – wielofunkcyjny obszar przejściowy, D – obszar wybitnie rolniczy, E – obszar z przewagą funkcji rolniczej, F – obszar o funkcjach turystycznych i rekreacyjnych, G – obszar o funkcjach leśnych, H – obszar o funkcjach mieszanych

(13) Inwestycje infrastrukturalne podejmowane w ostatnich latach na terenie OM w większym stopniu **koncentrowały się w jego południowej części** (rycina 2.4.). Realizacja nowych inwestycji (planowanych na okres 2014-2020) wyraźnie poprawi dostępność niektórych jednostek części zachodniej (droga ekspresowa S6, obwodnica metropolitalna) oraz wschodniej (budowa drogi ekspresowej S7). Planowane działania szczebla centralnego nie będą miały natomiast wpływu na poziom dostępności na północy oraz nie rozwiążą problemu wąskich gardel po wschodniej stronie obwodnicy Trójmiasta, przede wszystkim na wjazdach do Sopotu i Gdyni.

Rycina 2.4. Kluczowe obiekty infrastruktury transportowej na terenie OM wraz z planowanymi inwestycjami

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

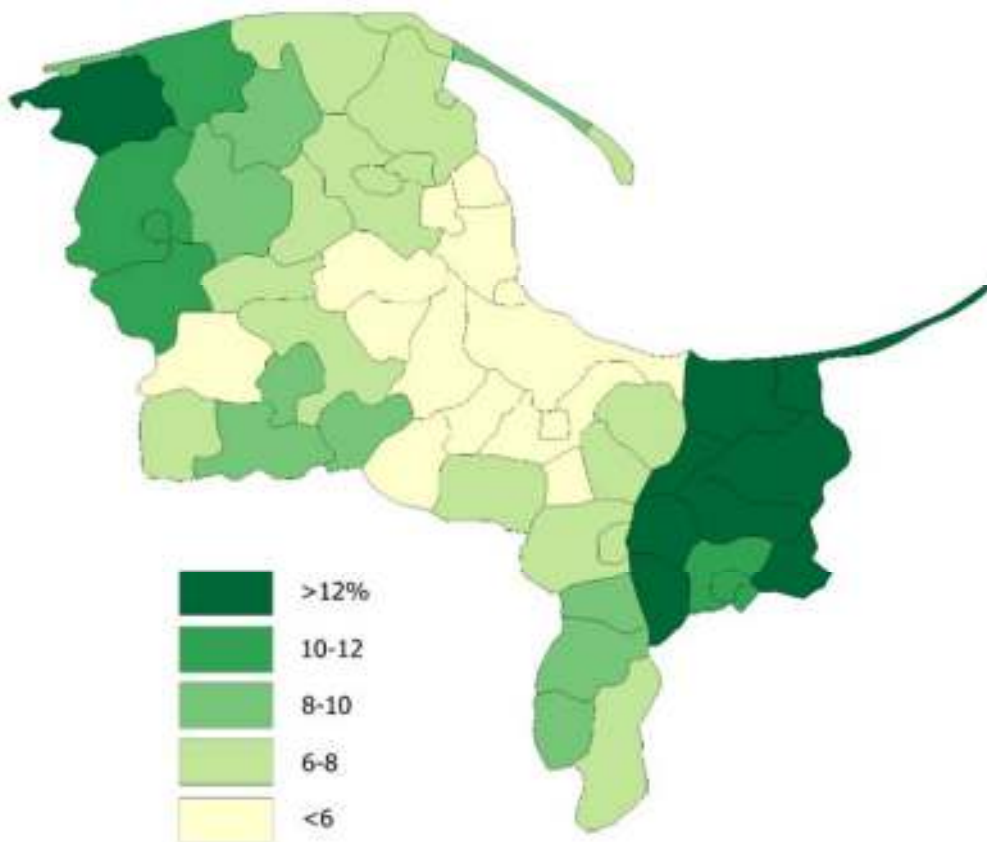
- (14) Na terenie OM istnieje duże zróżnicowanie gałęziowe w transporcie (transport autobusowy miejski i regionalny, kolej miejska i regionalna, trolejbusowy, tramwajowy, tramwaj wodny). Ta zaleta jest jednocześnie barierą z uwagi na niewystarczający poziom integracji transportu publicznego w stosunku do nasilających się procesów suburbanizacji. **Brakuje metropolitalnego systemu transportu publicznego**, pełnego zintegrowania jego organizacji na poziomie regionalnym oraz aglomeracyjnym. Na to nakłada się niekorzystna i skomplikowana struktura właścicielska PKP SKM oraz skomplikowana i powodująca trudności legislacja krajowa. Konsekwencją jest brak jednolitych rozwiązań taryfowych dla kolei i transportu autobusowego. W efekcie mamy do czynienia z niekorzystnym trendem spadku udziału transportu publicznego w przewozach ogółem. Pełna integracja systemu transportu zbiorowego jest jednym z warunków zmniejszenia udziału podróży indywidualnymi pojazdami, zwłaszcza w dojazdach do pracy.
- (15) Na sytuacji transportową OM ogromny wpływ ma intensywny, **bezprecedensowy rozwój portów morskich**, w tym przede wszystkim rozbudowa terminali kontenerowych. Daje on możliwość wzmocnienia pozycji OM w relacjach globalnych, zwłaszcza na kierunku azjatyckim (połączenia kontenerowe z Chinami). Jednym z warunków sukcesu wydaje się być intensyfikacja współpracy między zarządami portów w Gdańsku i Gdyni. Rozwój portów morskich zwiększa także lądowe przewozy towarowe, obciążając infrastrukturę kolejową i drogową. Jednocześnie kończące obecnie remonty na liniach kolejowych (zwłaszcza do Warszawy) skutkują wzrostem ruchu pasażerskiego. Pojawia się konkurencja o infrastrukturę torową z komunikacją pasażerską

dalekobiezną i aglomeracyjną, co powoduje, że już dziś uwidaczniają się wąskie gardła sieci kolejowej. Nadal niezadowolające jest także dowiązanie portów do sieci drogowej (zwłaszcza w Gdyni).

- (16) **Jednym z fundamentów funkcjonowania gospodarki OM jest rynek wewnętrzny metropolii.** Atutem konkurencyjnym OM jest położenie w centrum Regionu Morza Bałtyckiego (co ułatwia wymianę handlową i powiązania z innymi ośrodkami nadbałtyckimi). Ze względu na peryferyjność lokalizacji ogólny potencjał rynku OM jest obecnie niższy niż zasadniczych konkurentów położonych w Polsce centralnej czy południowej. Głównymi konkurentami w układzie krajowym są monocentryczne ośrodki metropolitalne Poznań, Wrocławia oraz Krakowa. W układzie międzynarodowym są to największe metropolie położone w basenie Morza Bałtyckiego. W tym wypadku położenie OM jest jednak centralne, co stwarza możliwości wzmocnienia rynku poprzez wymianę bałtycką. Głównymi przewagami konkurencyjnymi OM są nadmorska a jednocześnie nadwiślańska lokalizacja oraz wysoka atrakcyjność osiedleńcza. **Nadmorskość, z perspektywy historycznej, umożliwiła rozwój funkcji portowych i szerzej węzła transportowego, co stanowiło główny czynnik rozwoju Gdańska, Gdyni i całego OM.** Obecnie jednak w niewielkim stopniu uwidacznia się wpływ prorozwojowy czerpania pożytków z nietradycyjnych sposobów wykorzystania przestrzeni morskiej, który jest mało widoczny z wyjątkiem okolic nasady Półwyspu Helskiego. Tego typu działalność gospodarcza dopiero się rodzi (np. farmy wiatrowe na morzu).
- (17) **OM jest silnie wewnętrznie zróżnicowany gospodarczo.** Rdeń jest obszarem przyciągającym więcej zasobów, w tym bardziej zaawansowanych i złożonych (dużych inwestorów, inwestorów zagranicznych, nowe technologie itd.). Strefa zewnętrzna jest mniej uprzemysłowiona, znajduje się tu dużo firm mikro, dużo firm specjalizujących się w tradycyjnych sektorach gospodarki – rolnictwie, rzemiośle, prostym przetwórstwie przemysłowym czy usługach turystycznych. OM wyróżnia (na tle kraju) specjalizacja w przemysłach średnio-niskich technologii, przy czym w rdzeniu zlokalizowane są sektory wysokiej technologii (specjalizacja w tym zakresie jednak słabnie), zwłaszcza z sektora teleinformatycznego (ICT). Ponadto OM posiada przewagę w zakresie usług intensywnie wykorzystujących wiedzę. Szczególnie silne klastry w OM występują w sektorze stoczniowym, sektorze Transport-Spedycja-Logistyka (TSL) opartym o porty morskie, jubilerskim oraz ICT. Za przyszłościowe (w perspektywie strategicznej 2030) sektory gospodarki obszaru można uznać gospodarkę morską, porty morskie i centra logistyczne, sektor ICT, turystykę, sektor usług biznesowych, przemysł chemiczny, metalowy, biotechnologiczny i farmaceutyczny (w tym kosmetyki).
- (18) OM cechuje się relatywnie **stabilnym udziałem w eksporcie krajowym.** Jednocześnie jest importerem innowacji, które przyczyniają się do jego rozwoju. Udział podmiotów eksportujących w ogólnej liczbie podmiotów jest niski (ale wyższy od średniej krajowej). W strukturze produktowej eksportu OM dominują grupy towarowe: statki, łodzie oraz konstrukcje pływające i paliwa mineralne, oleje, substancje bitumiczne, woski mineralne. W eksporcie OM największe znaczenie mają jak dotąd dobra o relatywnie niskim stopniu przetworzenia. Grupy towarowe: maszyny i urządzenia mechaniczne, części oraz maszyny i urządzenia elektryczne, rejestratory i odtwarzacze dźwięku i obrazu można zaliczyć do produktów o wysokim stopniu przetworzenia. W obrębie całego OM eksport produktów wysokich technologii jest skoncentrowany w konkretnych firmach zlokalizowanych głównie w Tczewie, Gdańsku i Gdyni.
- (19) W rankingach **atrakcyjności inwestycyjnej najwyższe oceny uzyskały: Gdańsk, Gdynia, Kolbudy, Pruszcz Gdański, Puck, Reda, Sopot, Tczew i Wejherowo.** Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna OM jest jednak wyższa niż atrakcyjność rzeczywista czy ujawniona, co może zostać wykorzystane w przyszłości dzięki promocji regionu. Wyraźna dominacja zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) (podobnie jak eksportu) występuje w rdzeniu. W grudniu 2013 roku w OM działało 81 inwestorów zagranicznych. Większość inwestycji (64) zlokalizowanych było w Trójmieście. Z 4885 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w

województwie pomorskim 85% przypada na OM. Większość inwestycji zagranicznych zrealizowana została w przetwórstwie przemysłowym. Kapitał pochodzi przede wszystkim z USA, Niemiec, Finlandii, Wielkiej Brytanii, Kanady, Danii, Szwecji, Szwajcarii oraz Holandii.

- (20) **Zróżnicowane warunki przyrodnicze wyraźnie determinują strukturę użytkowania ziemi.** Wschodnia i południowa część terenów wiejskich OM charakteryzuje się bardzo dobrymi warunkami agroekologicznymi, co sprzyja rozwojowi intensywnego i towarowego rolnictwa. Cechą tamtejszych gospodarstw rolnych jest stosunkowo wysoki poziom wykształcenia właścicieli, bardzo wysoki udział gruntów ornych i stosunkowo duża przeciętna powierzchnia gospodarstwa. **W ostatnich latach dokonał się duży postęp w zakresie wyposażenia technologicznego w sektorze żywnościowym**, co należy wiązać z napływem środków w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Zagrożeniem dla żuławskiego obszaru intensywnego rolnictwa jest podniesienie się poziomu wód morskich związane z prognozowanym ociepleniem klimatu. Jest to raczej odległa perspektywa, ale trzeba już dziś uwzględnić to zagrożenie, łącznie z problemem wzrostu zasolenia gleby.
- (21) Główne wyzwania rynku pracy OM to **długotrwałe bezrobocie** (zwłaszcza we wschodniej części, porównaj rycina 2.5.), a także wzrost odsetka osób z długoletnim stażem pracy oraz osób w wieku 55 lat i więcej. Problemem jest też **niski udział osób aktywnych zawodowo oraz sezonowość**, szczególnie w dziedzinie usług. Zachodzące przemiany demograficzne będą skutkowały także zmianą struktury rynku pracy, szczególnie pod kątem rozwoju „srebrnej gospodarki” (*silver economy* – gospodarki nastawionej na potencjał konsumpcyjny osób starszych) oraz konieczności aktywizacji zawodowej dużych grup społecznych. Poza rdzeniem znaczna część osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym jest bierna zawodowo.

Rycina 2.5. Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

- (22) **OM cechuje się monocentryczną strukturą szkolnictwa wyższego.** Pomimo intensywnych przemian w sieci szkolnictwa wyższego po 1990 roku, w dalszym ciągu w Trójmieście zlokalizowane są największe instytucje akademickie. Może to potencjalnie sprzyjać kreacji funkcji metropolitalnych poprzez tworzenie zróżnicowanej oferty edukacyjnej. Uczelnie wyższe OM obecnie przegrywają konkurencję z uczelniami czołowych ośrodków Polski i krajów skandynawskich czy Niemiec. Dotyczy to zarówno ocen działalności edukacyjnej, potencjału naukowego, jak również udziału w zagranicznych programach badawczych i wymianie studenckiej. W ostatniej edycji *Academic Ranking of World Universitie* obecny jest jedynie Uniwersytet Gdański znajdujący się w ostatniej setce uczelni (miejsca 901-1000). Zaś w przypadku porównań krajowych w Rankingu Szkół Wyższych magazynu „Perspektywy”, czołowe dwie uczelnie (UG i PG) plasują się w kolejnych edycjach w okolicach drugiej dziesiątki. Poziom umiędzynarodowienia uczelni OM nie jest najwyższy (pozycja w drugiej i trzeciej dziesiątce uczelni krajowych). Jakość kształcenia na tym poziomie pozwala dziś na konkurencję z uczelniami z Łotwy, Litwy i Estonii.
- (23) Z punktu widzenia dostępności przestrzennej do **usług publicznych** najważniejszy jest układ oparty o rdzeń Gdańska, Sopotu i Gdyni. Znacznie bardziej zauważalny jest wzrost wartości wskaźników nasycenia przestrzeni tymi usługami w strefie podmiejskiej Trójmiasta niż na obrzeżach OM. Mimo to wiele stref suburbanizacji pozbawionych jest podstawowych usług, co generuje dojazdy fakultatywne do rdzenia. Rolę ośrodków usług publicznych odgrywają także miasta strefy zewnętrznej (zwłaszcza powiatowe), ale podlegają one konkurencji ze strony rdzenia, m.in. z uwagi na słabą dostępność transportem publicznym. Usługi związane z kulturą, a zarazem potencjał kulturalny metropolii skoncentrowany jest w rdzeniu, co nie sprzyja rozwojowi klasy kreatywnej. Dostępność do kultury, zwłaszcza wyższej, jest często niewystarczająca.
- (24) OM wyróżnia się (na tle województwa pomorskiego) wskaźnikami **świadczącymi o wysokim potencjale obywatelskim i rozwoju społecznym**. Najwyższym cechują się gminy rdzenia OM oraz te w najbliższym otoczeniu Trójmiasta (Rumia, Pruszcz Gdański, Kolbudy), a również nadmorskie o charakterze turystycznym (Krynica Morska, Łeba). Dwa skupienia gmin o niskich ogólnych potencjałach społeczno-obywatelskich to grupa gmin powiatów malborskiego, tczewskiego oraz częściowo nowodworskiego oraz pojedyncze gminy powiatu lęborskiego. Poziom kapitału społecznego całego OM nie odbiega znacząco od niskich poziomów występujących w całym kraju oraz w Europie Środkowo-Wschodniej. Jest to duże wyzwanie rozwojowe, które ma wpływ na przedsiębiorczość oraz podstawy współpracy między instytucjami.
- (25) **Szansą i jednocześnie wyzwaniem rozwojowym jest wysoka i charakterystyczna, również szerzej dla Pomorza, różnorodność kulturowa mieszkańców OM.** Bardzo silne są na przykład formy aktywności kaszubskiej. W sferze obywatelskiej współwystępują jednak dwa procesy. Pierwszy to tendencja o ogólnokrajowym charakterze polegająca na obniżaniu się rangi pracy społecznej i wycofywaniu się z aktywnego życia społecznego w ramach działalności III sektora (organizacje pozarządowe), druga, widoczna w miastach, to silniejsza partycypacja obywatelska w działaniach dotyczących najbliższego otoczenia, realizowana za pośrednictwem niesformalizowanych inicjatyw (ruchów miejskich) lub z wykorzystaniem sieci tworzonych *ad hoc* do konkretnych akcji za pośrednictwem portali internetowych.
- (26) **Ważnym zasobem rozwojowym OM, zwłaszcza w kontekście potrzeby umacniania klasy kreatywnej, jest istniejące środowisko artystyczne i kulturalne oraz związane z nimi wydarzenia, instytucje i obiekty.** W porównaniu z Warszawą i Krakowem, ale także Poznaniem, Wrocławiem, a nawet Katowicami i Łodzią, potencjał kulturalny OM jest jednak ciągle niewielki. W żadnej sferze kultury wysokiej i popularnej OM, a także muzealnictwa i wystawiennictwa, nie posiada czołowej pozycji krajowej, nie mówiąc o międzynarodowej. Dobrze rokuje sukcesy

Polskiej Filharmonii Bałtyckiej w Gdańsku. Oferta szkolnictwa artystycznego jest ograniczona, choć stale poszerzana (np. Gdyńska Szkoła Filmowa). Nowe obiekty kulturalne, w tym zwłaszcza Teatr Szekspirowski w Gdańsku stwarzają szanse rozwoju kultury w OM. Dobrym przykładem wykorzystania osobowości kulturalnych związanych z OM (Leszka Możdżera) jest Gdańska Jesień Pianistyczna.

- (27) Do liczących się wydarzeń kulturalnych w OM należy cieszący się 40-letnią tradycją Festiwal Filmowy w Gdyni z nagrodą Złotych Lwów. Dla fanów muzyki ważnym od kilku lat punktem w kalendarzu jest Open'er Festival. Potencjał Festiwali Sopotkich (wraz z jego marką) został natomiast zmarnowany. **W sferze promocji kultury, organizacji wydarzeń, zwłaszcza cyklicznych, niezbędna jest współpraca metropolitalna.**
- (28) Wprowadzenie rozwiązań instytucjonalizujących procesy zarządzania na szczeblu metropolitalnym może być utrudnione **ze względu na mocną pozycję ustrojową jednostek samorządu terytorialnego, zakres ich kompetencji oraz podejście do instytucjonalizacji zarządzania rozwojem OM.** Problemem jest również podział kompetencji między szczebel gmin i powiatów oraz brak możliwości rejestracji związków gminno-powiatowych. **Pozytywnymi przykładami współpracy samorządów w ramach związków międzygminnych są natomiast Metropolitalny Związek Komunikacyjny Zatoki Gdańskiej z siedzibą w Gdańsku oraz Komunalny Związek „Dolina Redy i Chylonki” z siedzibą w Gdyni.** Funkcje metropolitalne pełnią przede wszystkim instytucje zlokalizowane w Gdańsku, w Gdyni, w Sopocie.
- (29) **Współpraca metropolitalna w OM występuje, ale w niewystarczającym stopniu i nie we wszystkich obszarach, a w części z nich jest nieefektywna. Generuje to istotne koszty.** Brakuje np. tak podstawowych elementów jak wymiana informacji (zwłaszcza w zakresie planowania przestrzennego) czy koordynacja kalendarza imprez kulturalnych. **W OM aktywne są różne podmioty, których celem jest wpływanie na przebieg jego rozwoju. Istotną rolę odgrywa również Samorząd Województwa Pomorskiego odpowiedzialny za koordynowanie i stymulowanie rozwoju całego województwa w tym rdzenia OM, strefy zewnętrznej OM i terenów województwa leżących poza OM.** Brak jest także silnego samorządu gospodarczego, który w innych metropoliach europejskich często jest inicjatorem współpracy metropolitalnej. Na tle innych obszarów metropolitalnych w Polsce widoczna jest jednak **duża dynamika zmian organizacyjnych** mających na celu optymalizację struktur zarządzania OM. Podobnie jak w większości państw OECD proces ten jest inicjowany oddolnie.
- (30) Zasadniczym wyzwaniem jest **brak bądź ograniczona możliwość realnego oddziaływania na instytucje ponadlokalne czy centralne odpowiedzialne za istotne działania na terenie OM** – m.in. na Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. One są dysponentami uprawnień i znacznych środków. Podobnie ma się rzecz z administracją niespoloną funkcjonującą w OM.

2.2. Główne problemy rozwoju OM

Główne problemy rozwoju OM zostały wybrane przez zespół ekspertów po przeanalizowaniu wniosków ogólnych oraz szczegółowych analiz cząstkowych – w tym wyników analiz drzewek problemów (patrz aneks do rozdziału 2.) analiz parametrycznego SWOT², a zwłaszcza słabych i silnych stron opisujących sytuację bieżącą. W wyniku tych prac zdiagnozowano następujące podstawowe problemy:

- a) nieodpowiednia struktura demograficzna,
- b) niska dostępność zewnętrzna i wewnętrzna,
- c) niski potencjał innowacyjny i naukowy,
- d) niski poziom internacjonalizacji,
- e) brak ładu przestrzennego,
- f) niewystarczająca współpraca.

2.2.1. Nieodpowiednia struktura demograficzna

Nieodpowiednia struktura demograficzna OM (rycina 2.6. w aneksie do rozdziału 2.) wynika zarówno z czynników ekonomicznych, jak i społecznych. Czynniki ekonomiczne to coraz bardziej niestabilny rynek pracy, który w połączeniu z wysoką atrakcyjnością innych rynków, szczególnie zagranicą, powoduje odpływ młodych mieszkańców, co jest dodatkowo potęgowane jeszcze sytuacją mieszkaniową. Wśród czynników społecznych głównym jest spadający poziom dzietności w wyniku cyklu demograficznego (drugie przejście demograficzne³), zmiany wzorców kulturowych oraz wewnętrznej dekoncentracji. Choć wskaźnik dzietności OM wyróżnia go pozytywnie na tle kraju (wynika to m.in. z wzorców społeczno-kulturowych ludności kaszubskiej), to jednak nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń i nie ogranicza procesu starzenia się społeczeństwa. Obecnie OM wykazuje się dużą zlewnią migracyjną, jednakże w kolejnych latach będzie się ona zmniejszać. Przy niskiej stopie urodzeń to migracje stają się kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę demograficzną. W tym zakresie szczególnie ważny jest napływ zarówno pracowników, jak i studentów z terenów zewnętrznych. Migracje te w połączeniu z polaryzacją procesów demograficznych przyczyniają się do zróżnicowań w ramach OM, które mogą skutkować różnorodnymi problemami. Należą do nich obniżenie dochodów samorządów lokalnych, obciążenie systemu transportu publicznego oraz wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne i opiekę społeczną. Jeśli obecne trendy demograficzne będą utrzymane, lokalną gospodarkę czeka zmiana struktury i zmniejszenie konsumpcji. Zachodzące zmiany wymagają także dopasowania oferty edukacyjnej.

² Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

³ Drugie przejście demograficzne obejmuje zmiany zachowań demograficznych związanych głównie z ruchem naturalnym (m.in. opóźnianie wieku zawierania małżeństwa, wzrost nasilenia rozwodów, zmniejszenie proporcji osób pozostających w formalnych związkach małżeńskich, zmniejszenie średniej liczebności dzieci w rodzinie, wzrost dobrowolnej bezdzietności, opóźnienie wieku prokreacji); Okólski 2005.

2.2.2. Niska dostępność zewnętrzna i wewnętrzna

Przyczyny niewystarczającej dostępności zewnętrznej (rycina A.2.7. w aneksie do rozdziału 2.) to peryferyjne położenie OM oraz jakość infrastruktury kolejowej i drogowej znajdującej się w zarządzie jednostek centralnych. Powody słabej dostępności wewnętrznej to przede wszystkim: nieskoordynowanie transportu publicznego, rozproszenie zarządzania i systemu finansowania, dekapitalizacja infrastruktury transportowej, wąskie gardła infrastruktury drogowej (zwłaszcza na szlakach doprowadzających ruch do rdzenia) i kolejowej, a także brak spójnej strategii i siły przetargowej w ubieganiu się o środki zewnętrzne. Istotne jest także złe zarządzanie transportem publicznym (brak instytucji koordynującej) oraz niewystarczające działania na rzecz rozwiązań intermodalnych (komplementarne wykorzystanie różnych gałęzi transportu oraz transportu zbiorowego i indywidualnego). Niska dostępność zewnętrzna i wewnętrzna OM skutkuje niższym poziomem i dynamiką rozwoju (powiązania sieciowe na poziomie europejskim), a także jego przestrzennymi dysproporcjami, m.in. ze względu na dezintegrację metropolitalnego rynku pracy. Ma też wpływ na pozyskiwanie inwestorów, wykorzystanie portów oraz sezonowość turystyki. W efekcie jest jedną z przyczyn niskiego poziomu umiędzynarodowienia gospodarki. Słaba dostępność rdzenia przekłada się ponadto na obniżenie jakości życia oraz pośrednio osłabia atrakcyjność osiedleńczą OM. W odniesieniu do dostępności zewnętrznej możliwości oddziaływania w dużej mierze znajdują się na szczeblu centralnym (inwestycje liniowe w transporcie drogowym i kolejowym), co nie oznacza jednak, że nie mogą być one przedmiotem lobbingu ze strony OM. Ponadto szereg rozwiązań transportowych wewnątrz OM ma wpływ na dostępność portów morskich (m.in. konkurencja między transportem towarowym i pasażerskim o infrastrukturę kolejową), wpływając tym samym pośrednio na rozwój powiązań europejskich i globalnych.

2.2.3. Niski potencjał innowacyjny i naukowy

Niski potencjał innowacyjny i naukowy OM (rycina A.2.8. w aneksie do rozdziału 2.) skutkuje m.in. słabszym rozwojem, niższą konkurencyjnością międzynarodową, odpływem wykwalifikowanych kadr. Jego źródła to słaba współpraca w procesie innowacyjnym, niska świadomość innowacyjna przedsiębiorstw związana z brakiem promocji takich postaw, niska kreatywność społeczeństwa wynikająca z systemu edukacji, niedostatek finansowania obniżającego ryzyko projektów innowacyjnych, zbyt mały wpływ istniejących instytucji otoczenia biznesu na procesy innowacyjne. Niska innowacyjność i potencjał naukowy są skutkiem niskich nakładów na badania i rozwój (sektor B+R) wynikających m.in. z braku funduszy na te działania, szczególnie w sektorze prywatnym, ale także z polityki państwa, które te badania promuje w niewystarczającym stopniu. Niski potencjał nauki jest też uwarunkowany jakością uczelni pomorskich, co wynika z braku reform, sposobu zarządzania uczelniami i oporu środowiska naukowego niemotywowanego do prowadzenia prac B+R, w szczególności aplikacyjnych, a także niemotywowanego do współpracy z biznesem czy instytucjami samorządowymi. Przyczyną jest również niewystarczająca współpraca pomiędzy poszczególnymi uczelniami.

2.2.4. Niski poziom umiędzynarodowienia (internacjonalizacji)

Niski poziom internacjonalizacji OM (rycina A.2.9. w aneksie do rozdziału 2.) odzwierciedla jego słabość w pełnieniu jednej z kluczowych funkcji metropolitalnych – węzła w globalnych sieciach metropolii. Skutkiem jest słaba rozpoznawalność OM, niska dynamika wzrostu i brak zasysania ludzi, idei, kapitału oraz wiedzy z zagranicy. Przyczyną słabego umiędzynarodowienia OM jest brak promocji eksportu wśród przedsiębiorstw, co skutkuje niewielką liczbą firm eksportujących, a to jest współzależne z ich niską produktywnością i innowacyjnością. Niedostatek inwestycji zagranicznych będący przejawem i przyczyną słabej internacjonalizacji wynika natomiast z niskiej atrakcyjności inwestycyjnej⁴ warunkowanej m.in. ograniczoną ilością przygotowanych terenów inwestycyjnych i słabą dostępnością wewnętrzną, która umożliwiałaby wykorzystanie terenów inwestycyjnych w powiatach OM poza rdzeniem na rzecz popytu w rdzeniu. Przyczyną słabej internacjonalizacji OM jest też nadal niewystarczająca (pomimo poprawy w ostatnich latach) dostępność zewnętrzna, słaba promocja, niska atrakcyjność inwestycyjna związana z wysokimi kosztami energii. Uczelnie pomorskie są również zbyt mało umiędzynarodowione. W trakcie dyskusji nad strategią uwidoczniły się także nieujęte na rycinie 2.9. czynniki, takie jak rynek i zasoby pracy, które wydają się są słabo przygotowane pod kątem inwestorów zagranicznych. Głównie lokują się w OM centra BPO (zlecenie wybranych procesów biznesowych do wykonywania przez zewnętrzne przedsiębiorstwa), które potrzebują pracowników dla mało wyrafinowanych usług.

2.2.5. Brak ładu przestrzennego

Brak ładu przestrzennego (rycina A.2.10. w aneksie do rozdziału 2.) to jeden z najważniejszych problemów przyczyniający się znacznie do zwiększenia kosztów funkcjonowania metropolii. Przyczyn takiego stanu rzeczy jest wiele i częściowo są one zewnętrzne względem badanego OM. Funkcjonujące w kraju ułomne prawo planistyczne (ustawa z roku 2003 unieważniająca plany miejscowe sprzed roku 1994) i brak wspólnej polityki przestrzennej w OM przyczynia się zarówno do nadpodaży terenów pod zabudowę, jak i nie sprzyja współpracy pomiędzy samorządami. W efekcie nie ma zintegrowanych polityk rozwoju, a niekiedy także jest niezdrowa konkurencja między gminami o migrantów. W przypadku analizowanego OM nakładają się na to również naturalne bariery przyrodnicze, które skutkują rozszerzeniem stref suburbanizacji (tj. rozlewania się zabudowy w strefie podmiejskiej) na obszar poza obwodnicą Trójmiasta. Pogłębiający się chaos przestrzenny powoduje stopniowe narastanie problemów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Rodzi nieefektywność systemu osadniczego, a w konsekwencji zwiększa koszty funkcjonowania infrastruktury. Przekłada się to na trudności w zapewnieniu sprawnego funkcjonowania metropolii (m.in. systemu transportowego), a w dłuższej perspektywie może także ograniczyć jej atrakcyjność osiedleńczą. Powiększanie się terenów osadniczych wokół OM zwiększa koszty środowiskowe, degradację krajobrazu, a z czasem wygeneruje potrzeby kosztownej renaturalizacji (tj. powrotu środowiska naturalnego do pierwotnego stanu przed ingerencją człowieka). Rosnący popyt na tereny budowlane przyczynia się do wyższych kosztów wykupywania gruntów, np. przy okazji realizacji inwestycji celu publicznego, a także do powstawania bańki spekulacyjnej. Z drugiej strony nadpodaż gruntów budowlanych ogranicza nadmierny wzrost cen nieruchomości w strefie zewnętrznej OM.

⁴ Niska atrakcyjność inwestycyjna współwystępuje z wysoką atrakcyjnością osiedleńczą.

2.2.6. Zróżnicowania wewnętrzne OM

Różne aspekty funkcjonowania OM przekładają się na poszczególne i często odmienne wewnętrzne podziały przestrzenne. Wyznaczenie jednolitych stref terytorialnych jest tym samym zawsze umowne. Mimo to, ma znaczenie jako podstawa dla polityki przestrzennej wewnątrz OM oraz dla właściwego adresowania celów w politykach sektorowych. Możliwe jest wydzielenie w ramach OM następujących podobszarów podstawowych (rycina 2.12., tabela 2.2.), dla których odmienne powinny być formułowane cele metropolitalnych polityk sektorowych, zwłaszcza polityki przestrzennej. Przy każdym z podobszarów wskazano wybrane najważniejsze cechy charakteryzujące.

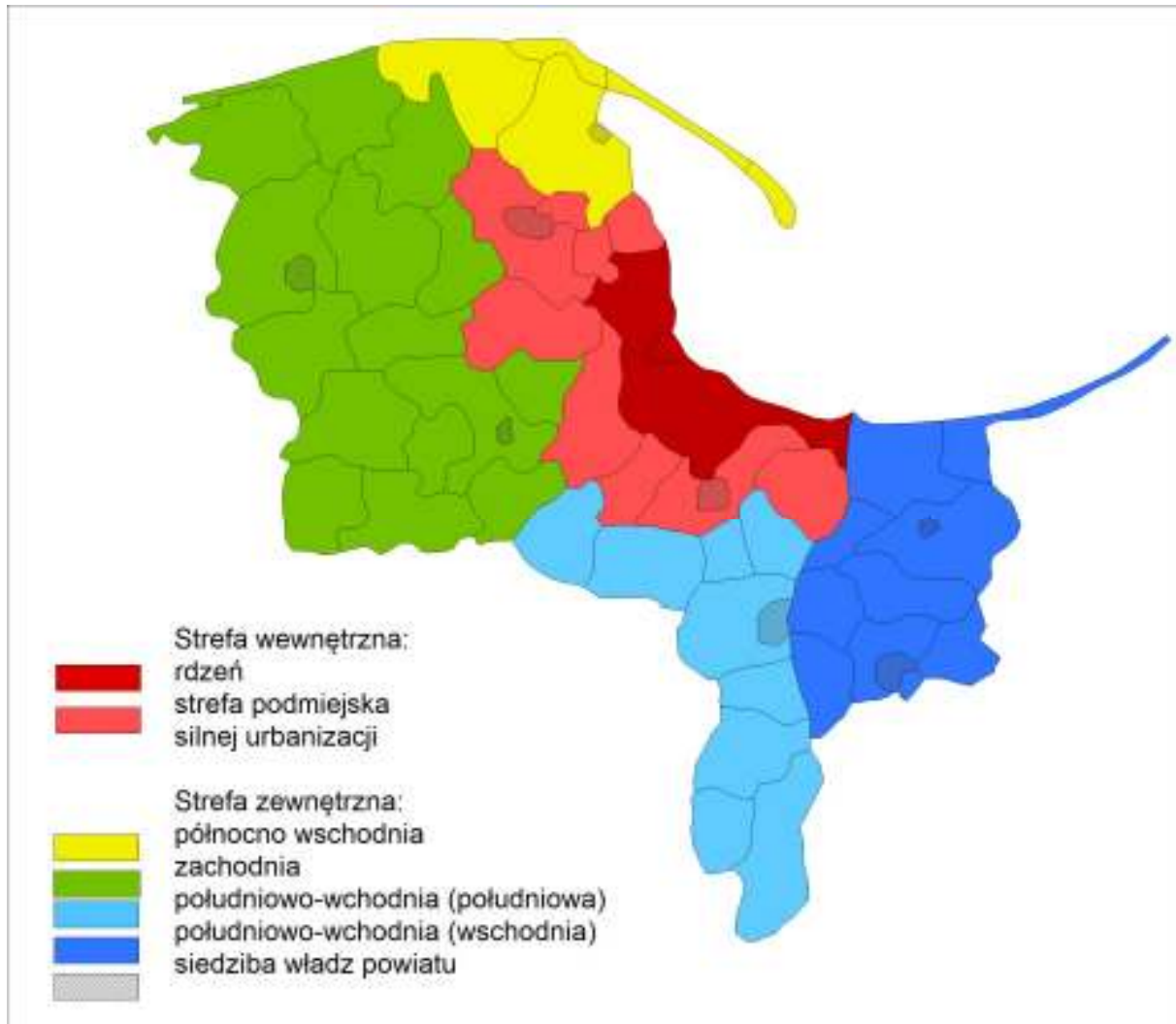
Rdzeń OM (Gdańsk, Gdynia, Sopot) charakteryzuje się m.in.: a) południkowym przebiegiem korytarzy ekologicznych ograniczających rozwój przestrzenny; b) silną presją na środowisko naturalne; c) południkowym układem systemów transportowych, problemami z kongestią w transporcie pasażerskim oraz w przewozach towarów do portów morskich; d) stopniową depopulacją i zachwianą strukturą demograficzną (jako efekt suburbanizacji do stref poza rdzeniem); e) dobrą sytuacją na rynku pracy; f) wysokim poziomem rozwoju społeczno-obywatelskiego; g) koncentracją potencjału gospodarczego i eksportowego; h) wysoką dostępnością i dobrym poziomem usług publicznych.

Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda–Wejherowo, charakteryzuje się m.in.: a) silną presją na środowisko naturalne, głównie na skutek suburbanizacji; b) niedostateczną dostępnością transportową do rdzenia OM (zwłaszcza w transporcie publicznym w części zachodniej); c) awaryjnością systemów energetycznych; d) relatywnie dobrą strukturą demograficzną; dobrą sytuacją na rynku pracy; e) rosnącą dostępnością i dobrym poziomem usług publicznych.

Strefa **zewnętrzna OM**, na którą składają się:

- **Strefa północno-wschodnia** (pozostała część powiatu puckiego) charakteryzuje się: a) wysoką gęstością korytarzy ekologicznych; b) bardzo słabą dostępnością transportową (obecną i prognozowaną); c) wysoką prężnością demograficzną; d) dobrą sytuacją na rynku pracy; e) wysoką przedsiębiorczością związaną z sektorem turystycznym; f) wysokim poziomem rozwoju społeczno-obywatelskiego; g) relatywnie dobrym poziomem usług publicznych; h) potencjałem dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (energetyka wiatrowa);
- **Strefa zachodnia** (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski); charakteryzuje się: a) wysoką gęstością korytarzy ekologicznych; b) wysoką prężnością demograficzną; c) wysokim poziomem rozwoju społeczno-obywatelskiego; d) relatywnie dobrym poziomem usług publicznych; e) potencjałem dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (energetyka wiatrowa, biomasa).
- **Strefa południowo-wschodnia, w tym:**
 - **podstrefa południowa** (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski), charakteryzuje się m.in.: a) relatywnie dobrą dostępnością transportową, przy jednoczesnych brakach w przepustowości sieci kolejowej; b) niskim poziomem rozwoju społeczno-obywatelskiego; c) koncentracją potencjału gospodarczego i eksportowego; d) relatywnie gorszym dostępem i jakością usług publicznych; e) potencjałem dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (biomasa).
 - **podstrefa wschodnia** (powiaty nowodworski i malborski) charakteryzuje się m.in.: a) potencjałem środowiska naturalnego dla rozwoju rolnictwa; b) występowaniem zagrożeń powodziowych; c) poprawiającą się dostępnością transportową; d) wysokim bezrobociem; e) niskim poziomem rozwoju społeczno-obywatelskiego; f) szybkim rozwojem gospodarczym; g) relatywnie gorszym dostępem i jakością usług publicznych; h) potencjałem dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (energetyka wiatrowa, biomasa).

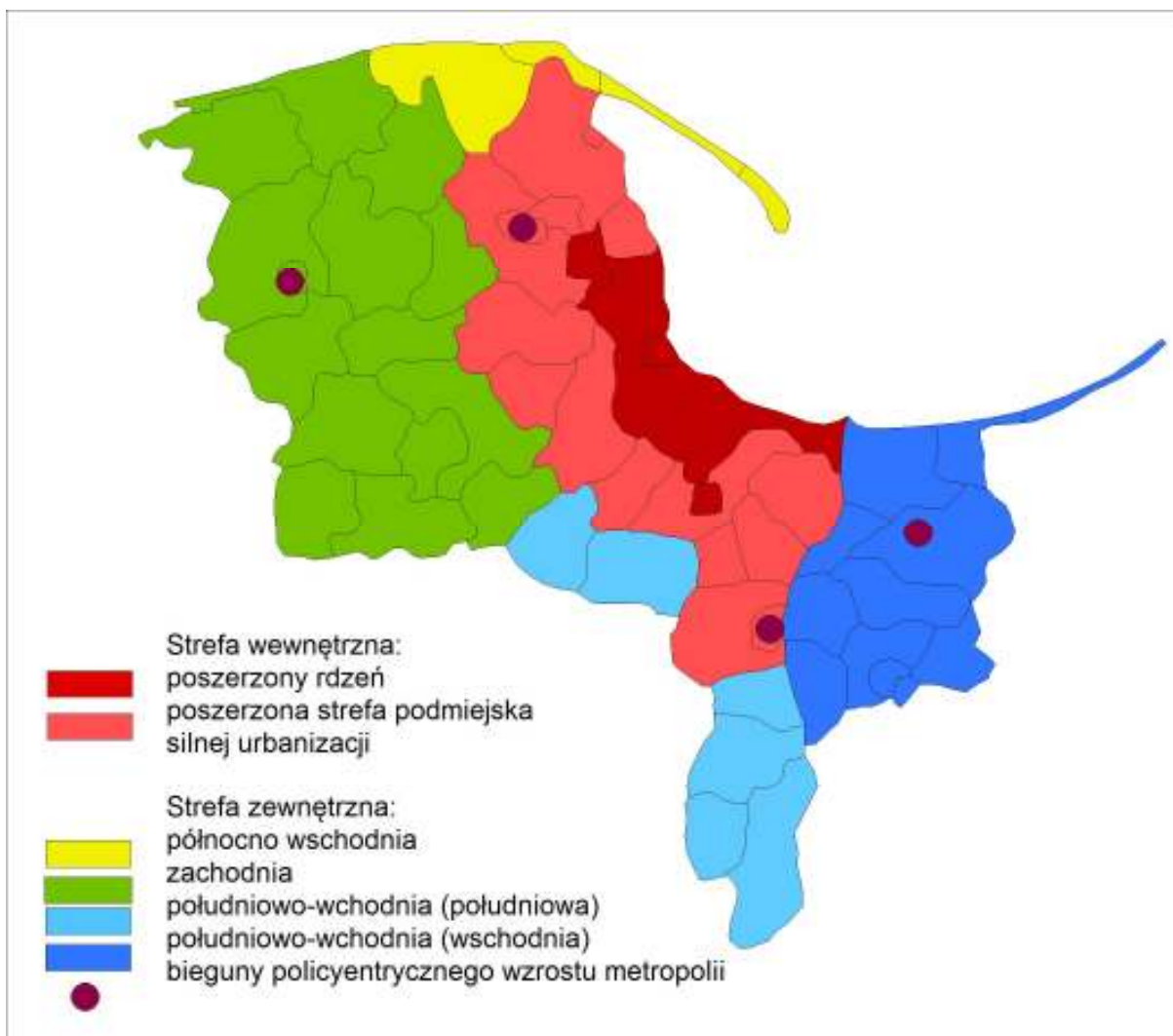
Niezależnie od przedstawionego podziału jednostkami odznaczającymi się dużą specyfiką są **ośrodki powiatowe** we wszystkich częściach strefy zewnętrznej (i częściowo podmiejskiej), a zatem Wejherowo, Lębork, Kartusy, Tczew, Malbork i Nowy Dwór Gdański. Charakteryzują się one zazwyczaj niewystarczającą dostępnością do rdzenia oraz słabą dostępnością ze swojego lokalnego zaplecza. Ma tam także niekiedy miejsce degradacja systemu usług użyteczności publicznej oraz występuje potrzeba rewitalizacji dzielnic centralnych.

Rycina 2.12. Podobszary (strefy) Obszaru Metropolitalnego

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Wraz z rozwojem obszaru metropolitalnego nastąpi zmiana granic opisanym powyżej stref. Będzie to proces naturalny związany z budowaniem partnerstw i współpracą podmiotów OM. Prawdopodobny przyszły obraz stref OM przedstawiono na rycinie 2.13.

Rycina 2.13. Podobszary (strefy) Obszaru Metropolitalnego w przyszłości

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 2.2. Charakterystyka zbiorcza stref OM

Charakterystyka	Strefa północno-wschodnia	Strefa zachodnia	Strefa południowa	Strefa podmiejska	Gdańsk-Gdynia-Sopot (rdzeń)
Środowisko naturalne	gęsta sieć korytarzy ekologicznych, zagrożenia osuwiskowe	gęsta sieć korytarzy ekologicznych	w części wschodniej potencjał środowiska naturalnego dla rozwoju rolnictwa, zagrożenie powodziowe	silna presja na środowisko, sąsiedztwo korytarzy ekologicznych	bardzo silna presja na środowisko (niska emisja, transport, odpady)
Transport	słaba dostępność transportowa	słaba dostępność do	dobra i poprawiająca się	niedostateczna dostępność do	kongestia (nadmierne)

		rdzenia zwłaszcza transportem zbiorowym	dostępność transportowa	rdzenia	zatłoczenie układu drogowego)
Demografia	wysoka prężność demograficzna	wysoka prężność demograficzna	zróżnicowana sytuacja	dobra struktura	depopulacja, zachwianie struktury
Rynek pracy	dobra sytuacja (turystyka)	zróżnicowana sytuacja, słaba pozycja miast	wysokie bezrobocie w części wschodniej	dobra sytuacja, w oparciu o dojazdy do rdzenia	dobra sytuacja
Społeczeństwo obywatelskie	rozwinięte	rozwinięte	niski poziom rozwoju	zróżnicowana sytuacja	rozwinięte
Potencjał gospodarczy	wysoka przedsiębiorczość w sektorze turystyki	zróżnicowana sytuacja, słaba pozycja miast	koncentracja potencjału gospodarczego w części południowej, a szybki jego rozwój we wschodniej	zróżnicowana sytuacja	rozwinięty
Usługi publiczne	dobry poziom	dobry poziom	gorszy dostęp i jakość	rosnący poziom i dostępność	rozwinięte i dostępne
Energetyka i systemy energetyczne	potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii	potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii	potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii	awaryjność systemów	koncentracja zapotrzebowania na energię

Źródło: Instytut Rozwoju i Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania **PAN**

2.2.7. Niewystarczająca współpraca

Rozwija się współpraca w zakresie usuwania barier rozwojowych: np. w zakresie śmieci (Komunalny Związek Gmin – KZG), ogrzewania (Gdańskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – GPEC), wody (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji – PWiK), komunikacji – szereg wspólnych projektów (rowery, Tristar, trolejbusy). Deficyt współpracy w OM dotyczy kół zamachowych rozwoju (rycina A.2.11. w aneksie do rozdziału 2.). Wynika on z postaw samorządów, uczelni i biznesu (podmioty te powinny współpracować, aby stworzyć model tzw. potrójnej helisy (współpraca przedsiębiorstw, instytucji edukacyjnych i administracji), której istnienie jest podstawą dobrze funkcjonujących systemów innowacyjnych. Docelowo metropolie powinny być węzłami innowacyjności i rozprzestrzeniać związane z tym impulsy rozwojowe na okoliczne terytoria. Po stronie samorządów powodem mało skutecznej współpracy między różnymi instytucjami, także instytucjami publicznymi krajowymi (mającymi wpływ na funkcjonowanie OM), jest brak kultury i tradycji kooperacji, dominacja partykularyzmu i indywidualizmu, funkcjonowanie w ramach cyklu wyborczego, nieegzekwowanie współpracy nawet wymaganej prawem (gmin i powiatów), czy brak wymiany informacji. Przeszkodą jest też brak regulacji krajowych dotyczących obszarów metropolitalnych, które normowałyby m.in. mechanizmy współpracy w ramach OM. Zbyt mała jest też liczba liderów – inicjatorów i organizatorów sieci współpracy. Po stronie biznesu deficyt współpracy jest związany z brakiem silnego samorządu gospodarczego, zbyt niskim stopniem współpracy w sieciach. Nie ma organizatorów sieci, którymi często są np. duże firmy. Po stronie sektora nauki problemem pozostaje autonomia uczelni, przez to często nie są one zainteresowane uczestnictwem w lokalnych sieciach,

nie działają na rzecz swojej społecznej odpowiedzialności i nie mają wypracowanych mechanizmów kooperacji z otoczeniem. Elementem niewystarczającej współpracy jest także ograniczone uczestnictwo organizacji pozarządowych (w tym tzw. ruchów miejskich), pomimo ich relatywnie dużej liczby i skali rozwoju. Wynika to częściowo z ograniczonych zasobów utrudniających współpracę z innymi podmiotami. Skutkami słabej współpracy w OM są m.in.: niska siła przetargowa, duplikowanie działań, marnotrawstwo środków i utracone możliwości ze względu na brak wspólnego stanowiska.

2.3. Wyznaczenie sfer potencjalnej współpracy

Przeprowadzona diagnoza stanu oraz analiza przyczyn i konsekwencji podstawowych problemów OM (za pomocą analiz drzewek problemów, patrz aneks do rozdziału 2.) pozwala na określenie trzech ramowych priorytetów potencjalnej współpracy. W ich ramach wskazane jest stymulowanie przyspieszonego rozwoju OM oraz eliminowanie barier dla tego rozwoju. Stały się one tym samym podstawą do określenia celów tematycznych i zadań Strategii Rozwoju OM. Wyznaczono następujące priorytety współpracy:

-
- Rozwój gospodarczy,
- Rozwój Społeczny,
- Rozwój Przestrzenny.

Priorytety są ze sobą współzależne. Warunkiem rozwoju OM jest komplementarne działanie w obrębie każdego z nich. Przestrzeń (w tym zasoby przyrody, transport) oraz demografia warunkują wyjściowo rozwój gospodarczy i społeczny. Gospodarka oraz edukacja i rozwój społeczny pozostają ze sobą w sprzężeniu zwrotnym. Mają także istotny wpływ na zagospodarowanie przestrzenne. Rozwój edukacji, gospodarki i technologii pozostaje zależny od jakości życia, której elementem jest zarówno stan środowiska (usługi ekosystemowe), jak i infrastruktura (transportowa, komunalna i społeczna).

Jak wynika z diagnozy, w każdym z tych priorytetów pojawiają się dominujące tendencje i kierunki zmian (trendy) przybierające też charakter chronicznych zapóźnień, często uwypuklające deficyty i niedobory zasobów, co zostało przedstawione w tabeli 2.1.

Tabela 2.1. Główne trendy w poszczególnych sferach współpracy

Sfery współpracy	Podstawowe trendy i zapóźnienia
Rozwój przestrzenny	<ul style="list-style-type: none"> • procesy (presje) wynikające z działalności człowieka (antropogeniczne), • zmiany sanitarnego stanu środowiska • zmiany zagospodarowania przestrzennego (w tym. postępująca subrubanizacja, rozpraszanie zabudowy wiejskiej, nadpodaż gruntów budowlanych)
	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój sieci i poprawa dostępności • przemiany mobilności • stopniowy rozwój przeładunków i zwiększenie nadal niewystarczającej roli węzła („hubu”) globalnego
Rozwój gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> • niska innowacyjność • niski poziom specjalizacji, w tym zwłaszcza tzw. specjalizacji inteligentnych • niska odporność na szoki (w tym zbyt mała dywersyfikacja partnerów handlu zagranicznego) • niskie umiędzynarodowienie (internacjonalizacja) • wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną i dekapitalizację obecnych sieci energetycznych
SROzwój społeczny	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszanie się przyrostu naturalnego oraz zmiany struktury demograficznej (starzenie się społeczeństwa) • wzrost potrzeb edukacyjnych ze strony gospodarki i rozwój społeczeństwa wiedzy • rozwój sektora edukacji wyższej i zawodowej

• tworzenie się poczucia wspólnotowości• wzmocnienie roli kultury w procesie tworzenia się OM• zwiększenie potrzeb związanych z ochroną zdrowia i opieką nad osobami starszymi
•

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

3. Prognozy i scenariusze rozwoju

Zgodnie z przyjętymi założeniami zdiagnozowane trendy rozpatrywano w ujęciu perspektywnym w kontekście podstawowych scenariuszy rozwoju OM:

- a) wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych,
- b) przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych,
- c) przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych,
- d) spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych,
- e) stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych.

Scenariusze formułowano w odniesieniu do tych trendów, które charakteryzowały się:

- dużą wagą dla dalszego społeczno-gospodarczego rozwoju OM,
- największą zmiennością w czasie,
- wrażliwością na działanie polityk sektorowych.

Zestawienia wykonano odrębnie w ramach wydzielonych wcześniej sfer potencjalnej współpracy.

3.1. Demografia, osadnictwo, zagospodarowanie przestrzenne

Struktura osadnicza OM jest relatywnie stabilna. Zależnie od różnych scenariuszy rozwoju OM zmianom podlegać mogą natomiast sytuacja demograficzna oraz procesy związane z zagospodarowaniem przestrzennym i dalszą suburbanizacją. Pełen przegląd prognozowanych trendów demograficznych odnośnie rozwoju osadnictwa i zmian zagospodarowania przestrzennego OM w ujęciu scenariuszowym zawiera tabela 3.1. w aneksie do rozdziału 3.

W przypadku wielkiego skoku, w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych (scenariusz A), powinny odwrócić się negatywne trendy demograficzne. Wpływ na to może mieć migracja osób w wieku produkcyjnym do OM z Polski i z zagranicy, a także aktywna polityka prorodzinna. Dodatkowo będzie miała miejsce aktywizacja osób w wieku poprodukcyjnym. Jednocześnie rozwój będzie następował z poszanowaniem zasad zagospodarowania przestrzennego, co przyczyni się do zagęszczenia istniejącej zabudowy oraz rozwoju nowej, łącznie z odpowiednią infrastrukturą techniczną. Warunkiem jest jednak dobra współpraca w ramach OM i wspierające ją zmiany legislacyjne. W przeciwnym wypadku szybki rozwój gospodarczy może spowodować wzrost cen nieruchomości skutkujący ponownym nasileniem procesów suburbanizacyjnych. Jeśli będziemy mieli do czynienia z przyspieszonym rozwojem

wynikającym tylko z warunków zewnętrznych (scenariusz B), opisane wyżej pozytywne efekty zmniejszone zostaną przez odpływ z metropolii młodych i dobrze wykształconych pracowników. Rozwój miast następował będzie głównie przez zagospodarowanie nowych obszarów pod zabudowę, a proces suburbanizacji będzie się pogłębiał.

W sytuacji przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych (scenariusz C) dojdzie do utrzymania obecnych negatywnych zmian w strukturze demograficznej. Rozwój miast będzie nadal utrudniony przez brak odpowiedniej polityki krajowej dotyczącej zagospodarowania przestrzennego oraz przez brak współpracy w ramach OM. Procesy suburbanizacji ulegną wyhamowaniu (co do skali), ale nie nastąpi poprawa ładu przestrzennego. W przypadku zmaterializowania się scenariusza D (spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych) dojdzie przynajmniej do utrzymania negatywnych zmian w strukturze demograficznej (emigracja pracowników oraz niska dzietność). Zmniejszą się migracje do OM, a tym samym nastąpi brak napływu osób w wieku produkcyjnym. Istniejące konflikty przestrzenne oraz słabość lokalnej administracji przyczyniają się do dalszego chaotycznego, choć dużo wolniejszego niż obecnie, rozwoju przestrzennego miast. Brak będzie dużych nowych inwestycji, co powoduje, że konsekwencje złego stanu zagospodarowania przestrzennego nie będą niwelowane w sferze infrastrukturalnej. Gdyby doszło do stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych (scenariusz E) nastąpi nasilenie negatywnych zmian demograficznych. Dojdzie do szybkiego starzenia się społeczeństwa. Nastąpi odpływ wykształconych i młodych pracowników. Rozwój przestrzenny OM ulegnie zatrzymaniu, przy jednoczesnym pogłębianiu istniejącego chaosu. Niekorzystne zmiany demograficzne i przestrzenne zaczną się wówczas przekładać na tendencje degradacyjne całej sieci osadniczej.

3.2. Transport

Dalszy rozwój sytuacji w zakresie obsługi transportowej OM będzie z jednej strony efektem szeroko rozumianych warunków zewnętrznych, tj. sytuacji makroekonomicznej i geopolitycznej (ogólne scenariusze rozwoju OM), a z drugiej przemian w mobilności mieszkańców, tempa procesów inwestycyjnych oraz intensywności wzrostu przeładunków w portach morskich. Pełen przegląd prognozowanych trendów rozwoju transportu w OM w ujęciu scenariuszowym zawiera tabela 3.2. w aneksie do rozdziału 3.

W przypadku wystąpienia wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych (scenariusz A) zostanie rozbudowana dalsza sieć drogowa i kolejowa, także po roku 2020 (niezależnie od dopływu środków z UE). Nastąpi realizacja dodatkowych inwestycji (powiązana z innymi metropoliami), rozwój kolei metropolitalnej. Wyraźnie poprawi się dostępność do rdzenia z zachodniej i północnej części OM. Rozwój ułatwi także współpracę i pełną integrację transportu publicznego OM. Wzrost mobilności będzie się odbywał przy stopniowych (powolnych) korzystnych zmianach modalnych na skutek rozwoju transportu publicznego i rowerowego. Zmiany te mogą być jednak hamowane przez utrzymującą się szybką suburbanizację. Rozwój portów morskich nastąpi w warunkach ich współpracy. Rozwój rynku wytworzy popyt na drugi port lotniczy. Jeśli przyspieszony rozwój odbędzie się głównie w oparciu o warunki zewnętrzne (scenariusz B), po 2020 roku dojdzie do spowolnienia, ale nie zatrzymania procesu inwestycyjnego. Poprawa dostępności z kierunku zachodniego i w układach międzymetropolitalnych będzie wolniejsza. Wzrost mobilności zrealizuje się przy stabilnej strukturze modalnej (zmiany hamowane przez utrzymującą się suburbanizację i braki w inwestycjach

doprowadzających ruch do rdzenia). Dalszy wzrost przeładunków w portach odbędzie się przede wszystkim w segmencie kontenerów, stopniowo będzie rozwijał się ruch lotniczy, także w segmencie cargo.

W sytuacji przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych (scenariusz C) zrealizowana zostanie większość inwestycji planowanych na bieżącą perspektywę finansową, ale po roku 2020 roku dojdzie do skokowego spowolnienia działań w tym zakresie. Poprawa dostępności będzie selektywna przestrzennie. Także integracja transportu publicznego nie będzie pełna. Powolny wzrost mobilności przełoży się na dalszy rozwój motoryzacji. Może wystąpić zahamowanie wzrostu lub stałe wahania przeładunku w portach. Będzie to oznaczać co najwyżej utrzymanie ich obecnej pozycji. Pozycja portu lotniczego będzie stabilna. W przypadku wystąpienia spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych (scenariusz D), tylko część inwestycji planowanych na bieżącą perspektywę finansową zostanie ukończona. Po 2020 roku utrzyma się niewielkie wsparcie UE pozwalające na nieliczne inwestycje. Nastąpi stagnacja w zakresie poziomu mobilności i powolne zmniejszanie udziału transportu publicznego (brak inwestycji, dekapitalizacja). Wzrost przeładunków w portach będzie ograniczony brakiem niezbędnych inwestycji transportowych na zapleczu. W razie stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych (scenariusz E) wiele inwestycji zostanie przerwanych, a dostępność przestaje się poprawiać. Mobilność mieszkańców zacznie maleć w wyniku sytuacji makroekonomicznej. Może nastąpić spadek przeładunków w portach oraz spadek ruchu lotniczego.

3.3. Gospodarka i technologia

Gospodarkę OM charakteryzuje relatywnie (w stosunku do innych metropolii bałtyckich) niski stopień innowacyjności, specjalizacji, odporności na szoki i umiędzynarodowienia (internacjonalizacji). Cechy te określają sytuację wyjściową, której dalszy rozwój przebiegać będzie w zależności od układu i siły procesów zarówno w otoczeniu, jak i we wnętrzu OM.

W **najkorzystniejszym wariancie** (wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych) OM jest rozpoznawalny na światowym rynku gospodarczym. Dzięki m.in. wysokim kwalifikacjom siły roboczej i bardzo korzystnemu klimatowi inwestycyjnemu OM jest w stanie przyciągać firmy globalne, oferując liczne specjalizacje technologiczne oraz szeroką gamę zaawansowanych usług biznesowych. W efekcie dopasowania oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy następuje szybki rozwój klastrów produkcyjno-usługowych w głównych branżach gospodarki OM, w tym klastra logistyczno-morskiego. Aktywna polityka samorządów lokalnych w sferze kształtowania przestrzeni gospodarczej przekłada się na harmonijny rozwój rdzenia i strefy zewnętrznej oraz obszarów portowych i przypoportowych.

Gospodarka OM uzyska wyższą odporność na sezonowość i wahania koniunktury na rynkach zagranicznych dzięki spójnemu rozwojowi turystyki i sektorów wykorzystujących zasoby morza. Jednocześnie OM staje się atrakcyjnym miejscem życia i pracy dla miejscowych studentów, wykwalifikowanych pracowników z innych regionów kraju oraz z zagranicy. Rozwój tego obszaru zostaje ukierunkowany na współpracę bałtycką, zwłaszcza na powiązania podmiotów gospodarczych i naukowo-badawczych z partnerami z wysoce innowacyjnych krajów nordyckich.

W **wariancie przeciwnym** (stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych) prymat barier nad korzyściami kooperacyjnymi doprowadza do stopniowego odwrócenia od generowania i wdrażania innowacji. W związku z zanikiem przewag kosztowych następuje odpływ usług typu BPO, a w gospodarce OM zaczynają dominować

tradycyjne branże o niskiej wartości dodanej. Niepowodzenie starań samorządów lokalnych o ponowne wprowadzenie działalności produkcyjnej na wybranych obszarach inwestycyjnych współgrać będzie ze spontanicznym, niekontrolowanym rozwojem przestrzennym OM pobudzonym przez procesy polaryzacyjne w układzie rdzeń–peryferia. Mogą one przyczynić się do regresu gospodarczego i znaczącej depopulacji strefy zewnętrznej na skutek emigracji mieszkańców w wieku produkcyjnym w poszukiwaniu pracy. Przeszkodą w jej znalezieniu będą słabo powiązane rynki pracy powiatów OM. Jednocześnie OM odnotuje odpływ wykształconej klasy kreatywnej.

Silnie zakorzeniony zwyczaj rywalizacji między portami i podmiotami zlokalizowanymi na obszarach portowych prowadzić będzie do upadku słabszych rywali. Sytuacja rozwojowa całego OM będzie ściśle powiązana z wahaniami sezonowymi i koniunkturalnymi w turystyce i sektorach wykorzystujących zasoby morza.

Sporadyczne inicjatywy współpracy sieciowej z partnerami z krajów ościennych nie przełożą się na wymierne korzyści gospodarcze dla OM. Nastąpi spadek wartości eksportu, zaś produkcja i usługi skupione będą na obsłudze rynku wewnętrznego OM i otaczającego regionu.

Pełen przegląd prognozowanych trendów rozwoju gospodarki OM w ujęciu scenariuszowym zawiera tabela 3.3. w aneksie do rozdziału 3.

3.4. Edukacja i rozwój społeczny

Edukacja

W warunkach tworzącego się społeczeństwa wiedzy następuje wzrost i zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych, co prowadzi do rozwoju sektora usług edukacyjnych (publicznych i komercyjnych). W celu zachowania zdolności do wykonywania pracy i korzystania ze zmian technologicznych koniecznością staje się uczenie przez całe życie. System edukacyjny OM jest rozwinięty na przeciętnym poziomie krajowym. Występują jednak znaczne dysproporcje pomiędzy rdzeniem a pozostałymi strefami OM, co ma szczególne znaczenie w obliczu specyficznej sytuacji demograficznej.

Pełny zestaw możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji w OM w dziedzinie edukacji zawiera tabela 3.4. zamieszczona w aneksie.

Zgodnie z optymistycznym scenariuszem wielkiego skoku rozwojowego OM w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych nastąpi istotna poprawa sytuacji w sektorze edukacji, co uczyni go jednym z głównych motorów rozwoju. Znacznie rozbuduje się sieć publicznych i prywatnych instytucji edukacyjnych wraz z poszerzeniem i uelastycznieniem ich oferty dostosowanej do wzrostu popytu wynikającego ze zwiększonych aspiracji i potrzeb edukacyjnych. Spowoduje to szybki rozwój sieci instytucji edukacyjnych jako przejawu wzmocnienia podstaw metropolitalnych funkcji wiedzy. Pojawi się sieć szkół o najwyższym poziomie w kraju – służąca całemu OM. Zapewniona zostanie spójność poszczególnych poziomów edukacji. System edukacji będzie uczył kompetencji: społecznych, emocjonalnych oraz przedsiębiorczości. System edukacji zawodowej zostanie unowocześniony i poddany restrukturyzacji. Zwiększy się aktywność szkół wyższych ściśle współpracujących z instytucjami propagowania innowacji. Pojawią się liczne wydarzenia rangi międzynarodowej i krajowej związane z innowacjami, nauką i technologią. Nastąpi wyrównanie standardów i poziomów nauczania, co zmniejszy potrzebę dojazdów do szkół i okresowych migracji uczniów. Najlepsi absolwenci pozostaną w miejscu zamieszkania. Talenty będą identyfikowane i otaczane opieką, a uczniowie z dysfunkcjami zostaną objęci skutecznymi programami. Procesy te doprowadzą do powstania w OM metropolitalnej społeczności wiedzy jako

części globalnego społeczeństwa wiedzy⁵ wskutek wspólnego i wzajemnego oddziaływania instytucji edukacyjnych i zmiany postaw społecznych.

W pesymistycznym scenariuszu stagnacji i upadku OM w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych przewiduje się znaczny spadek zapotrzebowania na edukację. Dojdzie do zamykania publicznych i prywatnych placówek edukacyjnych. Pojawią się braki zaspokojenia podstawowych potrzeb edukacyjnych wskutek ograniczania oferty. Ograniczanie oferty i wycofywanie się instytucji edukacyjnych stanie się jednym z czynników i przejawów zaniku metropolitalnych funkcji wiedzy. Dojdzie do szybkiego wzrostu dysproporcji przestrzennych w jakości kształcenia. W rezultacie nastąpi powszechny spadek poziomu wiedzy i kwalifikacji poniżej średniego poziomu metropolii krajowych.

Rozwój społeczny

Strategiczne dla OM trendy rozwoju społecznego to głównie procesy tworzenia się metropolitalnej wspólnoty, zmiany roli kultury w procesie tworzenia się metropolii oraz zmiany potrzeb zdrowotnych mieszkańców i możliwości ich zaspokojenia. Trendy te zawierają liczne szanse i potencjały oraz zagrożenia i bariery rozwojowe. W zależności od przyjętego scenariusza dalszego rozwoju OM mogą przybierać różną postać. Pełny zestaw możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji w OM w dziedzinie rozwoju społecznego zawiera tabela 3.5. zamieszczona w aneksie.

Zgodnie z optymistycznym scenariuszem wielkiego skoku rozwojowego OM, w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych, nastąpi znaczna poprawa sytuacji we wszystkich głównych sferach społecznych. Utworzy się poczucie wspólnotowości metropolitalnej, wzrośnie znacznie kultury oraz zmienią się potrzeby zdrowotne i możliwości ich zaspokojenia.

Powstanie metropolitalna wspólnota obywatelska – ludzi aktywnych, otwartych i tolerancyjnych. Upowszechnią się aktywne postawy mieszkańców wobec samorządu terytorialnego. Dobry przykład zaufania i efektywnej współpracy dadzą liderzy administracji samorządowej, rządowej, biznesu i NGO. Transparentne i włączające mechanizmy udziału obywateli we władzy na szczeblu metropolitalnym będą skutecznie przeciwdziałać zawłaszczaniu partycypacji przez grupy interesu i partykularne koalicje. Powstanie specyficzna dla OM tożsamość metropolitalna.

Nastąpi znaczny rozwój środowiska kulturalnego. Uzupełniona zostanie sieć publicznych i prywatnych instytucji kulturalnych wraz z poszerzeniem ich oferty. Towarzyszyć temu będzie szybki rozwój przemysłów kultury, a w przyszłości na tej bazie przemysłów kreatywnych. Powstanie wspólna dla OM odmiana globalnej kultury wielkomiejskiej. Kultura wielkomiejska współistnieć będzie z subkulturami i kulturami alternatywnymi.

W efekcie zmian potrzeb zdrowotnych nastąpi znaczna rozbudowa sieci publicznych i prywatnych instytucji ochrony i promocji zdrowia wraz z poszerzeniem ich oferty. Towarzyszyć temu będzie szybki rozwój przemysłów medycznych. Dominować będzie moda na zdrowy styl życia. Rozwinięte zostaną programy wpływu na budowanie postaw aktywizujących osoby starsze. W rezultacie wzrośnie przeciętna długość życia i znacznie polepszy się przeciętny stan zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych.

W pesymistycznym scenariuszu stagnacji i upadku OM w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych przewiduje się dezintegrację społeczności lokalnych, pogłębienie podziałów społecznych oraz nasilenie zjawisk nietolerancji. Upowszechni się brak zaangażowania w sprawy publiczne. Współpraca na szczeblu metropolitalnym zostanie ograniczona

⁵ Wychodzimy z założenia, że definicja społeczeństwa wiedzy jest znana od wielu lat. Pokrewne pojęcia to społeczeństwo informacyjne, postindustrialne. Jest to pojęcie bliskie innemu powszechnie stosowanemu: gospodarki opartej na wiedzy. Pojęcie metropolitalnych funkcji wiedzy też jest znane: wyższa edukacja, badania stosowane i ich wdrożenia, centra innowacji, ośrodki tworzenia nowych idei (tzw. *Think tanki*), doradztwo, bazy danych, wydawnictwa naukowe, media popularno-naukowe.

lub zaniechana. Nastąpi mitologizacja historycznie uwarunkowanych tożsamości i patriotyzmów lokalnych wewnątrz OM. Pogłębią się konflikty tożsamościowe. Nastąpi odrzucenie idei tożsamości metropolitalnej.

Znacznie spadnie zapotrzebowanie na produkty, usługi i wydarzenia kulturalne. Dojdzie do zamykania publicznych i prywatnych placówek kulturalnych. W efekcie spowoduje to brak zaspokojenia podstawowych potrzeb kulturalnych, ograniczanie oferty i wycofywanie się podmiotów przemysłów kultury z OM. Pojawią się zjawiska degeneracji subkultur marginalizowanych miejskich i podmiejskich grup społecznych.

Istotnie spadnie zapotrzebowanie na odpłatne, a wzrośnie zapotrzebowanie na publiczne usługi medyczne i prozdrowotne. Mimo to dojdzie do zamykania publicznych placówek ochrony i promocji zdrowia. W rezultacie pojawi się powszechny brak zaspokojenia podstawowych potrzeb zdrowotnych. Towarzyszyć temu będzie wycofywanie się z OM podmiotów przemysłów medycznych. Dojdzie do pogłębienia przejawów niezdrowego stylu życia, w tym upowszechnienie uzależnień. W rezultacie nastąpi spadek przeciętnej długości życia i znaczne pogorszenie stanu zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych.

3.5. Zasoby przyrody, ochrona środowiska i energetyka

Środowisko przyrodnicze OM podlega stałej presji związanej głównie z procesami niekontrolowanej suburbanizacji oraz z inwestycjami infrastrukturalnymi. Presja jest szczególnie niebezpieczna w obrębie korytarzy ekologicznych. Z punktu widzenia wartości przyrodniczych środowiska terytorium OM charakteryzuje się jednak dużymi zasobami i ogromnym potencjałem, który może również tworzyć warunki wysokiej jakości życia dla mieszkańców. Jednocześnie rozwój metropolii jest ograniczany przez niewystarczające zasoby energetyczne oraz niską jakość sieci przesyłowych. OM będzie odznaczał się jednym z największych w kraju prognozowanych deficytów energii elektrycznej po 2030 roku. W kontekście rozpatrywanych scenariuszy OM za elementy mogące podlegać ostrożnemu prognozowaniu uznać należy nasilenie presji ze strony człowieka na środowisko naturalne, ewentualne zmiany stanu sanitarnego środowiska, a także zmiany w zapotrzebowaniu na energię elektryczną. Pełen przegląd prognozowanych trendów w zakresie przyrody, ochrony środowiska i energetyki OM w ujęciu scenariuszowym zawiera tabela 3.6. w aneksie do rozdziału 3.

W sytuacji wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych (scenariusz A) należy się spodziewać relatywnie harmonijnego rozwoju metropolii, która umiejętnie kontroluje suburbanizację oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Będzie miała miejsce wysoka dbałość o stan sanitarny środowiska, nastąpi usprawnienie systemów gospodarowania odpadami, a także dynamiczny rozwój systemu odbioru i podczyszczania wód opadowych i roztopowych oraz retencji. Jednocześnie wystąpi szybki wzrost popytu na energię elektryczną, który będzie zaspokajany poprzez rozsądną politykę rozwoju źródeł energii, w tym rozwój energetyki odnawialnej. Powstaną nowe elektrownie systemowe (w tym jedna jądrowa). W warunkach przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych (scenariusz B) rozwój metropolii będzie powodował lokalne konflikty ze środowiskiem naturalnym. Może nastąpić pogorszenie stanu sanitarnego środowiska z powodu rozwoju gospodarczego. Wysoki wzrost popytu na energię elektryczną znajdzie zaspokojenie w źródłach zewnętrznych, co przyczyni się do zmniejszenia konkurencyjności metropolii. Wystąpią problemy w zaopatrzeniu, m.in. z uwagi na niewystarczającą przepustowość linii przesyłowych.

Przeciętny rozwój w niekorzystnych warunkach zewnętrznych (scenariusz C) może znacząco uszczuplić i doprowadzić do fragmentacji obszarów chronionych. Utrzymanie obecnego stanu sanitarnego środowiska nastąpi raczej poprzez brak rozwoju ekonomicznego, a nie dzięki inwestycjom w infrastrukturę ochrony środowiska. Powolny wzrost zapotrzebowania na energię

zaspokajany będzie głównie przez obecne źródła, co może skutkować okresowymi trudnościami w zaopatrzeniu. W razie spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych (scenariusz D) będzie miało miejsce pogorszenie jakości istniejących obszarów chronionych. Jednocześnie zmniejszy się presja suburbanizacyjna. Brak działań wewnętrznych przyczyni się jednak do stopniowego pogarszania stanu sanitarnego środowiska. Zapotrzebowanie na energię będzie stabilne, ale przy stopniowej dekapitalizacji źródeł i sieci przesyłowych. Gdyby doszło do stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych (scenariusz E) może dojść do ograniczenia powierzchni obszarów chronionych oraz pogorszenia ich jakości, co przyczyni się do obniżenia jakości życia mieszkańców oraz do negatywnego wizerunku metropolii. Pogorszenie stanu sanitarnego środowiska bardzo negatywnie wpłynie na jakość życia i gospodarkę, a szczególnie na działalność turystyczną. Niskie zapotrzebowanie na energię spowoduje utrwalenie negatywnej struktury źródeł energii przy jednoczesnej dekapitalizacji sieci przesyłowych.

4. W jakim kierunku ma się rozwijać OM

Realizacja ambitnego zamiaru wzrostu konkurencyjności OM oraz znaczenia jej w sieci metropolii wymaga współpracy podmiotów w zakresie 6 wyznaczonych w diagnozie kluczowych problemów hamujących rozwój metropolii. W strategii te 6 głównych problemów przekłada się na priorytety wspólnych działań, tj. sfer współpracy. Ponieważ jeden problem dotyczący deficytu „współpracy” odnosi się do wszystkich pozostałych, a dwa mają charakter wielowymiarowy dlatego w strategii zidentyfikowano 3 „obszary wspólnego działania”, tj. priorytety. Obejmują one:

1. Rozwój gospodarczy tj. gospodarkę zapewniającą wysokiej jakości miejsca pracy OM;
2. Rozwój społeczny włączający w metropolię, tj. budujący kapitał ludzki i społeczny OM;
3. Rozwój przestrzenny zapewniający uporządkowaną, spójną i ekologiczną przestrzeń OM.

Oznacza to, że w strategii stawiamy na rzutkich, wykształconych i odpowiedzialnych ludzi oraz umiędzynarodowioną i innowacyjną gospodarkę funkcjonującą w dobrze urządzonej i dostępnej przestrzeni otwartej i powiązanej z przestrzenią międzynarodową.

Priorytety te mają charakter SMART tzn. są **skonkretyzowane, mierzalne, osiągalne, realne i określone w czasie**. Konkretność, realność i osiągalność wynika z interakcyjnego sposobu budowania strategii tj. z konsensusu zainteresowanych stron osiągniętego w tym procesie. Monitorowaniu realizacji priorytetów służą natomiast wskaźniki przypisane do celów szczegółowych opisujących cele tematyczne wchodzące w skład tych trzech priorytetów.

Cele tematyczne odpowiadające poszczególnym priorytetom zostały zidentyfikowane w toku konsultacji społecznych i prac eksperckich. Są to:

- W zakresie rozwoju społecznego włączającego w metropolię celem tematycznym jest: tworzenie wspólnoty metropolitalnej, sprostanie wyzwaniom (zmianom) demograficznym (przystosowanie się, ale także i przeciwdziałanie na ile to możliwe tym najmniej korzystnym, a wspieranie pożądanym), zmiana mechanizmów edukacyjnych na inteligentne (samouczące się) i solidarne (zamiast konkurencyjnych), poszerzenie uczestnictwa w kulturze i wykorzystanie jej jako procesu tworzenia OM, a także uporządkowanie dostępu do opieki medycznej.
- W ramach priorytetu gospodarki tworzącej wysokiej jakości miejsca pracy celem tematycznym jest: innowacyjność, ponowne uprzemysłowienie (reindustrializacja),

		biznesowych								
	reindustrializacja	rozwój sektorów produkcyjnych								
		zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych – wykorzystanie korzystnej pozycji transportowej OM dla rozwoju gospodarczego								
	stabilna i adaptacyjna gospodarka	kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa								
		wsparcie metropolitalnego rynku pracy								
	umiędzynarodowiona gospodarka	wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM								
		wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego								
	bezpieczeństwo energetyczne	wspieranie rozwoju nowych systemowych źródeł energii, linii przesyłowych wraz z podnoszeniem efektywności energetycznej								
		rozwój energetyki odnawialnej								
	ROZWÓJ SPOŁECZNY WŁĄCZAJĄCY W METROPOLIE	sprostanie zmianom demograficznym	zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny							
wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego										
wspieranie imigracji zagranicznej										
dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych										
inteligentna i solidarna edukacja		wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji								
		rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej								
		rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej								
		zwiększenie aspiracji edukacyjnych i postaw twórczych								
wspólnota metropolitalna		zwiększenie aktywności obywatelskiej								
uporządkowana i dostępna opieka medyczna		doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia								
poszerzone uczestnictwo w kulturze		poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych								

		sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Instytut Rozwoju i Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN

5. Jak będziemy wspólnie rozwijać OM. Polityki metropolitalne

5.1. Polityka środowiskowa

Polityka środowiskowa OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- ochrona zasobów środowiska naturalnego,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu oraz składowania odpadów,
- ograniczenie ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych (zwłaszcza ryzyka powodzi) oraz przystosowanie do zmian klimatycznych.

W zakresie ochrony zasobów środowiska konieczne jest wzmocnienie sieci ekologicznych wewnątrz obszaru OM, a także działania mające na celu jej łączność z siecią regionalną i krajową obszarów otwartych. Celowe jest stworzenie odrębnego metropolitalnego systemu korytarzy ekologicznych. W tym kontekście istotną rolę odgrywa ochrona terenów rolniczych (gleby) oraz ochrona krajobrazu. Polityka ochrony zasobów środowiska naturalnego musi także obejmować zabezpieczenie zasobów wody pitnej dla OM, a także zabezpieczenie złóż kopalin. Wymienione działania są uwarunkowane spójnością polityk środowiskowej i przestrzennej, w tym istnieniem jednego dokumentu planistycznego dla OM. Ich realizacja przyniesie efekt w postaci utrzymania wysokiej jakości zróżnicowanego środowiska przyrodniczego, a także zabezpieczenia dostaw wody pitnej dla OM oraz zabezpieczenia kopalin dla przyszłych pokoleń.

Duże znaczenie ma ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza emisji niskiej), ograniczenie hałasu oraz poprawa stanu sanitarnego wód Zatoki Gdańskiej. Jednym z warunków powodzenia polityki środowiskowej w tym zakresie jest jednocześnie prowadzenie edukacji ekologicznej, także wśród dorosłych mieszkańców OM. Efektami podjętych działań, obok poprawy jakości środowiska OM, będą: podniesienie bezpieczeństwa energetycznego, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (w tym w energetyce), a także ogólne ograniczenie emisji CO₂ i podniesienie standardów czystości wód Bałtyku (także w kontekście rozwoju turystyki). Zmniejszeniu ulegnie natężenie hałasu w centrach miast i przy głównych ciągach komunikacyjnych. Wzrośnie także świadomość ekologiczna mieszkańców.

Równolegle wskazane jest podjęcie działań ukierunkowanych na usprawnienie systemów gospodarowania odpadami, zmniejszenie ilości składowanych odpadów, segregację i utylizację. Jednym z istotnych przedsięwzięć jest budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów, który z jednej strony unieszkodliwia odpady komunalne, z drugiej zaś pozwala na produkcję dodatkowej energii cieplnej. Niezbędne jest też przeprowadzenie dokładnej analizy popytowo-podażowej oraz możliwości i kierunków rozbudowy istniejących systemów ciepłowniczych. Uzupełnieniem tych działań jest podniesienie efektywności energetycznej budynków.

W zakresie ograniczenia ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych najważniejsze jest zapewnienie systemowej ochrony przeciwpowodziowej Żuław Wiślanych przy jednoczesnym

uwzględnieniu prognozowanych zmian klimatu (intensyfikacja zjawisk ekstremalnych, a w dalszej perspektywie ewentualne podniesienie się poziomu morza). Ochrona przeciwpowodziowa musi też dotyczyć Mierzei Helskiej i Wiślanej i chronić miasta przed skutkami deszczów nawalnych. Polityka przeciwpowodziowa powinna uwzględniać zwiększenie retencji, w tym zwłaszcza retencji naturalnej, a w dłuższej perspektywie także działania regulacyjne w dolnym biegu Wisty. Odrębnym zagadnieniem jest konieczność ograniczenia ryzyka osuwisk (zwłaszcza na klifach morskich) oraz ryzyka pożarów torfowisk. W tym kontekście ważna jest również minimalizacja ewentualnych negatywnych konsekwencji zjawisk naturalnych, na co składają się odpowiednie systemy informacji i ostrzegania (w zakresie zagrożenia powodziowego, abrazją, osuwiskami, huraganami, ale także zanieczyszczeniem powietrza i wód) oraz właściwa i w pełni skoordynowana polityka przestrzenna (m.in. ograniczenia w zabudowie). Efektem realizacji wymienionych działań będzie znaczące podniesienie bezpieczeństwa powodziowego Żuław Wiślanych, eliminacja innych lokalnych zagrożeń powodziowych oraz związanych z osuwiskami i pożarami torfowisk. Nastąpi także minimalizacja negatywnych skutków związanych z czynnikami naturalnymi, a równolegle poprawa ładu przestrzennego. Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki środowiskowej OM przedstawiono w tabeli 5.1. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.1. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki środowiskowej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 1: Ochrona zasobów środowiska naturalnego				
Ochrona zasobów wody pitnej	koordynacja/institucjonalizacja	Ograniczenie legislacyjne poziomu OM; Zakaz przydomowych oczyszczalni na zbiornikach wód podziemnych bez górnej izolacji (lobbying na rzecz decyzji centralnych)	OM, szczebel rządowy	2016
Ochrona zasobów glebowych out	koordynacja/institucjonalizacja	Ochrona terenów rolnych w planach zagospodarowania, w tym w dokumencie dla OM	JST, OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2016
Ochrona krajobrazu zachowanie bioróżnorodności	institucjonalizacja	Stworzenie metropolitalnego systemu korytarzy ekologicznych, istnienie metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Cel szczegółowy 2: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu oraz składowania odpadów				
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, w tym zwłaszcza niskiej emisji	koordynacja	Ograniczenie spalania paliw stałych w paleniskach domowych lub w lokalnych kotłowniach i zastępowanie tych źródeł ciepłem sieciowym i źródłami prozumenckimi , poprawa efektywności energetycznej budynków – zarówno istniejącej zabudowy, jak i poprawy technologii budowy nowo powstających obiektów; Dla ograniczenia emisji związanej z transportem zmiany struktury gałęziowej transportu (zmiany modalne) na terenie rdzenia; Stworzenie metropolitalnych planów gospodarki	JST, OM	2018

		niskoemisyjnej		
Poprawa stanu sanitarnego wód powierzchniowych i Zatoki Gdańskiej	informacja	Lobbying na rzecz zmniejszenia zanieczyszczeń Wisły jako głównego zagrożenia dla Zatoki Gdańskiej, modernizacja oczyszczalni ścieków na terenie OM	OM, JST	2030
Maksymalne ograniczenie składowania odpadów, ich segregacja, utylizacja lub spalanie	koordynacja	Budowa Zakładu Termicznej Przeróbki Odpadów (ZTPO), który z jednej strony unieszkodliwia odpady komunalne, z drugiej pozwala na produkcję dodatkowej energii cieplnej; Równoległa rozbudowa istniejących systemów ciepłowniczych i połączenie systemów ciepłowniczych gmin rdzenia w celu rozprowadzenia wyprodukowanego ciepła do odbiorców i stabilizacji systemu; Stworzenie metropolitalnego systemu opakowań zwrotnych	OM, JST	2023
Ograniczenie emisji hałasu	informacja	Izolowanie intensywnego ruchu drogowego od terenów zabudowy mieszkaniowej; Stosowanie alternatywnych sposobów eliminacji hałasu (innych niż ekrany dźwiękoszczelne, takich jak osłony z roślinności, wały ziemne, uspokajanie ruchu)	JST	2018
Podnoszenie świadomości ekologicznej - out	koordynacja	Prowadzenie intensywnej edukacji ekologicznej, także wśród dorosłych	OM	2016
Cel szczegółowy 3: Ograniczenie ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych (w tym zwłaszcza ryzyka powodzi) oraz przystosowanie do zmian klimatycznym				
Zapewnienie systemowej ochrony przeciwpowodziowej na terenie Żuław Wiślanych oraz mierzei w warunkach sztormowych	koordynacja	Lobbying na rzecz modernizacji zabezpieczeń przeciwpowodziowych, w tym pomp, zapewnienie alternatywnych źródeł zasilania energetycznego systemu pomp, Poszerzanie plaż, ograniczenie zabudowy na terenach zagrożonych	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego) we współpracy z poziomem wojewódzkim	2023
Ograniczenie ryzyka osuwisk, w tym na klifie morskim oraz ryzyka pożarów na torfowiskach	koordynacja	Stały monitoring klifów i torfowisk z poziomu OM	OM	2023
Ograniczenie skutków powodzi, osuwisk, huraganów i pożarów torfowisk	instytucjonalizacja	Kontrola zabudowy na terenach zalewowych, klifach i torfowiskach; Ograniczenie w planach zagospodarowania oraz w dokumencie poziomu OM; Organizacja współdziałania kryzysowego i systemów ostrzegania	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Przewidywanie i przystosowanie do oczekiwanych zmian klimatu	koordynacja	Stworzenie strategii adaptacyjnej OM do zmian klimatu	OM	2018

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Korzyści wynikające z prowadzenia polityki środowiskowej na poziomie OM mają wymiar przyrodniczy (ochrona poszczególnych komponentów) oraz społeczno-ekonomiczny (podnoszenie jakości życia, ochrona zasobów), a także przestrzenny (podnoszenie ład przestrzennego, eliminacja zagrożeń). W tym kontekście są one zróżnicowane terytorialnie. Wynika to z różnorodności geograficznej OM, a także z różnego stopnia przekształcenia środowiska przyrodniczego przez człowieka w poszczególnych jego częściach. Głównymi beneficjentami polityki środowiskowej są obszary zewnętrzne OM jako bardziej narażone na niektóre ryzyka naturalne oraz posiadające znaczne zasoby (także krajobrazowe).

W **obszarze rdzenia** dojdzie do koncentracji korzyści w zakresie ograniczenia emisji i zanieczyszczeń (stan sanitarny) oraz związanych z ochroną zasobów wody pitnej. Pewne znaczenie będzie także miało ograniczenie zagrożeń powodziowych. W obrębie **strefy podmiejskiej silnej urbanizacji** efekty będą także dotyczyć redukcji zanieczyszczeń (a także emisji hałasu) oraz zagrożeń (powodzie, osuwiska). Istotną korzyścią będzie zachowanie bioróżnorodności oraz ochrona krajobrazu.

W **strefie północno-wschodniej i zachodniej** największe korzyści przyniesie ochrona korytarzy ekologicznych, ochrona krajobrazu i bioróżnorodności. Te elementy stanowią także ważną podstawę rozwoju gospodarczego (turystyka). Istotne będzie także eliminowanie zanieczyszczeń i zagrożeń naturalnych (zwłaszcza osuwisk). W **strefie południowej i wschodniej** jednym z najważniejszych efektów będzie ograniczenie ryzyka związanego z różnymi formami powodzi, a ponadto ochrona zasobów glebowych oraz przeciwdziałanie przewidywanym zmianom klimatycznym.

Szczegółowy rozkład terytorialny korzyści wynikających z realizacji celów polityki środowiskowej przedstawiono w tabeli A.5.1.

Polityka środowiskowa OM na poziomie działań przenika się z wieloma innymi politykami prowadzonymi w Obszarze Metropolitalnym. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka przestrzenno-osadnicza. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie zachowania korytarzy ekologicznych i przestrzeni otwartych, racjonalizowania suburbanizacji oraz w konieczności regulacji polityki inwestycyjnej na terenach zagrożonych czynnikami naturalnymi (powodzie, osuwiska). Realizacja niektórych celów polityki środowiskowej jest bardzo mocno warunkowana prowadzeniem spójnej metropolitalnej polityki przestrzennej (w tym istnieniem metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego). W innych punktach konieczna jest silna koordynacja z działaniami szczebla wojewódzkiego.
- Polityka energetyczna. Związek wyraża się w koniecznych zmianach w zakresie ciepłownictwa (niska emisja), rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) oraz promowaniu energetyki prosumenckiej (wytwarzanej przez konsumenta).
- Polityka rozwoju społecznego. Związek wyraża się w konieczności utrzymania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego jako elementu jakości życia mieszkańców.
- Polityka edukacyjna. Związek wyraża się w działaniach na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców.
- Polityka transportowa. Związek wyraża się w eliminowaniu konfliktów między infrastrukturą i środowiskiem (korytarze ekologiczne, emisja zanieczyszczeń), a także w ograniczeniu emisji hałasu w głównych ciągach komunikacyjnych.

5.2. Polityka demograficzno-migracyjna

Polityka demograficzno-migracyjna OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny,
- wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego,

- wspieranie imigracji zagranicznej.

Niezbędne są odpowiednie kroki w celu przeciwdziałania prognozowanym zmianom demograficznym, które stopniowo będą obejmowały OM. Pozytywna polityka prorodzinna powinna polegać na wsparciu rozwoju demograficznego poprzez stworzenie kompleksowego systemu pomocy dla ludzi młodych zakładających rodziny i odrębnie dla rodzin wielodzietnych (m.in. metropolitalna karta dużej rodziny). Powinna być ona ukierunkowana na rozwój zaradności, a nie na subsydiowanie nieudolności, stąd bardzo ostrożnie należy podchodzić do „prostego” finansowania w postaci różnego rodzaju zasiłków, zapomóg itp. Cennym narzędziem może być podtrzymanie i promowanie tradycji wpływającej na korzystną sytuację demograficzną gmin „kaszubskich”. Bardzo ważnym elementem pozostaje też prowadzenie aktywnej i elastycznej polityki mieszkaniowej (ułatwienia w częstszym zmienianiu lokali wraz ze zmieniającą się liczbą osób w gospodarstwie domowym) oraz poprawa dostępności i jakości usług związanych z opieką nad małymi dziećmi (przedszkola, żłobki, innowacyjne formy opieki). Dla prowadzenia efektywnej polityki prorodzinnej konieczne jest stałe monitorowanie rzeczywistych procesów demograficznych (z uwzględnieniem ruchów nierejestrowanych przez statystykę publiczną).

Efektom podjętych działań będzie zahamowanie negatywnych trendów demograficznych i ograniczenie polaryzacji demograficznej wewnątrz OM. Tym samym metropolia zachowa swoją przewagę w postaci lepszej struktury ludności względem innych polskich aglomeracji. Nastąpi poprawa dostępności do żłobków i przedszkoli. Możliwa będzie promocja OM jako metropolii przyjaznej młodym, a także dużym rodzinom. Równoległe polepszy się sytuacja mieszkaniowa i nastąpi rozwój rynku nieruchomości. Poszerzona zostanie wiedza o realnej sytuacji demograficznej, co będzie pomocne w efektywnym prowadzeniu innych polityk w ramach OM.

Napływ migracyjny osób wykształconych oraz poszukujących wykształcenia jest szansą rozwojową OM. Jednocześnie istnieje ryzyko dalszej emigracji lepiej wyedukowanej siły roboczej (drenaż mózgow za granicę, w tym do Skandynawii). Dlatego efektywna polityka migracyjna musi obejmować zarówno działania stymulujące napływy wewnętrzny i zagraniczny, jak i limitujące emigrację (zwłaszcza ludzi wykształconych). Ważnym elementem tych działań jest zachowanie odpowiednich rezerw pod budownictwo mieszkaniowe w rdzeniu, a także równoległy rozwój infrastruktury transportowej, komunalnej, społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej. Konieczne jest podejmowanie kampanii promocyjnej w innych miastach i mediach, a także stosowanie zachęt podatkowych. W przypadku imigracji zagranicznej celowe jest rozwijanie edukacji (zwłaszcza wyższej) atrakcyjnej dla obcokrajowców oraz kampanie zachęcające w krajach sąsiednich (zarówno w Europie Wschodniej, jak i w Skandynawii). Metropolia powinna być także promowana jako miejsce przyjazne powracającym emigrantom polskim oraz osobom starszym. Całością działań promocyjnych powinna zająć się wydzielona jednostka w ramach OM. Warunkiem koniecznym skuteczności tych przedsięwzięć jest prowadzenie wspólnej polityki migracyjnej przez cały OM (powstanie odrębnej strategii w tym zakresie), tak aby w maksymalnym stopniu łagodzić konkurencję „o migranta” pomiędzy poszczególnymi gminami.

Efektom polityki migracyjnej będzie zachowanie dodatniego bilansu migracyjnego w skali OM, powiększenie jego kapitału ludzkiego (szczególnie klasy kreatywnej), a ponadto zwiększenie wpływów do budżetów gmin oraz modernizacja i internacjonalizacja uczelni wyższych. Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki demograficzno-migracyjnej przedstawiono w tabeli 5.2. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.2. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki demograficzno-migracyjnej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 4: Zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny				
Stymulowanie zwiększenia przyrostu naturalnego w całym OM, podtrzymanie i promowanie korzystnej sytuacji w gminach „kaszubskich” w tym Poprawa dostępności usług związanych z opieką nad małymi dziećmi	koordynacja	Rozwój skoordynowanej w ramach OM infrastruktury związanej z wychowaniem dzieci i umożliwiającej Zwiększenie liczby przedszkoli i żłobków, rozwój innowacyjnych form opieki nad dziećmi, bilansowanie miejsc w placówkach ponad granicami gmin w ramach OM	OM, wydzielona jednostka polityki rodzinnej, JST	2018
Prowadzenie aktywnej polityki prorodzinnej na terenie OM	instytucjonalizacja	Stworzenie kompleksowego systemu pomocy dla ludzi młodych zakładających rodziny i rodzin wielodzietnych (np. stworzenia karty dużej rodziny OM); Utrzymywanie wsparcia dla dużych rodzin w długim okresie (także np. w okresie studiów)	OM, wydzielona jednostka polityki rodzinnej	2018
Cel szczegółowy 5: Wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego				
Rozwój budownictwa mieszkaniowego -	konsultacja	Rezerwa terenów pod budownictwo mieszkaniowe w rdzeniu, na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego OM	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2030
Promocja OM jako miejsca przyjaznego młodym rodzinom	instytucjonalizacja	Kampanie promocyjne w innych miastach i w mediach, zachęty podatkowe /	OM, wydzielona jednostka promocji	2030
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej (tworzenie przyjaznej przestrzeni o wysokiej jakości życia)	koordynacja	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej, terenów rekreacyjnych, poprawa jakości życia, rozwój infrastruktury transportowej, uporządkowanie przestrzeni	JST	2030
Harmonizacja polityki migracyjnej –	instytucjonalizacja	Prowadzenie wspólnej metropolitalnej polityki migracyjnej (ujednoczenie zachęt migracyjnych na terenie OM)	OM	2020
Cel szczegółowy 6: Wspieranie imigracji zagranicznej				
Rozwój edukacji wyższej atrakcyjnej dla imigrantów	koordynacja	Uruchamianie atrakcyjnych kierunków studiów oraz ich promocja , w tym poza Unia Europejską	uczelnie wyższe	2023
Drenaż mózgów w priorytetowych dla OM branżach i dziedzinach	instytucjonalizacja	Aktywne poszukiwanie imigrantów, zwłaszcza w krajach sąsiednich (Europa Wschodnia)	OM, wydzielona jednostka promocji	2018

Promocja OM jako miejsca przyjaznego osobom starszym	instytucjonalizacja	Kampanie promocyjne w Niemczech i w Skandynawii	OM, wydzielona jednostka promocji	2018
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej	koordynacja	Rozwój infrastruktury kultury wyższej, terenów rekreacyjnych, nowoczesnej służby zdrowia	JST, OM	2023
Harmonizacja polityki migracyjnej	instytucjonalizacja	Prowadzenie wspólnej metropolitalnej polityki migracyjnej	OM, Konsultant do spraw migracji oraz wydzielona jednostka promocji	2016

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Konieczność koordynacji polityki demograficzno-migracyjnej w obrębie OM powoduje, że wiele przyszłych korzyści powinno rozkładać się dość równomiernie przestrzennie. Napływ migrantów zewnętrznych będzie się kierował przede wszystkim do rdzenia oraz strefy bezpośrednio podmiejskiej. Będzie tam poprawiał strukturę demograficzną. Jednocześnie kontynuowany będzie jednak (mimo planowanych regulacji) proces suburbanizacji, co w połączeniu z obecnie dobrą sytuacją wielu gmin strefy zewnętrznej powinno spowodować wyrównywanie struktur demograficznych OM.

W **rdzeniu OM** do najwyraźniejszych korzyści należeć będą poprawa struktury demograficznej oraz dostosowanie się do zmieniającej struktury wiekowej. Nastąpi tam także rozwój budownictwa mieszkaniowego. W efekcie polityki demograficzno-migracyjnej będzie miał miejsce rozwój sektora edukacji wyższej i poprawa stanu kapitału ludzkiego. Dodatkowo poprawie ulegnie wizerunek miast rdzenia, m.in. z uwagi prowadzoną politykę prorodzinną. Korzyści **strefy podmiejskiej** (silnej urbanizacji) będą się m.in. wiązać z poprawą infrastruktury społecznej, szczególnie związanej z opieką nad małymi dziećmi. Utrzymany zostanie wysoki poziom atrakcyjności osiedleńczej.

W **strefie północno-wschodniej, zachodniej i południowo-wschodniej** dojdzie do poprawy dostępności usług edukacyjnych, zdrowotnych i opiekuńczych. Prowadzona polityka zagwarantuje, że struktura demograficzna tych obszarów zachowa swój korzystny charakter (przeciwdziałanie zmianom zachodzącym w innych regionach Polski). Będą one także korzystały na działaniach wspierających powroty wcześniejszych emigrantów oraz na promocji OM jako regionu przyjaznego osobom starszym (atrakcyjność osiedleńcza).

Układ korzyści w ujęciu przestrzennym przedstawiono w tabeli A.5.2. w aneksie do rozdziału 5.

Polityka demograficzno-migracyjna OM na poziomie działań przenika się z wieloma innymi prowadzonymi politykami. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka rozwoju społecznego. Związek wyraża się przede wszystkim w konieczności odpowiadania na zachwiania struktur demograficznych (zwłaszcza struktury wiekowej). Wyzwaniem jest problem starzenia się społeczeństwa, w tym również starzenia się zasobów pracy. Z jednej strony konieczne są zatem działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego poziomu opieki medycznej i społecznej, a z drugiej włączenie osób w wieku poprodukcyjnym do aktywnego życia społecznego. W sferze wspólnotowości powiązania dotyczą budowania tolerancyjnej i otwartej wspólnoty metropolitalnej jako czynnika atrakcyjności osadniczej, zwłaszcza wobec imigrantów wywodzących się z innych kręgów kulturowych. W sferze kultury powiązania dotyczą kultury jako czynnika atrakcyjności osadniczej, zwłaszcza wobec osób utalentowanych i twórczych. W sferze zdrowia powiązania dotyczą tworzenia systemu dostępnej i solidarnej opieki medycznej oraz promocji zdrowia jako czynnika atrakcyjności osadniczej oraz ważnego składnika polityki prorodzinnej.

- Polityka przestrzenno-osadnicza. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie zachowania terenów pod inwestycje mieszkaniowe oraz pod usługi użyteczności publicznej lub tereny rekreacyjne stanowiące element atrakcyjności osiedleńczej. Realizacja niektórych celów polityki demograficzno-migracyjnej jest w tym sensie warunkowana prowadzeniem spójnej metropolitalnej polityki przestrzennej (w tym istnieniem metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego).
- Polityka transportowa. Związek wyraża się w konieczności zapewnienie sprawnego transportu wewnątrz OM jako elementu atrakcyjności osiedleńczej, a także jako gwarancje dojazdu do miejsc pracy w rdzeniu ludności mieszkającej w dalszych gminach strefy zewnętrznej OM.
- Polityka gospodarcza. Związek wyraża się we wspieraniu imigracji krajowej i zagranicznej rozumianej jako podnoszenie jakości rynku pracy.

5.3. Polityka przestrzenno-osadnicza

Polityka przestrzenno-osadnicza OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- stymulowanie rozwoju policentrycznego i komplementarnej sieci osadniczej (w tym obszarów wiejskich),
- porządkowanie procesu suburbanizacji,
- poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego i kreowanie przyjaznej przestrzeni publicznej,
- ochrona i przygotowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych,
- ,
- racjonalizacja wielkości, kierunku oraz czasu codziennych przemieszczeń ludności,
- spójna polityka środowiskowa i przestrzenna.

Powinno następować wzmocnienie funkcji ponadlokalnych pełnionych przez miasta powiatowe celem przestrzennie równomiernego (policentrycznego) rozwoju OM. Ważnymi ośrodkami w przestrzeni OM są też inne małe i średnie miasta zlokalizowane poza rdzeniem. Stanowią one istotne miejsce realizacji większości działalności usługowych. Polityka rozwoju obszaru metropolitalnego powinna dążyć do wzmocnienia ich roli oraz ich rozwoju w oparciu o uzupełniające (komplementarne) funkcje w stosunku do rdzenia. Promowana powinna być idea partnerstwa miejsko-wiejskiego, która zasada się na równorzędnym traktowaniu, czyli odejściu od podporządkowania obszarów wiejskich dynamicznie rozwijającym się miastom. Scenariusz rozwoju obszarów wiejskich OM wymaga dywersyfikacji strategii w zależności od ich położenia i pozycji w strukturze OM. Efektem podejmowanych działań będzie utrzymanie policentrycznego charakteru OM i ograniczenie procesu wyludniania się niektórych jego obszarów peryferyjnych. Zagwarantowany zostanie dostęp do podstawowych usług użyteczności publicznej (np. sklep, poczta, szkoła etc.), co będzie sprzyjać przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Nastąpi rozwój gospodarczy ośrodków miejskich strefy zewnętrznej. Dojdzie także do uporządkowania struktur osadniczych strefy podmiejskiej i ograniczenie niektórych dojazdów fakultatywnych do rdzenia.

Suburbanizacja jest zjawiskiem trwałym (krótko- i średnioterminowo nieodwracalnym), które w dużej mierze już wystąpiło. Dlatego polityka w tym zakresie musi zawierać równoległe elementy przeciwdziałania (mitygacji), pohamowanie negatywów tego procesu oraz dostosowania (adaptacji; organizacja sprawnej obsługi transportowej obszarów zabudowy rozproszonej, promocja przemian modalnych w transporcie). Szczególnie ważne jest zatrzymanie procesów rozpraszania zabudowy i wspieranie jej koncentracji wzdłuż istniejącej infrastruktury transportowej. Dodatkowo konieczne są starania o zachowanie, a nawet wzmocnienie policentrycznego układu OM (centra rozwoju na całym terenie OM), tak aby utrzymać przestrzenne rozproszenie miejsc pracy. Warunkiem powodzenia tych działań jest dobra współpraca jednostek samorządowych. Nieracjonalne rozpraszanie osadnictwa może być także hamowane przez ograniczenie terenów zabudowy mieszkaniowej w studiach

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach miejscowych. Efektem tych działań będzie m.in. poprawa ładu przestrzennego i ochrona terenów otwartych. Zmniejszeniu ulegną koszty funkcjonowania infrastruktury technicznej i społecznej. Ograniczy się kongestia transportowa. Powstaną lokalne centra miejsko-usługowe.

Szeroko rozumiane zagospodarowanie przestrzenne Obszaru Metropolitalnego jest zdeterminowane czynnikami historycznymi, warunkami naturalnymi, układem sieci transportowych oraz przemianami w mobilności mieszkańców. Czynniki historyczne i środowiskowe mają charakter stałych uwarunkowań. W tym wypadku celem polityk powinno być maksymalne wykorzystanie związanych z nimi potencjalnych korzyści (np. to, że mamy w rdzeniu 3 miasta Gdańsk, Sopot i Gdynię) przy jednoczesnej minimalizacji naturalnych kosztów (np. zagrożenia ruchami masowymi ziemi). Istotnym elementem poprawy zagospodarowania przestrzennego jest szybsza rewitalizacja terenów w rdzeniu (w tym okołoportowych) oraz w centrach niektórych miast strefy zewnętrznej (m.in. Tczewa, Nowego Dworu, Pruszcz Gdański, Kartuz, Lęborka, Pucka). Relatywnie szybciej powinna następować także poprawa jakości przestrzeni publicznej, która stanowi istotny element ogólnej atrakcyjności OM dla migrantów i turystów. W parze z wzrostem jakości powinna iść także dbałość o estetykę przestrzeni publicznych. Konieczne jest powołanie na poziomie OM komórki odpowiedzialnej za planowanie przestrzenne oraz opracowanie metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego. Efektem podjętych przedsięwzięć będzie integracja planowania przestrzennego w OM, lepsze wykorzystanie terenów zainwestowanych w rdzeniu i poza nim, a także skuteczna rewitalizacja (zarówno w rdzeniu, jak i w centrach niektórych ośrodków i w niektórych wsiach). Nastąpi też zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej OM i turystycznej dzięki podniesieniu jakości przestrzeni publicznej.

Zintegrowane planowanie przestrzenne pomoże także w ochronie i przygotowaniu potencjalnych terenów inwestycyjnych, zwłaszcza w strefie podmiejskiej, a w mniejszym stopniu także zewnętrznej. Istotne jest zachowanie odpowiednio dużych obszarów pozwalających m.in. na delokalizację niektórych funkcji z rdzenia oraz na reindustrializację. Efektem tych działań będzie m.in. większa atrakcyjność OM dla inwestorów, a ponadto powstanie ośrodków koncentracji miejsc pracy poza rdzeniem. Właściwe planowanie oraz dekoncentracja miejsc pracy będzie sprzyjać lepszemu wykorzystaniu kapitału ludzkiego. Musi być to wsparte właściwą polityką transportową pozwalającą na sprawne dojazdy do rdzenia oraz do nowych ośrodków skupienia miejsc pracy. Szczególnie ważne jest wspieranie koncentracji osadnictwa wzdłuż istniejącej infrastruktury transportowej, zwłaszcza szynowej (transport publiczny). Warunkiem powodzenia tych działań jest dobra współpraca jednostek samorządowych oraz ich skoordynowanie z organizacją transportu publicznego. Tego typu polityka musi zmierzać do świadomego zarządzania popytem na transport na poziomie OM. Oznacza to m.in. promowanie alternatywnych rozwiązań na rynku pracy (telepraca, elastyczny czas pracy). Rezultatem tych działań będzie dekoncentracja przestrzenna (bardziej równomierne rozłożenie w przestrzeni OM) dojazdów do pracy wewnątrz rdzenia przy zachowaniu ich skupienia na kierunkach zewnętrznych. W konsekwencji nastąpi ograniczenie popytu na transport poprzez zmniejszenie odległości dojazdów do miejsc pracy. Dodatkowo może to sprzyjać ograniczeniu konfliktów związanych z wykorzystywaniem infrastruktury drogowej przez transport pasażerski i towarowy.

Innym istotnym elementem jest włączenie problematyki ochrony środowiska do polityki przestrzennej OM. Konieczne jest wzmocnienie sieci ekologicznej wewnątrz OM, a także działania mające na celu jej łączność z siecią regionalną i krajową obszarów otwartych. W tym kontekście istotną rolę odgrywa także ochrona terenów rolniczych oraz ochrona krajobrazu. Utworzenie zielonego pierścienia stanowi jeden z warunków poprawy jakości życia mieszkańców. W planowaniu infrastruktury komunikacyjnej istotne jest zabezpieczenie drożności korytarzy ekologicznych systemem górnych lub dolnych przejść dla zwierząt. Bardzo ważnym działaniem jest powołanie metropolitalnej sieci monitoringu środowiska oraz przeprowadzenie audytu krajobrazowego OM. Efektem podjętych przedsięwzięć będzie zachowanie prawidłowego nawietrzania obszaru rdzenia oraz atrakcyjności osiedleńczej w dedykowanych strefach zabudowy, a także utrzymanie (lub wzmocnienie) atrakcyjności turystycznej OM. Będzie mogło mieć miejsce wypromowanie obrazu OM

jako metropolii atrakcyjnej z uwagi na szczególne walory środowiska naturalnego. Cele szczegółowe i zadania w zakresie polityki przestrzenno-osadniczej OM przedstawiono w tabeli 5.3. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.3. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki przestrzenno-osadniczej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 7: Stymulowanie rozwoju policentrycznego i komplementarnej sieci osadniczej (w tym obszarów wiejskich)				
Wspieranie rozwoju sieci miast średnich w strefie zewnętrznej	koordynacja	Indywidualizacja polityki względem ośrodków miejskich poza rdzeniem (zależnie od ich: wielkości, położenia, funkcji i sytuacji demograficznej); Wspieranie powiązań transportowych miast strefy zewnętrznej z rdzeniem (umożliwiającej codzienne dojazdy do pracy), rozwój infrastruktury transportowej drugiego rzędu dowiązującej mniejsze ośrodki do sieci dróg ekspresowych i autostrad (lobbing)	OM, we współpracy z władzami szczebla wojewódzkiego	2023
Zachowanie sieci usług użyteczności publicznej we wszystkich miastach OM	koordynacja	Wspieranie usług publicznych, a niekiedy także prywatnych, zachowanie i rozwój sieci transportu publicznego zapewniającego dojazd do miast średnich i małych z terenów wiejskich	OM	2018
Delokalizacja usług publicznych w ramach metropolii	koordynacja/instytucjonalizacja	Przenoszenie niektórych usług i instytucji publicznych poza rdzeń OM; Wspieranie rozwiązań w zakresie telepracy (m.in. w sektorze informatycznym, ale także w usługach biznesowych); Rozwój budownictwa mieszkaniowego chronionego (dla mobilnych osób starszych), ośrodków pomocy społecznej; Obligatoryjne lokalizowanie niektórych usług uciążliwych w oparciu o rekompensaty finansowe generowane na poziomie OM	OM	2023
Tworzenie struktur miejskich na obszarach intensywnej suburbanizacji -	informacja	Rozwój centrów w miejscowościach podmiejskich oraz w peryferyjnych dzielnicach rdzenia (z zabudową miejską, w tym mieszkaniową wielorodzinną oraz z rozwiniętymi usługami)	JST/OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2023
Rozwój obszarów wiejskich,	koordynacja	Utrzymanie niektórych usług na	JST	2030

w tym zapobieganie depopulacji mniejszych wsi, zwłaszcza na krańcach południowo-wschodnich i północno-zachodnich OM		wyludniających się obszarach wiejskich (w tym we wszystkich ośrodkach gminnych); Konwersja niektórych miejscowości na funkcje letniskowo-rekreacyjne		
Wykorzystanie turystyki dla rozwoju innych funkcji metropolii, w tym funkcji kulturalnej oraz mieszkaniowej (rekreacja, drugie domy)	koordynacja	Tworzenie ośrodków łączących funkcje turystyczne z kulturalnymi i rekreacyjno-sportowymi (świadczonymi dla mieszkańców OM), w miastach położonych w relatywnie bliskim sąsiedztwie stref turystyczno-wypoczynkowych; Zachęty w celu pozyskania właścicieli drugich domów jako migrantów (zwłaszcza po przejściu na emeryturę)	JST, OM – wydzielona jednostka promocji	2023
Cel szczegółowy 8: Porządkowanie procesu suburbanizacji				
Ograniczenia terenów zabudowy mieszkaniowej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach miejscowych, w strefie podmiejskiej	instytucjonalizacja	Wyznaczenie standardów pokrycia planistycznego, wspólne bilansowanie podaży terenów budowlanych	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Działania na rzecz zmniejszenia odpływu ludności z rdzenia OM oraz z miast powiatowych strefy zewnętrznej na obszary podmiejskie	koordynacja	Wspieranie polityki mieszkaniowej w rdzeniu; Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej, terenów rekreacyjnych, placówek edukacji	JST	2023
Przeciwdziałanie zabudowie zwartej poza rdzeniem i centrami miejscowości-	instytucjonalizacja	Działania na rzecz zwiększenia podaży terenów pod budownictwo wielorodzinne w rdzeniu i w centrach miejscowości; Ograniczenie planistyczne dla zabudowy wielorodzinnej na pozostałych obszarach	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Wyszkolenie kompleksowych struktur miejskich na obszarach przedmieść, koncentrowanie procesów suburbanizacyjnych	koordynacja/ instytucjonalizacja	Wprowadzenie zwartej zabudowy mieszkaniowej w obszarach lokalnych centrów małych miejscowości (z zachowaniem odpowiedniej skali); Rozwój infrastruktury; Sprzyjanie zabudowie w pobliżu linii szynowego transportu publicznego	JST, OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2023
Cel szczegółowy 9: Poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego i kreowanie przyjaznej przestrzeni publicznej				
Zracjonalizowanie prac planistycznych i ich koordynacja w obrębie OM	instytucjonalizacja	Opracowanie wspólnej strategii działania; Przygotowanie wspólnych dokumentów planistycznych w rodzaju metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego OM; Ustalenie strategicznych wskaźników uwspólniających plany zagospodarowania przestrzennego OM	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Monitorowanie prac	instytucjonalizacja	Powołanie na poziomie OM	OM (wydzielona	2016

planistycznych na terenie OM oraz promocja dobrych praktyk	a	instytucji monitorującej planowanie przestrzenne w JST; Wprowadzenie wspólnego dorocznego monitoringu prac planistycznych prowadzonych przez gminy (w ujęciu GIS), wspólna legenda do planów miejscowych; Opracowanie kodeksów dobrych praktyk w zakresie planowania przestrzennego i urbanistyki metropolitalnej, Wspólne legendy i definicje w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	jednostka planowania przestrzennego)	
Rewitalizacja zdegradowanych obszarów zurbanizowanych w rdzeniu i poza nim	informacja	Rewitalizacja terenów w rdzeniu (w tym poportowych), kreowanie nowych ofert w obszarach centralnych (rewitalizacja tzw. „Brown Fields”); Rewitalizacja centrów wybranych miast stref zewnętrznej (m.in. Tczew, Pruszcz Gdański, Nowy Dwór, Kartuzy, Lębork); Rewitalizacja wsi popegeerowskich	JST, OM	2023
Aktywizacja społeczności lokalnych	koordynacja	Odbudowanie pozytywnego wizerunku obszarów historycznych, promocja tych obszarów wśród mieszkańców OM, wzmocnienie kompetencji małych gmin poprzez wspólne przygotowanie projektów z większymi jednostkami samorządowymi; Kreowanie centrów integracji społecznej, wdrażanie lepszej komunikacji ze społeczeństwem; Rozwój edukacji obywatelskiej w zakresie planowania	JST, OM	2018
Dogęszczanie zabudowy centrów miast (<i>compact city</i>) –	koordynacja	Przeznaczenie części gruntów będących własnością miast rdzenia pod zabudowę mieszkaniową, współpraca z deweloperami	JST	2030
Podnoszenie jakości przestrzeni publicznej (w tym estetyki)	informacja	Ochrona obiektów historycznych i poszanowanie kontekstu miejsca; Mocniejsze zaangażowanie organizacji pozarządowych w celu kreowania nowej jakości przestrzeni publicznej, wzmocnienie świadomości wśród mieszkańców dbania o wspólną przestrzeń; Podejmowanie/wzmacnianie współpracy także z instytucjami państwowymi funkcjonującymi na terenie OM	JST	2023
Wspieranie zmian legislacyjnych	informacja	Lobbying na rzecz zmian w ustawodawstwie	OM/władze centralne	2023

		ułatwiających planowanie przestrzenne, w tym zachowanie rezerw terenowych		
Cel szczegółowy 10: Ochrona i przygotowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych				
Ograniczenie zabudowy i fragmentacji potencjalnych terenów inwestycyjnych w strefie zewnętrznej	koordynacja/instytucjonalizacja	Zachowanie w planach miejscowych i we wspólnym planie dla OM terenów pozwalających na nowe inwestycje, w tym delokalizację sektora produkcyjnego poza rdzeń; Zachowanie terenów w formie zwartej i odpowiedniej powierzchni – co konkretnie można zrobić - doprecyzować	JST, OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2016
Efektywne wykorzystanie obszarów obecnie zainwestowanych (stworzenie kompleksowej bazy terenów inwestycyjnych)–	koordynacja	Stworzenie wspólnej bazy ofert inwestycyjnych, wspólny marketing całego OM w kraju i zagranicą, wspólne działania mające na celu zdobycie środków na przygotowanie terenów pod inwestycje; Ochrona obiektów historycznych i poszanowanie kontekstu miejsca – niespójne - usunąć	JST	2023
Cel szczegółowy 11: Racjonalizacja wielkości, kierunku oraz czasu codziennych przemieszczeń ludności				
Wprowadzenie rozwiązań preferujących osiedlanie się wzdłuż linii transportu publicznego-	informacja	Przygotowanie terenów budowlanych w rejonie linii transportu szynowego i węzłów intermodalnych	JST	2030
Wspieranie policentrycznego układu rynku pracy w oparciu o węzły transportowe	koordynacja/instytucjonalizacja	Równomierne wspieranie rozwoju podaży powierzchni biurowej w sąsiedztwie wewnętrznych centrów rynku pracy na osi Szybkiej Kolei Miejskiej (SKM) i Pomorskiej Kolei Metropolitalnej (PKM) wewnątrz rdzenia (Gdańsk/tereny portowe, Wrzeszcz/Oliwa, Sopot, Gdynia, Rębiechowo) oraz w jego sąsiedztwie (m.in. Pszczółki, Pruszcz Gdański, Rumia, Reda, Tczew, Wejherowo), lokalizowanie funkcji industrialnych w sąsiedztwie linii transportu szynowego	JST, OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2023
Poprawa logistyki miejskiej w transporcie towarów	koordynacja	Wprowadzenie ujednoliconych zasad organizacji transportu towarowego na terenie miast rdzenia i całego OM	JST	2018
Poprawa e-dostępności jako alternatywy dla niektórych przemieszczeń -	informacja	Wspieranie telepracy (w sferze publicznej) oraz e-administracji	JST, OM	2018
Cel szczegółowy 12: Spójna polityka środowiskowa i przestrzenna				
Ochrona przestrzeni otwartych i ograniczanie rozpraszania zabudowy	instytucjonalizacja	Koordinacja planowania miejscowego w zakresie ochrony terenów otwartych	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Tworzenie zielonej infrastruktury w OM	koordynacja	Wykup gruntów pod tereny zielone; Zapewnienie środków na rekompensaty,	JST, OM	2023

		koordynowane w ramach OM		
Zachowanie spójności krajobrazowej i ochrona osi widokowych, rewitalizacja krajobrazu	instytucjonalizacja	Przeprowadzenie okresowego audytu krajobrazowego OM (szczegółowa ocena jakości krajobrazu, w tym jego dominant), rewitalizacja krajobrazu	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2023
Tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych	instytucjonalizacja	Wprowadzenie systemowej ochrony korytarzy ekologicznych, traktowanych nie tylko jako zasób przyrodniczy, lecz także element gwarantujący odpowiednią jakość życia zarówno w rdzeniu OM, jak i w już powstałych strefach suburbanizacji; Stworzenie systemu korytarzy ekologicznych poziomu OM	OM (wydzielona jednostka planowania przestrzennego)	2018
Promocja usług ekosystemowych	koordynacja	Tworzenie podstaw ekomarketingu OM	OM – wydzielona jednostka promocji	2018

* Metropolitalny Związek Komunikacyjny Zatoki Gdańskiej zarządzający Zbiorowym Transportem Publicznym OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Polityka przestrzenno-osadnicza w dużym stopniu determinuje rozkład korzyści dla jednostek wynikających ze współpracy w ramach OM. Wspólne planowanie przestrzenne (uwzględniające cele innych polityk, zwłaszcza polityki środowiskowej, transportowej i rozwoju społecznego) może być gwarantem rozwoju wyrównanego w sensie terytorialnym. Będzie on obejmował zarówno rdzeń, jak i strefy podmiejską i zewnętrzną. Integracja planowania pozwoli na optymalne wykorzystanie istniejących funkcji społeczno-gospodarczych jednostek położonych w różnych częściach OM. Z drugiej strony w coraz większym stopniu kreowany za jej pomocą ład przestrzenny będzie warunkiem atrakcyjności zarówno dla inwestorów, jak i migrantów czy turystów.

W **rdzeniu Obszaru Metropolitalnego** korzyści wynikające z realizacji polityki przestrzenno-osadniczej będą się wyrażały przede wszystkim w zmniejszeniu odpływu migracyjnego do stref podmiejskich (zatrzymanie części potencjalnych migrantów). Ogromne znaczenie będzie mieć uporządkowanie polityki planistycznej, rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznej. Istotną korzyścią będzie wsparcie dla utrzymania obecnej policentrycznej wewnętrznej struktury rdzenia (rozmieszczenie miejsc pracy). Rdzeń zyska także na racjonalizacji przewozów towarów wewnątrz OM oraz na tworzeniu w jego obrębie stref zieleni.

Korzyści dla **strefy podmiejskiej** (silnej urbanizacji) uwidocznią się w pierwszej kolejności w racjonalizacji i integracji planowania przestrzennego. Zapewni ono uporządkowanie (ale nie zablokowanie) suburbanizacji. Wspierane będzie tworzenie zabudowy miejskiej i koncentracja usług w określonych punktach stanowiących bieguny rozwoju strefy. Jednocześnie inne tereny będą podlegać ochronie (zwłaszcza przed zabudową wielorodzinną), co pozwoli na utrzymanie atrakcyjności osiedleńczej oraz odpowiedniej jakości życia. Jednocześnie strefa podmiejska skorzysta na zachowaniu policentryczności rdzenia (zdekoncentrowane dojazdy) oraz na promocji rozwoju osadnictwa wzdłuż tras transportu publicznego, a także na wspieraniu e-dostępności. Będzie tam też miała miejsce aktywizacja społeczności lokalnych.

W **strefie północno-wschodniej, zachodniej oraz południowo-wschodniej** największe korzyści mogą przynieść działania nakierowane na wspieranie rozwoju sieci miast, zwłaszcza miast powiatowych. W części zachodniej i południowo-wschodniej dużą rolę odegra wsparcie dla obszarów wiejskich i przeciwdziałanie ich depopulacji, zaś w części północnej wykorzystanie turystyki dla rozwoju innych funkcji metropolitalnych. Wszystkie jednostki tych stref skorzystają na uporządkowaniu planowania przestrzennego, jego monitoringu, a także na aktywizacji społeczności lokalnych. Bardzo istotne

będzie także delokalizowanie usług publicznych oraz wspieranie e-dostępności. W części zachodniej i północno-wschodniej szczególnie ważne będą działania z zakresu ochrony przestrzeni otwartych, korytarzy ekologicznych i krajobrazu.

W tabeli A.5.3. w aneksie do rozdziału 5. przedstawiono w ujęciu przestrzennym korzyści wynikające z planowanej realizacji celów szczegółowych polityki przestrzenno-osadniczej.

Polityka przestrzenno-osadnicza OM na poziomie działań przenika się ze wszystkimi innymi politykami. Poniżej wymieniono podstawowe sfery takiego przenikania:

- Polityka transportowa. Związek wyraża się w konieczności zarządzania popytem na transport, konieczności koncentracji osadnictwa wzdłuż korytarzy transportowych, a także w potrzebie zachowania rezerw terenowych pod przyszłe inwestycje infrastrukturalne.
- Polityka środowiskowa. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie zachowania korytarzy ekologicznych i przestrzeni otwartych, racjonalizowania suburbanizacji oraz w konieczności regulacji polityki inwestycyjnej na terenach zagrożonych czynnikami naturalnymi (powodzie, osuwiska). Realizacja niektórych celów polityki środowiskowej jest bardzo mocno warunkowana prowadzeniem spójnej metropolitalnej polityki przestrzennej (w tym istnieniem metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego).
- Polityka rozwoju społecznego. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie wzmocnienia ośrodków miejskich strefy zewnętrznej poprzez utrzymanie ich statusu miejsc koncentracji usług użyteczności publicznej. Ważne jest także zapewnienie integralności rynku pracy OM (poprzez działania w zakresie transportu oraz właściwe rozmieszczenie stref nowego osadnictwa względem miejsc pracy). Ponadto powiązania dotyczą budowania tożsamości terytorialnej jako warunku kształtowania ładu przestrzennego w skali metropolitalnej i lokalnej. Związki wyrażają się także we właściwym lokalizowaniu nowych obiektów kultury lub służby zdrowia.
- Polityka demograficzno-migracyjna. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie zachowania terenów pod inwestycje mieszkaniowe oraz pod usługi użyteczności publicznej lub tereny rekreacyjne stanowiące element atrakcyjności osiedleńczej. Realizacja niektórych celów polityki demograficzno-migracyjnej jest w tym sensie warunkowana prowadzeniem spójnej metropolitalnej polityki przestrzennej (w tym istnieniem metropolitalnego planu zagospodarowania przestrzennego).
- Polityka rozwoju gospodarczego. Związek wyraża się m.in. w potrzebie zachowania i ochrony planistycznej terenów pod inwestycje gospodarcze, w tym reindustrializację i delokalizację z rdzenia.
- Polityka edukacyjna. Związek wyraża się w lokalizowaniu nowych obiektów infrastruktury edukacyjnej.
- Polityka energetyczna. Związek wyraża się w planowaniu odpowiednich lokalizacji dla infrastruktury energetycznej, w tym infrastruktury obsługującej odnawialne źródła energii (farmy wiatrowe).

5.4. Polityka transportowa

Polityka transportowa OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- poprawa dostępności międzynarodowej i krajowej w układzie metropolii,
- wzmocnienie powiązań europejskich i globalnych,
- poprawa rozwiązań transportowych wewnątrz OM na rzecz wzrostu dostępności międzynarodowej i krajowej,
- poprawa dostępności transportowej do rdzenia na wybranych kierunkach,
- wspieranie rozwiązań integrujących różne rodzaje transportu,

- integracja systemu transportu publicznego i promocja zmian modalnych (zmian struktury gałęziowej transportu),
- sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu.

Poprawa dostępności OM w ujęciu zarówno krajowym, jak i międzynarodowym w znacznym stopniu pozostaje domeną instytucji centralnych (GDDKiA⁶, PKP PLK⁷). Rolą OM jest w tych warunkach aktywny lobbing na rzecz realizacji określonych inwestycji, także na odcinkach położonych w innych częściach kraju (np. poprzez powołanie instytucji koordynującej inwestycje drogowe w metropolii, w nawiązaniu do wspólnie przyjętej Strategii Rozwoju Transportu i Mobilności). Zarządy portów morskich mogą natomiast podejmować działania na rzecz lepszej dostępności OM w transporcie bałtyckim. Efektem poprawy dostępności OM będzie m.in. podniesienie jego rangi w europejskich układach sieciowych oraz uzyskanie korzystnego dla rozwoju efektu synergii w wyniku powstania wielokierunkowych powiązań w ramach polskiej metropolii sieciowej postulowanej w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Nastąpi także wzmocnienie pozycji OM jako metropolii bałtyckiej i poszerzenie jej zaplecza w sąsiednich województwach. Równoległe do rozwoju infrastruktury, wzmocnienie powiązań europejskich i bałtyckich musi się dokonać na drodze rozwoju połączeń morskich, lotniczych i kolejowych, zaś ważnym aktorem – obok zarządów portów morskich – staje się Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy (w przyszłości ewentualnie zespół dwóch portów lotniczych Rębiechowo-Kosakowo pod wspólnym zarządem). Rozwój międzyaglomeracyjnych połączeń kolejowych pozostaje w gestii spółek PKP i ponownie może być przede wszystkim przedmiotem lobbingu ze strony OM. Efektem działań na rzecz wzmocnienia powiązań międzynarodowych będzie zwiększenie integracji z szeroko rozumianym rynkiem skandynawskim, podniesienie pozycji OM w Europie oraz na wybranych kierunkach globalnych (Azja Wschodnia, Zatoka Perska). Utrzymanie funkcji lotniska Gdynia-Kosakowo pozwoli na zapewnienie możliwości rozwojowych transportu lotniczego na wypadek dalszego szybkiego wzrostu popytu na przewozy osób i towarów. Celowe jest też zachowanie rezerw terenowych pod nowe inwestycje, zwłaszcza pod infrastrukturę kolejową niezbędną do właściwej obsługi portów morskich.

Warunkiem koniecznym poprawy dostępności zewnętrznej oraz rozwoju powiązań transportowych jest także eliminacja wewnątrzmetropolitalnych wąskich gardeł transportowych. Wymaga ona w niektórych przypadkach (transport drogowy) przeniesienia kompetencji odnośnie szlaków należących do transeuropejskich sieci transportowych TEN-T na szczebel centralny (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – GDDKiA). Zależnie od powodzenia tych zabiegów działania OM mogą mieć charakter lobbingowy lub też muszą oznaczać konieczność wspólnego uczestnictwa w wysiłku inwestycyjnym. Kluczowymi inwestycjami drogowymi jest budowa OPAT⁸ oraz tzw. Drogi Zielonej⁹ z tunelem pod Pachołkiem. Nie należy wykluczać możliwości wspólnego podjęcia tych inwestycji przez samorządy (OM) oraz instytucje centralne. W przypadku linii kolejowych fundamentalne znaczenie ma budowa linii obwodowej (w tym fragment linii 229) oraz modernizacja linii 201. W dalszej kolejności nie można też wykluczać potrzeby modernizacji Wiślańskiej Drogi Wodnej. Efektem podjętych działań będzie m.in. uniknięcie kongestii w ruchu kolejowym wpływającej nie tylko na obsługę portów morskich, lecz także na częstotliwość kursowania w komunikacji pasażerskiej. Będzie także miała miejsce poprawa bezpieczeństwa związanego z transportem ładunków niebezpiecznych przez rdzeń OM. Docelowo powstaną alternatywne sposoby obsługi transportowej portów z wykorzystaniem transportu kolejowego, drogowego i żeglugi śródlądowej.

W celu poprawy codziennej dostępności do rdzenia niezbędna jest realizacja kilku inwestycji drogowych o znaczeniu ponadlokalnym (zwłaszcza wymienione trasy OPAT i Droga Zielona, a także poszerzenie obwodnicy Trójmiasta do trzech pasów ruchu). W transporcie szynowym szczególnie

⁶ Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

⁷ Polskie Linie Kolejowe S.A. są zarządcą narodowej sieci kolejowej.

⁸ Obwodnica Północna Aglomeracji Trójmiejskiej.

⁹ Droga łącząca istniejącą obwodnicę OM przez Oliwę, Przymorze, Zaspę z istniejącym i obecnie budowanym ciągiem dróg do portu.

istotne jest przedłużenie kolei metropolitalnej w kierunku północnym do Kosakowa, a także zwiększenie przepustowości stacji kolejowej Gdańsk. Efektem tych działań będzie poprawa dostępności drogowej całej północnej części OM, w tym rejonu Pucka, Władysławowa i Mierzei Helskiej. Oznacza to także udrożnienie ruchu turystycznego i jego częściową separację od przemieszczeń wewnętrznych, co spowoduje zmniejszenie kongestii na trasach drogowych południkowych w rdzeniu OM oraz odciążenie obecnych dróg wyprowadzających ruch z Gdyni i Sopotu w stronę zachodnią. W warunkach już zaistniałej rozproszonej suburbanizacji kluczowy jest również rozwój węzłów i rozwiązań multimodalnych (wiele rodzajów transportu) w transporcie pasażerskim, jako jedynej opcji zapewnienia obsługi transportowej strefy zewnętrznej (*park and ride, car sharing* itp.). Równoległe musi następować rozwój komunikacji szynowej (SKM, PKM) jako najefektywniejszej w masowych dojazdach do pracy. Węzły intermodalne powinny być (także organizacyjnie) elementem systemu transportu metropolitalnego i pozostawać pod jego zarządem. Z tego samego poziomu powinny być zarządzane niektóre linie żeglugi przybrzeżnej. Podjęte działania przyniosą efekt w postaci poprawy struktury modalnej, wzrostu wykorzystania transportu publicznego i w konsekwencji poprawy stanu środowiska naturalnego (zanieczyszczenie powietrza).

Najważniejszym elementem polityki transportowej, który powinien zostać zinstytucjonalizowany na poziomie OM, jest pełna integracja i koordynacja transportu publicznego (powołanie Metropolitalnego Zarządu Publicznego Transportu Zbiorowego w ramach MZKZG, który z czasem integrowałby się z Zarządem Regionalnym i obejmował całe województwo pomorskie, a nawet tereny sąsiednie – Elbląg). Konieczne jest pełne przeniesienie kompetencji gmin co do organizacji transportu publicznego (układ sieci, taryfy, bilet) na poziom OM. Ważnym elementem tych działań jest przekształcenie własnościowe SKM i PKM oraz włączenie ich w system transportu aglomeracyjnego (poza strukturą Grupy PKP). Na poziomie OM transport publiczny musi zyskać określone preferencje w ruchu drogowym. Powinna nastąpić wymiana taboru SKM, a także budowa węzłów multimodalnych, w tym węzłów dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności. Efektem tych działań będzie poprawa struktury modalnej (wzrost wykorzystania transportu publicznego), zmniejszenie kongestii i wzrost dostępności na wybranych kierunkach, a także m.in. polepszenie sytuacji osób o ograniczonej mobilności.

Polityka transportowa musi mieć także na celu sprzyjanie pozostawaniu ludności w obszarach rdzeniowych (a w dalszej perspektywie także ich ewentualny powrót do tych obszarów). Służyć temu będzie rozwój transportu publicznego, ale także właściwa polityka parkingowa oraz zarządzanie nieruchomościami. Celem polityki transportowej powinno być promowanie rozwiązań intermodalnych (łącznie w jedną całość różnych rodzajów transportu) w strefie zewnętrznej oraz jednocześnie pełne wsparcie dla transportu publicznego w obrębie rdzenia. Podstawą polityki promowania zmian struktury gałęziowej (wspieraniu korzystnych z punktu widzenia rozwoju OM rodzajów transportu) obok infrastruktury i preferencji taryfowych jest także odpowiednia częstotliwość kursów oraz jakość świadczonych usług (w tym bezpieczeństwo), a ponadto polityka parkingowa, tworzenie ciągów pieszych i rowerowych oraz rozwiązania wspierające mobilność aktywną, a również wspomagające mobilność przestrzenną osób starszych i niepełnosprawnych. Rozwiązania w zakresie promocji zmian modalnych i polityki parkingowej muszą przy tym równoległe uwzględniać: a) dążenie do zmniejszenia udziału transportu indywidualnego w dojazdach do miejsc pracy skoncentrowanych w centrach głównych miast; b) dążenie do zachowania funkcji mieszkaniowych i usługowych dzielnic centralnych poprzez umożliwienie dojazdu do nich także transportem indywidualnym; c) nieograniczanie dostępu do dzielnic i obiektów o funkcjach turystycznych w rdzeniu.

Podjęte działania będą skutkowały poprawą warunków mieszkania w rdzeniu, wzrostem atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, a jednocześnie m.in. zwiększeniem mobilności aktywnej.

Cele szczegółowe i zadania polityki transportowej OM przedstawiono w tabeli 5.4. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.4. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki transportowej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 13: Poprawa dostępności międzynarodowej i krajowej w układzie metropolii				
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Warszawy	informacja	Lobbing na rzecz szybkiej budowy drogi ekspresowej S7 (także w innych województwach)	OM, instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2018
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Poznania, Szczecina i Berlina	informacja	Lobbing na rzecz szybkiej budowy dróg ekspresowych S5 i S6 (także w innych województwach)	OM, instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2023
Poprawa dostępności kolejowej w kierunku Poznania i Szczecina	informacja	Lobbing na rzecz modernizacji linii kolejowych (także w innych województwach)	OM	2018/2023
Poprawa dostępności morskiej w kierunku metropolii skandynawskich -	koordynacja	Rozbudowa terminali promowych, lobbing na rzecz rozwoju połączeń regularnych	OM, zarządy portów (w porozumieniu), przewoźnicy promowi	2023
Cel szczegółowy 14: Wzmocnienie powiązań europejskich i globalnych				
Dalszy wielokierunkowy rozwój portów morskich (w tym kontenerowych)	informacja	Wsparcie dla nowych inwestycji w portach morskich	zarządy portów (w porozumieniu) ew.	2023
Zwiększenie roli przeładunków intermodalnych w portach morskich	koordynacja	Wsparcie dla rozwiązań intermodalnych, promocja portów (zintegrowana z promocją OM) w krajach sąsiednich	zarządy portów (w porozumieniu), ew.	2018
Poprawa dostępności dziennej z metropoliami europejskimi w siatce połączeń lotniczych i kolejowych	koordynacja	Wsparcie i lobbing na rzecz rozwoju regularnych połączeń lotniczych i szybkich kolejowych na kierunkach dużych metropolii europejskich (a nie tylko węzłów przesiadkowych i rynków pracy)	porty lotnicze (pod wspólnym zarządem), OM, ew.	2016
Rozwój oraz utrzymanie infrastruktury istniejących portów lotniczych	koordynacja	Ukończenie inwestycji w porcie lotniczym im. Lecha Wałęsy oraz utrzymanie infrastruktury portu Gdynia-Kosakowo (pod wspólnym zarządem) i wykorzystanie infrastruktury lotnisk w określonych segmentach ruchu jego ewentualne wykorzystanie w określonych segmentach ruchu	porty lotnicze (pod wspólnym zarządem) –),	2018
Cel szczegółowy 15: Poprawa rozwiązań transportowych wewnątrz OM na rzecz wzrostu dostępności międzynarodowej i krajowej				
Rozbudowa infrastruktury kolejowej wewnątrz rdzenia OM i budowa obwodowych tras kolejowych wyprowadzających ruch z portów poza teren zurbanizowany	koordynacja	Zwiększenie przepustowości stacji kolejowej Gdańsk Główny, zachowanie rezerw terenowych pod nowe inwestycje, zwłaszcza pod infrastrukturę kolejową niezbędną do właściwej obsługi portów morskich; Podjęcie budowy czwartego toru na linii kolejowej nr 9 na odcinku Pruszcz Gdański–Pszczółki oraz modernizacja linii nr 201 Gdynia–	OM, MZKZG*	2023

		Maksymilianowo i zwiększenie przepustowości trójmiejskiego węzła kolejowego na liniach 9 i 202, rozbudowa stacji Gdańsk Port i Gdynia Port		
Poprawa dostępności drogowej portów w Gdyni i w Gdańsku	informacja lub koordynacja	Działania na rzecz budowy tras OPAT (wraz z odgałęzieniem do portu w Gdyni) wraz z odcinkiem Drogi Czerwonej w Gdyni łączący OPAT z ul. Janka Wiśniewskiego jako dróg o standardzie TEN-T, Utworzenie systemu zarządzania ruchem ciężarowym do portów w Gdańsku i w Gdyni wraz z parkingami centralnymi	OM (lobbing) lub OM wraz z GDDKiA (realizacja)	2023/2030
Przeniesienie wszystkich elementów transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T) na szczebel centralny,	informacja	Lobbying na rzecz przejęcia odpowiednich inwestycji drogowych przez GDDKiA, zmiana statusu formalnego dróg dojazdowych do portów	OM, instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2016
Rozwój żeglugi śródlądowej na dolnej Wiśle jako alternatywy dla kolejowej obsługi portów	informacja	Lobbying na rzecz modernizacji dolnego odcinka Wiślańskiej Drogi Wodnej	OM	2030+
Cel szczegółowy 16: Poprawa dostępności transportowej do rdzenia na wybranych kierunkach				
Poprawa dostępności drogowej w północnej części OM (Gdynia, Rumia, Reda, Wejherowo, wyjazd w kierunku Pucka i Władysławowa, Mierzeja Helska)	informacja lub koordynacja	Budowa trasy OPAT	OM (lobbing) lub OM wraz z GDDKiA (realizacja)	2023
Poprawa dostępności drogowej z terenów położonych poza obwodnicą Trójmiasta do Gdyni i Sopotu	informacja lub koordynacja	2030	OM (lobbing), lub OM wraz z GDDKiA (realizacja)	Budowa Drogi Zielonej wraz z tunelem pod Pachołkiem
Poprawa dostępności drogowej z zachodniej części OM z wykorzystaniem nowych inwestycji centralnych	koordynacja	Prawidłowe dowiązanie dróg drugiego rzędu do węzłów na planowanej Trasie Kaszubskiej i Obwodnicy Metropolitalnej, udział w decyzjach lokalizacyjnych inwestycji wojewódzkich	OM we współpracy z władzami samorządowymi województwa, instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2023
Wielokierunkowa poprawa dostępności kolejowej do rdzenia OM	koordynacja/instytucjonalizacja	Działania na rzecz przedłużenia wydzielonych torowisk dla SKM w kierunku północnym i południowym, przedłużenie PKM do Kosakowa oraz Gdyni Oksywie; Zmiany własnościowe SKM i PKM	OM, MZKZG*, PKP PLK	2023
Poprawa dostępności rdzenia OM z Mierzei Wiślanej	informacja	Działania na rzecz prawidłowego dowiązania dróg z kierunku Mierzei Wiślanej do drogi ekspresowej S7	OM we współpracy z władzami samorządowymi województwa, instytucja koordynująca	2018

			inwestycje drogowe w OM	
Cel szczegółowy 17: Wspieranie rozwiązań integrujących różne rodzaje transportu				
Rozwój transportu pasażerskiego szynowego (SKM, PKM)	instytucjonalizacja	Działania na rzecz wydłużenia odrębnych torowisk na SKM, przedłużenie PKM do Kosakowa, rozbudowa linii Gdańsk–Tczew i Gdynia–Bojanowo; Zmiany własnościowe SKM i PKM	OM we współpracy z władzami samorządowymi województwa,, MZKZG*, PKP PLK	2023
Budowa nowych węzłów multimodalnych wraz z parkingami <i>park and ride</i> (parkuj i jedź) oraz <i>bike and ride</i> (parkuj rower i jedź)	instytucjonalizacja	Budowa systemu węzłów intermodalnych w oparciu o SKM, PKM oraz dalej wybiegające linie kolejowe	MZKZG*, OM we współpracy z władzami samorządowymi województwa,	2018
Wykorzystanie żeglugi w transporcie pasażerskim	instytucjonalizacja	Uruchomienie nieturystycznej żeglugi pasażerskiej na Zatoce Puckiej i Gdańskiej	MZKZG*	2016
Wprowadzanie i promocja rozwiązań innowacyjnych w transporcie	koordynacja	Wypromowanie takich usług jak system rowerów publicznych, <i>car sharing</i> , <i>car pooling</i> , rower elektryczny (publiczne punkty ładowania)	MZKZG*	2018
Cel szczegółowy 18: Integracja systemu transportu publicznego i promocja zmian modalnych (zmian struktury gałęziowej transportu)				
Pełna koordynacja transportu publicznego na terenie OM, przeniesienie kompetencji gmin co do organizacji transportu publicznego (układ sieci, taryfy, bilet) na poziom OM	instytucjonalizacja	Powołanie wspólnego Metropolitalnego Zarządu Publicznego Transportu Zbiorowego, wprowadzenie wspólnego biletu obejmującego transport miejski, SKM, PKM i koleje regionalne; W dalszej perspektywie integracja z Zarządem Regionalnym w jedno ciało integrujące transport publiczny w całym województwie	MZKZG	2017
Integracja własnościowa transportu szynowego	instytucjonalizacja	Pełna integracja SKM i PKM z transportem miejskim,	MZKZG	2018
Poprawa jakości podróżowania i bezpieczeństwa w transporcie publicznym	instytucjonalizacja	Unowocześnienie taboru SKM, zwiększenie częstotliwości kursowania, zapewnienie bezpieczeństwa (, lepsza integracja przystanków SKM z innymi środkami transportu oraz z ruchem pieszym i rowerowym; poprawa bezpieczeństwa w SKM modernizacja przystanków; Promocja mobilności aktywnej (w tym rowerowej)	MZKZG, JST	2016
Rozwój rozwiązań multimodalnych w rdzeniu	koordynacja	Budowa wewnątrzmiestkich węzłów intermodalnych, w tym węzłów dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności	OM/MZKZG, JST	2016
tworzenie i poszerzanie preferencji dla transportu publicznego w ruchu miejskim	koordynacja	Wydzielenie lub dobudowa pasów dla transportu publicznego	instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2016
Cel szczegółowy 19: Sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu				
Konsekwentne wyprowadzenie ruchu tranzytowego z rdzenia OM	koordynacja	Budowa brakujących odcinków tras drogowych i ulic, zwłaszcza o charakterze obwodowym na	OM, JST, instytucja koordynująca inwestycje	2023

		terenie rdzenia, ale także w niektórych miastach strefy zewnętrznej OM	drogowe w OM	
Uspokojenie ruchu drogowego	koordynacja	Ograniczanie prędkości na ulicach niższego rzędu oraz wprowadzenie jednolitych rozwiązań elementów infrastruktury i oznakowań mających za zadanie ograniczenie/poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego	OM, JST, instytucja koordynująca inwestycje drogowe w OM	2018
Tworzenie ciągów pieszych i rowerowych oraz stref typu shared-space	koordynacja	Tworzenie stref pieszych w centrach miast i dzielnic, budowa ciągów rowerowych oddzielonych od ciągów pieszych, a w strefach centralnych wykorzystujących układ drogowy (na odcinkach ruchu uspokojonego)	OM, JST	2018
Zindywidualizowana i elastyczna polityka parkingowa, z preferencjami dla osób mieszkających w rdzeniu oraz dla osób podróżujących w celach fakultatywnych i turystycznych	instytucjonalizacja	Kształtowanie polityki parkingowej sprzyjającej dojazdowi do pracy transportem publicznym, przy jednoczesnych preferencjach dla mieszkańców stref centralnych; ułatwienia dla turystów i osób korzystających z usług w rdzeniu (różnicowanie opłat zależnie od godzin); Różnicowanie taryf zależnie od miejsca i godziny, budowa parkingów podziemnych na obrzeżach stref centralnych i turystycznych,	MZKZG*	2016
Zwiększenie mobilności aktywnej mieszkańców i turystów	koordynacja	Działania edukacyjne na rzecz mobilności aktywnej, promocja środków transportu o napędzie alternatywnym (rower elektryczny), tworzenie bezpiecznych tras pieszych i rowerowych Przyjęcie wspólnych standardów projektowania i budowy liniowej i punktowej infrastruktury rowerowej	OM, MZKZG*	2016
Uwzględnienie celów transportowych w procesie rewitalizacji	informacja	Przygotowywanie planów transportowych dla terenów rewitalizowanych	JST	2023

* postulowany Metropolitalny Zarząd Publicznego Transportu Zbiorowego w ramach MZKZG

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Realizacja polityki transportowej OM przyniesie określone korzyści w dwóch komplementarnych wymiarach:

- podniesienia pozycji całego OM jako ponadregionalnego europejskiego węzła („hubu”) transportowego,
- ograniczenia barier rozwojowych wynikających z ułomności stanu zagospodarowania przestrzennego oraz istniejącej infrastruktury i systemów transportowych.

Rozkład poszczególnych korzyści nie będzie równomierny przestrzennie. Efekty rozwojowe będą w pierwszej kolejności widoczne w rdzeniu metropolii. Jednocześnie likwidacja barier związanych z dostępnością wewnętrzną przyniesie korzyści gminom podmiejskim oraz położonym w strefie zewnętrznej. Część działań i inwestycji będzie sprzyjało równoległe rozwojowi metropolii oraz usprawnieniu jej funkcjonowania, co oznacza, że skorzystają na nich np. jednostki położone wzdłuż określonych ciągów transportowych. Warunkiem komplementarnego wykorzystania nowych inwestycji i rozwiązań jest koordynacja polityki transportowej prowadzonej na poziomie OM wewnątrz oraz z polityką wojewódzką (np. drogi wojewódzkie) i krajową (np. lokalizacja węzłów na trasach ekspresowych). Koordynacji tej sprzyjać będzie powołanie Metropolitalnego Zarządu Publicznego Transportu Zbiorowego oraz Metropolitalnego Koordynatora Inwestycji Drogowych (jako instytucji odpowiedzialnej m.in. za wspólny metropolitalny lobbing oraz konsultowanie inwestycji innych szczebli).

Obszar rdzeniowy OM skorzysta bezpośrednio na poprawie dostępności w wymiarze ogólnokrajowym oraz międzynarodowym. Będzie też głównym beneficjentem wzmocnienia powiązań globalnych, a także modernizacji infrastruktury (sieci TEN-T) w częściach, gdzie obsługuje ona zarówno ruch zewnętrzny, jak i wewnątrzmetropolitalny. Rdeń skorzysta na poprawie dostępności ze strefy zewnętrznej oraz na modernizacji i przekształceniach organizacyjnych transportu miejskiego szynowego. Określone korzyści przyniesie mu integracja transportu publicznego, uspokojenie ruchu, promowanie mobilności aktywnej oraz polityka parkingowa.

Strefa podmiejska (silnej suburbanizacji) skorzysta w szczególny sposób na wszystkich działaniach poprawiających dostęp do rdzenia (OPAT, Droga Zielona, transport szynowy, węzły intermodalne, *park and ride*) oraz na integracji transportu publicznego. W strefie tej istotne będą innowacyjne rozwiązania transportowe (*car sharing* i inne). Duże będzie znaczenie przekształceń własnościowych oraz modernizacji w komunikacji kolejowej. Lokalnie rozwojowi sprzyjać będzie rozbudowa portów lotniczych.

W **strefie zewnętrznej** korzyści będą bardziej związane z określonymi inwestycjami i kierunkami korytarzy transportowych. W całości zyska ona na integracji transportu publicznego i na rozwiązaniach intermodalnych, a także na modernizacji komunikacji szynowej na kierunkach do rdzenia. Strefy zachodnia i południowo-wschodnia skorzystają na inwestycjach poprawiających dostępność do innych metropolii (obszary wzdłuż przyszłych dróg ekspresowych S6 i S7, pod warunkiem prawidłowej integracji z lokalnym układem drogowym). Strefa południowa będzie beneficjentem ewentualnego rozwoju żeglugi śródlądowej. Dla strefy północno-wschodniej kluczowa będzie budowa trasy OPAT, zaś dla zachodniej Drogi Zielonej.

W tabeli A.5.4. w aneksie do rozdziału 5. przedstawiono analizę korzyści wynikających z realizacji poszczególnych celów polityki transportowej w ujęciu przestrzennym.

Polityka transportowa OM na poziomie działań przenika się z wieloma innymi politykami. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka przestrzenno-osadnicza. Związek wyraża się przede wszystkim w potrzebie zarządzania szeroko rozumianym popytem na transport (racjonalizowanie suburbanizacji, lokalizacja miejsc pracy, rozwój telepracy), a także w działaniach inwestycyjnych na rzecz poprawy dostępności do ośrodków miejskich strefy zewnętrznej.
- Polityka rozwoju gospodarczego. Związek wyraża się m.in. w potrzebie lepszej obsługi terenów okołoportowych (jako miejsc potencjalnej reindustrializacji), pobudzaniu efektów sieciowych oraz powiększaniu metropolitalnego rynku pracy (dojazdy pracownicze), a także w poprawie dostępności krajowej i międzynarodowej.
- Polityka edukacyjna. Związek wyraża się w konieczności poprawy dostępności do placówek edukacyjnych różnych szczebli, zwłaszcza poprawy dostępności do instytucji edukacyjnych Gdańska, Sopotu i Gdyni ze strefy podmiejskiej i zewnętrznej.

- Polityka rozwoju społecznego. Związek wyraża się w konieczności poprawy dostępności do placówek infrastruktury społecznej (m.in. służby zdrowia) oraz do placówek kultury (w tym poprawy dostępności do instytucji i wydarzeń kulturalnych Gdańska, Sopotu i Gdyni ze strefy podmiejskiej, a zwłaszcza ze strefy zewnętrznej).

5.5. Polityka rozwoju gospodarczego

Polityka rozwoju gospodarczego OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego takie jak:

- kreowanie popytu na innowacje w metropolitalnej gospodarce,
- lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych,
- rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych,
- rozwój sektorów produkcyjnych,
- zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM,
- kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM,
- rozwój metropolitalnego rynku pracy,
- wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM,
- wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego.

Analiza stanu rozwoju gospodarczego oraz pozycji OM pod względem atrakcyjności inwestycyjnej i innowacyjności gospodarki wskazuje na konieczność podjęcia działań umożliwiających mu silniejsze zaistnienie na mapie metropolii Polski i regionu Morza Bałtyckiego. W ślad za doświadczeniami krajów zachodnich, gdzie postępująca metropolizacja przyciąga nowych mieszkańców, w tym inwestorów oraz dobrze wykształconą klasę kreatywną, możliwy jest skok jakościowy OM w dziedzinie innowacyjności (OM zaliczany jest obecnie do tzw. skromnych innowatorów).

Ocenia się, że w perspektywie 5-10 lat OM może utrzymać i dalej rozwijać usługi w sferze BPO (jest to przenoszenie wewnętrznych procesów biznesowy z jednego kraju do innego, z ang. *business process offshoring*), oferując wybranym przedsiębiorstwom funkcjonującym za granicą niższe koszty obsługi pewnych procesów działalności biznesowej (np. rachunkowość, telefoniczne centra obsługi klienta itp.). Jednakże usługi tego typu nie zakorzeniają się w lokalnej gospodarce, mają tendencje do przenoszenia się do miejsc oferujących niskie koszty pracy. Jednocześnie OM ma predyspozycje do rozwoju zaawansowanych usług biznesowych – czerpiących z dorobku i doświadczeń lokalnych firm informatycznych i technologicznych oraz korzystających z wykształconych absolwentów szkół wyższych. Przykładem tego typu usług są: tworzenie wyspecjalizowanego oprogramowania, przetwarzanie danych, działalność badawczo-rozwojowa w zakresie inżynierii i nauk przyrodniczych, badania rynku, doradztwo biznesowe, usługi marketingowe itp. Należy stworzyć warunki, aby zaawansowane usługi biznesowe, obok kluczowych specjalizacji technologicznych, stały się jednym z motorów rozwoju gospodarki OM.

Wysoki poziom produktywności przemysłu oraz generowanie strumieni wymiany międzynarodowej stanowią atut w procesie reindustrializacji gospodarki OM (odtworzenia przemysłu) na obszarach przyportowych oraz w polityce wspierania rozwoju klastrów produkcyjno-usługowych. Interwencja publiczna w tym zakresie musi jednak odnosić się do całego obszaru OM, przeciwdziałając polaryzacji rozwoju w układzie rdzeń–strefa zewnętrzna. Potrzebne są skoordynowane działania, prowadzone na poziomie całego OM, zmniejszające sezonowy wymiar istotnych działalności gospodarczych (np. turystyki).

W sytuacji starzenia się społeczeństwa istnieje potrzeba otwarcia się rynku pracy OM na wykwalifikowaną siłę roboczą z innych regionów kraju oraz z zagranicy. Zachodzi również potrzeba

podtrzymywania, za sprawą działań władz samorządowych, pozytywnych zmian w sferze internacjonalizacji gospodarki OM, w tym wzrostu liczby eksportujących małych i średnich przedsiębiorstw.

Rozwój funkcji portowych i szerzej międzynarodowego węzła transportowego oraz poprawiająca się dostępność predestynuje OM do silniejszego ukierunkowania swego rozwoju gospodarczego na współpracę rodzimych podmiotów z partnerami reprezentującymi innowacyjne gospodarki krajów nordyckich. Służyłoby to również doskonaleniu strategicznych i organizacyjnych rozwiązań w pobudzaniu rozwoju gospodarczego.

Podnoszenie poziomu innowacyjności gospodarki OM wymaga działań, które: stymulowałyby popyt na innowacje w metropolitalnej gospodarce, umożliwiły lepszą komercjalizację wyników badań naukowych oraz ułatwiły rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych. Jest to bardzo ważny kierunek w strategii OM, gdyż np. nie ma go w regionalnym programie operacyjnym województwa pomorskiego. Podmioty OM muszą więc same wykazać inicjatywę w tym zakresie. Potrzebne jest utworzenie miękkiej struktury sieciowej przez instytucje otoczenia biznesu z obszaru całego OM z udziałem samorządu województwa. Propozycje planów działania powinny stanowić przedmiot dyskusji w ramach powołanej metropolitalnej rady konsultacyjnej z udziałem ekspertów gospodarczych, w tym tzw. aniołów biznesu. Istotna w kwestii pobudzania popytu na innowacje w gospodarce OM jest także gotowość samorządów gminnych do pilotażowego wdrażania rodzimych innowacji np. w sektorze usług komunalnych.

Wspólna strategia komercjalizacji wyników badań naukowych, np. w dziedzinach stanowiących wizytówkę OM (badania morskie, biotechnologia itp.), przygotowana przez centra transferu technologii działające przy uczelniach we współpracy z wiodącymi przedsiębiorstwami OM i instytucjami otoczenia biznesu stanowiłaby podstawę systemowych działań. Zmierzałyby one do opracowywania i wdrażania modeli komercjalizacji konkretnych wynalazków, ułatwiania działalności start-upów (tj. nowo zakładanych przedsiębiorstw aktywnie poszukujących możliwości rozwoju np. nowych rynków) oraz łagodzenia skutków niepowodzeń biznesowych.

Konieczne jest wypracowanie pakietu działań systemowych umożliwiających strategiczną ekspansję rodzimych firm usługowo-technologicznych. W tym kontekście potrzebny jest metropolitalny model wspierania decyzji strategicznych inwestorów. Z kolei dopasowanie programów dydaktycznych uczelni wyższych do potrzeb rynku pracy w sferze kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych na terenie OM wymaga współdziałania ich rad programowych, z udziałem samorządu gospodarczego oraz innych instytucji okołobiznesowych.

Procesy reindustrializacji w gospodarce OM należy wspomagać poprzez pobudzanie formowania się klastrów w sektorach produkcyjno-usługowych, w tym w szeroko pojmowanym sektorze morskim. Opracowywanie, wdrażanie i regularne aktualizowanie planów działania klastrów wymaga współdziałania reprezentujących daną sferę podmiotów gospodarczych, administracji publicznej oraz sektora badań i rozwoju, z koordynującą rolą samorządu województwa. Jednocześnie potrzebne są działania samorządów gminnych zmierzające do tworzenia nowych obszarów aktywności gospodarczej poza rdzeniem OM. Realizacja tego celu wymusza ponadto dopasowywanie ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy w kluczowych branżach produkcyjnych i usługowych.

Z punktu widzenia potrzeb reindustrializacji (wzrostu roli przemysłu) gospodarki OM istotny jest zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych. Zakłada się koordynowanie strategicznych oraz inwestycyjnych działań przez zarządy portów Gdańska i Gdyni w kierunku tworzenia portów piątej generacji (*nakierowanych na obsługę społeczności portowej*). Postuluje się m.in. wspólną promocję terenów inwestycyjnych oraz usług obu portów w stosunku np. do linii żeglugowych oraz operatorów turystyki morskiej. Konieczna jest ponadto ściślejsza współpraca gmin, portów oraz innych podmiotów (np. PSSE, zarządcy infrastruktury transportowej) w kształtowaniu polityk rozwoju. W urzeczywistnieniu tego celu niezbędne jest stworzenie mechanizmu

spójnego zarządzania terenami pod inwestycje istotne dla działalności produkcyjnej na obszarach portowych i przyportowych, w tym na terenach gmin ościennych.

W tworzeniu stabilnej i adaptacyjnej gospodarki OM należy dążyć do wypracowania kompleksowej, spójnej i całorocznej oferty turystyczno-wypoczynkowej. Znajdują się tu działania o charakterze analitycznym (ocena sytuacji w sferze podaży i popytu), strategicznym (np. wspólna strategii rozwoju turystyki zdrowotnej) oraz organizacyjnym (np. sieć liderów lokalnych animujących współpracę między dostawcami usług turystycznych w OM). Ich inicjatorem i liderem mógłby być samorząd województwa bądź regionalna organizacja turystyczna (np. Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna – PROT) we współdziałaniu m.in. z powstającą inicjatywą klastrową turystyki zdrowotnej. Uzupełniające działania o charakterze wdrożeniowym wymagają pozyskania lub ustanowienia wspólnego operatora turystyki OM o umiejętności kreowania i sprzedaży produktów przemysłu czasu wolnego na rynkach krajowych, europejskich i światowych (np. Daleki Wschód).

Celowi temu służą także działania pobudzające metropolitalny rynek pracy. Obok inicjatyw koordynacyjnych powiatowych urzędów pracy wspierających kreowanie nowych miejsc zatrudnienia niezbędne jest opracowanie i wdrożenie metropolitalnego programu przyciągania talentów (wykwalifikowanych pracowników) z innych regionów kraju oraz z zagranicy. Proces wchodzenia na rynek pracy OM ułatwi stworzenie systemu zachęt finansowych, szkoleń i pomocy doradczej dla rodzimych oraz zagranicznych studentów. Uruchomienie platformy współpracy metropolitalnej o charakterze dobrowolnego stowarzyszenia non-profit, grupującej podmioty administracyjne, biznesowe oraz ruchy obywatelskie na wzór organizacji Barcelona Global, posłużyłoby też wdrożeniu systemu współdziałania z „ambasadorami” OM (byłymi mieszkańcami OM o wysokiej pozycji społecznej na rynkach pracy metropolii światowych) oraz osobami o wysokich kompetencjach zawodowych powracających z emigracji.

Wzmocnienie procesów umiędzynarodowienia gospodarki OM wymaga wspierania przez samorządy ekspansji rodzimych firm na rynki zagraniczne np. poprzez otwarcie inkubatora handlu zagranicznego, czy też działania zmniejszające uzależnienie gospodarki niektórych gmin tego obszaru od tradycyjnych kierunków eksportu lokalnych przedsiębiorstw. Istotne jest w tej dziedzinie promowanie liderów rodzimego biznesu oraz wspólna promocja gospodarcza i harmonizacja działań na rzecz przyciągania inwestorów. W tym kontekście należy się także zastanowić nad możliwością ustanowienia placówek promocji gospodarczej OM w wybranych metropoliach światowych.

Działania w sferze internacjonalizacji gospodarki OM powinny również zmierzać do rozwijania więzi kooperacyjnych z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego. W tych ramach przewidywane są działania doradczo-szkoleniowe w ułatwianiu dostępu rodzimym firmom i instytucjom naukowo-badawczym do sieci i klastrów bałtyckich. Kampanie promocyjne prowadzone przez instytucje okołobiznesowe mogłyby prezentować OM jako dogodne miejsce lokalizacji inwestycji technologicznych ze strony podmiotów reprezentujących innowacyjne gospodarki krajów nordyckich. Konieczna jest również większa aktywność samorządu województwa i samorządów gmin OM w czerpaniu inspiracji w prowadzeniu polityki rozwoju gospodarczego z doświadczeń innych obszarów metropolitalnych w regionie Morza Bałtyckiego (np. Göteborg, Turku, Helsinki).

Cele szczegółowe polityki rozwoju gospodarczego OM i zadania przedstawiono w tabeli 5.5. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.5. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki rozwoju gospodarczego OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
---------	-------------------	-------------------	--	-----------------

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 20: Stymulowanie popytu na innowacje w metropolitalnej gospodarce				
Tworzenie warunków sprzyjających generowaniu i absorpcji innowacji przez podmioty gospodarcze	koordynacja	grupa zadaniowa IOB oraz powołane ciało doradczo-konsultacyjne z udziałem ekspertów gospodarczych w tym aniołów biznesu	instytucje otoczenia biznesu (IOB) z koordynacyjną rolą samorządu województwa; wybrana instytucja otoczenia biznesu jako lider tych działań	2016
Zachęcanie przedsiębiorstw z obszaru OM do udziału w międzynarodowych sieciowych projektach badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych	wymiana informacji	giełdy pomysłów, wymiana informacji, seminaria dla podmiotów administracyjnych, biznesowych oraz naukowo-badawczych OM	instytucje otoczenia biznesu (IOB) oraz liderzy i partnerzy projektów Horizon 2020 z obszaru OM	2023
Wdrażanie pilotażowych innowacji technologicznych i społecznych w administracji oraz sektorze usług publicznych OM	koordynacja	pilotaż innowacji w sektorze publicznym, łączenie twórców innowacji z potencjalnym rynkiem odbiorców	samorządy gmin OM	2016
Cel szczegółowy 21: Lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych				
Współdziałanie uczelni wyższych oraz innych instytucji naukowo-badawczych OM w budowaniu kapitału naukowego o wysokim potencjale wdrożeniowym	koordynacja	współdziałanie z innymi IOB oraz ekspertami biznesowymi	centra transferu technologii przy uczelniach wyższych OM	2016
Tworzenie systemu wspomagania procesu tworzenia nowych produktów i usług (m.in. poprzez opracowywanie i wdrażanie modeli komercjalizacji konkretnych wynalazków, ułatwiania działalności start-upów oraz łagodzenie skutków niepowodzeń biznesowych)	koordynacja	współdziałanie z innymi IOB oraz ekspertami biznesowymi we wdrażaniu konkretnych rozwiązań; lobbing na rzecz przełamania barier formalno-prawnych w komercjalizacji innowacji oraz współpraca z agencjami rządowymi	centra transferu technologii przy uczelniach wyższych OM	2018
Cel szczegółowy 22: Rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych				
Przyciąganie i wspieranie podmiotów z obszaru kluczowych specjalizacji technologicznych oraz sfery zaawansowanych usług biznesowych	koordynacja	pakiet działań oparty na cyklicznych analizach stanu sektora publicznego i instytucji otoczenia biznesu pod kątem potrzeb rozwoju przedsiębiorstw	instytucje otoczenia biznesu (IOB) z koordynacyjną rolą samorządu województwa	2016
Przyciąganie liderów technologicznych	wymiana informacji	metropolitalny model wspierania decyzji strategicznych inwestorów	struktura zarządzająca OM oraz centra transferu technologii działające	2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		opracowany z wykorzystaniem doświadczeń innych jednostek terytorialnych	przy uczelniach	
: Dostosowanie oferty edukacyjnej uczelni wyższych do potrzeb rynku pracy OM	koordynacja	współdziałanie samorządu gospodarczego oraz instytucji otoczenia biznesu przy formułowaniu propozycji zmian w programach nauczania w oparciu o cykliczne analizy rynku pracy w przedmiotowych branżach (rola samorządu województwa)	rady programowe uczelni wyższych OM, instytucje otoczenia biznesu, przedsiębiorstwa	2016
Cel szczegółowy 23: Rozwój sektorów produkcyjnych				
Inicjowanie i wspieranie współpracy klastrowej w sektorach produkcyjno-usługowych gospodarki OM, w tym szczególnie rozwój klastra logistyczno-morskiego	koordynacja	aktywizowanie rozwoju klastrów na podstawie obserwatoriów trendów, aranżowanie forów dyskusji dla podmiotów zainteresowanych w/uczestniczących we współpracy klastrowej	samorząd województwa	2016
Stymulowanie rozwoju specjalizacji branżowych w OM	wymiana informacji	instrumenty planowania miejscowego oraz inwestycje infrastrukturalne dla potrzeb nowych obszarów aktywności gospodarczej; możliwa rola Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (PSSE) jako operatora parków przemysłowych (podstrefy)	jednostki samorządu terytorialnego, instytucje otoczenia biznesu (np. PSSE)	2016
Dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy	koordynacja	współpraca samorządów powiatowych, organizacji pracodawców oraz stowarzyszeń gospodarczych w tworzeniu skorelowanej oferty edukacyjnej oraz systemu zachęt	samorząd województwa we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu i przedsiębiorstwami	2016
Cel szczegółowy 24: Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM – wykorzystanie korzystnej pozycji transportowej OM dla rozwoju gospodarczego				
Wzmacnianie współpracy portów morskich Gdańska i Gdyni	koordynacja	koordynowanie działań strategicznych i inwestycyjnych, wspólna promocja i produkty marketingowe	zarządy portów Gdańska i Gdyni	2016
Zacieśnienie współpracy pomiędzy gminami i portami	wymiana informacji	wzajemna konsultacja, udział samorządów gmin ościennych (Kosakowo – w	zarządy portów oraz samorządy gmin Gdańska i Gdyni	2016

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		przypadku Gdyni) oraz proces uspołecznienia w planowaniu rozwoju		
Skoordynowanie polityki przestrzennej oraz gospodarki terenami przyportowymi	koordynacja	wspólny plan zagospodarowania przestrzennego obszarów portowych i przyportowych (a); zarządzania nieruchomościami w imieniu interesariuszy (b)	samorząd województwa (a), Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna albo wybrany operator (b)	2016
Cel szczegółowy 25: Kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM				
Rozwój „srebrnej turystyki”	koordynacja	etap analityczny i strategiczny (a); etap wdrożeniowy – wspólny pakiet ofert i produktów (b)	samorząd województwa lub Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna (a) oraz wspólny operator (b)	2016
Zharmonizowanie oferty gmin OM w strategicznych sektorach przemysłu czasu wolnego	koordynacja	Diagnoza stanu obecnego, wybór strategicznych sektorów przemysłu czasu wolnego i opracowanie propozycji działań zintegrowanych dla nich (a); etap wdrożeniowy – wspólny pakiet ofert i produktów (b)	samorząd województwa lub Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna (a) oraz wspólny operator (b)	2016
Tworzenie wspólnego wizerunku oraz promocja marki turystycznej OM na forum krajowym i europejskim	instytucjonalizacja	wyłonienie w drodze przetargu bądź ustanowienie dla potrzeb całego OM wspólnego operatoraturystyki	gmina miasta Sopot	2023
Cel szczegółowy 26: Rozwój metropolitalnego rynku pracy				
Reorganizacja systemu wsparcia rynku pracy	koordynacja	utworzenie Metropolitalnego Urzędu Pracy, monitoring	powiatowe Urzędy Pracy z obszaru OM – PUP Gdańsk jako lider	2016
Przyciąganie talentów z innych regionów kraju oraz z zagranicy	instytucjonalizacja	System konsultacji z pracodawcami, system identyfikacji talentów, klauzule do stypendiów, edukacja zawodowa – program opracowany w ścisłej współpracy z biznesem platforma współpracy metropolitalnej grupująca podmioty administracyjne, biznesowe oraz ruchy obywatelskie na wzór organizacji Barcelona Global	„Platforma...” (stowarzyszenie non-profit)	2023
Identyfikacja miejscowych talentów i zatrzymanie na metropolitalnym rynku	koordynacja	ju., współdziałanie z władzami uczelni wyższych OM	„Platforma...” (stowarzyszenie non-profit)	2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
pracy studentów z Polski i z zagranicy		system identyfikacji talentów, system konsultacji z pracodawcami		
Efektywne wykorzystanie procesów emigracyjnych i remigracyjnych	wymiana informacji	Platforma współpracy metropolitalnej grupująca podmioty administracyjne, biznesowe oraz ruchy obywatelskie na wzór organizacji Barcelona Global współpracująca z siecią ambasadorów OM	„Platforma...” (stowarzyszenie non-profit)	2016
Harmonizacja systemu zachęt dla przedsiębiorców	Koordinacja	Podatki lokalne, transport miejski, sprawny system przekwalifikowania kadr	samorządy lokalne we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu	2016
Cel szczegółowy 27: Wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM				
Wspomaganie ekspansji przedsiębiorstw OM na rynki zagraniczne	instytucjonalizacja	inkubator handlu zagranicznego OM utworzony przez samorządy gmin OM we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu	struktura zarządzająca OM	2023
Zmniejszanie uzależnienia gmin OM od tradycyjnych kierunków wymiany handlowej	wymiana informacji	plan działań zaradczych na podstawie analizy stanu i potrzeb rodzimych firm	samorząd województwa	2016
Promowanie liderów biznesu z OM	koordynacja	marketing osiągnięć firm z OM np. na międzynarodowych imprezach targowo-wystawienniczych organizowanych poza granicami kraju	„Platforma...” (stowarzyszenie non-profit)	2016
Cel szczegółowy 28: Wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego				
Rozwijanie współpracy sieciowej i klastrowej z zaawansowanymi technologicznie krajami nordyckimi	wymiana informacji	działania doradczo-szkoleniowe oraz kampanie promocyjne w krajach nordyckich przy współpracy z innymi instytucjami okołobiznesowymi i ekspertami gospodarczymi	Agencja Rozwoju Pomorza	2016
Pozyskiwanie efektywnych rozwiązań organizacyjno-zaradczych w sferze polityki rozwoju gospodarczego wdrożonych przez metropolie bałtyckie	wymiana informacji	studia przypadku, wizyty robocze, konsultacje oraz wspólne projekty rozwojowe z innowacyjnymi metropoliami bałtyckimi	Struktura zarządzająca OM we współpracy z samorządem województwa	2018

Wdrożenie proponowanych działań w wyżej wymienionych celach przyniesie korzyści dla rozwoju gospodarczego wszystkich stref (podobszarów) OM. Wśród najistotniejszych pozytywnych efektów należy wymienić:

- zmniejszenie dysproporcji rozwojowych w układzie rdzeń–peryferia,
- wzmocnienie działalności produkcyjnych związanych z obsługą portów na przylegających obszarach (przyportowych) przy ograniczeniu konfliktów w użytkowaniu przestrzeni,
- powstawanie sieci kooperacyjnych oraz klastrów produkcyjno-usługowych w kluczowych branżach gospodarki pomiędzy podmiotami zlokalizowanymi na całym obszarze OM,
- spójny rozwój przemysłu czasu wolnego, w tym np. turystyki zdrowotnej, minimalizujący zagrożenia związane z sezonowością oferty,
- wejście na ścieżkę zrównoważonego i stabilnego wzrostu gospodarczego OM dzięki atrakcyjnej marce, powiązaniom eksportowym z nowymi rynkami oraz silniejszej współpracy bałtyckiej.

Korzyści wynikające z realizacji polityki rozwoju gospodarczego OM rozkładają się na wszystkie strefy, ze szczególnym ich nasileniem na **obszarze rdzenia** (Gdańsk, Sopot, Gdynia). Dla tego obszaru przewiduje się bardzo pozytywne efekty wdrażania zadań w ramach wszystkich celów szczegółowych (poza przypadkami, gdy mają na celu pobudzanie rozwoju w strefie zewnętrznej) z uwagi na występującą tu koncentrację podmiotów produkcyjno-usługowych, placówek naukowo-badawczych, szkolnictwa oraz firm funkcjonujących w sektorach wysokiej technologii.

W obrębie **strefy podmiejskiej silnej urbanizacji** efekty polityki rozwoju gospodarczego OM są wciąż duże bądź bardzo duże w niemal wszystkich celach szczegółowych, choć w przypadku zadań nastawionych na rozwój metropolitalnego rynku pracy osiągają wartości umiarkowane.

W **strefie północno-wschodniej, zachodniej oraz południowo-wschodniej** największe korzyści mogą przynieść działania nakierowane na absorbowanie innowacji przez znajdujące się tu firmy produkcyjne i usługowe oraz rozwój sektorów produkcyjnych (wspieranie powstawania klastrów, stymulowanie specjalizacji funkcjonalnej oraz dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy. Bardzo duże znaczenie pod tym względem ma również realizacja działań umożliwiających wypracowanie kompleksowej, spójnej i całorocznej oferty turystyczno-wypoczynkowej oraz wspierających działalność eksportową (w tym zmniejszanie uzależnienia leżących tu gmin od tradycyjnych kierunków wymiany handlowej). Istotne znaczenie ma także wspieranie kreowania nowych miejsc pracy.

Polityka rozwoju gospodarczego OM na poziomie działań przenika się z takimi politykami jak:

- Polityka przestrzenno-osadnicza. Związek wyraża się w zakresie tworzenia metropolitalnego rynku pracy oraz w zakresie ochrony i przygotowania potencjalnych terenów inwestycyjnych.
- Polityka edukacyjna. Związek wyraża się w zakresie tworzenia metropolitalnego rynku pracy oraz w zakresie rozwoju i poprawy jakości edukacji wyższej i zawodowej.
- Polityka rozwoju społecznego. Związek wyraża się w zakresie tworzenia metropolitalnego rynku pracy oraz w zakresie umacniania kultury jako podstawy rozwoju metropolii.
- Polityka demograficzna. Związek wyraża się w zakresie wspierania imigracji krajowej i zagranicznej.

- Polityka transportowa. Związek wyraża się w zakresie wzmocnienia powiązań europejskich i globalnych, a także w zakresie poprawy dostępności do rynku pracy zlokalizowanego w rdzeniu OM.
- Polityka energetyczna. Związek wyraża się w zakresie kreowania innowacji przez przedsiębiorstwa.

5.6. Polityka energetyczna

Polityka energetyczna OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- budowa nowych systemowych źródeł energii oraz linii przesyłowych,
- rozwój energetyki odnawialnej i podnoszenie efektywności energetycznej.

Priorytetem jest podnoszenie bezpieczeństwa energetycznego Obszaru Metropolitalnego. Na to muszą składać się równoległe działania w zakresie budowy nowych systemowych źródeł energii (elektrowni), rozwoju sieci przesyłowych, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz podnoszenie efektywności energetycznej budynków.

Planowane aktualnie inwestycje energetyczne (np. budowa źródła opalanego węglem kamiennym – Elektrowni Północ w gminie Pelplin, czy też budowa elektrowni gazowej w Gdańsku, a także systemowa elektrownia węglowa o mocy do 2000 MW planowana na terenie portu w Gdańsku) oraz prace związane z wyborem lokalizacji pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce wymuszą konieczność znaczącej rozbudowy sieci elektroenergetycznych. Oznacza to konieczność budowy nowych i modernizacji istniejących linii przesyłowych oraz rozbudowę stacji transformatorowych. Inwestycje te będą miały wpływ na sposób zagospodarowania terenów położonych w OM, m.in. umożliwią produkcję energii w źródłach rozproszonych.

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi rozproszonej energetyki odnawialnej (z aktywną rolą odbiorców energii – prosumentów) są zasoby zasoby o dużym potencjale energii wiatru, biomasy oraz energii słonecznej. Przepisy w sferze ochrony przyrody nakładają prawne ograniczenia w rozwoju energetyki wiatrowej w strefie zewnętrznej OM i wpływają na wybór optymalnych lokalizacji. W tym kontekście najbardziej predysponowanym do wznoszenia elektrowni wiatrowych jest obszar Żuław Wiślanych, a również bardziej eksponowane tereny w powiecie wejherowskim i puckim. Z analizy zasobów wynika, iż największe ilości energii cieplnej w procesie utylizacji biomasy można uzyskać w powiatach tczewskim, nowodworskim i malborskim.

Z punktu widzenia rozwoju energetyki odnawialnej (także w przyległych do OM obszarach morskich) istotnym ograniczeniem jest możliwość przyłączania źródeł do Krajowego Systemu Energetycznego (KSE). Wymaga to działań inwestycyjnych, także przez niezależne podmioty gospodarcze, aby zapewnić odbiór energii ze źródeł rozproszonych od indywidualnych małych producentów. Istnieje także potrzeba budowy nowych szczytowych źródeł energii pod kątem współdziałania z odnawialnymi źródłami energii oraz inwestycji zwiększających efektywność sieci energetycznej. Na poziomie OM konieczne jest także promowanie innych form odnawialnych źródeł energii, w tym małych elektrowni wodnych, biogazowni, farm solarnych, fotowoltaiki i pomp ciepła. Obok poprawy jakości środowiska naturalnego OM działania te wpłyną na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw działających w sferze produkcji i obrotu energią pochodzącą ze źródeł odnawialnych oraz na zwiększenie efektywności energetycznej gospodarstw rolnych.

Podnoszeniu efektywności energetycznej budynków służyć będzie wspieranie termomodernizacji oraz upowszechnianie audytów energetycznych zmierzające do ograniczenia emisji CO₂.

Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki energetycznej OM przedstawiono w tabeli 5.6. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.6. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki energetycznej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 329: Wspieranie rozwoju nowych systemowych źródeł energii, linii przesyłowych wraz z podnoszeniem efektywności energetycznej				
Rozwój nowych systemowych źródeł energii	wymiana informacji	Wspieranie budowy elektrowni jądrowej w północnej części OM;; Monitorowanie procesu budowy oraz efektów jednej lub dwóch dużych elektrowni systemowych gwarantujących bezpieczeństwo energetyczne i rozwój OM	samorząd województwa, firmy energetyczne, OM (lobbying)	2023
Rozbudowa sieci przesyłowej	koordynacja	Wspieranie budowy nowych linii 400 kV: Modernizacja innych linii przesyłowych oraz stacji transformatorowych; Monitorowanie procesu rozbudowy sieci przesyłowych podnoszących gwarancje stałych dostaw energii oraz pozwalających na produkcję energii w źródłach rozproszonych	samorząd województwa, firmy energetyczne, OM (lobbying)	2023
Zwiększenie efektywności energetycznej	wymiana informacji	Podniesienie efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej oraz oświetlenia dróg i terenów publicznych; wspieranie termomodernizacji	samorządy gminne	2023
Cel szczegółowy 30: Rozwój energetyki odnawialnej				
Wykorzystanie energii wiatru do produkcji elektryczności	koordynacja	Lobbying na rzecz tworzenia farm wiatrowych na obszarach morskich	samorządy gminne, OM (lobbying)	2016
Wykorzystanie energii uzyskiwanej z biomasy do produkcji ciepła i elektryczności	koordynacja	Wspieranie rozwoju instalacji do wykorzystania biomasy	samorządy gminne, OM (lobbying)	2016
Promowanie produkcji energii na potrzeby własne ze źródeł odnawialnych (małych elektrowni wodnych, biogazowni, farm solarnych, fotowoltaiki i pomp ciepła)	koordynacja	Promowanie innych form odnawialnych źródeł energii na poziomie OM we współpracy z samorządami gminnymi oraz samorządem województwa	struktura zarządzająca OM	2016
Dostosowanie sieci energetycznych do produkcji rozproszonej oraz ich modernizacja	wymiana informacji	Zainicjowanie i wspieranie procesu modernizacji i budowy nowych sieci energetycznych, także przez niezależne podmioty gospodarcze, zapewnienie odbioru energii ze źródeł rozproszonych od indywidualnych małych producentów; Budowa nowych szczytowych źródeł energii pod kątem współdziałania z	samorządy gminne, OM (lobbying)	2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		odnawialnymi źródłami energii; Zwiększenie efektywności sieci energetycznej		

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Wdrożenie proponowanych działań w sferze polityki energetycznej przyniesie korzyści dla rozwoju gospodarczego wszystkich stref (podobszarów) OM, choć ich skala jest zróżnicowana terytorialnie. Determinantem bezpieczeństwa energetycznego całego OM i – w szerszym wymiarze – stabilności rozwoju gospodarczego jest budowa nowych systemowych źródeł energii oraz linii przesyłowych. Uniwersalne znaczenie ma również prowadzenie działań termomodernizacyjnych oraz upowszechnianie audytów energetycznych.

Korzyści z rozwoju energii odnawialnej są skupione w obszarach o optymalnych lokalizacjach w kontekście rozmieszczenia zasobów oraz ograniczeń formalno-prawnych. Budowa nowych systemowych źródeł energii oraz linii przesyłowych ma bardzo duże albo duże znaczenie dla wszystkich podobszarów OM. W przypadku rozwoju energetyki odnawialnej i podnoszenia efektywności energetycznej korzyści z podejmowanych działań układają się nierównomierne, przy najlepszych efektach dla gmin dalszego otoczenia rdzenia OM (strefa północno-zachodnia, zachodnia oraz południowo-wschodnia). Bardzo duże znaczenie dla wszystkich stref OM, w tym rdzenia, mają w kontekście pozytywnych efektów działania zmierzające do zwiększenia efektywności energetycznej.

Polityka energetyczna OM na poziomie działań przenika się z:

- polityką środowiskową w zakresie ochrony i wykorzystania zasobów środowiska,
- polityką rozwoju gospodarczego w zakresie kreowania innowacji przez przedsiębiorstwa.

5.7. Polityka edukacyjna

Polityka edukacyjna OM odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji,
- rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej,
- rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej,
- zwiększenie aspiracji edukacyjnych i rozwój postaw twórczych.

Nadrzędnym celem metropolitalnej polityki edukacyjnej jest uczynienie z wiedzy i prowadzącej do niej edukacji głównej siły napędowej gospodarki i dobrobytu jej mieszkańców. Uczucie się przez całe życie powinno być źródłem osobistego i grupowego powodzenia życiowego wszystkich mieszkańców metropolii, zwłaszcza na obszarach odległych od Gdańska Gdyni i Sopotu. Niezbędna będzie harmonizacja usług edukacyjnych od przedszkola do matury i podnoszenie ich jakości. Szczególnej uwagi wymagają osoby utalentowane i twórcze, niezależnie od wieku i sytuacji życiowej. Celem dodatkowym jest rozbudowa sektora usług edukacyjnych, przede wszystkim na poziomie wyższym, oraz umocnienie ich znaczenia w gospodarce OM. Jest to również instrument przyciągania do OM uzdolnionych i ambitnych studentów. Częścią tej polityki jest też monitorowanie i koordynowanie

metropolitalnej oferty edukacyjnej jako składnika marketingu OM. Wymaga to współpracy z innymi metropolitalnymi i lokalnymi instytucjami marketingu terytorialnego.

Podobnie jak pozostałe polityki o charakterze społecznym polityka edukacyjna na poziomie metropolitalnym jest trudna i wymagająca. Potrzebny jest bowiem skoordynowany wysiłek obejmujący wiele gmin i powiatów. Działania, jeśli mają przynieść oczekiwany efekt, powinny być prowadzone w sposób spójny w wielu miejscach jednocześnie. Wyzwaniem jest ich skala, intensywność i jednoczesność, a zarazem przestrzenne rozproszenie. Potrzebna jest koordynacja, niesłabnący entuzjazm (poczucie posuwania się do przodu) i masa krytyczna proporcjonalna do masy i skali OM. W tak skomplikowanych sytuacjach stosuje się najczęściej otwartą metodę koordynacji polegającą na wspólnym wytyczeniu celów i monitorowaniu stopnia ich osiągnięcia. W skali metropolii potrzebny jest więc organ dyskusji, dochodzenia do zgody i poszukiwania praktycznych rozwiązań i oceny osiągniętych efektów. Może nim być Metropolitalne Forum Edukacji w stosunku do oświaty. Forum takie wymaga niewielkiego biura obsługi oraz utworzenia sieci powiązań z wszystkimi istotnymi instytucjami, organizacjami i podmiotami gospodarczymi działającymi w sferze edukacji. Biuro to może pełnić funkcje metropolitalnej instytucji asysty i wymiany informacji o systemie edukacji. Odleglejszym w czasie zadaniem jest budowanie metropolitalnego systemu zewnętrznej promocji usług edukacyjnych w OM.

Natomiast praktyczna realizacja celów edukacyjnych to sieć współpracy szkół, gmin i powiatów między sobą (np. szkoły rdzenia i strefy zewnętrznej), placówek edukacyjnych i sfery biznesu, różnych typów szkół. Musi mieć ona charakter wzajemnie korzystny, partnerski a nie narzucający standardy. Chodzi o wymianę dobrych praktyk i powszechne wdrożenie sprawdzonych rozwiązań z uwzględnieniem jednak specyfiki lokalnej. Współpraca powinna prowadzić do osiągnięcia efektu kuli śnieżnej.

By wzmacniać metropolitalny rynek pracy, systematyczną identyfikację oraz wykorzystać talenty (zwłaszcza w relacji rdzeń–obszary podmiejskie i strefa zewnętrzna), należy utworzyć metropolitalny system harmonizacji usług edukacyjnych na poziomach od 0 do 4 (tj. od przedszkola do liceum). Konieczny jest także metropolitalny monitoring osiągnięć edukacyjnych oraz ścieżek karier uczniów i absolwentów. Może on stać się podstawą metropolitalnego systemu dobrowolnej akredytacji i certyfikacji placówek edukacyjnych, programów i nauczycieli oraz formułowania okresowych ustaleń i zaleceń.

Monitorowanie i wsparcie dotyczyć będzie również osób utalentowanych. Chodzi o pomoc w rozwoju talentów poprzez poszerzanie i wzmacnianie już istniejącego metropolitalnego systemu wyszukiwania i wspierania osób utalentowanych na wszystkich poziomach edukacji, tj. od przedszkola po magisterium (od 0 do 6). Dziś dzieje się to poprzez nagrody, stypendia, fundowanie zakupów, finansowanie indywidualnej edukacji czy badań. Niezbędne jest monitorowanie ścieżki życiowego rozwoju. Potrzebne są mechanizmy zatrzymywania talentów na miejscu (np. przez staże i praktyki zawodowe).

Jednocześnie system musi zawierać komponenty dotyczące wyrównywania szans – zarówno wsparcia dla podnoszenia jakości kształcenia w placówkach osiągających najniższe wyniki, jak i zintegrowane wsparcie dla uczniów z problemami edukacyjnymi. Ich pominięcie mogłoby w długiej perspektywie prowadzić do pogłębiającej się polaryzacji i rozwarstwienia społecznego, a co za tym idzie do osłabiania metropolii. Wyrównywanie szans edukacyjnych dla grup problemowych to m.in. inicjowanie i wspieranie (także wobec RPO) projektów i programów organizacji pozarządowych w zakresie szkoleń, upowszechniania dobrych praktyk i wymiany informacji.

W dziedzinie kształtowania lepszych relacji „edukacja–praca–biznes” również przewiduje się skoordynowanie szkolnictwa zawodowego w skali metropolii poprzez uzgadnianie i formułowanie zaleceń Metropolitalnego Forum Edukacji. Niezbędne będzie wsparcie innowacyjnych form uzyskiwania, podnoszenia i weryfikacji kwalifikacji zawodowych. Towarzyszyć temu musi współpraca placówek profesjonalnego poradnictwa zawodowego, zwłaszcza na obszarach dotkniętych

bezrobociem i w strefie zewnętrznej, a także tworzenie nowych placówek tego typu. Służyć temu będą również działania na rzecz zbliżenia szkół zawodowych z pracodawcami oraz instytucjami metropolitalnego rynku pracy poprzez inicjowanie i propagowanie rozwiązań modelowych.

Podobnie otwarta metoda koordynacji zostanie zastosowana w szkolnictwie wyższym. Tu jednak nacisk zostanie położony na nieco inne efekty, takie jak: przyciąganie studentów spoza OM w tym zagranicznych, wkład w budowanie innowacyjności OM, oferowanie unikalnych kierunków międzyuczelnianych, przyczynianie się do budowy marki OM. Liderem powinny być struktury OM, być może we współpracy z samorządem wojewódzkim.

Warunkiem sukcesu rozwojowego OM jest upowszechnienie aspiracji edukacyjnych i wzrost kompetencji społecznych poprzez kształtowanie potrzeby uczenia się przez całe życie. Przedszkole musi być miejscem kreowania postaw twórczych i rozbudzania ciekawości świata. Dlatego ten poziom edukacji powinien być propagowany. Do tego niezbędna jest praca z rodzinami. Przedszkola i szkoły powinny uczyć zachowań przedsiębiorczych i prospołecznych (dobro wspólne) oraz elastycznego myślenia o rozwoju. Działaniom tym towarzyszyć będzie propagowanie postaw twórczych. Dużą rolę mogą odegrać w tym zakresie organizacje pozarządowe. Uczenie społeczeństwa obywatelskiego powinno zaczynać się jak najwcześniej (np. zuchy, harcerstwo).

Wspólne projekty gmin, powiatów, placówek oświatowych i organizacji pozarządowych będą dotyczyć wspierania innowacyjnych form inicjowania i pobudzania aspiracji edukacyjnych, kompetencji społecznych, potrzeby uczenia się przez całe życie i kształtowania zaradności życiowej. W tym zakresie można liczyć na wsparcie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego (RPO), ale potrzebna jest koordynacja metropolitalna i dialog z władzami wojewódzkimi, aby projekty uwzględniały potrzeby OM. Gminy strefy zewnętrznej potrzebują także wsparcia metropolitalnego w przygotowywaniu projektów do RPO. Wymienione wyżej cele edukacyjne powinny być realizowane zarówno w sferze edukacji formalnej, jak i nieformalnej realizowanej poza systemem oświaty.

Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki edukacyjnej OM przedstawiono w tabeli 5.7. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.7. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki edukacyjnej OM

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponująca jednostka odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 31: Wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji				
Stworzenie i podnoszenie jakości metropolitalnego systemu edukacji podstawowej	wymiana informacji/koordynacja	Promowanie współpracy ze sferą niepubliczną w oświacie – szkoły społeczne i prywatne Monitorowanie pracy szkół i osiągnięć edukacyjnych oraz ścieżek kariery zawodowej uczniów; Tworzenie dobrowolnych systemów certyfikacji i akredytacji szkół;	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2016/2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		<p>Koordinacja na poziomie OM i ułatwianie wykorzystania środków z RPO (tzn. dialog z władzami wojewódzkimi w tym zakresie)</p> <p>Utworzenie platformy metropolitalnej debaty społecznej na rzecz stałego podnoszenia jakości edukacji i na bazie debaty formułowanie wniosków i sugestii przez Komisję ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S;</p> <p>Opracowanie i wdrożenie wspólnych metropolitalnych dobrych praktyk i sprawdzonych rozwiązań dla poziomów edukacji od 0 do 4;</p> <p>Harmonizacja jakości oferty edukacyjnej szkolnictwa na poziomach od 0 do 4 w skali metropolii, zwłaszcza w relacji rdzeń–obszary zewnętrzne, przez wspólne projekty gmin/powiatów i szkół (<i>Coaching</i>);</p> <p>Wspieranie osiągania metropolitalnych standardów dobrych praktyk edukacyjnych</p>		
Działania na rzecz poprawy dostępności do szkół ponadgimnazjalnych ze strefy zewnętrznej	wymiana informacji/koordynacja	<p>Wsparcie na rzecz utrzymania placówek edukacyjnych w miastach strefy zewnętrznej;</p> <p>Wprowadzenie systemu bardziej elastycznej rejonizacji (krzyżowe dojazdy) zwłaszcza na poziomie gimnazjalnym;</p> <p>Wprowadzenie ułatwień organizacyjnych (np.</p>	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2023/2030

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		rozkłady zajęć, obsługa on-line) dla uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych z obszarów zewnętrznych; Inicjowanie i - niejasny zapis		
Cel 32: Rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej				
Koordynowanie i wzmocnienie metropolitalnego systemu edukacji i poradnictwa zawodowego –	wymiana informacji/koordynacja	Koordynowanie szkolnictwa zawodowego w skali metropolii poprzez monitorowanie jego stanu i sterowania systemem na poziomie OM; Wspieranie innowacyjnych form uzyskiwania, podnoszenia i weryfikacji kwalifikacji zawodowych Wspieranie współpracy istniejących, poszerzanie sieci i tworzenie nowych placówek profesjonalnego poradnictwa zawodowego Działania na rzecz zbliżenia szkół zawodowych z pracodawcami oraz instytucjami metropolitalnego rynku pracy poprzez inicjowanie i propagowanie rozwiązań modelowych	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	
Cel szczegółowy 33: Rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej				
Umacnianie roli szkół wyższych jako źródła wiedzy i innowacji	wymiana informacji/koordynacja/institucjonalizacja	Monitorowanie praktycznych sposobów zastosowań wiedzy naukowej (zakres i sposób monitorowania powinien zaproponować sektor przedsiębiorstw); Staże pracowników	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2016/ 2023/ 2030

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponująca jednostka odpowiedzialna za realizację)	Czas realizacji
		uczelniami wyższymi w przedsiębiorstwach OM		
Metropolitalny system monitoringu i jakości kształcenia na uczelniach wyższych	koordynacja	działania lobbujące na rzecz podnoszenia jakości kształcenia	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G	2016/2023
Cel szczegółowy 34: Zwiększenie aspiracji edukacyjnych i postaw twórczych				
Wspieranie rozwoju aspiracji edukacyjnych i kompetencji społecznych oraz potrzeby uczenia się przez całe życie	wymiana informacji/koordynacja	Inicjowanie i wspieranie współpracy przedszkoli, szkół, instytucji i organizacji społecznych służących rozwojowi aspiracji edukacyjnych, kompetencji społecznych oraz potrzebie uczenia się przez całe życie; Wyrównywanie szans edukacyjnych dla grup problemowych (np. ze względu na płeć, wiek, status społeczny, stan zdrowia, wyznanie, religię, stan majątkowy, specyficzne problemy edukacyjne) poprzez inicjowanie i wspieranie projektów i programów, szkolenia, upowszechnianie dobrych praktyk i wymianę informacji; Wspieranie innowacyjnych form inicjowania i pobudzania aspiracji edukacyjnych, kompetencji społecznych, potrzeby uczenia się przez całe życie i kształtowania zaradności życiowej np. przez Metropolitalny Bilet Akademicki, e-learning, punkty dydaktyczne w Wejherowie, Kartuzach, Tczewie itd.	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2016/2023
Propagowanie postaw twórczych i wspieranie rozwoju talentów	wymiana informacji/koordynacja	Kreowanie metropolitalnego systemu wyszukiwania i wspierania osób utalentowanych na wszystkich poziomach	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2016/2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponująca jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		edukacji (od 0 do 6) m. in. poprzez nagrody, stypendia, fundowanie zakupów, finansowanie indywidualnej edukacji, staże i praktyki zawodowe; Monitorowanie osób utalentowanych na rynku pracy jako podstawa formułowania okresowych ustaleń i zaleceń przez Metropolitalne Forum Rynku Pracy		

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Zakłada się, że wszystkie strefy OM będą osiągały korzyści z prowadzenia metropolitalnej polityki edukacyjnej, lecz w zróżnicowany sposób. Koordynacja funkcjonowania i rozwoju infrastruktury edukacji podstawowej Gdańska, Gdyni, Sopotu, strefy podmiejskiej, a także innych miast i niektórych terenów wiejskich OM pozwoli lepiej wykorzystać istniejące zasoby kadrowe, lokalowe i budżetowe oraz dostosować ofertę edukacyjną do zmieniających się potrzeb uczniów i rodziców. Podniesieniu jakości kształcenia na obszarach wiejskich służyć będzie metropolitalna standaryzacja usług edukacyjnych od przedszkola do matury. Szczególne znaczenie ma koordynacja systemu edukacji zawodowej. Największe korzyści osiągnie zewnętrzna strefa OM. Dotyczy to przede wszystkim poprawy dostępności do szkół ponadgimnazjalnych i wyższych Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz większego otwarcia instytucji edukacji na potrzeby uczniów i studentów, ale także wsparcia lokalnych inicjatyw edukacyjnych.

Polityka edukacyjna OM na poziomie działań przenika się z wieloma innymi politykami. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka demograficzno-migracyjna. Powiązania dotyczą możliwości uczenia się przez całe życie jako czynnika atrakcyjności osadniczej, zwłaszcza wobec osób utalentowanych i twórczych, ale także starszych.
- Polityka przestrzenno-osadnicza. Powiązania dotyczą lokalizacji nowych obiektów infrastruktury edukacyjnej.
- Polityka transportowa. Powiązania dotyczą kluczowej kwestii poprawy dostępności do instytucji edukacyjnych Gdańska, Sopotu i Gdyni ze strefy podmiejskiej, a zwłaszcza ze strefy zewnętrznej.
- Polityka rozwoju gospodarczego. Powiązania dotyczą rozwoju sektora usług edukacyjnych jako czynnika podnoszenia jakości kadr pracowniczych oraz przepływu wiedzy i innowacji do przedsiębiorstw i instytucji publicznych.
- Polityka rozwoju społecznego. Powiązania dotyczą wychowania i kształcenia dla kultury, zwłaszcza dzieci i młodzieży, kształtowania postaw obywatelskich, edukacji prozdrowotnej.

5.8. Polityka rozwoju społecznego

Rozwój społeczny jest zjawiskiem wielowymiarowym i obejmuje kwestie związane ze strukturą i funkcjonowaniem społeczeństwa, warunkami społecznego bytu oraz tymi potrzebami ludzi, których nie można zaspokoić wyłącznie poprzez nabywanie dóbr materialnych i usług. Strategiczne znaczenie dla rozwoju społecznego OM mają sfery budowania wspólnotowości, zapewnienia uczestnictwa w kulturze oraz dostępności do wysokiej jakości opieki medycznej i promocji zdrowia.

5.8.1. Polityka rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości

Polityka rozwoju społecznego OM w sferze wspólnotowości odpowiada bezpośrednio za następujące określone wcześniej cele Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego:

- zwiększenie aktywności obywatelskiej,
- dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych.

Nadrzędnym celem metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości jest budowanie metropolitalnej wspólnoty obywatelskiej i kształtowanie jej terytorialnej tożsamości. Częścią tej polityki jest również monitorowanie w skali metropolitalnej problemów integracji społecznej i koordynowanie działań służących włączeniu społecznemu. Niezbędna jest współpraca władz samorządowych, publicznych i prywatnych instytucji działających na rzecz integracji społecznej i społeczeństwa obywatelskiego.

Podobnie jak w przypadku polityki edukacyjnej konieczne jest zastosowanie także w tym przypadku otwartej metody koordynacji. Główną instytucją stałaby się Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS. Miałyby ona charakter platform współpracy samorządów, biznesu (pracodawców) i organizacji pozarządowych. Funkcją tego forum byłoby diagnozowanie sytuacji w zakresie integracji społecznej i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, poszukiwanie i upowszechnianie najlepszych praktyk, w szczególności innowacji społecznych oraz monitorowanie osiągniętych rezultatów.

Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości OM przedstawiono w tabeli 5.8. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.8. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki rozwoju społecznego OM w sferze wspólnotowości

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 35: Zwiększenie aktywności obywatelskiej				
Wymiana doświadczeń i koordynacja działań w obszarze aktywności obywatelskiej	wymiana informacji/ koordynacja	Inicjowanie i wspieranie współpracy istniejących i poszerzanie sieci podmiotów działających na rzecz zwiększenia aktywności obywatelskiej w tym integracji społecznej; Doskonalenie i wzbogacanie o elementy praktyczne treści związanych z wiedzą o społeczeństwie obywatelskim oraz kształtujących aktywność obywatelską na poziomach edukacji od 0 do 4 (od przedszkola do matury);	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM G-G-S	2016/ 2023/ 2030

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponująca jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		Monitorowanie i analiza metropolitalnych i lokalnych trendów aktywności obywatelskiej – upowszechnianie innowacyjnych form zwiększenia aktywności obywatelskiej Diagnostowanie metropolitalnych problemów integracji społecznej oraz monitorowanie rezultatów prowadzonych w metropolii działań (wypracować wskaźnik wykluczenia społecznego, który byłby potem badany);		
Cel szczegółowy 36: Dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych				
Działania na rzecz dostosowania przestrzeni publicznych do potrzeb i możliwości osób starszych	wymiana informacji/koordynacja	Inicjowanie, propagowanie i wspieranie rozwiązań służących dostosowaniu przestrzeni publicznych do potrzeb osób starszych; Monitorowanie i analiza metropolitalnych i lokalnych działań w zakresie dopasowania infrastruktury społecznej do zmian demograficznych	Komisja ds. Rozwoju Społecznego OM GGS	2016/2023
Koordynacja i wspieranie działań na rzecz opieki nad osobami sędziwymi (>80) –	wymiana informacji/koordynacja/	Inicjowanie i wspieranie współpracy istniejących i poszerzanie sieci podmiotów działających na rzecz opieki nad osobami sędziwymi; Monitorowanie i analiza rozmieszczenia osób sędziwych, ich sytuacji osobistej i potrzeb	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS /	2016/ 2023

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Zakłada się, że wszystkie strefy OM będą osiągały korzyści z prowadzenia metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości. Należy jednak podkreślić, że stopniowe budowanie obywatelskiej wspólnoty metropolitalnej nie zastąpi tożsamości lokalnej i lokalnego patriotyzmu. Działania służące podwyższaniu skuteczności w przeciwdziałaniu wykluczenia społecznego będą miały największe znaczenie dla obszarów objętych bezrobociem, względnym ubóstwem i wynikającymi z nich problemami społecznymi. Pozytywne efekty działań służących integracji imigrantów wystąpią na obszarze ich największej aktualnej i spodziewanej integracji, czyli w Gdańsku, Gdyni i Sopocie. Społeczności wszystkich miast i gmin oraz cała powstająca metropolitalna wspólnota obywatelska skorzystają na działaniach wspierających aktywność obywatelską, która w przyszłości powinna w jeszcze większym stopniu przekładać się na udział mieszkańców we współrzędzeniu – podejmowaniu decyzji ważnych dla lokalnych społeczności oraz na koprodukcję usług publicznych przez podmioty niedziałające dla zysku.

Polityka rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości na poziomie działań przenika się z wieloma innymi politykami prowadzonymi w OM. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka demograficzno-migracyjna. Powiązania dotyczą budowania tolerancyjnej i otwartej wspólnoty metropolitalnej jako czynnika atrakcyjności osadniczej, zwłaszcza wobec imigrantów wywodzących się z innych kręgów kulturowych.

- Polityka przestrzenno-osadnicza. Powiązania dotyczą budowania tożsamości terytorialnej jako warunku kształtowania ładu przestrzennego w skali metropolitalnej i lokalnej.
- Polityka rozwoju gospodarczego. Powiązania dotyczą znaczenia kompetencji społecznych pracowników dla przedsiębiorstw działających na globalnych rynkach.
- Polityka edukacyjna. Powiązania dotyczą przekazywania wiedzy o społeczeństwie obywatelskim oraz kształtowania aktywnych postaw.

5.8.2. Polityka rozwoju społecznego w sferze zdrowia

Polityka rozwoju społecznego OM w sferze zdrowia odpowiada bezpośrednio za następujące określony wcześniej cel Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego, jaki jest doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia.

Nadrzędnym celem metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze zdrowia jest ułatwienie dostępu do opieki medycznej oraz promocja zdrowia. Głównym elementem tej polityki jest monitorowanie w skali metropolitalnej rozmieszczenia, funkcjonowania i rozbudowy placówek specjalistycznej opieki medycznej, kadr medycznych, zwłaszcza specjalistów, a także funkcjonowania i rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej i sportowej. Niezbędna jest współpraca władz samorządowych, publicznych, prywatnych instytucji i placówek opieki medycznej oraz powiązanych z nimi podmiotów gospodarczych, a również organizacji pozarządowych, w tym reprezentujących interesy pacjentów. Kluczowym problemem jest koordynacja wykorzystania istniejącego potencjału kadrowego, lokalowego i sprzętowego placówek opieki medycznej. Przewiduje się utworzenie wspólnej dla całej metropolii oferty usług diagnostycznych i zabiegowych dostępnej na drodze tradycyjnej i cyfrowej. Niezbędne będzie włączenie placówek opieki medycznej w dziedzinach ochrony zdrowia o strategicznym znaczeniu dla populacji mieszkańców OM: kardiologia, onkologia, psychiatria, alergologia, epidemiologia. Szczególne znaczenie mają placówki opieki geriatrycznej, w tym oddziały szpitalne. Umożliwi to skrócenie czasu oczekiwania na badanie diagnostyczne lub zabieg, a z czasem nawet ustanowienie metropolitalnych standardów dostępu.

Odrębnym bardzo ważnym problemem jest zapewnienie równego dostępu mieszkańców stref obszarów odległych od Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz ośrodków powiatowych do specjalistycznej opieki medycznej. Konieczna tu będzie współpraca z władzami samorządowym i innymi podmiotami na szczeblu wojewódzkim i powiatowym. Podstawę do działań w tym zakresie na szczeblu metropolitalnym będą stanowiły mapy dostępu środkami transportu publicznego do przychodni specjalistycznych, ośrodków diagnostyki specjalistycznej i standardowych zabiegów planowanych. Oznacza to także konieczność współpracy i koordynacji z podmiotami kształtującymi przebieg linii transportu publicznego (oraz jego jakość – np. dostosowanie do potrzeb osób o ograniczonej mobilności na liniach do placówek służby zdrowia).

Równoległe działania na poziomie metropolitalnym będą dotyczyły doskonalenia profilaktyki medycznej i promocji zdrowia. Takie działania są już prowadzone w wielu gminach, niezbędne jest ich upowszechnienie w oparciu o mapę zachorowań i zgonów, tj. potrzeb w zakresie profilaktyki. To wymaga współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych oraz programów służących edukacji prozdrowotnej i profilaktyce medycznej, aby takie informacje uzyskać i na tej podstawie tworzyć metropolitalne programy profilaktyczne. Programy te powinny dotyczyć poprawy higieny pracy oraz propagowania i wspierania zdrowych form wypoczynku, także w miejscach zamieszkania z uwzględnieniem wszystkich grup wiekowych, ale zwłaszcza dzieci i młodzieży oraz osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podmiejskich. Stopniowe opracowanie i wdrożenie wspólnych metropolitalnych standardów dla infrastruktury rekreacyjnej i sportowej poprawi dostęp do niej.

Istotnym środowiskiem profilaktyki medycznej i promocji zdrowia jest szkoła. Potrzebne jest opracowanie i wdrożenie wspólnych metropolitalnych standardów edukacji prozdrowotnej i opieki

medycznej w szkołach wszystkich poziomów od 0 do 6. Potrzebna jest wymiana informacji, doświadczeń oraz propagowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań. Temu powinna służyć koordynacja współpracy szkół wszystkich poziomów i placówek opieki medycznej podlegających różnym gestorom oraz instytucji, organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych z ich otoczenia. Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki rozwoju społecznego w sferze zdrowia OM przedstawiono w tabeli 5.9. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.9. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki rozwoju społecznego OM w sferze zdrowia

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 38: Doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia				
Doskonalenie edukacji prozdrowotnej	wymiana informacji	Inicjowanie współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych oraz programów służących edukacji prozdrowotnej i profilaktyce medycznej poprzez tworzenie projektów celowych; Inicjowanie i wspieranie działań pracodawców na rzecz poprawy higieny pracy oraz zdrowych form wypoczynku (np. pracownicza karta sportowo-rekreacyjna, zajęcia ruchowe w trakcie pracy)	OM, JST	2016
Promocja aktywności fizycznej	wymiana informacji	Inicjowanie i wspieranie programów zdrowotnych w miejscach zamieszkania z uwzględnieniem wszystkich grup wiekowych, ale zwłaszcza dzieci i młodzieży oraz osób starszych (np. osiedlowe i gminne festiwale zdrowia), ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podmiejskich; realizacja programów promujących aktywność fizyczną we wszystkich grupach wiekowych Opracowanie i wdrożenie metropolitalnych standardów infrastruktury rekreacyjnej i sportowej Zwiększenie dostępu do infrastruktury rekreacyjnej i sportowej w miejscu pracy i zamieszkania, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podmiejskich; Koordynowanie funkcjonowania i rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej i sportowej na obszarze całej metropolii	OM, JST	2016
Profilaktyka i diagnostyka przesiewowa dzieci i młodzieży	wymiana informacji/ koordynacja	Opracowanie i wdrożenie standardów profilaktyki i diagnostyki przesiewowej. Realizacja programów profilaktycznych i zdrowotnych w zakresie higieny, aktywności	OM, JST	2016/2023

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		fizycznej, odżywiania się itp.		
Koordinacja działań w obszarze promocji zdrowia i profilaktyki chorób cywilizacyjnych	wymiana informacji/ koordynacja	Koordinacja współpracy placówek opieki medycznej podlegających różnym gestorom oraz instytucji, organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych z ich otoczenia w diagnozowaniu i przeciwdziałaniu chorobom cywilizacyjnym, zwłaszcza w grupach zagrożenia. Opracowanie standardów, tworzenie programów, diagnozowanie, ewaluacja.	OM, JST	2016/2023

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGIPIZ PAN

Zakłada się, że wszystkie strefy OM będą osiągały korzyści z prowadzenia metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze zdrowia, lecz w zróżnicowany sposób.

Gdańsk, Gdynia i Sopot wraz z ich strefą podmiejską skorzystają przede wszystkim w wyniku koordynacji wykorzystania skoncentrowanego tam potencjału kadrowego, lokalowego i sprzętowego placówek opieki medycznej. Umożliwi to doskonalenie oferty do potrzeb różnych grup wiekowych i dyspanseryjnych. Ma to duże znaczenie w kontekście szybko postępującego starzenia się populacji tych miast. Obszar wielkomiejski skorzysta również nieco bardziej w wyniku działań służących promocji zdrowia w miejscach pracy i zamieszkania oraz koordynacji programów przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym.

Pozostałe strefy, a zwłaszcza obszary oddalone od Gdańska, Gdyni i Sopotu, skorzystają głównie na działaniach służących zapewnieniu równego dostępu mieszkańców strefy zewnętrznej do specjalistycznej opieki medycznej. Ze względu na znaczną liczbę dzieci w tych strefach istotne będzie doskonalenie edukacji prozdrowotnej w szkołach oraz współpraca placówek opieki medycznej i edukacji w sferze profilaktyki i diagnostyki przesiewowej.

Rozkład terytorialny szczegółowych korzyści wynikających z realizacji celów polityki rozwoju społecznego w sferze zdrowia przedstawiono w aneksie do rozdziału 5.

Polityka rozwoju społecznego OM w sferze zdrowia przenika się na poziomie działań z wieloma innymi politykami. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka demograficzno-migracyjna. Powiązania dotyczą tworzenia systemu dostępnej i solidarnej opieki medycznej oraz promocji zdrowia jako czynnika atrakcyjności osadniczej oraz ważnego składnika polityki prorodzinnej.
- Polityka przestrzenno-osadnicza. Powiązania dotyczą rozmieszczenia infrastruktury opieki medycznej oraz wypoczynku i rekreacji.
- Polityka rozwoju gospodarczego. Powiązania dotyczą znaczenia stanu zdrowia pracowników dla efektywności przedsiębiorstw.
- Polityka edukacyjna. Powiązania dotyczą doskonalenia edukacji prozdrowotnej.

5.8.3. Polityka rozwoju społecznego w sferze kultury

Polityka rozwoju społecznego OM w sferze kultury odpowiada bezpośrednio za określony wcześniej cel Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego, jakim jest poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych. Nadrzędnym zadaniem metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze kultury jest tworzenie sprzyjających warunków dla wzrostu w OM klasy kreatywnej. To wymaga poszerzenia i stałego wzbogacania oferty kulturalnej oraz zapewnienie dostępu do kultury wszystkim mieszkańcom metropolii, w tym z obszarów odległych od Gdańska Gdyni i Sopotu, a także turystom i odwiedzającym. Celem dodatkowym jest rozbudowa przemysłów kultury, umocnienie ich znaczenia w gospodarce OM, zwłaszcza w sektorze turystyki. Częścią tej polityki jest również monitorowanie i koordynowanie oferty kulturalnej jako składnika marketingu OM. Wymaga to współpracy z metropolitalnymi i lokalnymi instytucjami marketingu terytorialnego. Zagadnienie to stanowi ważny element strategii OM, gdyż inne programy i dokumenty strategiczne (np. ROP) w nikłym zakresie wspierają kompleksowe tworzenie klasy kreatywnej.

Główną instytucją odpowiedzialną za tę politykę ma być Metropolitalny Zespół ds. Kultury ze stojącym na jego czele Metropolitalnym Animatorem Kultury (MAK). Zadaniem jego jest monitoring, organizowanie wymiany informacji oraz – w miarę potrzeb i możliwości – koordynowanie metropolitalnej oferty produktów, usług, wydarzeń kulturalnych, a także inicjowanie i wspieranie metropolitalnych działań w sferze kultury. Zadaniem odleglejszym jest budowanie metropolitalnego systemu zewnętrznej promocji instytucji, produktów, usług, wydarzeń i twórców kultury w OM. Animator to niewielkie biuro obsługi (np. w Sopocie) kierowane przez kompetentną i znana osobę pracującą w sieci powiązań z wszystkimi istotnymi instytucjami i twórcami kultury.

Efektom takiej współpracy będzie większe otwarcie instytucji kultury na potrzeby mieszkańców poprzez poprawę jakości oferty i lepsze dostosowanie do różnych grup odbiorców, zwłaszcza dzieci i młodzieży. Służy temu tworzenie nowych miejsc kultury, takich jak np. lokalne centra aktywności: świetlice, szkoły, domy sąsiedzkie. Rozwijane będą formy i metody uczestnictwa mieszkańców w tworzeniu kultury poprzez szkolenia i wymianę informacji. Jednocześnie umożliwi to efektywniejsze wykorzystanie istniejących instytucji kultury i wzrost zapotrzebowania na dobra, usługi i wydarzenia kulturalne.

Wspieranie twórców kultury, zwłaszcza działających i mieszkających poza Gdańskiem, Gdynią i Sopotem realizowane będzie poprzez udostępnianie lokali w gminach, wzmacnianie ich (tj. twórców kultury) kompetencji, a również ich postaw przedsiębiorczych. Samorządy w większym stopniu udostępnią przestrzenie publiczne dla wydarzeń i innych aktywności kulturalnych. Twórcy podniosą swoje kompetencje poprzez udział w szkoleniach i wymianę informacji. Stopniowo umożliwi to stworzenie oryginalnej kultury związanej z lokalną i regionalną tożsamością będącej splotem wątków lokalnych (Gdańska, Gdyni i Sopotu, a także innych miejscowości OM), kaszubskich, morskich, narodowych, bałtyckich i europejskich.

Warunkiem powstania w OM wartościowej kultury wielkomiejskiej jest poprawa dostępności mieszkańców strefy podmiejskiej, w szczególności dzieci i młodzieży, do instytucji kulturalnych metropolii. W strefie zewnętrznej konieczne jest intensywniejsze wykorzystanie sieci placówek lokalnych (tj. Filharmonia Kaszubska w Wejherowie), ułatwianie dostępu do nich oraz tworzenie dostępu do kultury bez inwestycji (teatry impresaryjne i podobne elastyczne rozwiązania).

Potrzebne są też działania na rzecz poprawy dostępności wszystkich mieszkańców do wydarzeń kulturalnych. Posłuży temu wprowadzenie ułatwień organizacyjnych w placówkach kulturalnych (np. terminy imprez, obsługa on-line) oraz ułatwień finansowych dla osób dojeżdżających do tych placówek ze strefy zewnętrznej. Dla strefy zewnętrznej ważne będzie wsparcie współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych. Najbardziej obiecującym kierunkiem jest jednak wspieranie innowacyjnych form współpracy między wszystkimi podmiotami, co ułatwi dostępność mieszkańcom do metropolitalnych wydarzeń kulturalnych.

By wzrosło zapotrzebowanie na produkty, usługi i wydarzenia kulturalne trzeba je kształtować od najmłodszych lat. Niezbędne jest zbudowanie metropolitalnego systemu edukacji kulturalnej od przedszkola do szkoły wyższej. Przewiduje się inicjowanie i koordynowanie współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych służących edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży poprzez uzgadnianie i formułowanie wspólnie ustalonych zaleceń. Również w tej dziedzinie najbardziej obiecującym kierunkiem metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze kultury jest wspieranie innowacyjnych form edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży. Ważna jest promocja kultury oraz wymiana doświadczeń, dobrych praktyk, informacji we wspólnych międzygminnych projektach. Ze względu na istniejące nierówności, które samoistnie się nie zmniejszą, niezbędne jest wspieranie współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych służących promocji kultury, szczególnie w strefie zewnętrznej i w środowiskach zaniedbanych.

Rozbudowa przemysłów kultury i umocnienie ich znaczenia w gospodarce OM wymaga inicjowania i wspierania wspólnych działań na rzecz wypracowania kultury związanej z lokalną i regionalną tożsamością (o czym była już mowa). Niezbędne jest też metropolitalna współpraca podmiotów gospodarczych i instytucji przemysłu kultury. Towarzyszyć temu musi monitorowanie i koordynowanie metropolitalnej oferty kulturalnej jako składnika marketingu terytorialnego metropolii.

Układ celów szczegółowych i zadań w ramach polityki rozwoju społecznego w sferze kultury OM przedstawiono w tabeli 5.10. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Tabela 5.10. Układ celów szczegółowych oraz zadań w ramach polityki rozwoju społecznego OM w sferze kultury

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (proponująca jednostka odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
Cel szczegółowy 37: Poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych				
Otwieranie się instytucji kultury na potrzeby kulturalne mieszkańców (placówki kultury ogniwamii rozwoju lokalnego)	wymiana informacji	Miękkie wspieranie poprzez diagnozę, upowszechnianie dobrych praktyk; Monitorowanie sektora kultury jako podstawa do tworzenia partnerstw na rzecz kultury (między placówkami, gminami, organizacjami); Upowszechnianie dobrych praktyk w stosunku do administracji publicznej w zakresie tworzenia i animowania nowych miejsc kultury (lokalne centra aktywności: świetlice, szkoły, domy sąsiedzkie); Rozwój form i metod uczestnictwa mieszkańców w tworzeniu kultury poprzez szkolenia i	Metropolitalny Zespół ds. Kultury	2016

Zadania	Poziom współpracy	Sposób realizacji	Lider (propozycja jednostki odpowiedzialnej za realizację)	Czas realizacji
		wymianę informacji		
Działania na rzecz poprawy dostępności do metropolitalnych wydarzeń kulturalnych -	wymiana informacji	Wspieranie innowacyjnych form współpracy podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych służących poprawie dostępności wszystkich mieszkańców do metropolitalnych wydarzeń kulturalnych	Metropolitalny Zespół ds. Kultury	2016
Koordinowanie metropolitalnej oferty usług, wydarzeń i produktów kulturalnych	wymiana informacji/ koordynacja	Koordinacja kalendarzy i wspólna promocja oferty kulturalnej OM; Monitorowanie i koordynowanie metropolitalnej oferty kulturalnej jako składnika marketingu terytorialnego we współpracy z innymi metropolitalnymi i lokalnymi instytucjami marketingu	Metropolitalny Zespół ds. Kultury	2016/2023

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Zakłada się, że wszystkie strefy OM będą osiągały korzyści z prowadzenia metropolitalnej polityki rozwoju społecznego w sferze kultury, lecz w zróżnicowany sposób. Gdańsk, Gdynia i Sopot uzyskają wsparcie twórców kultury, co umożliwi stworzenie oryginalnej kultury wielkomiejskiej, koordynację i lepszy marketing działań instytucji i organizacji wydarzeń kulturalnych oraz przede wszystkim wsparcie dla przemysłów kultury. Korzyści te będą odczuwalne również w strefie podmiejskiej. Największe osiągną pozostałe strefy OM: północno-wschodnia, zachodnia i południowo-wschodnia, a zwłaszcza obszary najodleglejsze od Gdańska, Gdyni i Sopotu. Dotyczy to przede wszystkim poprawy dostępności do instytucji i wydarzeń kulturalnych Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz większego otwarcia instytucji kultury na potrzeby mieszkańców, ale także wsparcia lokalnych twórców kultury. Rozkład terytorialny szczegółowych korzyści wynikających z realizacji celów polityki rozwoju społecznego w sferze kultury przedstawiono w aneksie do rozdziału 5. Wyszczególniono tam proponowane poziomy współpracy, czas realizacji, sposób realizacji, a także lidera (jednostkę odpowiedzialną za realizację).

Polityka rozwoju społecznego w sferze kultury OM na poziomie działań przenika się z wieloma innymi prowadzonymi politykami. Są to w pierwszej kolejności:

- Polityka demograficzno-migracyjna. Powiązania dotyczą kultury jako czynnika atrakcyjności osadniczej, zwłaszcza wobec osób utalentowanych i twórczych.
- Polityka przestrzenno-osadnicza. Powiązania dotyczą lokalizacji nowych obiektów infrastruktury kulturalnej.
- Polityka transportowa. Powiązania dotyczą kluczowej kwestii poprawy dostępności do instytucji i wydarzeń kulturalnych Gdańska, Sopotu i Gdyni ze strefy podmiejskiej, a zwłaszcza ze strefy zewnętrznej.

- Polityka rozwoju gospodarczego. Powiązania dotyczą rozwoju przemysłów kultury, w tym związanych z ofertą turystyczną OM, a także kreowania nowych produktów i usług kulturalnych, zwłaszcza wykorzystujących technologie cyfrowe.
- Polityka edukacyjna. Powiązania dotyczą wychowania i kształcenia dla kultury, zwłaszcza dzieci i młodzieży.

6. Jak będziemy promowali OM. Marka OM

6.1. Wprowadzenie

Potrzeba promocji OM

Mieszkańcy OM oraz działające na jego terytorium podmioty gospodarcze i instytucje publiczne mogą odnieść większe korzyści indywidualne realizując swoje strategie rozwoju w zgodzie z przyjętymi na poziomie metropolitalnym założeniami, wartościami i celami, zawartymi w Strategii OM G-G-S 2030. Strategia ta wymaga jednak upowszechnienia wewnątrz i na zewnątrz OM G-G-S, czyli efektywnej i trafnej promocji. W OM funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność promocyjną – przede wszystkim miasta Gdańsk, Gdynia i Sopot, Województwo Pomorskie oraz największe przedsiębiorstwa: Lotos, Energa, LPP, porty, stocznie i wiele innych. Podstawowym wyzwaniem jest to, aby działalność promocyjna była spójna w zakresie, który może wspierać realizację Strategii OM 2030.

Definicja promocji i marki terytorialnej

Promocja podmiotów terytorialnych (miejscowości, miast, regionów i państw) prowadzona jest w bardzo różnym zakresie, różnymi sposobami i z różnym efektem. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że bardzo przydatne w takiej promocji jest posiadanie marki terytorialnej.

Marka terytorialna to odmiana marki towarowej, której kreatorem i właścicielem jest wspólnota mieszkańców danego terytorium. Markę terytorialną współtworzą reprezentowani najczęściej przez stosowny urząd lub grupę podmiotów o charakterze publiczno-prywatnym (organ koordynujący działania) natomiast odbiorcami są osoby i podmioty spoza tego terytorium.

Zasadniczym celem marki terytorialnej jest wzrost dobrostanu mieszkańców poprzez napływ korzyści społeczno-ekonomicznych do danego terytorium (miasto, region, państwo). Celami pośrednimi są poprawa rozpoznawalności, wzrost zainteresowania i pozytywne skojarzenia, a w rezultacie osiągnięcie lepszej pozycji w układach międzynarodowych i krajowych.

Funkcje promocji metropolitalnej

Promocja metropolitalna skierowana jest głównie do podmiotów zewnętrznych istotnych dla funkcjonowania i rozwoju OM G-G-S: (inwestor, partnerom handlowym, biznesowi, potencjalnym turystom i odwiedzającym, nabywcom towarów i usług). Równocześnie jednak powinna, w zmienionej formie, trafiać do podmiotów wewnętrznych i mieszkańców. Promocja metropolitalna spełnia funkcje informacyjną, perswazyjną i konkurencyjną.

- Funkcja informacyjna dotyczy gromadzenia, przetwarzania, udostępniania i upowszechniania informacji wśród podmiotów zewnętrznych, wewnętrznych i mieszkańców. Istotne jest

kształtowanie wizerunku bogatej i atrakcyjnej oferty OM. Konieczne będą własne badania marketingowe, uwzględniające specyfikę i potrzeby OM.

- Funkcja perswazyjna dotyczy przekonania o zaletach i przewagach OM, za pomocą rzeczowych argumentów, podmiotów zewnętrznych, zwłaszcza na działających w skali globalnej, zagranicznej i krajowej.
- Funkcja konkurencyjna dotyczy odpowiedniego reagowania na działania promocyjne innych obszarów metropolitalnych w celu utrzymania i umocnienia pozycji OM w skali międzynarodowej i krajowej.

Wymiary wartości marki terytorialnej

Istnieje kilka wymiarów wartości marki terytorialnej. Dotyczą one inwestycji, biznesu, eksportu, turystyki, wydarzeń, oraz mieszkańców i ich integracji. W przypadku obszarów metropolitalnych złożonych z jednego lub kilku miast wielkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie miast mniejszych, obszarów podmiejskich i wiejskich, a także leśnych i wodnych, znaczenie wspólnej marki terytorialnej jest bardzo istotne dla ich funkcjonowania i rozwoju. Działanie takiej marki w poszczególnych jej wymiarach wartości przebiega w następujący sposób:

Inwestycje – dobra marka terytorialna pomaga pozyskać nowe inwestycje z zewnątrz, zarówno finansowe, jak i rzeczowe.

Biznes – dobra marka terytorialna przyciąga siedziby przedsiębiorstw oraz ich właścicieli i menedżerów, tworzących środowisko biznesowe.

Eksport – dobra marka terytorialna pomaga przekonać nabywców z zewnątrz do zainteresowania się i nabywania produktów materialnych i usług wytwarzanych na danym terytorium.

Turystyka – dobra marka terytorialna stanowi atrakcję turystyczną, przyciąga turystów i odwiedzających, zwiększa potencjał i przychody sektora turystycznego.

Wydarzenia – dobra marka terytorialna pozwala zainteresować organizatorów wydarzeń i zgromadzeń, zwłaszcza głośnych, masowych i prestiżowych do ich umiejscowienia na danym terytorium. Ten wymiar wiąże się ściśle z turystycznym.

Mieszkańcy – dobra marka terytorialna skłania osoby z zewnątrz do poszukiwania pracy, osiedlenia się, założenia rodziny i posiadania dzieci.

Integracja – dobra marka terytorialna sprzyja budowaniu wspólnoty, tożsamości metropolitalnej oraz poczucia zadowolenia i dumy z zamieszkania na danym terytorium.

Realizacja marki

Działania komunikacyjne i promocyjne związane z budowaniem marki OM G-G-S wykraczają poza prostą reklamę i stosowanie znaków graficznych i haseł. Wymagają koordynacji i ustalenia konkretnych komunikacyjnych celów strategicznych i taktycznych, wspierających realizację Strategii OM G-G-S 2030. Ich zasadniczym celem jest prezentacja w odpowiednim czasie i właściwym odbiorcom zasobów, walorów, możliwości, oferty, osiągnięć i celów OM G-G-S.

6.2. Uzasadnienie i cele kreowania marki OM G-G-S

Marka miasta to powszechnie uznawana syntetyczna ocena jego wartości, wynikająca z jego tożsamości manifestującej się w wizerunku. Niezbędność kreowania marki OM G-G-S wynika z jednej strony z warunków funkcjonowania i rozwoju wielkich miast w globalnej gospodarce, a z drugiej strony z sytuacji rozwojowej Gdańska, Gdyni i Sopotu, okolicznych miast i urbanizujących się obszarów wiejskich. Wielkie miasta stoją przed wyzwaniem: albo rozwijając funkcje metropolitalne włączają się w sieć globalnej gospodarki i globalnego społeczeństwa, albo tracą na atrakcyjności, pozostaną na uboczu i spadną do roli utrzymywanych z budżetu regionalnych ośrodków administracyjnych. Rozwój funkcji metropolitalnych i włączenie w sieć metropolii są uwarunkowane i skutkują wzrostem przepływów informacji, kapitału, towarów i osób. Podmioty decydujące o tych przepływach działają nie posiadając pełnej informacji. Marka miasta, jak marka towaru na półce supermarketu, pozwala podjąć decyzję o podjęciu kontaktów, przeprowadzeniu transakcji, lokalizacji produkcji, zakupu nieruchomości, wyborze miejsca kongresu lub spędzania wolnego czasu. Każdy z tych podmiotów kieruje się jednak innymi przesłankami wynikającymi z innych potrzeb. Budując atrakcyjną i zrozumiałą dla nich markę należy stosować elementy wprowadzone nie dowolnie, ale dostosowane do tych potrzeb. W związku z powyższym można wyróżnić następujące cele kreowania marki OM G-G-S:

- podnoszenie konkurencyjności gospodarczej OM G-G-S,
- poprawa wizerunku i pozycji OM G-G-S wśród metropolii europejskich i krajowych,
- wzrost atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej osiedleńczej i wydarzeniowej OM G-G-S,
- umocnienie tożsamości i poczucia wspólnoty mieszkańców OM G-G-S.

6.3. Składniki i treść marki OM G-G-S

Jak wykazały przeprowadzone na zlecenie GOM badania rozpoznawalności marki OM (wg czterech wariantów nazwy: Gdańsk, Trójmiasto, Zatoka Gdańska, Gdańsk-Gdynia), Gdańsk jest najlepiej rozpoznawalny na arenie międzynarodowej, Gdynia w mniejszym stopniu. Nazwa Trójmiasto jest nieswoista dla OM, choć technicznie lepsza. Nazwa Gdańsk-Gdynia, choć lokalnie najlepiej akceptowalna, jest nie do przyjęcia w kontekście międzynarodowym.

Istniejące marki składowe poszczególnych miast będą zapewne nadal funkcjonowały. W określonych sytuacjach istotna może być marka Sopotu jako miejsca kameralnych szczytów politycznych, Gdańska jako ośrodka kultury, czy marka Gdyni jako miejsca filmu czy imprez plenerowych. Jednak w sytuacjach, gdy marka ma służyć wspólnym interesom miast i gmin OM, powinna być stosowana jako wyłączna. Ustalenie takich wspólnych interesów będzie poważnym wyzwaniem dla OM.

Składnikami marki OM G-G-S są dwa kluczowe pojęcia wyrażające naczelne wartości i właściwości, jakie powinny być kojarzone z tym obszarem: WOLNOŚĆ (FREEDOM) i SOLIDARNOŚĆ (SOLIDARITY). Marka o znaczeniu międzynarodowym OM G-G-S to:

Gdańsk Gdynia Sopot – Metropolis of Freedom and Solidarity

Gdańsk Gdynia Sopot – Metropolia Wolności i Solidarności

6.4. Adresaci marki OM

Celem kreowania marki jest podnoszenie konkurencyjności, atrakcyjności i wspólnotowości OM G-G-S. Do głównych adresatów marki OM G-G-S należą:

- handlowcy,
- inwestorzy,
- deweloperzy,
- napływowi mieszkańcy,
- studium,
- twórcy kultury
- imigranci,
- politycy,
- naukowcy,
- dziennikarze,
- turyści i odwiedzający,
- obecni mieszkańcy.

Należy ich dzielić wg obszaru pochodzenia na pozazachodnich, zachodnich, bałtyckich i krajowych, a także mieszkańców OM G-G-S. Wspólna marka może być również metoda budowania wspólnotowości OM G-G-S – tożsamości i więzi.

Wśród wyżej wymienionych grup adresatów można wymienić następujące podgrupy, przyporządkowując je do wymiarów wartości marki terytorialnej:

Inwestycje:

- Firmy produkcyjne proekologiczne polskie
- Firmy usługowe APS/B2B polskie
- Firmy usługowe czasu wolnego polskie
- Firmy sektorów kreatywnych polskie
- Firmy R&D polskie
- Start-upy polskie
- Firmy produkcyjne proekologiczne zagraniczne
- Firmy usługowe APS/B2B zagraniczne
- Firmy usługowe czasu wolnego zagraniczne
- Firmy sektorów kreatywnych zagraniczne
- Firmy R&D zagraniczne
- Fundusze międzynarodowe finansujące start-upy

Biznes:

- Organizacje pracodawców
- Kluby biznesu
- Działy rozwoju korporacji międzynarodowych
- Działy rozwoju przedsiębiorstw krajowych
- Firmy deweloperskie i budowlane
- Firmy konsultingowe, prawne i promocyjne sektora deweloperskiego i budowlanego
- Firmy obrotu nieruchomości

- Firmy konsultingowe, prawne i promocyjne sektora obrotu nieruchomościami

Eksport:

- Firmy – odbiorcy usług APS/B2B polskie
- Firmy – odbiorcy usług sektorów kreatywnych polskie
- Firmy – odbiorcy usług R&D polskie
- Firmy – odbiorcy produktów wybranych branż strategicznych polskie
- Firmy – odbiorcy usług APS/B2B zagraniczne
- Firmy – odbiorcy usług sektorów kreatywnych zagraniczne
- Firmy – odbiorcy usług R&D zagraniczne
- Firmy – odbiorcy produktów wybranych branż strategicznych zagraniczne

Turystyka:

- Pracownicy z polskich ośrodków metropolitalnych – szkolenia i integracje
- Naukowcy i profesjonaliści z polskich ośrodków metropolitalnych – konferencje
- Turyści z polskich ośrodków metropolitalnych rekreacyjni
- Turyści rodzinni ogólnopolscy rekreacyjni
- Turyści indywidualni z województw ościennych rekreacyjni
- Pracownicy z zagranicznych ośrodków metropolitalnych – imprezy branżowe
- Naukowcy i profesjonaliści z zagranicznych ośrodków metropolitalnych – konferencje
- Turyści z zagranicznych ośrodków metropolitalnych rekreacyjni
- Turyści rodzinni zagraniczni rekreacyjni

Wydarzenia:

- Organizatorzy imprez sportowych i rekreacyjnych polscy
- Organizatorzy imprez kulturalnych polscy
- Organizacje naukowe i uczelnie polscy
- Organizatorzy konferencji biznesowych polscy
- Organizatorzy warsztatów i szkoleń polscy
- Organizatorzy imprez sportowych i rekreacyjnych zagraniczni
- Organizatorzy imprez kulturalnych zagraniczni
- Organizacje naukowe i uczelnie zagraniczne
- Organizatorzy konferencji biznesowych zagraniczni
- Organizatorzy warsztatów i szkoleń zagraniczni

Mieszkańcy:

- Absolwenci polscy
- Profesjonaliści młodzi polscy spoza korporacji
- Profesjonaliści młodzi samozatrudnieni polscy
- Przedsiębiorcy start-up-owi polscy
- Artyści i pracownicy sektorów kreatywnych polscy
- Ikony kultury/sportu polskie
- Ikony biznesu polskie
- Naukowcy polscy

- Absolwenci zagraniczni
- Profesjonaliści młodzi zagraniczni spoza korporacji
- Przedsiębiorcy start-up-owi zagraniczni
- Naukowcy zagraniczni

Integracja:

- Firmy w działające w OM G-G-S
- Ikony regionalne w dowolnej dziedzinie
- NGO w OM G-G-S
- Mieszkańcy OM G-G-S

7. Jak będziemy wdrażali strategię

Koordinacja i monitoring tak szerokiej palety działań, jak przewidziana w niniejszej strategii, powinna być oparta o konkretną strukturę administracyjną. Organizacje mające za zadanie ogólną koordynację działań metropolitalnych były dotąd nietrwałe i nieskuteczne (np. Rada Metropolitalna Zatoki Gdańskiej) przede wszystkim z powodu braku struktury organizacyjnej oraz stałych zasobów pozwalających na ich funkcjonowanie. Ich duża liczba powodowała, że decydenci i eksperci rozpraszali swój czas i rzadko kiedy angażowali się w prace w wystarczającym stopniu, aby mogło to przynieść efekty.

Istniejące stowarzyszenie Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot (OM GGS) reprezentuje wszystkie samorządy metropolii. Stowarzyszenie działa w oparciu o finansowanie poprzez składki członkowskie, dodatkowo w perspektywie finansowej UE 2014-2020 będzie otrzymywało pomoc techniczną na zapewnienie administracji Związku ZIT. Na czele stowarzyszenia OM GGS stoi wybrany w demokratycznych wyborach zarząd – reprezentujący wszystkie części OM. Stowarzyszenie jest inicjatorem w zakresie opracowania strategii OM i tworzenia mechanizmów jej wdrażania.

Monitorowanie wdrażania Strategii i dokonywanie w niej kolejnych zmian wymaga zaangażowania wszystkich typów podmiotów metropolitalnych. Dlatego też strategiczne zarządzanie Strategią umiejscowiono na poziomie Rady Programowej powołanej przy stowarzyszeniu OM GGS. Proponuje się następujący skład tej Rady:

a) reprezentanci członków wspierających stowarzyszenie OM GGS w tym:

- największa organizacja pracodawców OM – Pracodawcy Pomorza (współpracująca ściśle z drugą największą organizacją biznesową – Regionalną Izbą Gospodarczą Pomorza), a także Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna;
- Pomorska Rada Rektorów;
- podmiot reprezentujący NGO;
- podmioty reprezentujące administrację rządową: 1) wojewoda pomorski, 2) dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku 3) RDOŚ w Gdańsku 4) dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni 5) dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku 6) dyrektor oddziału GDDKiA w Gdańsku. Udział tych podmiotów będzie spójny z wnioskiem wojewody pomorskiego oraz prezydenta Gdańska z dnia 18 czerwca 2013 r. do ministrów administracji i cyfryzacji oraz rozwoju regionalnego w sprawie powołania Gdańskiej

Metropolitalnej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego na mocy art. 10 ustawy o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;

- marszałek województwa pomorskiego;

b) wybrani członkowie zarządu Stowarzyszenia OM GGS.

Operacyjne zarządzanie Strategią pozostanie w gestii zarządu OM GGS. Jego uchwały staną się głównymi dokumentami bazowymi dla pracy Rady Programowej. Zarząd na wniosek Komisji tematycznych inicjuje powstawanie partnerstw i organizacji OM. Zarząd jest obsługiwany przez Sekretariat OM. By wskazywać zarządowi niezbędne zmiany w Strategii i istotne kierunki usprawnień przy Sekretariacie powinna powstać grupa „myślenia strategicznego” – metropolitalny *Think tank* np. w formie Instytutu Metropolitalnego. Zapewni to Strategii formułę ciągłego i systematycznego programowania i oceny.

Praktycznym wdrażaniem strategii będzie się zajmowało stowarzyszenie OM GGS. Powołanie stowarzyszenia OM GGS i jego Rady Programowej stwarza realne szanse wynegocjowania i uzgodnienia przez członków stowarzyszenia autentycznych partnerstw OM, które będą odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych celów tematycznych Strategii.

Następująca struktura stworzona w ramach stowarzyszenia OM GGS zapewni bieżące wdrażanie strategii:

- Roboczymi, stałymi forami odpowiadającymi za monitoring i ocenę realizacji poszczególnych polityk metropolitalnych będą komisje tematyczne¹⁰ stowarzyszenia. Dokonują one corocznego przeglądu powierzonych im pieczy polityk¹¹ i sugerują zarządowi niezbędne działania na przyszłość (np. potrzebę inicjowania nowych partnerstw).
- Jeśli zachodzi taka potrzeba, komisje mogą postulować powołanie przez stowarzyszenie OM GGS organizacji OM, takich jak np. Metropolitalne Biuro Planowania Przestrzennego lub też spotykających się regularnie metropolitalnych zespołów zadaniowych (proponowana lista tych organizacji i zespołów znajduje się w tabeli 7.1.). Organizacje metropolitalne i zespoły prowadzą pewne polityki OM w imieniu OM GGS i pod zwierzchnictwem konkretnej komisji.
- W obszarach, w których nie przewiduje się unifikacji działań, należy oprzeć się na doświadczeniach Otwartej Metody Koordynacji w UE. Komisje tematyczne stowarzyszenia są tu odpowiednikiem Rady UE (która obraduje w różnych składach w zależności od tematu), a zarząd odpowiednikiem KE.
- Komisja OM GGS ds. Strategii odpowiedzialna będzie dodatkowo za prowadzenie regularnego monitoringu współpracy między przedstawicielami 4 sektorów (publicznego – w tym regularne spotkania w składzie samorządowo-rządowym, biznesu, uczelni wyższych oraz organizacji pozarządowych).

¹⁰ Na czele Komisji stoi wybrany przez członków komisji przewodniczący. Jest nim przedstawiciel podmiotu OM GGS. Przewodniczący komisji jest wyposażony przez jednostkę macierzystą w niezbędne zasoby i uprawnienia. Obsługę administracyjną komisji zapewnia Sekretariat Komisji umiejscowiony w jednostce macierzystej przewodniczącego. Przewodniczący zwołuje spotkania komisji, organizuje jej pracę. Co do zasady, spotkania komisji są otwarte dla członków zwyczajnych i wspierających, którzy są z wyprzedzeniem informowani o terminach i tematach obrad.

¹¹ Struktura komisji powinna uwzględniać przypisanie maksymalnie dwóch polityk do jednej komisji.

- Liderzy projektów i programów są uzgadniani przez członków partnerstwa. Mogą być to fora lub rady już istniejące (np. za jeden projekt może być odpowiedzialna inicjatywa Invest in Pomerania, a za kolejny – Klaster Logistyczno-Morski).

Wdrażaniu strategii będą służyć 3 rodzaje współpracy pomiędzy podmiotami OM i wszystkimi zainteresowanymi stronami. Są to: wymiana informacji, partnerstwa (tj. koordynacja przez partnerstwa) oraz instytucjonalizacja, czyli zarządzanie wybranymi politykami OM.

Forum wymiany informacji są komisje tematyczne oraz cykliczne spotkania o szerszej formule organizowane przez podmioty OM takie jak np. Kongresy Obywatelskie animowane przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Wymiana informacji wymaga powstania metropolitalnej bazy danych osób (stanowisk pracy), które powinny brać systematycznie udział w wymianie informacji w zakresie wskazanym w strategii OM. Baza taka musi być na bieżąco aktualizowana, a zadanie te może spełniać Sekretariat OM lub Sekretariaty Komisji. Efekty rozwojowe osiągnięte dzięki wymianie informacji powinny być przedmiotem systematycznej refleksji Rady Programowej OM. Monitorowanie efektów rozwojowych osiągniętych przez wymianę informacji należy prowadzić na poziomie OM przez wykorzystanie wiedzy i oglądu sytuacji lidera danego działania w strategii OM.

Koordynacja to forma współpracy, w której dominującą rolę (tak jak w przypadku wymiany informacji) odgrywają podmioty OM wykonujące wszystkie działania w porozumieniu ze sobą, czyli w ramach partnerstw. Partnerstwo oznacza osiągnięcie celów OM przez dobrowolną, celową współpracę podmiotów OM i zainteresowanych stron. Partnerstwa określają najważniejsze sposoby realizacji celów szczegółowych w danej polityce. Konkretniejsze działania inicjowane przez te partnerstwa powinny przyjmować pewne ramy formalne, np. wspólnego projektu o jasno określonych celach, zadaniach i horyzoncie czasowym. Projektów może być kilka w ramach danego partnerstwa, jedne mogą się kończyć, inne zaczynać. Animatorem projektu, liderem, tak jak w większości tego typu przypadków, powinien być wybrany uczestnik danej komisji tematycznej. Niektóre projekty nie muszą mieć formalnych budżetów, wystarczą tylko zasoby ludzkie (np. projekty lobbingowe). Nie wszystkie cele, dla których wskazano jako formę współpracy koordynację, wymagają partnerstw. W przypadku celów mniej skomplikowanych wystarczą współpracujące ze sobą dedykowane tym zadaniom komórki w podmiotach OM. Jedną z tych komórek odgrywa rolę Koordynatora Metropolitalnego. Efekty pracy partnerstw, koordynatorów i efekty projektów powinny być sprawozdawane w ramach Rady Programowej OM.

Instytucjonalizacja różni się od partnerstwa powołaniem nowej instytucji, która staje się liderem programowym wdrażającym konkretne zadanie zapisane w strategii. Tego typu organizacje metropolitalne mogłyby posiadać status prawny (np. związku komunalnego stworzonego przez podmioty OM) lub też w większości przypadków (np. Metropolitalny Zespół ds. Kultury, Metropolitalne Biuro Promocji) działać na zasadzie wyodrębnionej i finansowanej z budżetu stowarzyszenia OM GGS komórki przy istniejących organizacjach np. Sekretariacie OM, Agencji Rozwoju Pomorza, komisji tematycznej stowarzyszenia OM GGS. W pierwszym przypadku działalność taka byłaby finansowana ze składek podmiotów tworzących daną organizację, w drugim z budżetu stowarzyszenia OM GGS.

W tabeli 7.1. zostały natomiast przedstawione, w podziale na poszczególne polityki, te partnerstwa, od których powołania należałoby rozpocząć wdrażanie OM. A również nowe organizacje metropolitalne, których utworzenie jest sugerowane w tej Strategii.

Tabela 7.1. Proponowane partnerstwa i organizacje metropolitalne

Polityka	Partnerstwa	Nowe organizacje metropolitalne ¹²	Charakter organizacji
Polityka środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz stworzenia systemu metropolitalnych korytarzy ekologicznych. Partnerzy: jednostki samorządu, WDOŚ, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe i inne placówki naukowe (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz ograniczenia niskiej emisji. Partnerzy: jednostki samorządu, WDOŚ, organizacje pozarządowe, instytucje edukacyjne (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz stworzenia <i>Strategii adaptacyjnej OM do zmian klimatu</i>. Partnerzy: jednostki samorządu, WDOŚ, uczelnie wyższe i inne placówki naukowe (zasięg terytorialny: Gdańsk, gminy południowej i wschodniej części OM) 	Metropolitalne Biuro Planowania Przestrzennego	
Polityka demograficzno-migracyjna	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz stałego monitoringu zmian demograficznych OM. Partnerzy: jednostki samorządu, Wojewódzki Urząd Statystyczny, uczelnie wyższe i inne instytucje naukowe (zasięg terytorialny: cały OM) <p><u>Uwaga:</u> cele polityki demograficzno-migracyjnej realizują także partnerstwa proponowane w ramach polityki przestrzenno-osadniczej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Metropolitalny Zespół na rzecz Rodziny Metropolitalne Biuro Promocji Metropolitalny Zespół ds. Migracji 	<p>prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM</p>
Polityka przestrzenno-osadnicza	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz rozwoju policentrycznego OM. Partnerzy: miasta rdzenia OM oraz miasta powiatowe na terenie OM, izby handlowe, przedsiębiorstwa, uczelnie wyższe i inne instytucje naukowe (zasięg terytorialny: miasta rdzenia OM oraz miasta powiatowe na terenie OM) Partnerstwo na rzecz lokalizacji usług uciążliwych. Partnerzy: jednostki samorządowe, przedsiębiorstwa w określonych branżach (np. zagospodarowanie odpadów), organizacje pozarządowe (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz monitorowania popytu na usługi publiczne w poszczególnych częściach OM. Partnerzy: jednostki samorządowe, uczelnie wyższe, kuratoria oświaty, Oddział NFZ, organizacje pozarządowe, Wojewódzki Urząd Statystyczny (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz wspólnej bazy ofert inwestycyjnych. Partnerzy: Metropolitalne Biuro Planowania Przestrzennego, jednostki samorządowe, Metropolitalne Biuro Promocji, podmioty gospodarcze, deweloperzy (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz rozwoju telepracy. Partnerzy: jednostki samorządu, instytucje publiczne szczebla wojewódzkiego i lokalnego, firmy teleinformatyczne (zasięg terytorialny: cały OM) Partnerstwo na rzecz audytu krajobrazowego. Partnerzy: 	<ul style="list-style-type: none"> Metropolitalne Biuro Planowania Przestrzennego 	<p>prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM</p>

¹² Oprócz Sekretariatu OM.

Polityka transportowa

Metropolitalne Biuro Planowania Przestrzennego, jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe i inne instytucje naukowe (zasięg terytorialny: cały OM)

- Partnerstwo na rzecz rozwoju transportu promowego na Bałtyku. Partnerzy: Gdańsk, Gdynia, firmy żeglugowe, miasta w Skandynawii (zasięg terytorialny: rdzeń OM)
 - Partnerstwo na rzecz lepszego powiązania transportowego z innymi metropoliami. Partnerzy: jednostki samorządowe, zwłaszcza jednostki rdzenia, PKP Intercity, Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy (zasięg terytorialny: rdzeń OM, Tczew, Lębork, Nowy Dwór)
 - Partnerstwo na rzecz budowy trasy OPAT (wraz z powiązaniem z portem Gdynia). Partnerzy: jednostki samorządu północnej części OM, GDDKiA, władze województwa, zarząd Portu Gdynia (zasięg terytorialny: rdzeń OM, gminy położone wzdłuż trasy Gdynia-Wejherowo oraz gminy części północno-wschodniej OM)
 - Partnerstwo na rzecz budowy trasy Zielonej (wraz z tunelem pod Pachołkiem). Partnerzy: jednostki samorządu środkowej i zachodniej części OM (zwłaszcza Gdańsk, Sopot), GDDKiA, władze województwa, zarząd Portu Gdańsk (zasięg terytorialny: rdzeń OM, gminy części zachodniej OM)
 - Partnerstwo na rzecz przedłużenia wydzielonej metropolitalnej infrastruktury szynowej (SKM w kierunku północnym i południowym, PKM do Kosakowa). Partnerzy: jednostki samorządowe, SKM, PKM (do czasu zmian własnościowych), PKP PLK, zarządy portów morskich, zarządy portów lotniczych, Metropolitalny Związek Publicznego Transportu Zbiorowego (zasięg terytorialny: cały OM)
 - Partnerstwo na rzecz wypromowania innowacyjnych rozwiązań transportowych (transport indywidualny elektryczny, rower elektryczny, wykorzystanie efektywniejsze aut tzw. *car sharing*, *car pooling* itd.). Partnerzy: jednostki samorządowe, uczelnie wyższe i inne placówki naukowe, organizacje pozarządowe, Metropolitalny Związek Publicznego Transportu Zbiorowego (zasięg terytorialny: cały OM, ale głównie rdzeń, strefa podmiejska i miasta powiatowe w strefie zewnętrznej i otaczające je gminy tzw. miejskie obszary funkcjonalne tych miast powiatowych)
 - Partnerstwo na rzecz budowy węzłów intermodalnych; Metropolitalny Związek Publicznego Transportu Zbiorowego, jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, GDDKiA, SKM, PKM (do czasu zmian własnościowych), PKP PLK (zasięg terytorialny: cały OM, ale głównie rdzeń, strefa podmiejska i miasta powiatowe w strefie zewnętrznej)
 - Partnerstwo na rzecz tworzenia stref pieszych i rowerowych oraz rozwoju mobilności aktywnej. Partnerzy: Metropolitalny Związek Publicznego Transportu Zbiorowego, jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe (ruchy miejskie), instytucje
- Metropolitalny Związek Komunikacyjny Zatok Gdańskiej z funkcją integracyjną publicznego transportu zbiorowego prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM
 - Metropolitalny Koordynator Inwestycji Kolejowych koordynacja
 - Metropolitalny Koordynator Inwestycji Drogowych koordynacja
 - prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM

	<p>edukacyjne (szkoły) (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe OM)</p> <ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz budowy parkingów w rdzeniu i centrach innych większych miast. Partnerzy: Metropolitalny Związek Publicznego Transportu Zbiorowego, jednostki samorządowe, inwestorzy prywatni, wspólnoty mieszkańców, organizacje turystyczne (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe OM) <p><u>Uwaga:</u> cele polityki transportowej realizują także partnerstwa proponowane w ramach polityki przestrzenno-osadniczej</p>	
<p>Polityka rozwoju gospodarczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz absorpcji innowacji. Partnerzy: samorząd województwa, instytucje otoczenia biznesu z całego OM (z uwzględnieniem strefy uzupełniającej), eksperci biznesowi, zainteresowane samorządy gminne, przedsiębiorstwa i ich stowarzyszenia (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe strefy zewnętrznej OM) Partnerstwo na rzecz komercjalizacji wyników badań naukowych. Partnerzy: uczelnie wyższe i instytuty naukowo-badawcze OM, instytucje otoczenia biznesu, firmy zainteresowane wdrażaniem rezultatów innowacyjnych projektów realizowanych w sektorze badań i rozwoju (B+R) na obszarze OM (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe strefy zewnętrznej OM) Partnerstwo na rzecz edukacji w branżach wysokiej szansy (sfera kluczowych specjalizacji technologicznych, zaawansowanych usług biznesowych oraz kluczowych branż produkcyjnych). Partnerzy: uczelnie wyższe, samorząd gospodarczy, instytucje otoczenia biznesu, zainteresowani pracodawcy oraz samorząd terytorialny (wojewódzki i powiatowy) (zasięg terytorialny: rdzeń OM, strefa podmiejska miasta powiatowe strefy zewnętrznej OM) Klasy produkcyjno-usługowe w branżach wiodących (w tym w sektorze morskim) – o charakterze partnerstw grupujących instytucje administracyjne różnego szczebla, podmioty naukowo-badawcze oraz podmioty gospodarcze, możliwych także w sferze turystyki (np. dot. rozwoju turystyki zdrowotnej) Partnerstwo (terytorialne) na rzecz metropolitalnego rynku pracy. Partnerzy: uczelnie wyższe, samorządy gminne i powiatowe (powiatowe urzędy pracy), samorząd wojewódzki, instytucje otoczenia biznesu, przedstawiciele biznesu oraz organizacji pozarządowych, ruchy obywatelskie itp. – zainteresowane formułą współpracy zorganizowaną na wzór wiodących metropolii zachodnich (np. Barcelona Global) (zasięg terytorialny: wszystkie gminy OM) 	<ul style="list-style-type: none"> Metropolitalna Rada Konsultacyjna IOB koordynacja Metropolitalny Zespół ds. Produktów Turystycznych i ustanowiony dla potrzeb całego OM wspólny operator turystyki prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM platforma współpracy metropolitalnej grupująca podmioty administracyjne, biznesowe oraz ruchy obywatelskie Gdańsk Global prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM inkubator handlu zagranicznego OM utworzony przez samorządy gmin OM we współpracy z biznesem prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM Metropolitalne Biuro Promocji kierujące siecią placówek promocji gospodarczej OM w wybranych metropoliach prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM
<p>Polityka energetyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz rozwoju odnawialnych źródeł energii (ewentualnie). Partnerzy: samorząd województwa, samorządy gminne i powiatowe, instytucje otoczenia biznesu 	<p>brak</p>

	oraz lokalni przedsiębiorcy (zasięg terytorialny: strefa zewnętrzna i rdzeń)		
Polityka edukacyjna	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz jakości i dostępności edukacji. Partnerzy: Metropolitalna Rada Oświatowa (grupa robocza), wydziały edukacji JST Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz gmin strefy zewnętrznej OM, szkoły wszystkich szczebli i sektorów z ww. obszaru, przedstawiciele uczniów i rodziców z ww. obszarów, Kuratorium Oświaty, przedstawiciele uczelni i jednostek badawczych, edukacyjne organizacje pozarządowe, związki nauczycielskie, Sekretariat OM (obsługa, monitoring, analizy, w tym np. mapy dostępności) i inne (zasięg terytorialny: strefa zewnętrzna i rdzeń) 	Metropolitalna Rada Oświatowa	prowadzenie polityki w imieniu Rady Programowej OM
Polityka rozwoju społecznego	<ul style="list-style-type: none"> Partnerstwo na rzecz integracji cudzoziemców. Partnerzy: Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS (grupa robocza ds. cudzoziemców), UM Gdańska, Gdyni i Sopotu i urzędów zainteresowanych JST, przedstawiciele szkół wyższych kształcących cudzoziemców, przedstawiciele instytucji państwowych odpowiedzialnych za pobyt cudzoziemców w Polsce, organizacje pozarządowe zajmujące się integracją cudzoziemców, związki cudzoziemców w Polsce (zasięg terytorialny: strefa podmiejska i rdzeń) Partnerstwo na rzecz upowszechniania kultury. Partnerzy: Metropolitalne Forum Kultury (grupa robocza/komisja Stowarzyszenia OM GGS), Metropolitalny Zespół ds. Kultury (obsługa, monitoring, analizy, w tym np. mapy dostępności), Wydziały Kultury Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz gmin strefy zewnętrznej OM, szkoły wszystkich szczebli i sektorów z ww. obszaru, uczelnie artystyczne, teatry, orkiestry, opera, muzea, galerie, wystawy, domy kultury, związki twórcze, stowarzyszenia kulturalne i inne (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe strefy zewnętrznej OM) Partnerstwo na rzecz ochrony zdrowia. Partnerzy: Metropolitalne Forum Zdrowia (grupa robocza/komisja Stowarzyszenia OM GGS), Sekretariat OM (obsługa, monitoring, analizy, w tym np. mapy dostępności) wydziały Edukacji JST Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz gmin strefy zewnętrznej, Gdański Uniwersytet Medyczny, szpitale i przychodnie publiczne, kliniki i przychodnie prywatne, stowarzyszenia pacjentów, prozdrowotne organizacje pozarządowe, związki zawodowe lekarzy i pielęgniarek (zasięg terytorialny: rdzeń OM, miasta powiatowe strefy zewnętrznej OM) 	<ul style="list-style-type: none"> Metropolitalny Zespół ds. Kultury 	koordynacja

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

8. Jak będziemy badali, czy posuwamy się we właściwym kierunku

Monitoring wdrażania strategii służy sprawdzaniu, w jakim stopniu osiągnęte są założone cele. Ci, którzy odpowiadają za realizację strategii na różnych szczeblach jej wdrażania, muszą być w stanie na bieżąco korygować zarówno jej cele, jak i sposoby ich osiągnięcia. System monitoringu nie powinien

służyć ocenie i nagradzaniu podmiotów odpowiedzialnych za realizację strategii, czy też alokowaniu środków finansowych. W tej sytuacji nie będzie nigdy obiektywny. Jego jedynym celem powinno być podejmowanie decyzji o koniecznych zmianach i modyfikacjach strategii OM oraz ukazywanie sposobów jej wdrażania. Takie działania muszą być prowadzone na dwóch poziomach: na poziomie OM (tu będą miały charakter strategiczny tzn. zmiana celów) i na poziomie celów (tu będą miały charakter operacyjny tzn. zmiana sposobów działania).

Monitoring strategiczny powinien posiadać charakter ilościowy i jakościowy. Sekretariat OM raz do roku powinien przedstawiać raport Radzie OM z realizacji wybranych wskaźników kluczowych (na poziomie polityki – zob. tabele 7.1.-7.8.) wraz z krótkim wyjaśnieniem przyczyn sukcesów czy porażek i niezbędnych środków zaradczych. Raz na trzy-, cztery lata (w przypadku polityki rozwoju społecznego i gospodarczego nawet częściej) w debacie powinien natomiast pojawiać się raport zewnętrznego audytora syntetycznie, przy wykorzystaniu mierników jakościowych i opinii eksperckich analizujący postęp w danej polityce. Tu warto byłoby się odnieść nie tylko do polityk, lecz także do głównego celu strategii OM i jej priorytetów, tzn. na ile dana polityka w tym zakresie była użyteczna.

Monitoring operacyjny powinien mieć charakter rutynowy i ciągły. Prowadzony powinien być przez podmiot odpowiedzialny w ramach OM za realizację konkretnego celu przy wykorzystaniu wskaźników zaproponowanych do monitorowania każdego z nich (tabele 8.1.-8.8.).

Tabele 8.1.-8.8. w syntetyczny sposób prezentują system monitorowania w podziale na poszczególne polityki. Zaprezentowano w nich system monitorowania i ewaluacji ilościowej realizacji SR OM 2030. Zawiera on określenie podmiotów monitorujących, wskaźników, harmonogramu ich aktualizacji oraz kryteriów oceny realizacji na poziomie celów (ocena jakościowa) oraz sektorowych polityk rozwojowych (wskaźniki kluczowe do monitoring strategicznego). Wśród wskaźników wyróżnione zostały te użyteczne dla analizy porównawczej (*benchmarkingu*¹³) oraz tzw. dzwony alarmowe wskazujące na potrzebę szybkich dostosowań w strategii lub sposobach jej wdrażania.

System monitorowania OM korzysta z istniejących systemów statystyki publicznej i monitoringu regionalnego. Wykorzystane zostały w nim raporty otrzymane z Sekretariatu OM oraz doświadczenia w monitorowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej zgromadzone przez Referat Badań i Analiz Społeczno-Gospodarczych w Urzędzie Miejskim w Gdańsku.

Tabela 8.1. System monitoringu polityki środowiskowej OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Łączny odsetek powierzchni lasów i użytków rolniczych	spadek wartości wskaźnika	OM	1 rok	Główny Urząd Statystyczny (GUS)	możliwość weryfikacji własnej na podstawie zdjęć satelitarnych
Cel szczegółowy 1: Ochrona zasobów środowiska naturalnego					
Zasoby wody pitnej w zbiornikach podziemnych w mln m ³	spadek zasobów	OM	2 lata		
Odsetek gruntów ornych w klasie I-III jakości gleb	spadek udziału gleb najżyźniejszych	OM	2 lata	Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstw	

¹³ *Benchmarking* to analiza porównawcza w stosunku do wzorca.

				a (IUiNG) Puławy	
Ciągłość korytarzy ekologicznych	zablokowanie drożności	OM	2 lata	monitoring środowiska	
Cel szczegółowy 2: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu oraz składowania odpadów					
Ocena jakości powietrza (stężenie CO ₂ i NO _x)	przekroczone dopuszczalne stężenia CO ₂ i NO _x	WIOŚ	monitoring ciągły	pomiary Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (WIOŚ)	
Stan sanitarny wód powierzchniowych (zawartość BZT ¹⁴ 5, ChZT ¹⁵)	przekroczone normy BZT 5, ChZT,	WIOŚ	monitoring ciągły	pomiary WIOŚ	
Udział składowanych odpadów stałych	każda wartość wyższa niż 10%	OM	1 rok	WIOŚ	
Cel szczegółowy 3: Ograniczenie ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych (zwłaszcza ryzyka powodzi) oraz przystosowanie do zmian klimatycznych					
Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe na Żuławach, liczba zdarzeń zagrażających ciągłości wałów	każda liczba większa niż 0 (przerwanie wałów przeciwpowodziowych, awaria urządzeń odwadniających)	OM	obserwacje ciągła	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej (RZGW)	
Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe oraz adaptacja do zagrożenia mierzei	Przerwanie wałów ochronnych	OM	co 6 miesięcy	RZGW	
Infiltracja naturalna	utrudniona infiltracja wody, zasklepienie gleby	OM	obserwacja ciągła	RZGW	
Retencja naturalna (wielkość potencjalnych zasobów wody kapilarnej)	spadek retencji	OM	1 rok	WIOŚ	
Liczba zjawisk ponadprzeciętnych	wystąpienie zjawisk ponadprzeciętnych	OM	1 rok	Państwowy Instytut Geologiczny (PIG), straż pożarna	
Zmiany klimatu	wzrost średniej rocznej temperatury powietrza o 1°C	OM	1 rok	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMiGW)	

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM
Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

¹⁴ BZT5 to biochemiczne zapotrzebowanie na tlen, to parametr używany w inżynierii środowiska odpowiadający zużyciu tlenu do utlenienia związków organicznych zawartych w ściekach (albo w wodzie) przy udziale mikroorganizmów.

¹⁵ ChZT to chemiczne zapotrzebowanie na tlen, to parametr używany podobnie jak BZT do oceny stanu wody lub ścieków, interpretowany jako ilość tlenu potrzebna do utlenienia zawartych związków organicznych i nieorganicznych. Utlenianie odbywa się za pomocą silnych związków utleniających. BZT jest częścią ChZT, czyli wartość ChZT jest zawsze większe lub równe niż wartość BZT. Ich proporcja jest istotną wskazówką odnośnie biodegradowalności ścieków. Przykładowo, hipotetycznie jeśli wszystkie substancje rozłożyłyby się w zwyczajowo przyjęte 5 dni, czyli BZT/ChZT=1 to mamy do czynienia z idealnie biodegradowalnymi ściekami.

Tabela 8.2. System monitoringu polityki demograficzno-migracyjnej OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Zmiana liczby ludności w wieku produkcyjnym (za ostatnie 5 lat)	spadek szybszy od średniej krajowej	OM	1 rok (krocząco, zawsze 5 lat wstecz)	Główny Urząd Statystyczny (GUS)	wskazane korekty w latach NSP lub innych badań pozwalających na weryfikację nierejestrowanych ruchów migracyjnych
Cel szczegółowy 4: Zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny					
Poziom przyrostu naturalnego	odniesienie do średniej krajowej i średniej dla innych metropolii	OM	1 rok (monitoring bieżący)	GUS	
Dzietność kobiet	odniesienie do średniej krajowej i średniej dla innych metropolii	OM	1 rok (monitoring bieżący)	GUS	
Liczba transakcji na wtórnym rynku mieszkaniowym na 10 tys. mieszk.	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	3 lata	źródła rozproszone	brak pełnych danych
Liczba miejsc w przedszkolach (ogółem i tylko w publicznych) na 1 tys. mieszk.	odniesienie do średniej krajowej	OM	1 rok (monitoring bieżący)	GUS	
Liczba miejsc w żłobkach (ogółem i tylko w publicznych) na 1 tys. mieszk.	odniesienie do średniej krajowej	OM	1 rok (monitoring bieżący)	GUS	
Liczba gmin respektujących metropolitalną kartę dużej rodziny	każda wartość inna niż 100%	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne	konieczność gromadzenia danych na poziomie OM
Cel szczegółowy 5: Wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego					
Bilans migracji	każda wartość ujemna	OM	1 rok (monitoring bieżący)	OM	
Rzeczywisty bilans migracji	każda wartość ujemna	OM	5 lat	odrębne badanie (Narodowy Spis Powszechny – NSP lub własne badanie na próbie ukazujące migracje nierejestrowane), alternatywnie szacunki migracji nierejestrowanych	konieczność koordynacji ewentualnych badań na poziomie OM
Liczba nowych mieszkań	odniesienie do	OM	1 rok	GUS	

na 1 tys. mieszk.	średniej krajowej		(monitoring bieżący)		
Cel szczegółowy 6: Wspieranie imigracji zagranicznej					
Bilans migracji zagranicznych oficjalnych	każda wartość ujemna	OM	1 rok (monitoring bieżący)	OM	
Liczba zagranicznych studentów jako % ich ogólnej liczby	porównanie do innych metropolii polskich i zagranicznych	OM	2 lata	uczelnie wyższe	konieczność gromadzenia danych od uczelni na poziomie OM
Liczba doktoratów uzyskanych na uczelniach OM przez cudzoziemców	porównanie do innych metropolii polskich i zagranicznych	OM	2 lata	uczelnie wyższe	konieczność gromadzenia danych od uczelni na poziomie OM

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.3. System monitoringu polityki przestrzenno-osadniczej OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Proporcja liczby ludności w wieku produkcyjnym zamieszkującej rdzeń i strefę podmiejską do liczby mieszkańców strefy zewnętrznej OM	zmiana na niekorzyść strefy zewnętrznej	OM	1 rok	Główny Urząd Statystyczny (GUS)	wskazane korekty w latach NSP lub innych badań pozwalających na weryfikację nierejestrowanych ruchów migracyjnych
Cel szczegółowy 7: Stymulowanie rozwoju policentrycznego i komplementarnej sieci osadniczej					
Dynamika zmian ludności w miastach powiatowych OM	relatywny spadek liczby ludności ośrodków, większy od średniego spadku dla województwa	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS	w latach szczegółowego badania demograficznego (NSP lub badanie metropolitalne) wskaźnik powinien być korygowany
Wyposażenie w placówki usługowe na terenach bezpośrednio podmiejskich (liczba szkół podstawowych, placówek służby zdrowia na 1 tys. mieszk.)	wartości wskaźnika gorsze niż w rdzeniu	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS	
Liczba przeniesionych poza rdzeń placówek i instytucji publicznych	brak przeniesień	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	zestawienia własne	konieczność gromadzenia danych na poziomie OM
Dynamika zmian ludności zamieszkującej wsie poniżej 100 mieszk.	spadek większy niż w skali województwa i/lub kraju	OM	3 lata	GUS (Bank Danych Lokalnych - BDL wg miejscowości)	
Cel szczegółowy 8: Porządkowanie procesu suburbanizacji					

Odsetek gruntów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w planach miejscowych (wszystkich i odrębnie nowo uchwalonych w ostatnim roku)	wzrost terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w tempie szybszym niż dynamika zmian zaludnienia	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju – MIR opracowywane w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk – IGiPZ PAN	
Odsetek gruntów rolnych przeznaczonych do odrolnienia w planach miejscowych (ogółem i w planach uchwalonych w ostatnim roku)	tempo zmian w relacji do średniej krajowej	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	
Bilans migracji między rdzeniem a resztą obszaru metropolitalnego	bilans ujemny dla rdzenia	OM	2 lata	GUS	dane GUS niedostępne (układ macierzowy) wymagające opracowania na zamówienie
Odsetek gruntów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną w planach miejscowych (wszystkich i odrębnie nowo uchwalonych w ostatnim roku)	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	
Cel szczegółowy 9: Poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego i kreowanie przyjaznej przestrzeni publicznej					
Pokrycie planami miejscowymi w %	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	
Średnia wielkość uchwalonego planu miejscowego	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	
Liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	
Cel szczegółowy 10: Ochrona i przygotowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych					
Odsetek gruntów przeznaczonych pod przemysł i usługi w miejscowych planach	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowywane w IGiPZ PAN	

				ane w IGiPZ PAN	
Cel szczegółowy 11: Racjonalizacja wielkości, kierunku oraz czasu codziennych przemieszczeń ludności					
Liczba ludności OM mieszkająca w obrębie izochrony 10-minutowego dojazdu samochodem do stacji transportu szynowego	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	2 lata	badania IGiPZ PAN dla MIR	badania IGiPZ PAN wymagałyby modyfikacji
Cel szczegółowy 12: Spójna polityka środowiskowa i przestrzenna					
Odsetek terenów zielonych oraz rekreacyjnych zapisanych w planach miejscowych	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	1 rok (monitoring bieżący stały)	GUS, raporty dla MIR opracowane w IGiPZ PAN	

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.4. System monitoringu polityki transportowej OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Udział ludności OM zamieszkującej w obrębie izochrony dojazdu 30 minut transportem publicznym do Gdańska, Sopotu lub Gdyni lub alternatywnie w obrębie izochrony 20 minut dojazdu transportem publicznym do innego miasta powiatowego OM	stagnacja poziomu wskaźnika	OM	3 lata	bazy danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (MIR)/ Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk (IGiPZ PAN)	konieczność wykonania badania dostępności w latach monitoringu
Cel szczegółowy 13: Poprawa dostępności międzynarodowej i krajowej w układzie metropolii					
Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (w ujęciu krajowym i odrębnie międzynarodowym)	zmiany wolniejsze niż średnio w kraju	MIR Warszawa	2 lata	cykliczne badania IGiPZ PAN w Warszawie dla MIR	monitoring zmian wskaźników WMDT planowany jest na cykl minimum 2-letni
Łączny czas dojazdu do wszystkich pozostałych miast wojewódzkich w minutach (w transporcie drogowym i kolejowym)	zmiany wolniejsze niż średnio w kraju	OM	2 lata	cykliczne badania IGiPZ PAN w Warszawie dla MIR	możliwość alternatywnych własnych obliczeń
Czas dojazdu do Warszawy w minutach (w transporcie drogowym i kolejowym)	brak zmian pozytywnych	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienie własne w oparciu o rozkład jazdy	konieczność zbierania informacji na poziomie OM
Cel szczegółowy 14: Wzmocnienie powiązań europejskich i globalnych					
Liczba metropolii europejskich dostępnych transportem	brak wzrostu liczby	OM	1 rok (monitoring	zestawienia własne w	

publicznym w systemie dziennym (wyjazd i powrót tego samego dnia przy 8-godzinny pobycie)	metropolii		bieżący)	oparciu o rozkłady jazdy	
Odsetek kontenerów przeładowywanych do innych gałęzi transportu w terminalach Gdańska i Gdyni	porównanie względem innych portów bałtyckich	zarządy portów	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby portów morskich	
Podaż miejsc w komunikacji promowej do Skandynawii w ujęciu tygodniowym	spadek podaży	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby przewoźników promowych	
Przewozy lotnicze cargo w tonach	wzrost % niższy niż dla całego kraju	port lotniczy	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby portu lotniczego, GUS	
Przewozy lotnicze pasażerskie w tys. pasażerów	wzrost % niższy niż dla całego kraju	port lotniczy	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby portu lotniczego, GUS	
Udział pasażerów lotniczych podróżujących liniami lotniczymi innymi niż niskokosztowe i chartery	porównanie względem innych portów polskich poza Okęciem	port lotniczy	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby portu lotniczego	
Cel szczegółowy 15: Poprawa rozwiązań transportowych wewnątrz OM na rzecz wzrostu dostępności międzynarodowej i krajowej					
Odsetek linii kolejowych OM zmodernizowanych od 2004 r.	odniesienie do średniej w województwie i w kraju	OM	1 rok (monitoring bieżący)	PKP Polskie Linie Kolejowe – PKP PLK, Szybka Kolej Miejska – SKM, Pomorska Kolej Metropolitalna – PKM	
Odsetek dróg należących do trans-europejskich sieci transportowych TEN-T znajdujących się w zarządzie innym niż Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA)	każda wartość wyższa niż 0	OM	1 rok (monitoring bieżący)	GDDKiA	
Odsetek kontenerów opuszczających terminale w transporcie kolejowym	analiza porównawcza względem innych portów bałtyckich	zarządy portów	1 rok (monitoring bieżący)	zasoby portów morskich	
Cel szczegółowy 16: Poprawa dostępności transportowej do rdzenia na wybranych kierunkach					
Czas dojazdu w transporcie indywidualnym i publicznym z wszystkich miast powiatowych do Gdańska, Sopotu lub Gdyni	brak skrócenia czasu przejazdu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	cykliczne badania IGiPZ PAN w Warszawie dla MIR	Możliwość alternatywnych własnych obliczeń
Czas dojazdu w transporcie indywidualnym i zbiorowym z Helu do Gdańska i z Krynicy Morskiej do Gdyni	brak skrócenia czasu przejazdu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	cykliczne badania IGiPZ PAN w Warszawie dla MIR	możliwość alternatywnych własnych obliczeń
Cel szczegółowy 17: Wspieranie rozwiązań integrujących różne rodzaje transportu					
Liczba pasażerów przewożonych liniami Szybkiej Kolei Miejskiej (SKM) i Pomorskiej Kolei Metropolitalnej (PKM)	brak wzrostu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	SKM, PKM	
Liczba nowych węzłów łączących różne rodzaje transportu (węzłów intermodalnych), wraz z parkingami <i>park and ride</i> oraz <i>bike and ride</i> ; liczba miejsc na tych	brak wzrostu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne	konieczność zbierania informacji na poziomie OM

parkingach					
Cel szczegółowy 18: Integracja systemu transportu publicznego i promocja zmian modalnych (zmian struktury gałęziowej transportu)					
Liczba ludności OM objęta siecią w pełni skoordynowanego transportu publicznego	każda wartość inna niż 100%	OM	3 lata	metropolitalne badanie ruchu	
Odsetek pracy przewozowej pasażerskiej wykonywanej przez transport publiczny	brak wzrostu	OM	3 lata	metropolitalne badanie ruchu	
Średni wiek taboru autobusowego, tramwajowego i trolejbusowego w OM	porównanie względem innych metropolii w kraju	OM	1 rok (monitoring bieżący)	przedsiębiorstwa komunikacyjne	
Liczba zintegrowanych węzłów multimodalnych w rdzeniu	brak wzrostu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne	konieczność zbierania informacji na poziomie OM
Średni czas dojścia do przystanku komunikacji publicznej	porównanie względem innych metropolii w kraju	OM	3 lata	metropolitalne badanie ruchu	
Cel szczegółowy 19: Sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu					
Długość istniejących oraz tworzonych ciągów pieszych oraz tras rowerowych (tylko trasy o długości minimum 1 km)	brak wzrostu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne JST	konieczność zbierania informacji na poziomie OM
Odsetek osób dojeżdżających do pracy i szkoły rowerem	brak wzrostu	OM	3 lata	metropolitalne badanie ruchu	
Udział procentowy długości ulic w strefie ruchu uspokojonego w łącznej długości układu drogowego	brak wzrostu	OM	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne JST	konieczność zbierania informacji na poziomie OM
Liczba publicznych miejsc parkingowych w dzielnicach centralnych Gdańska, Sopotu i Gdyni	brak wzrostu	JST– Gdańsk, Sopot, Gdynia	1 rok (monitoring bieżący)	zestawienia własne JST	konieczność zbierania informacji na poziomie OM
Liczba wypadków drogowych z udziałem pieszych na 1 tys. mieszk.	brak spadku	OM	1 rok (monitoring bieżący)	statystyki Komendy Głównej Policji	

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.5. System monitoringu polityki rozwoju gospodarczego OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Regionalny Wskaźnik Innowacyjności (Regional Innovation Scoreboard)	brak zmiany kategorii „skromny innowator”, przy przejściu referencyjnych krajowych OM do klasy wyższej	samorząd województwa	2-3 lata	raport Komisji Europejskiej	wskaźnik kluczowy reprezentatywny dla całej polityki rozwoju gospodarczego OM
Cel szczegółowy 20: Stymulowanie popytu na innowacje w metropolitalnej gospodarce					
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach	referencyjne krajowe OM wykazujące trwale wyższą dynamikę	samorząd województwa	1 rok	GUS, Urząd Statystyczny w Gdańsku	brak dostępnych danych na poziomie

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
produkcyjnych usługowych	wzrostu				powiatów
Liczba projektów sieciowych Horizon 2020 z udziałem podmiotów OM	referencyjne krajowe OM uzyskujące wartości wyższe	samorząd województwa	1 rok	Komisja Europejska	
Cel szczegółowy 21: Lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych					
Liczba uzyskanych patentów/ liczba wniosków o ochronę patentową do Europejskiego Biura Patentowego	referencyjne krajowe OM uzyskujące wartości wyższe	samorząd województwa	1 rok	Urząd Patentowy RP/ Europejski Urząd Statystyczny Eurostat	
Cel szczegółowy 22: Rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych					
Udział przedsiębiorstw reprezentujących działalność produkcyjną i usługową z zakresu zaawansowanych technologii	referencyjne krajowe OM uzyskujące wartości wyższe	samorząd województwa	1 rok	Europejski Urząd Statystyczny Eurostat	
Liczba grantów badawczych (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Narodowe Centrum Nauki) w kluczowych specjalizacjach	referencyjne krajowe OM uzyskujące wartości wyższe	samorząd województwa	1 rok	Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy (System OSF ¹⁶)	
Cel szczegółowy 23: Rozwój sektorów produkcyjnych					
Liczba podmiotów produkcyjno-usługowych działających w klastrach	brak/spadek	samorząd województwa	2 lata	badanie klastrów	
Wielkość produkcji sprzedanej podmiotów uczestniczących w klastrach	spadek	samorząd województwa	2 lata	badanie klastrów	
Liczba oddanych do eksploatacji obszarów aktywności gospodarczej	brak	samorządy gmin w strefie zewnętrznej	1 rok	dane gmin	
Stopień dopasowania oferty ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego do oczekiwań pracodawców	trend malejący	samorząd województwa	2 lata	badania ankietowe wśród pracodawców	działanie w ramach Regionalnego Programu Strategicznego Aktywni Pomorzanie
Cel szczegółowy 24: Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM– wykorzystanie korzystnej pozycji transport owej OM dla rozwoju gospodarczego					
Liczba nowych serwisów żeglugowych i umów z	trend malejący	zarządy portów Gdańska i Gdyni	1 rok	dane portów	

¹⁶ System OSF przeznaczony jest do rejestrowania i obsługi wniosków o finansowanie nauki wpływających do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowego Centrum Nauki i Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
operatorami operatorów turystyki morskiej					
Percepcja uciążliwości działalności produkcyjnej na obszarach portowych wśród mieszkańców	trend rosnący	samorządy gmin (Gdańsk, Gdynia, Kosakowo)	3 lata	badania ankietowe	
Liczba nieruchomości na obszarach portowych i przyportowych zagospodarowanych przez podmioty produkcyjne	wzrost liczby nieruchomości niezagospodarowanych	samorządy gmin (Gdańsk, Gdynia, Kosakowo) we współpracy z zarządami portów Gdańska i Gdyni	1 rok	dane gmin	
Cel szczegółowy 25: Kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM					
Liczba udzielonych noclegów w rozkładzie miesięcznym	trend malejący poza sezonem letnim	samorząd województwa	1 rok	GUS, Urząd Statystyczny w Gdańsku	
Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów	trend malejący	samorząd województwa	1 rok	GUS, Urząd Statystyczny w Gdańsku	
Cel szczegółowy 26: Rozwój metropolitalnego rynku pracy					
Odsetek absolwentów uczelni wyższych OM z Polski i z zagranicy podejmujących pracę w OM	trend malejący	uczelnie wyższe OM	3 lata	badania własne	sieć alumnów
Odsetek osób objętych metropolitalnym programem przyciągania talentów podejmujących pracę w OM	trend malejący	operator programu	3 lata	badania własne	
Odsetek ludności OM mieszkający nie dalej niż 45 i 60 minut do centrów Gdańska, Sopotu lub Gdyni (odrębnie dla transportu indywidualnego i szynowego) (tj. ludność w obrębie izochron ¹⁷ 45 i 60 minut do rdzenia OM)	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	2 lata	badania IGiPZ PAN dla MIR	system monitoringu aktualnie w opracowaniu dla MIR
Odsetek dojeżdżających do pracy wśród ogółu zawodowo czynnych	porównanie względem innych metropolii krajowych	OM	5 lat	GUS lub własne badania	analiza możliwa w latach, kiedy GUS publikuje odpowiednie dane; alternatywnie wyniki własnego badania (metropolitalne badanie ruchu)
Cel szczegółowy 27: Wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM					

¹⁷ Izochrony wyznaczają obszary o jednakowej osiągalności czasowej.

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Wartość eksportu na 1 mieszk.	referencyjne krajowe OM wykazujące trwale wyższą dynamikę wzrostu	samorząd województwa	1 rok	GUS, Urząd Statystyczny w Gdańsku	
Koncentracja kierunków eksportu przedsiębiorstw	trend rosnący	samorządy gmin	1 rok	dane gmin	
Cel szczegółowy 28: Wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego					
Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego (z krajów nordyckich) na 10 tys. mieszk.	referencyjne krajowe OM wykazujące trwale wyższą dynamikę wzrostu	samorząd województwa	1 rok	GUS	

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.6. System monitoringu polityki energetycznej OM

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
produkcja energii elektrycznej	trwały trend malejący przy rosnącym zapotrzebowaniu	samorząd województwa	1 rok	GUS, Bank Danych Lokalnych	wskaźnik kluczowy reprezentatywny dla całej polityki energetycznej OM; dane dostępne jedynie na poziomie województwa, możliwe monitorowanie w ramach realizacji Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska
Cel szczegółowy 29: Wspieranie rozwoju nowych systemowych źródeł energii, linii przesyłowych wraz z podnoszeniem efektywności energetycznej					
produkcja energii elektrycznej	trwały trend malejący przy rosnącym zapotrzebowaniu	samorząd województwa	1 rok	GUS, Bank Danych Lokalnych	dane dostępne jedynie na poziomie województwa, możliwe monitorowanie w ramach realizacji Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska
Długość oddanych do użytku linii przesyłowych	bez zmiany	samorząd województwa	1 rok	Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA	jw.
Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych	trend malejący	samorząd województwa	3 lata	GUS, Urząd Statystyczny w Gdańsku	jw.
Cel szczegółowy 30: Rozwój energetyki odnawialnej					

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
produkcja energii elektrycznej	trwały trend malejący przy rosnącym zapotrzebowaniu	samorząd województwa	1 rok	GUS, Bank Danych Lokalnych	wskaźnik kluczowy reprezentatywny dla całej polityki energetycznej OM; dane dostępne jedynie na poziomie województwa, możliwe monitorowanie w ramach realizacji Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska
Udział energii elektrycznej wytworzonej z odnawialnych nośników energii w ogólnym zużyciu energii elektrycznej	spadek	samorząd województwa	1 rok	GUS, Bank Danych Lokalnych	jw.
Przyrost zainstalowanej mocy odnawialnych źródeł energii	bez zmiany	samorząd województwa	1 rok	Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA	jw.

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.7. System monitoringu polityki edukacyjnej

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów, egzaminów gimnazjalnych i maturalnych wg miast i gmin OM	pogorszenie wyników w dwóch kolejnych latach; drastyczne różnice wyników w układzie terytorialnym	Metropolitalne Forum Edukacji	1 rok	dokumentacja Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku	wskaźnik syntetyczny polityki edukacyjnej
Cel szczegółowy: 31. Wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji					
Udział dzieci w wieku 4-5 lat objętych opieką przedszkolną wg miast i gmin OM	spadek udziału w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic udziału w układzie terytorialnym	Metropolitalna Rada Oświatowa	1 rok	dokumentacja Kuratorium Oświaty w Gdańsku, urzędów miast i gmin OM (współpraca)	konieczne uwzględnienie przedszkoli niepublicznych
Uczestnicy konkursów i olimpiad przedmiotowych wg miast i gmin OM	spadek liczby uczestników w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania	Metropolitalne Forum Edukacji	1 rok	dokumentacja okręgowych komisji konkursów i olimpiad przedmiotowych	

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
	terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w liczbie uczestników w przeliczeniu na 1 tys. uczniów danego poziomu w układzie terytorialnym				
Cel szczegółowy 32: Rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej					
Wyniki egzaminów zawodowych wg miast i gmin OM	pogorszenie wyników w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic wyników w układzie terytorialnym	Metropolitalne Forum Edukacji	1 rok	dokumentacja Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku	
Cel szczegółowy 33: Rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej					
Struktura pochodzenia terytorialnego studiujących wg szkół wyższych OM	spadek udziału liczby studiujących spoza Gdańska, Gdyni i Sopotu	Sekretariat OM	3 lata	dokumentacja szkół wyższych	konieczne opracowanie metodyki badania
Liczba studiujących nauki ścisłe, przyrodnicze, techniczne i medyczne wg szkół wyższych OM	spadek liczby studiujących w dwóch kolejnych latach	Sekretariat OM	1 rok	dokumentacja szkół wyższych	
Liczba studentów obcokrajowców wg szkół wyższych OM	spadek liczby studiujących w dwóch kolejnych latach	Sekretariat OM	1 rok	dokumentacja szkół wyższych	
Liczba słuchaczy studiów III stopnia wg szkół wyższych OM	spadek liczby studiujących w dwóch kolejnych latach	Sekretariat OM	1 rok	dokumentacja szkół wyższych	
Liczba przyznanych stopni doktora wg szkół wyższych OM	spadek liczby przyznanych stopni doktora w dwóch kolejnych latach	Sekretariat OM	1 rok	dokumentacja szkół wyższych	
Cel szczegółowy 34: Zwiększenie aspiracji edukacyjnych i postaw twórczych					
Liczba lat dalszej edukacji absolwentów gimnazjów wg miast i gmin OM	skrócenie czasu dalszej edukacji	Metropolitalna Rada Oświatowa	3 lata	wywiad	konieczne opracowanie metodyki badania
Liczba słuchaczy szkół dla dorosłych wg miast i gmin OM	spadek liczby słuchaczy w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w liczbie uczestników w	Metropolitalna Rada Oświatowa	1 rok	dokumentacja Kuratorium Oświaty w Gdańsku	

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
	przeliczeniu na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym w układzie terytorialnym				
Liczba egzaminów eksternistycznych wg pochodzenia osób egzaminowanych z miast i gmin OM	spadek liczby zdających w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w liczbie zdających w przeliczeniu na osób 1 tys. w wieku produkcyjnym w układzie terytorialnym	Metropolitalna Rada Oświatowa	1 rok	dokumentacja Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku	
Liczba uczniów podstawowych i gimnazjów uczestnicząca w konkursach artystycznych wg miast i gmin OM	spadek liczby uczestników w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w liczbie uczestniczących w przeliczeniu na 100 uczniów w układzie terytorialnym	Metropolitalny Zespół ds. Kultury we współpracy z Metropolitalną Radą Oświatową	1 rok	urzędy miast i gmin OM	konieczne opracowanie metodyki badania

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 8.8. System monitoringu polityki rozwoju społecznego

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Liczba osób czynnych w organizacjach pozarządowych	spadek liczby osób czynnych w NGO; drastyczne różnice liczby tych osób w przeliczeniu na 10 tys. mieszk. w układzie terytorialnym	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS	3 lata	dokumentacja Urzędów Miejskich i Gminnych	wskaźnik syntetyczny polityki rozwoju społecznego
Cel szczegółowy 35: Zwiększenie aktywności obywatelskiej					
Frekwencja w kolejnych wyborach władz samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich oraz frekwencja w	spadek frekwencji w dwóch kolejnych porównywalnych wyborach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj.	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS	zgodnie z terminami wyborów	dokumentacja Krajowej Komisji Wyborczej	

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
głosowaniu na budżet obywatelski i do jednostek pomocniczych (rady dzielnic, osiedli, sołectwa)	utrzymywanie się obecnych różnic we frekwencji w układzie terytorialnym				
Aktywność instytucjonalnego III sektora – skala środków w projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe	spadek udziału tych środków w kolejnych latach	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS	1-2 lata	dokumentacja urzędów miast i gmin OM	
Aktywność ruchów oddolnych, inicjatyw społecznych		Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS			konieczne opracowanie metodyki badania
Odsetek osób zaangażowanych – biorących udział w debacie o potrzebach, składających wnioski do budżetów obywatelskich i głosujących	brak lub spadek udziału tych osób w kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w układzie terytorialnym	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS	1-4 lata	dokumentacja urzędów miast i gmin OM	
Cel szczegółowy 36: Dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych					
Liczba obiektów, budynków, placów i ulic dostosowanych do potrzeb osób starszych	stagnacja liczby	Komisja ds. Obywatelskich Stowarzyszenia OM GGS	3 lata	urzędy miast i gmin OM	konieczne opracowanie metodyki badania
Liczba osób sędziwych objętych odpowiednią opieką	spadek	Sekretariat OM	1 rok	urzędy miast i gmin OM	konieczne opracowanie metodyki badania
Cel szczegółowy 37: Poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych					
Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów korzystających w sposób zorganizowany z oferty instytucji kulturalnych Gdańska, Gdyni i Sopotu wg miast i gmin OM	spadek liczby korzystających z oferty	Metropolitalny Zespół ds. Kultury	3 lata	dokumentacja szkół	konieczne opracowanie metodyki badania
Udział mieszkańców poszczególnych stref OM wśród widzów i zwiedzających oraz uczestników wydarzeń kulturalnych	spadek udziału osób spoza Gdańska, Gdyni i Sopotu	Metropolitalny Zespół ds. Kultury	3 lata	wywiad	konieczne opracowanie metodyki badania

Wskaźnik	Sytuacja alarmowa*	Podmiot monitorujący	Częstotliwość	Źródło informacji	Uwagi
Cel szczegółowy 38: Doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia					
Nakłady na programy profilaktyki medycznej wg miast i gmin OM	spadek nakładów w dwóch kolejnych latach; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w nakładach w przeliczeniu na mieszkańca w układzie terytorialnym	Sekretariat OM	1 rok	dokumentacja Pomorskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia; dokumentacja Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego; dokumentacja urzędów miast i gmin OM	konieczne opracowanie metodyki badania
Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach o symptomach otyłości wg miast i gmin OM	wzrost udziału uczniów o symptomach otyłości wśród uczniów ogółem; niepoprawianie się zróżnicowania terytorialnego, tj. utrzymywanie się obecnych różnic w udziałach w układzie terytorialnym	Sekretariat OM	3 lata	dokumentacja szkół podstawowych i gimnazjów	konieczne opracowanie metodyki badania (konieczna współpraca wychowawców, nauczycieli WF, higienistek szkolnych, lekarzy specjalistów)

* Dynamika trendu wymagająca podjęcia działań naprawczych; w wybranych przypadkach wskaźniki mają charakter wskaźników do analizy porównawczej (*benchmarkingu*) – odniesienie do innych krajowych OM.

Uwaga: podmiotem monitorującym niekoniecznie musi być podmiot odpowiedzialny za cel.

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

9. Rekomendacje dla strategii wojewódzkiej i powiatowych

W stosunku do strategii województwa pomorskiego trudno formułować konkretne rekomendacje. Natura tego dokumentu jest bowiem inna, a jego celem jest wykorzystanie możliwości jaką dają województwu Fundusze Inwestycyjne i Strukturalne UE. Jedynie można sugerować wskazanie w tym dokumencie pól komplementarności i współpracy z niniejszą strategią, tj. rozgraniczenia zadań, działań i kompetencji. Podobnie ze względu na sekwencje czasowe i kwestie proceduralne jest mało realnym dokonanie zmian w ROP. Należałoby jednak postulować szersze włączenie struktur OM do zarządzania ROP, decydowania o wyborze projektów i w monitorowania realizacji ROP. Takie włączenie powinno mieć charakter systemowy.

Odmienne sytuacja ma się z planem przestrzennym województwa. W tym dokumencie, który dopiero powstaje należałoby postulować spójność z zapisami strategii OM szczególnie w priorytecie rozwoju przestrzennego oraz w wyrazie kartograficznym pozostałych dwóch priorytetów strategii, szczególnie na etapie diagnozy (mapy aktywności społecznej, mapy jednostek kultury etc.). Chodzi o to by lepiej wpisać OM w procesy przestrzenne i społeczno-gospodarcze w przestrzeni całego województwa.

W niniejszym rozdziale nacisk został położony na strategię powiatowe. Wiele z nich jest już nieaktualnych i wymaga zmian, inne są w trakcie opracowania. Chodzi o to by strategię te odpowiadały na zapisy strategii OM i wskazywały sposoby realizacji jej postanowień na terenie poszczególnych powiatów. Dla każdego z priorytetów wskazano zagadnienia wynikające ze strategii OM, a priorytetowe dla poszczególnych powiatów do uwzględnienia w ich dokumentach i co ważniejsze debatach strategicznych.

Gospodarka

Powiaty tworzące OM cechuje wysokie zróżnicowanie pod względem poziomu rozwoju gospodarczego i prezentowanego potencjału ekonomiczno-społecznego. W Strategii OM zdefiniowano pięć podstawowych, względnie spójnych morfologicznie obszarów, które obejmują Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia), strefę podmiejską silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda–Wejherowo), strefę północno-wschodnią (pozostała część powiatu puckiego), strefę zachodnią (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski) oraz strefę południowo-wschodnią (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski). Granice stref nie pokrywają się z granicami administracyjnymi powiatów, niemniej jednak przyjęcie takiej delimitacji uzasadnione jest wysokim stopniem zróżnicowania wewnętrznego powiatów puckiego, gdańskiego, wejherowskiego i kartuskiego.

Tabela w sposób syntetyczny ukazuje profil gospodarczy powiatów. Zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego implikuje konieczność indywidualnego podejścia w zakresie rekomendacji dla poszczególnych powiatów a nawet ich części. Również skala potencjalnych korzyści wynikających z realizacji poszczególnych zadań odnoszona przez powiaty różni się istotnie (Tabela A.5.5. Potencjalne korzyści efektów polityki rozwoju gospodarczego w ujęciu terytorialnym). Największe korzyści z realizacji zadań w ramach celów powiązanych z branżami innowacyjnymi (np. Cel szczegółowy 21: Lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych, Cel szczegółowy 22: Rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych, część zadań Celu szczegółowego 26: Rozwój metropolitalnego rynku pracy) spodziewane są w rdzeniu OM.

Szczególnym celem jest Cel szczegółowy 24: Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM, którego oddziaływanie w największym stopniu odnosi się do rdzenia i, w przypadku pewnych gmin, również do strefy podmiejskiej silnej suburbanizacji). Bardziej równomierny rozkład korzyści w skali całego OM cechuje realizacja zadań w ramach Celu szczegółowego 23: Rozwój sektorów produkcyjnych, Celu szczegółowego 25: Kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM oraz Celu szczegółowego 27: Wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM.

Rekomendacje dla dokumentów strategicznych odnoszących się do sfery gospodarczej zostały zaprezentowane w tabeli 9.1.

Tabela 9.1. Rekomendacje dla dokumentów strategicznych odnoszących się do sfery gospodarczej

	Strefa	Bezrobocie	Poziom PKB per capita	Centra wzrostu	Profil gospodarczy	Szczegółowy profil gospodarczy	Usługi nowoczesne	Przemysł
Gdańsk	rdzeń	niskie	średnio wysoki	Gdańsk	usługowo - przemysłowy	stoczniowy, u. budowlane, logistyka morska, u. biznesowe, u. profesjonalne, ICT, turystyka	wysokie	średnio wysokie
Sopot	rdzeń	niskie	wysoki	Sopot	usługowy	u. budowlane, turystyka, u. biznesowe w tym finansowe	średnio wysokie	niskie
Gdynia	rdzeń	niskie	średnio wysoki	Gdynia	usługowo-przemysłowy	stoczniowy, logistyka morska, u. biznesowe, metalowy, przetwórstwo ryb, ICT, maszynowy	wysokie	średnio wysokie
łęborski	zewnętrzna, zachodnia	średnio wysokie do wysokiego	średnio niski	Lębork, Łeba	przemysł tradycyjny - usługi podstawowe	leśnictwo, drewniany, rybołówstwo i przetwórstwo ryb, turystyka	niskie	niskie
wejherowski	suburbanizacji, zewnętrzna zachodnia	średnio niskie do średnio wysokiego	średnio niski	Wejherowo, Reda, Rumia	usługowo - przemysłowy	u. budowlane, meblowy, leśnictwo, p. drewna, stoczniowy	średnie	średnie
pucki	suburbanizacji, zewnętrzna północno-wschodnia	niskie do średnio wysokiego	średnio niski	Puck, Władysławowo	usługowy - przemysł tradycyjny	turystyka, rybołówstwo i przetwarzanie, u. budowlane, stoczniowy, rolnictwo	niskie	średnio niskie
kartuski	suburbanizacji, zewnętrzna zachodnia	niskie do średniego	niski	Kartuzy, Żukowo, Sierakowice	zrównoważony	u. budowlane, meblowy i drewniany, mięsny i hodowla, transport i spedycja	niskie	średnie
gdański	suburbanizacji, zewnętrzna południowa	niskie do średnio niskiego	średnio niski	Pruszcz Gdański	usługowo-przemysłowy	u. budowlane, transport i spedycja, p. metalowy, pasze, jubilerskie, elektronika, stoczniowy	średnie	średnio wysokie
nowodworski	zewnętrzna, wschodnia	wysokie	niski	Nowy Dwór Gdański	rolniczo-usługowy	turystyka, u. budowlane, rolnictwo, hodowla, mleczarski, rybołówstwo, stocznie	niskie	niskie
tczewski	zewnętrzna, południowa	średnio niskie do średniego	niski	Tczew, PSSE, Pelplin	rolniczo - przemysłowy	u. budowlane, rolnictwo, hodowla, spożywczy, stoczniowy, ICT - elektronika, metalowy	średnio niskie	średnie
malborski	zewnętrzna, wschodnia	średnio wysokie do wysokiego	niski	Malbork	rolniczo - usługowy	spożywczy, rolnictwo, hodowla, turystyka	niskie	niskie

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Rekomendacje dla dokumentów strategicznych powiatów odnoszących się do sfery gospodarczej zostały zaprezentowane w poniższej tabeli. Uwzględniono w niej ważność poszczególnych zadań w obszarze gospodarczym dla każdego z powiatów wchodzących w skład OM.

Tabela 9.2. Rekomendacje dla dokumentów strategicznych powiatów według celów strategicznych odnoszących się do gospodarki

Cel szczegółowy	powiaty o najwyższym priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o wysokim priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o średnim priorytecie dla wdrażania celu
Cel szczegółowy 20: Stymulowanie popytu na innowacje w metropolitalnej gospodarce			
Zwiększanie absorpcji innowacji przez firmy produkcyjne i usługowe OM	Gdańsk, Sopot, Gdynia	wejherowski, kartuski, pucki, gdański, tczewski	łęborski
Aktywizowanie przedsiębiorstw z obszaru OM w międzynarodowych sieciowych projektach badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych	Gdańsk, Sopot, Gdynia	wejherowski, kartuski, pucki, gdański, tczewski	łęborski
Wdrażanie pilotażowych innowacji technologicznych i społecznych w administracji oraz sektorze usług publicznych OM	nowodworski, malborski	wejherowski, kartuski, pucki, gdański, tczewski, Gdańsk, Gdynia, Sopot	
Cel szczegółowy 21: Lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych			
Współdziałanie uczelni wyższych oraz innych instytucji naukowo-badawczych OM w budowaniu kapitału naukowego o wysokim potencjale wdrożeniowym	Gdańsk, Gdynia	Sopot, tczewski	wejherowski, gdański
Tworzenie systemu wspomagania procesu tworzenia nowych produktów i usług	Gdańsk, Gdynia	Sopot	pucki, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski
Cel szczegółowy 22: Rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych			
Przyciąganie i wspieranie podmiotów z obszaru kluczowych specjalizacji technologicznych oraz w sferze zaawansowanych usług biznesowych	Gdańsk, Gdynia, Sopot		wejherowski, gdański, tczewski
Przyciąganie liderów technologicznych	Gdańsk, Gdynia		Sopot, wejherowski, kartuski, gdański, tczewski
Dostosowanie oferty edukacyjnej uczelni wyższych do potrzeb rynku pracy OM	Gdańsk, Gdynia	Sopot	
Cel szczegółowy 23: Rozwój sektorów produkcyjnych			

Inicjowanie i wspieranie współpracy klastrowej w sektorach produkcyjno-usługowych gospodarki OM, w tym szczególnie rozwój klastra logistyczno-morskiego		Gdańsk, Gdynia, Lęborski, tczewski	malborski, pucki
Stymulowanie rozwoju specjalizacji branżowych w OM	wejherowski, tczewski	gdański, kartuski	łęborski, pucki, malborski
Dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy		Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, Lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski	
Cel szczegółowy 24: Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM			
Wzmacnianie współpracy portów morskich Gdańska i Gdyni	Gdańsk, Gdynia	wejherowski	pucki, gdański
Zacieśnienie współpracy pomiędzy gminami portami	Gdańsk, Gdynia, wejherowski, gdański	pucki	Sopot, tczewski, kartuski
Skoordynowanie polityki przestrzennej oraz gospodarki terenami przyportowymi	Gdańsk, Gdynia, wejherowski,	gdański, pucki	
Cel szczegółowy 25: Kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM			
Rozwój „srebrnej turystyki”	Sopot	Gdańsk, Gdynia, Lęborski, pucki	malborski, nowodworski, kartuski, wejherowski
Zharmonizowanie oferty gmin OM w strategicznych sektorach przemysłu czasu wolnego	Gdańsk, Sopot, Gdynia, Lęborski, pucki, nowodworski, malborski	wejherowski	
Tworzenie wspólnego wizerunku oraz promocja marki turystycznej OM na forum krajowym i europejskim	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, Lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		
Cel szczegółowy 26: Rozwój metropolitalnego rynku pracy			
Reorganizacja systemu wsparcia rynku pracy		Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, Lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski	

Przyciąganie talentów z innych regionów kraju oraz z zagranicy	Gdańsk, Gdynia,	Sopot	
Identyfikacja miejscowych talentów i zatrzymanie na metropolitalnym rynku pracy studentów z Polski i z zagranicy	Gdańsk, Gdynia, Sopot		
Efektywne wykorzystanie procesów emigracyjnych i remigracyjnych	Gdańsk, Gdynia,		Sopot
Harmonizacja systemu zachęt dla przedsiębiorców	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		
Cel szczegółowy 27: Wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM			
Wspomaganie ekspansji przedsiębiorstw OM na rynki zagraniczne	Gdańsk, Gdynia,		malborski, tczewski, gdański, kartuski, wejherowski, Sopot
Zmniejszanie uzależnienia gmin OM od tradycyjnych kierunków wymiany handlowej	Gdańsk, Gdynia,		malborski, tczewski, gdański, kartuski, wejherowski, Sopot
Promowanie liderów rodzimego biznesu	Gdańsk, Gdynia, wejherowski, kartuski, gdański, tczewski		pucki, lęborski, Sopot
Cel szczegółowy 28: Wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego			
Rozwijanie współpracy sieciowej i klastrowej z zaawansowanymi technologicznie krajami nordyckimi	Gdańsk, Gdynia	tczewski	gdański, kartuski, wejherowski, Sopot
Pozyskiwanie efektywnych rozwiązań organizacyjno-zarządczych w sferze polityki rozwoju gospodarczego wdrożonych przez metropolie bałtyckie	lęborski, wejherowski, pucki, kartuski, gdański, nowodworski, tczewski, malborski		Gdańsk, Gdynia, Sopot

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 9.3. Rekomendacje dla dokumentów strategicznych powiatów według celów strategicznych odnoszących się do energetyki

Cel szczegółowy	powiaty o najwyższym priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o wysokim priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o średnim priorytecie dla wdrażania celu
Cel szczegółowy 29: Wspieranie rozwoju nowych systemowych źródeł energii, linii przesyłowych wraz z podnoszeniem efektywności energetycznej			

Rozwój nowych systemowych źródeł energii	Gdańsk, Gdynia, tczewski, pucki, wejherowski		
Zwiększenie efektywności energetycznej	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		
Rozbudowa sieci przesyłowej	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		
Cel szczegółowy 30: Rozwój energetyki odnawialnej			
Wykorzystanie energii wiatru do produkcji elektryczności	malborski, pucki, wejherowski, lęborski, tczewski	Nowodworski, kartuski, gdański	Gdynia, Gdańsk
Wykorzystanie energii uzyskiwanej z biomasy do produkcji ciepła i elektryczności	Malborski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski	Pucki, kartuski	
Rozwój innych form odnawialnych źródeł energii, w tym małych elektrowni wodnych, biogazowni, farm solarnych (też na wodzie), fotowoltaiki i pomp ciepła	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		
Dostosowanie sieci energetycznych do produkcji rozproszonej oraz ich modernizacja	Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki, lęborski, kartuski, tczewski, gdański, wejherowski, nowodworski, malborski		

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Przestrzeń

Problemy związane z rozwojem przestrzennym ze swojej natury dotyczą całego Obszaru Metropolitalnego. Dlatego też ustalenia zawarte w Strategii OM powinny być uwzględnione w dokumentach poziomu powiatowego. Zakres tego uwzględnienia jest jednak różny zależnie od konkretnych celów oraz terytorium (tabela 9.4). Cele szczegółowe związane z ochroną środowiska naturalnego, a także z ograniczaniem ryzyk o podłożu naturalnym są bardzo precyzyjnie umiejscowione w przestrzeni, zwłaszcza w strefie zewnętrznej OM. Niektóre z działań zapisanych w Strategii wynikają z potrzeby utrzymania walorów całej metropolii (szczególnie zielona infrastruktura oraz jakość środowiska traktowana jako element jakości życia i atrakcyjności osiedleńczej). Inne, jak np. te związane z ochroną przeciwpowodziową i przeciwdziałaniu oczekiwany zmianom klimatycznym skupione są na Żuławach Wiślanych obejmując przede wszystkim powiaty nowodworski i malborski

Cele dotyczące zagospodarowania przestrzeni oraz utrzymania prawidłowego układu sieci osadniczej w największym stopniu obejmują obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie rdzenia, w których z dużą siłą zachodzą procesy suburbanizacji. Mają one także istotne zastosowanie na terenach o silnej funkcji turystycznej. Dlatego adresatami zapisów Strategii są w tym wypadku powiaty narażone na niekorzystne zjawiska, a więc wejherowski, pucki, kartuski i gdański, a także inne jednostki nadmorskie (lęborski, nowodworski). Prawidłowe gospodarowanie przestrzeni dotyczy także rdzenia, zaś konieczność integracji systemu planowania odnosi się do wszystkich powiatów tworzących OM. Rozwój sieci osadniczej wiąże się ze wzmocnieniem ośrodków powiatowych strefy

zewnątrznej co oznacza konieczność implementacji zapisów Strategii we wszystkich powiatach za wyjątkiem rdzenia i powiatu gdańskiego. Ochrona terenów rolniczych ponownie dotyczy w pierwszym rzędzie jednostek położonych na Żuławach (nowodworski, malborski).

Specyfiką terytorialną mają także zapisy strategii dotyczące transportu. Część z nich adresowana jest bezpośrednio do rdzenia. Dotyczy to zarówno powiązań zewnętrznych (kupionych w Gdanku i Gdyni), jak też problemów związanych z prawidłowym funkcjonowaniem systemu transportowego na obszarach silnie zurbanizowanych, w tym w centrach miast (preferencje dla komunikacji publicznej, polityka parkingowa, promocja mobilności aktywnej). W przypadku powiatów strefy zewnętrznej OM większość adresowanych działań wiąże się z koniecznością optymalnej organizacji połączeń transportowych z rdzeniem, celem ułatwienia dojazdów do pracy oraz mobilności fakultatywnej. Cele związane z transportem szynowym wewnątrzmetropolitalnym w największym stopniu odnoszą się do powiatów przez które przebiegają trasy SKM oraz PKM.

Tabela 9.4. Rekomendacje dla dokumentów strategicznych powiatów według celów strategicznych odnoszących się do przestrzeni

Cel szczegółowy	powiaty o najwyższym priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o wysokim priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o średnim priorytecie dla wdrażania celu
Cel szczegółowy 1: Ochrona zasobów środowiska naturalnego			
Ochrona zasobów wody pitnej	kartuski, wejherowski	łęborski	Gdańsk, Gdynia
Ochrona zasobów glebowych	nowodworski, malborski	pucki	Łęborski, wejherowski
Ochrona krajobrazu zachowanie bioróżnorodności	wejherowski, gdański, pucki	łęborski, kartuski	Gdańsk, Gdynia
Cel szczegółowy 2: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu oraz składowania odpadów			
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza niskiej emisji	Gdańsk, Gdynia	Sopot, wejherowski, gdański	Tczewski, łęborski, malborski
Poprawa stanu sanitarnego wód powierzchniowych i Zatoki Gdańskiej	Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, tczewski, pucki,	łęborski, kartuski malborski	nowodworski
Maksymalne ograniczenie składowania odpadów, ich segregacja, utylizacja lub spalanie	Gdańsk, Gdynia, wejherowski, gdański	pucki, kartuski	malborski, tczewski
Ograniczenie emisji hałasu	Gdańsk, Sopot, Gdynia	gdański, wejherowski	tczewski
Podnoszenie świadomości ekologicznej		Gdańsk, Sopot, Gdynia, pucki, wejherowski, kartuski, łęborski, gdański	tczewski, malborski, nowodworski
Cel szczegółowy 3: Ograniczenie ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych (zwłaszcza ryzyka powodzi) oraz przystosowanie do zmian klimatycznym			
Zapewnienie systemowej ochrony przeciwpowodziowej na terenie Żuław Wiślanych oraz mierzei w warunkach sztormowych	nowodworski, malborski, pucki	gdański	
Ograniczenie ryzyka osuwisk, w tym na klifie morskim oraz ryzyka pożarów na torfowiskach	łęborski, wejherowski, pucki, Gdynia		
Ograniczenie skutków powodzi, osuwisk, huraganów i pożarów torfowisk	nowodworski, malborski, pucki, wejherowski, łęborski, Gdynia	Gdański, Gdańsk	
Przewidywanie i przystosowanie do oczekiwanych zmian klimatu	nowodworski, malborski	pucki, wejherowski, łęborski	gdański, Gdańsk
Cel szczegółowy 4: Zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny			
Stymulowanie zwiększenia przyrostu naturalnego w całym OM,	Gdańsk, Gdynia, Sopot	malborski, nowodworski, tczewski, gdański	

podtrzymanie i promowanie korzystnej sytuacji w gminach „kaszubskich” w tym poprawa dostępności usług związanych z opieką nad małymi dziećmi			
Prowadzenie aktywnej polityki prorodzinnej na terenie OM	Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, tczewski, malborski, wejherowski, pucki, lęborski, nowodworski		
Cel szczegółowy 5: Wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego			
Rozwój budownictwa mieszkaniowego	Gdańsk, Gdynia, wejherowski, tczewski	malborski, nowodworski	
Promocja OM jako miejsca przyjaznego młodym rodzinom		Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, pucki, wejherowski, kartuski, gdański	
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej (tworzenie przyjaznej przestrzeni o wysokiej jakości życia)	Gdańsk, Gdynia	Sopot, gdański, wejherowski, pucki	kartuski, tczewski
Harmonizacja polityki migracyjnej		Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, tczewski, malborski, wejherowski, pucki, lęborski, nowodworski	
Cel szczegółowy 6: Wspieranie imigracji zagranicznej			
Rozwój edukacji wyższej atrakcyjnej dla imigrantów	Gdańsk, Gdynia	Sopot	
Selektywny drenaż mózgow w określonych branżach i dziedzinach	Gdańsk, Gdynia, Sopot	gdański, wejherowski, pucki	
Promocja OM jako miejsca przyjaznego osobom starszym	pucki, lęborski, wejherowski, kartuski		
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej	Gdańsk, Gdynia, gdański, kartuski, wejherowski, pucki	Lęborski, tczewski, malborski, nowodworski	Sopot
Harmonizacja polityki migracyjnej		Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, tczewski, malborski, wejherowski, pucki, lęborski, nowodworski	
Cel szczegółowy 7: Stymulowanie rozwoju policentrycznego i komplementarnej sieci osadniczej (w tym obszarów wiejskich)			
Wspieranie rozwoju sieci miast średnich w strefie zewnętrznej	nowodworski, malborski, tczewski, kartuski, lęborski, wejherowski, pucki		
Zachowanie sieci usług użyteczności publicznej we wszystkich miastach OM	nowodworski, malborski, tczewski, kartuski, lęborski, wejherowski, pucki	gdański	
Delokalizacja usług publicznych w ramach metropolii	wejherowski, lęborski, tczewski	malborski	pucki, nowodworski, gdański
Tworzenie struktur miejskich na obszarach intensywnej suburbanizacji	gdański, kartuski, wejherowski, pucki		
Rozwój obszarów wiejskich, w tym zapobieganie depopulacji mniejszych wsi, zwłaszcza na krańcach południowo-wschodnich i północno-zachodnich OM	lęborski, nowodworski, malborski,	pucki, wejherowski	kartuski, gdanski
Wykorzystanie turystyki dla rozwoju innych funkcji metropolii, w tym funkcji kulturalnej oraz mieszkaniowej (rekreacja, drugie domy)	pucki, wejherowski, lęborski	nowodworski, kartuski	

Cel szczegółowy 8: Porządkowanie procesu suburbanizacji			
Ograniczenia terenów zabudowy mieszkaniowej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach miejscowych w strefie podmiejskiej	gdański, pucki, kartuski, wejherowski		
Działania na rzecz zmniejszenia odpływu ludności z rdzenia OM oraz z miast powiatowych strefy zewnętrznej na obszary podmiejskie	Gdańsk, Gdynia, Sopot		malborski, kartuski, lęborski, pucki, wejherowski, tczewski
Przeciwdziałanie zabudowie zwartej poza rdzeniem i centrami miejscowości	gdański, kartuski, wejherowski, pucki		
Wykształcenie kompleksowych struktur miejskich na obszarach przedmieść, koncentrowanie procesów suburbanizacyjnych	gdański, kartuski, wejherowski, pucki	Gdańsk, Gdynia	
Cel szczegółowy 9: Poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego i kreowanie przyjaznej przestrzeni publicznej			
Zracjonalizowanie prac planistycznych i ich koordynacja w obrębie OM	Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, wejherowski, pucki	nowodworski, malborski, tczewski, lęborski	
Monitorowanie prac planistycznych na terenie OM oraz promocja dobrych praktyk		Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, wejherowski, pucki, nowodworski, malborski, tczewski, lęborski	
Rewitalizacja zdegradowanych obszarowo zurbanizowanych w rdzeniu i poza nim	Gdańsk	Gdynia, Sopot, Wejherowski, tczewski, lęborski	Malborski, nowodworski
Aktywizacja społeczności lokalnych		gdański, kartuski, wejherowski, pucki, nowodworski, malborski, tczewski, lęborski	
Dogęszczanie zabudowy centrów miast (<i>compact city</i>)	Gdańsk	Gdynia	
Podnoszenie jakości przestrzeni publicznej (w tym estetyki)	Gdańsk, Gdynia		
Wspieranie zmian legislacyjnych			Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, wejherowski, pucki, nowodworski, malborski, tczewski, lęborski
Cel szczegółowy 10: Ochrona i przygotowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych			
Ograniczenie zabudowy i fragmentacji potencjalnych terenów inwestycyjnych w strefie zewnętrznej	tczewski, gdański, wejherowski	pucki, kartuski	lęborski, malborski, nowodworski
Efektywne wykorzystanie obszarów obecnie zainwestowanych (stworzenie kompleksowej bazy terenów inwestycyjnych)	Gdańsk, Gdynia, gdański, tczewski	malborski, wejherowski, pucki	Lęborski, kartuski, nowodworski
Cel szczegółowy 11: Racjonalizacja wielkości, kierunku oraz czasu codziennych przemieszczeń ludności			
Wprowadzenie rozwiązań preferujących osiedlanie się wzdłuż linii transportu publicznego	wejherowski, lęborski, gdański, tczewski	kartuski, malborski	pucki
Wspieranie obecnego policentrycznego układu rynku pracy w oparciu o węzły transportowe	tczewski, wejherowski,	Gdańsk, Gdynia	malborski, pucki
Poprawa logistyki miejskiej w transporcie towarów	Gdańsk, Gdynia	Sopot, gdański, wejherowski, pucki	kartuski
Poprawa e-dostępności jako alternatywy dla niektórych	Lęborski, malborski, tczewski	kartuski, wejherowski, nowodworski	pucki, gdanski

przemieszczeń			
Cel szczegółowy 12: Spójna polityka środowiskowa i przestrzenna			
Ochrona przestrzeni otwartych i ograniczanie rozpraszania zabudowy	pucki, wejherowski, kartuski, gdański	Lęborski, Gdańsk, Gdynia	
Tworzenie zielonej infrastruktury OM	Gdańsk, Gdynia	Sopot, kartuski, pucki, wejherowski, gdański	łęborski, malborski, nowodworski, tczewski
Zachowanie spójności krajobrazowej i ochrona osi widokowych, rewitalizacja krajobrazu	pucki, kartuski	Wejherowski, lęborski, Gdynia	
Tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych	pucki, wejherowski, lęborski, kartuski, gdański	nowodworski, tczewski, malborski	Gdańsk, Gdynia
Promocja usług ekosystemowych	pucki, wejherowski, kartuski, gdański	Gdańsk, Gdynia, Sopot	malborski, lęborski, tczewski, nowodworski
Cel szczegółowy 13: Poprawa dostępności międzynarodowej i krajowej w układzie metropolii			
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Warszawy	Gdańsk, Gdynia, Sopot	nowodworski	tczewski, malborski
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Poznania, Szczecina i Berlina	Gdańsk, Gdynia, Sopot	wejherowski, kartuski, lęborski	tczewski, gdański
Poprawa dostępności kolejowej w kierunku Poznania i Szczecina	Gdańsk, Gdynia, Sopot	wejherowski, lęborski	tczewski
Poprawa dostępności morskiej w kierunku metropolii skandynawskich	Gdańsk, Gdynia,		
Cel szczegółowy 14: Wzmocnienie powiązań europejskich i globalnych			
Dalszy wielokierunkowy rozwój portów morskich (w tym kontenerowych)	Gdańsk, Gdynia		
Zwiększenie roli przelotów intermodalnych w portach morskich	Gdańsk, Gdynia		
Poprawa dostępności dziennej z metropoliami europejskimi w siatce połączeń lotniczych i kolejowych	Gdańsk, Gdynia		
Rozwój oraz utrzymanie infrastruktury istniejących portów lotniczych	Gdańsk	Gdynia, pucki	
Cel szczegółowy 15: Poprawa rozwiązań transportowych wewnątrz OM na rzecz wzrostu dostępności międzynarodowej i krajowej			
Rozbudowa infrastruktury kolejowej wewnątrz rdzenia OM i budowa obwodowych tras kolejowych, wyprowadzających część ruchu z portów poza teren zurbanizowany	Gdynia, Gdańsk, wejherowski, kartuski, gdański		
Poprawa dostępności drogowej portów w Gdyni i w Gdańsku	Gdynia	Gdańsk	
Przeniesienie wszystkich elementów transeuropejskiej sieci transportowych TEN-T (w tym dostęp do portów) na szczebel centralny	Gdynia		
Rozwój żeglugi śródlądowej na dolnej Wiśle jako alternatywy dla kolejowej obsługi portów	tczewski, nowodworski	Gdańsk	malborski
Cel szczegółowy 16: Poprawa dostępności transportowej do rdzenia na wybranych kierunkach			
Poprawa dostępności drogowej w północnej części OM (Gdynia, Rumia, Reda, Wejherowo, wyjazd w kierunku Pucka i Władysławowa, Mierzeja Helska)	wejherowski, Gdynia,	pucki,	
Poprawa dostępności drogowej z terenów położonych poza obwodnicą	Gdynia, Sopot, wejherowski	kartuski, Gdańsk	

Trójmiasto do Gdyni i Sopotu			
Poprawa dostępności drogowej z zachodniej części OM, z wykorzystaniem nowych inwestycji centralnych	wejherowski	łęborski	
Wielokierunkowa poprawa dostępności kolejowej do rdzenia OM	Tczewski, malborski, gdański, wejherowski, łęborski	kartuski, pucki	Gdański, gdański, Gdynia
Poprawa dostępności rdzenia OM z Mierzei Wiślanej	nowodworski		
Cel szczegółowy 17: Wspieranie rozwiązań integrujących różne rodzaje transportu			
Rozwój transportu pasażerskiego szynowego (SKM, PKM)	Gdańsk, Gdynia, Sopot, wejherowski, gdański, tczewski, kartuski	malborski, pucki, Gdańsk, Gdynia, łęborski	
Budowa nowych węzłów intermodalnych, wraz z parkingami <i>park and ride</i> (parkuj i jedź) oraz <i>bike and ride</i> (parkuj rower i jedź)	wejherowski, gdański, tczewski, kartuski	łęborski, pucki	
Wykorzystanie żeglugi w transporcie pasażerskim		Gdańsk, Gdynia, Sopot, pucki	
Wprowadzanie i promocja rozwiązań innowacyjnych w transporcie		wejherowski, pucki, kartuski, gdanski	Gdańsk, Gdynia
Cel szczegółowy 18: Integracja systemu transportu publicznego i promocja zmian modalnych (zmian struktury gałęziowej transportu)			
Pełna koordynacja transportu publicznego na terenie OM, przeniesienie kompetencji gmin co do organizacji transportu publicznego (układ sieci, taryfy, bilet) na poziom OM	Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, tczewski, malborski, wejherowski, pucki, łęborski, nowodworski		
Integracja własnościowa transportu szynowego	Wejherowski, kartuski, gdański, Gdańsk, Gdynia, Sopot	tczewski	
Poprawa jakości podróżowania i bezpieczeństwa w transporcie publicznym		Gdańsk, Gdynia, Sopot, gdański, kartuski, tczewski, malborski, wejherowski, pucki, łęborski, nowodworski	
Rozwój rozwiązań multimodalnych w rdzeniu	Gdańsk. Gdynia, Sopot	wejherowski, gdański, tczewski	
tworzenie i poszerzanie preferencji dla transportu publicznego w ruchu miejskim		Gdańsk. Gdynia, Sopot	
Cel szczegółowy 19: Sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu			
Konsekwentne wydzielanie ruchu tranzytowego z rdzenia OM	Gdańsk. Gdynia, Sopot	gdański, kartuski, pucki, wejherowski	
Uspokojenie ruchu drogowego;	Gdańsk. Gdynia, Sopot	wejherowski, pucki	
Tworzenie ciągów pieszych i rowerowych oraz stref typu <i>shared-space</i>	Gdańsk. Gdynia, Sopot	pucki	
Zindywidualizowana i elastyczna polityka parkingowa,	Gdańsk. Gdynia, Sopot	pucki, kartuski, wejherowski	
Zwiększenie mobilności aktywnej mieszkańców i turystów	Sopot, pucki	Gdańsk, Gdynia, wejherowski	łęborski, nowodworski, kartuski
Uwzględnienie celów transportowych w procesie rewitalizacji			Gdańsk. Gdynia, Sopot

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Rozwój społeczny

Rozwój społeczny zależy od uwarunkowań lokalnych, które są znacznie zróżnicowane na obszarze OM G-G-S. Obszar rdzenia metropolitalnego charakteryzuje się lepszym dostępem do placówek edukacji, kultury i służby zdrowia oraz ogólnie wyższym poziomem życia. Jednym z zadań Strategii OM G-G-S 2030 jest zmniejszenie tych dysproporcji. Równocześnie jednak rdzeń najsilniej dotknięty jest problemami społecznymi wynikającymi ze starzenia się ludności, zwłaszcza związanymi z opieką medyczną. Specyfiką OM G-G-S na tle krajowym jest prężność demograficzna obszarów oddziaływania rdzenia. Stosunkowo duża liczba dzieci i młodzieży wymaga stałego doskonalenia systemu edukacji na wszystkich poziomach. Konieczna jest poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych skoncentrowanych w Gdańsku, Gdyni i Sopocie.

Tabela 9.5. Rekomendacje dla dokumentów strategicznych powiatów według celów strategicznych odnoszących się do rozwoju społecznego

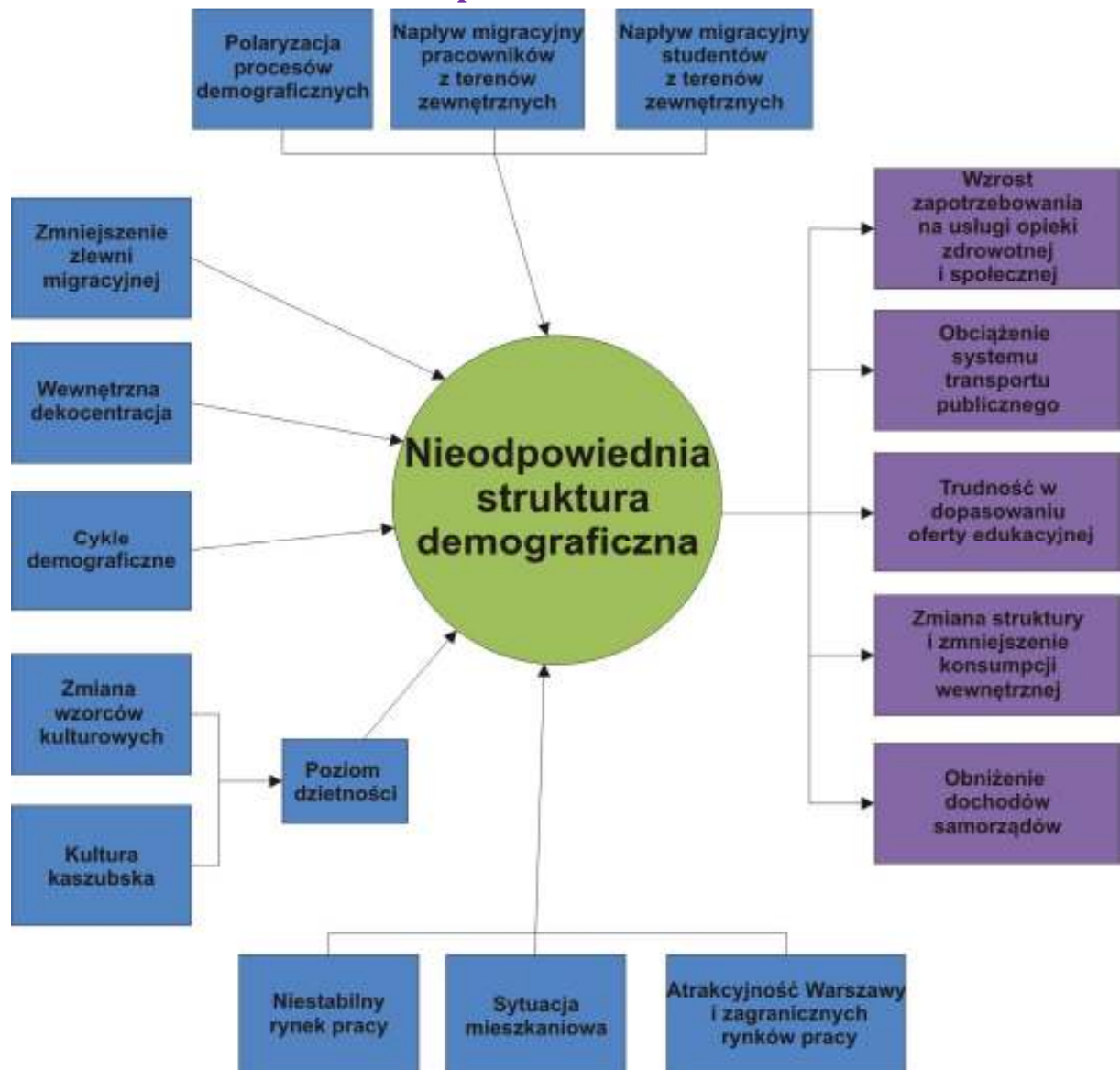
Cel szczegółowy	powiaty o najwyższym priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o wysokim priorytecie dla wdrażania celu	powiaty o średnim priorytecie dla wdrażania celu
Cel szczegółowy 31: Wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji			
Stworzenie i podnoszenie jakości metropolitalnego systemu edukacji podstawowej	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Dzielenie się wiedzą, jak dobrze i ciekawie uczyć i wychowywać	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Działania na rzecz poprawy dostępności do szkół ponadgimnazjalnych ze strefy zewnętrznej	tczewski, malborski i nowodworski	wejherowski, kartuski i gdański.	
Cel szczegółowy 32: Rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej			
Koordinowanie metropolitalnego systemu edukacji i poradnictwa zawodowego –	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Cel szczegółowy 33: Rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej			
Inicjowanie i wspieranie przepływu wiedzy i innowacji ze szkół wyższych do podmiotów gospodarczych i publicznych	Gdańsk, Gdynia, Sopot		
Metropolitalny system monitoringu i jakości kształcenia na uczelniach wyższych	Gdańsk, Gdynia, Sopot		
Cel szczegółowy 34: Zwiększenie aspiracji edukacyjnych i postaw twórczych			
Wspieranie rozwoju aspiracji edukacyjnych i kompetencji społecznych oraz potrzeby uczenia się przez całe życie	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Propagowanie postaw twórczych i wspieranie rozwoju talentów od przedszkola do emerytury	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Cel szczegółowy 35: Zwiększenie aktywności obywatelskiej			
Wspieranie aktywności obywatelskiej w skali metropolitalnej	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Cel szczegółowy 36: Dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych			
Działania na rzecz dostosowania przestrzeni publicznych do potrzeb i możliwości osób starszych	Gdańsk, Gdynia, Sopot		
Koordinacja i wspieranie działań na rzecz opieki nad osobami sędziwymi	Gdańsk, Gdynia, Sopot	tczewski, malborski i nowodworski, gdański	pucki, wejherowski, kartuski

(>80)			
Cel szczegółowy 37: Poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych			
Otwieranie się instytucji kultury na potrzeby kulturalne mieszkańców	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Działania na rzecz poprawy dostępności do metropolitalnych wydarzeń kulturalnych	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Koordinowanie metropolitalnej oferty usług, wydarzeń i produktów kulturalnych	Gdańsk, Gdynia, Sopot		
Cel szczegółowy 38 Doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia			
Doskonalenie edukacji prozdrowotnej	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Promocja aktywności fizycznej	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Profilaktyka i diagnostyka przesiewowa dzieci i młodzieży	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot
Koordinacja działań w obszarze promocji zdrowia i profilaktyki chorób cywilizacyjnych	tczewski, malborski i nowodworski	pucki, wejherowski, kartuski i gdański.	Gdańsk, Gdynia, Sopot

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

10. Streszczenie

Aneks do rozdziału 2. Drzewka problemów

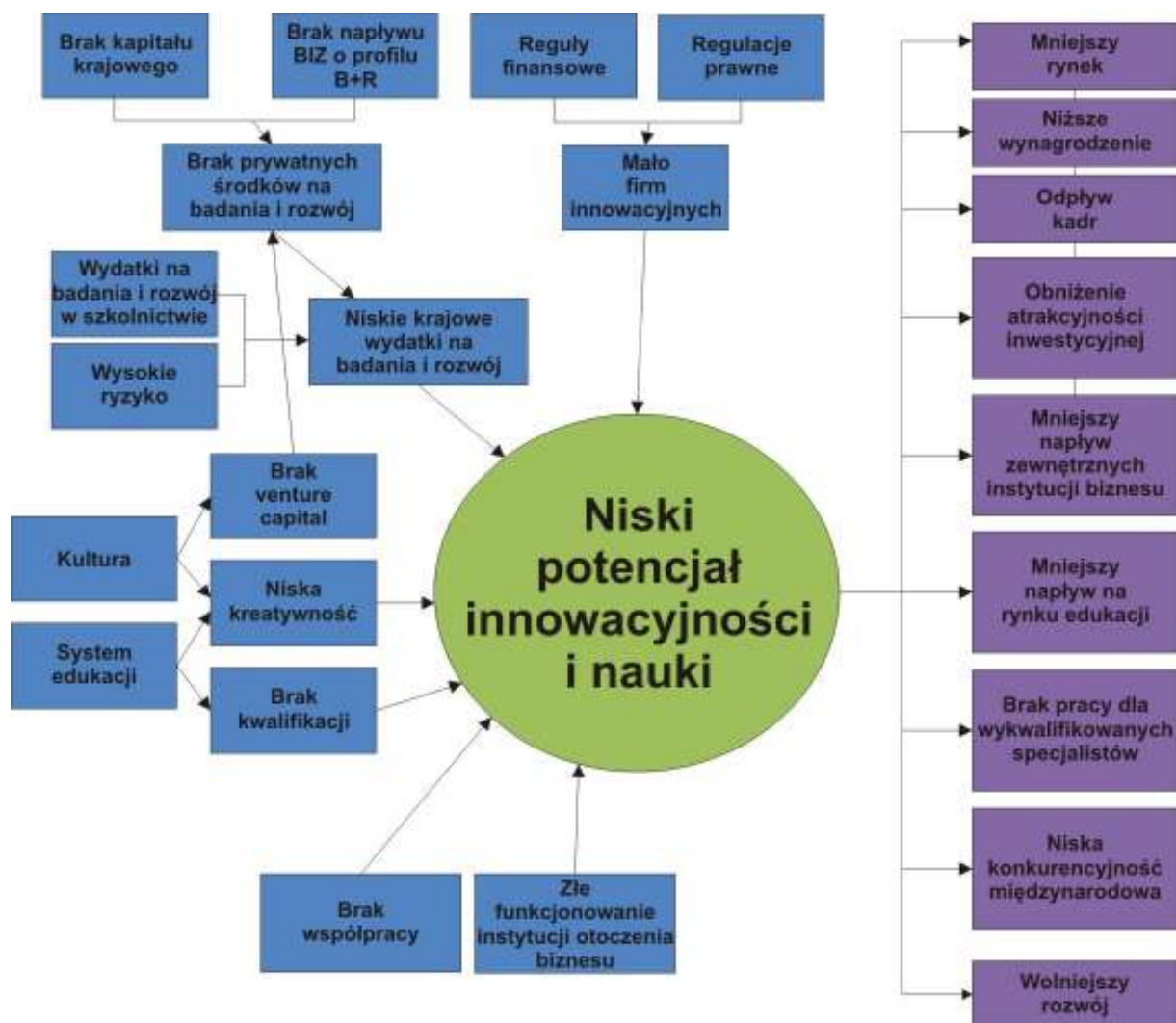
Rycina A.2.6. Drzewo problemów w zakresie nieodpowiedniej struktury demograficznej OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGIPZ PAN

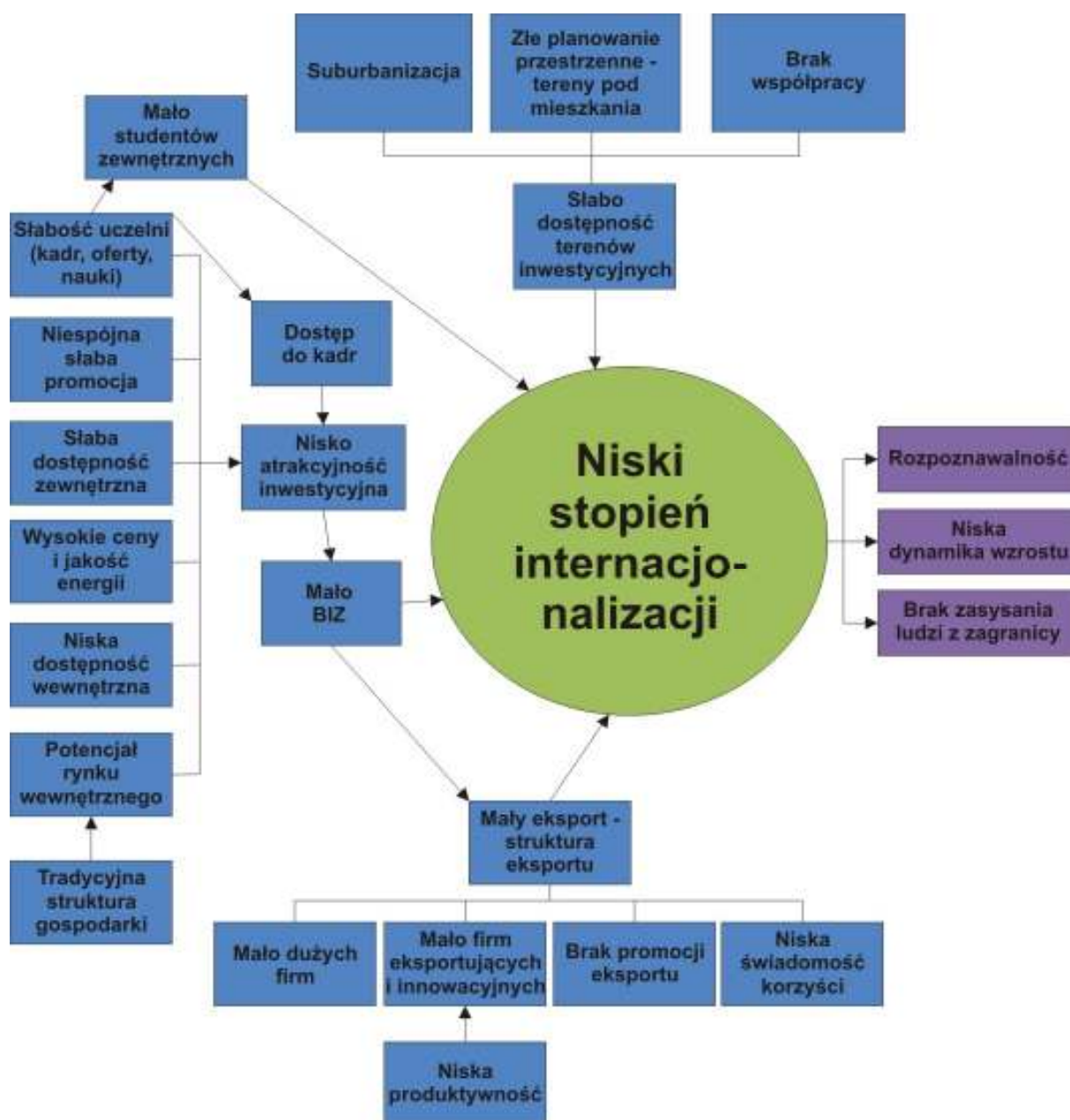
Rycina A.2.7. Drzewo problemów w zakresie niskiej dostępności zewnętrznej i wewnętrznej OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

ZIB – Zagraniczne Inwestycje Bezpośrednie
 Centra BPO – centra świadczące usługi na rzecz macierzystego przedsiębiorstwa ulokowanego w innym kraju
 Rycina A.2.8. Drzewo problemów w zakresie niskiego potencjału innowacyjnego i naukowego OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

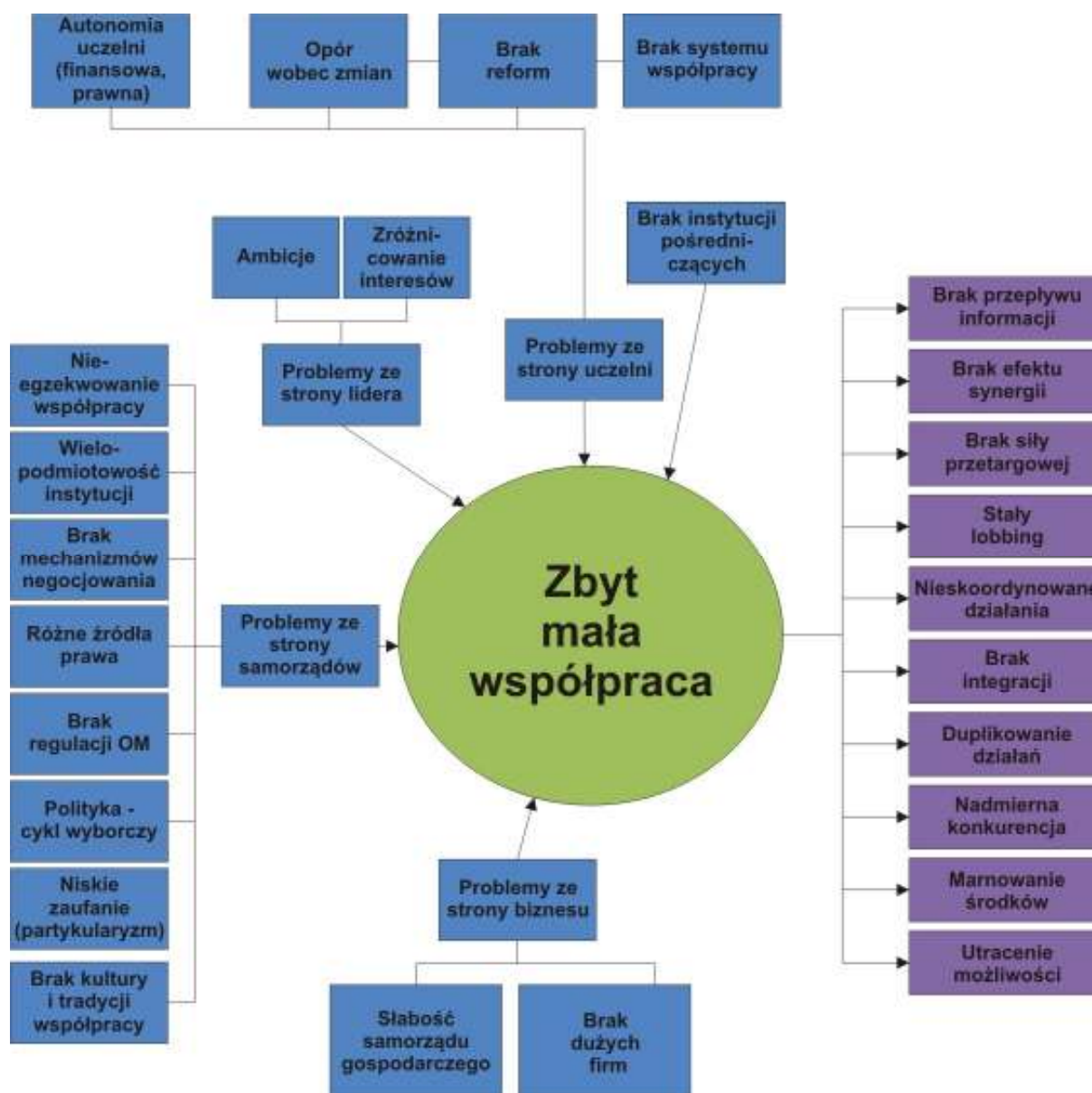
Rycina A.2.9. Drzewo problemów w zakresie niskiego poziomu internacjonalizacji gospodarki OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Rycina A.2.10. Drzewo problemów w zakresie braku ładu przestrzennego w OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Rycina A.2.11. Drzewo problemów w zakresie braku współpracy w obrębie OM

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Aneks do rozdziału 3. Szczegółowe prognozy wariantowe rozwoju

Tabela 3.1. Podstawowe trendy w zakresie demografii, osadnictwa i zagospodarowania przestrzennego

Scenariusze	Podstawowe trendy	
	przekształcenia struktury demograficznej	zagospodarowanie przestrzenne i suburbanizacja
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	Odwrócenie negatywnych trendów demograficznych poprzez migracje osób w wieku produkcyjnym do OM z Polski i z zagranicy. Dzięki aktywnej i dobrze finansowanej polityce prorodzinnej wzrost poziomu dzietności,	Rozwój miast następuje z poszanowaniem podstawowych zasad zagospodarowania przestrzennego, co przyczynia się do zagęszczenia istniejącej zabudowy oraz rozwoju nowej łącznie z odpowiednią infrastrukturą techniczną. Warunkiem

	a także zatrzymanie odpływu młodych pracowników. Dodatkowo aktywizacja osób w wieku poprodukcyjnym	powodzenia jest dobra współpraca w ramach OM i wspierające ją zmiany legislacyjne. W przeciwnym wypadku szybki rozwój gospodarczy może spowodować wzrost cen nieruchomości skutkujący ponownym nasileniem procesów suburbanizacyjnych
B. Przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	Zatrzymanie negatywnych trendów demograficznych poprzez migracje osób w wieku produkcyjnym do metropolii. Jednakże pozytywne efekty zmniejszone zostaną przez odpływ z metropolii młodych i dobrze wykształconych pracowników. Brak możliwości prowadzenia aktywnej polityki prorodzinnej	Rozwój miast następuje głównie przez zagospodarowanie nowych obszarów pod zabudowę. Nie prowadzi się aktywnej polityki przestrzennej. Pogłębia się proces suburbanizacji
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Utrzymanie obecnych negatywnych zmian w strukturze demograficznej, mimo iż odpływ osób w wieku produkcyjnym jest zmniejszony. Jednocześnie zmniejszająca się dzietność nie sprzyja pozytywnym zmianom	Rozwój miast jest nadal utrudniony przez brak odpowiedniej polityki krajowej dotyczącej zagospodarowania przestrzennego oraz brak współpracy w ramach OM. Procesy suburbanizacji ulegają wyhamowaniu (co do skali), ale ład przestrzenny nie wzrasta, nie pogłębia się chaos przestrzenny, ale to, co zostało rozproszone, już pozostaje
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	Utrzymanie się negatywnych zmian w strukturze demograficznej przez emigrację pracowników oraz niską dzietność. Brak napływu osób w wieku produkcyjnym	Istniejące konflikty przestrzenne oraz słabość lokalnej administracji przyczyniają się do dalszego chaotycznego, choć dużo wolniejszego niż obecnie, rozwoju przestrzennego miast. Brak jest dużych nowych inwestycji, co powoduje, że konsekwencje złego stanu zagospodarowania przestrzennego nie są niwelowane
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych	Nasilenie się negatywnych zmian w strukturze demograficznej przez znaczny niedobór osób w wieku produkcyjnym, szybkie starzenie się społeczeństwa, odpływ wykształconych i młodych pracowników	Rozwój przestrzenny OM ulega zatrzymaniu, mimo to następuje pogłębianie istniejącego chaosu przestrzennego zarówno poprzez brak odpowiednich regulacji prawnych, jak i bardzo niski poziom inwestycji

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGI PAN

Tabela 3.2. Prognoza zmian sytuacji transportowej OM w ujęciu scenariuszowym

Scenariusze	Podstawowe trendy		
	rozwój sieci i poprawa dostępności	przemiany mobilności	rozwój przeładunków i roli „hubu” globalnego
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	Szybka dalsza rozbudowa sieci drogowej i kolejowej, także po roku 2020, realizacja dodatkowych inwestycji (powiązania z innymi metropoliami, w tym z Hamburgiem). Dalszy rozwój kolei metropolitalnej oraz modernizacja i	Dalszy wzrost mobilności, przy stopniowych (powolnych) korzystnych zmianach modalnych, na skutek rozwoju transportu publicznego i rowerowego. Zmiany hamowane przez utrzymującą się szybką suburbanizację	Dalszy wzrost przeładunków w portach (przy koordynacji ich zarządzania) przede wszystkich w segmencie kontenerów (połączenia dalekowschodnie), rozwój żeglugi i wymiany bałtyckiej, poszerzenie

	rozbudowa linii kolejowych i połączeń drogowych obsługujących porty. Wyraźna poprawa dostępności do rdzenia z zachodniej i północnej części OM. Integracja transportu publicznego		lądowego zaplecza portów o kraje Europy Wschodniej. Powstanie węzła lotniczego o znaczeniu ponadregionalnym (w tym cargo). Wzrost ruchu pozwalający na wykorzystanie drugiego lotniska. Zwiększenie połączeń bezpośrednich ze stolicami europejskimi
B. Przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	Realizacja inwestycji zapisanych na bieżącą perspektywę, spowolnienie procesu inwestycyjnego po roku 2020. Poprawa dostępności z kierunku zachodniego i w układach międzymetropolitalnych	Dalszy wzrost mobilności przy stabilnej strukturze modalnej. Zmiany hamowane przez utrzymującą się suburbanizację i braki w inwestycjach doprowadzających ruch do rdzenia	Dalszy wzrost przeładunków w portach przede wszystkich w segmencie kontenerów, rozwój żeglugi i wymiany bałtyckiej. Stopniowy rozwój ruchu lotniczego, także w segmencie cargo
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Realizacja większości inwestycji planowanych na bieżącą perspektywę finansową, spowolnienie procesu inwestycyjnego po roku 2020. Selektywna poprawa dostępności (z niektórych kierunków). Częściowa integracja transportu publicznego	Powolny wzrost mobilności przy stabilnej strukturze modalnej. Dalszy rozwój motoryzacji	Zahamowanie wzrostu lub stałe wahania przeładunku w portach. Utrzymanie obecnej pozycji, z ograniczeniem ruchu kontenerowego na kierunku rosyjskim. Stabilna pozycja portu lotniczego
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	Realizacja tylko części inwestycji planowanych na bieżącą perspektywę finansową. Powolna kontynuacja procesu inwestycyjnego po roku 2020 w warunkach ograniczonego, ale utrzymującego się wsparcia UE. Brak licznych inwestycji, w tym w transporcie publicznym oraz w kolejowej obsłudze portów	Stagnacja w zakresie poziomu mobilności i powolne zmniejszanie udziału transportu publicznego (brak inwestycji dekapitalizacja)	Dalszy wzrost przeładunków w portach, przede wszystkich w segmencie kontenerów, rozwój żeglugi i wymiany bałtyckiej ograniczony brakiem niezbędnych inwestycji transportowych (kolej i drogi) na zapleczu. Port lotniczy zachowuje obecną pozycję
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych	Powstają tylko nieliczne inwestycje planowane w obecnej perspektywie finansowej, dostępność przestaje się poprawiać. Brak finansowania UE po roku 2020	Mobilność powoli maleje w wyniku sytuacji makroekonomicznej. Struktura gałęziowa transportu (modalna) nie zmienia się	Spadek przeładunków w portach. Spadek ruchu lotniczego

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 3.3. Prognozowane trendy rozwoju gospodarki OM w ujęciu scenariuszowym

Scenariusze	Podstawowe trendy			
	innowacyjność	specjalizacja	odporność	internacjonalizacja
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	Bardzo wysoka aktywność firm produkcyjnych i usługowych w sferze absorpcji innowacji. Szybka ścieżka komercjalizacji wyników badań naukowych uczelni wyższych i instytutów naukowo-badawczych OM. OM jako obszar o uznanej marce na światowym rynku gospodarczym, z wykształconymi specjalizacjami technologicznymi oraz szeroką gamą zaawansowanych usług biznesowych stanowiących motory rozwoju gospodarki, przyciągający firmy globalne m.in. dzięki wysokim kwalifikacjom siły roboczej i bardzo korzystnemu klimatowi inwestycyjnemu	Szybki rozwój klastrów produkcyjno-usługowych w wiodących branżach gospodarki OM, w tym klastra logistyczno-morskiego, m.in. dzięki dopasowaniu oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy. Harmonijny rozwój rdzenia i strefy zewnętrznej OM dzięki aktywnej polityce gospodarczej samorządów lokalnych. Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych przy zminimalizowanych konfliktach funkcjonalnych między działalnością produkcyjną a innymi sposobami użytkowania przestrzeni	Bardzo niska ekspozycja gospodarki OM na sezonowość wobec spójnego rozwoju turystyki i sektorów wykorzystujących zasoby morza. Duża niezależność od wahań koniunktury na rynkach zagranicznych. OM atrakcyjnym miejscem życia i pracy dla miejscowych studentów oraz wykwalifikowanych pracowników z innych regionów kraju oraz z zagranicy. Powstanie spójnego metropolitalnego rynku pracy	Rozwój OM ukierunkowany na współpracę bałtycką, w tym zwłaszcza na powiązania podmiotów gospodarczych i naukowo-badawczych z partnerami z wysoce innowacyjnych krajów nordyckich. Wysoka i stale rosnąca liczba firm produkujących towary i usługi na rynki europejskie i światowe, przy szybko malejącej koncentracji geograficznej eksportu
B. Przyspieszonego o rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	Wysoka aktywność firm produkcyjnych i usługowych w sferze absorpcji innowacji. Dość szybka ścieżka komercjalizacji wyników badań naukowych uczelni wyższych i instytutów naukowo-badawczych OM. Rozwijające się specjalizacje technologiczne oraz zaawansowane usługi biznesowe powiązane z rynkiem	Trwający proces przekształcania się inicjatyw klastrowych w rzeczywiste klastry produkcyjno-usługowe, z czołową rolą klastra logistyczno-morskiego. Polityka gospodarcza i rynku pracy samorządów lokalnych nakierowana na zmniejszanie dysproporcji rozwoju między rdzeniem a strefą zewnętrzną OM oraz na ograniczanie konfliktów funkcjonalnych w rozwoju terenów portowych i przyportowych	Dość niska ekspozycja gospodarki OM na sezonowość oraz na wahania koniunkturalne na rynkach zagranicznych. Wdrażane inicjatywy zmierzają do wykreowania OM jako atrakcyjnego miejsca pracy i osiedlania się. Stopniowe formowanie się metropolitalnego rynku pracy	Widoczny wzrost powiązań kooperacyjnych podmiotów gospodarczych i naukowo-badawczych OM z krajami regionu Morza Bałtyckiego. Rosnąca wielkość eksportu przy dość wyraźnej koncentracji geograficznej, zwłaszcza w przypadku firm ulokowanych w strefie zewnętrznej OM
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Średnia aktywność firm produkcyjnych i usługowych OM w sferze absorpcji innowacji, pobudzana	Powolna transformacja inicjatyw klastrowych w rzeczywiste klastry produkcyjno-usługowe z uwagi m.in. na	Utrzymująca się wysoka ekspozycja gospodarki OM na sezonowość i wahania	Niewielkie powiązania kooperacyjne podmiotów gospodarczych i

Scenariusze	Podstawowe trendy			
	innowacyjność	specjalizacja	odporność	internacjonalizacja
	<p>głównie przez inicjatywy samorządowe. Komerccjalizacja innowacji pozostająca na obecnym poziomie przy braku koordynacji działań podmiotów sfery otoczenia biznesu. Powstające pojedyncze specjalizacje technologiczne oraz wyspy zaawansowanych usług biznesowych realizowanych na zlecenie firm globalnych. Rozwój gospodarczy wciąż oparty na usługach typu BPO (chodzi o przenoszenie wewnętrznych procesów biznesowych z jednego kraju do innego np. obsługi księgowej)</p>	<p>rozbieżne priorytety i interesy administracji, sektora badań i rozwoju i biznesu. Rosnące dysproporcje w rozwoju rdzenia i strefy zewnętrznej OM oraz narastające konflikty w zagospodarowaniu terenów portowych i przyportowych</p>	<p>koniunktury, zwłaszcza w przypadku turystyki i sektorów wykorzystujących zasoby morza. OM jako obszar o przeciętnej atrakcyjności zawodowej i osiedleńczej na tle innych metropolii krajowych i europejskich o podobnej randze. Duże przeszkody w formowaniu się metropolitalnego rynku pracy wskutek niewielkiej koordynacji inicjatyw tym zakresie</p>	<p>naukowo-badawczych OM z krajami regionu Morza Bałtyckiego. Utrzymujące się wielkości eksportu na rynki zagraniczne przy małym zróżnicowaniu geograficznym oraz dominacji rynków tradycyjnych (np. UE oraz Rosja, Ukraina i Białoruś)</p>
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	<p>Spadająca aktywność podmiotów OM w sferze generowania, komercjalizacji i absorpcji innowacji ze względu na brak rozwiązań systemowych. Stopniowa utrata przewag konkurencyjnych OM jako miejsca lokowania usług typu BPO (chodzi o centra świadczące wyodrębnione procesy biznesowe np. obsługi księgowej z innego kraju)</p>	<p>Nieefektywna współpraca klastrowa w kluczowych branżach produkcyjno-usługowych. Stopniowe wyczerpywanie się zasobu terenów pod działalność produkcyjną w otoczeniu obszarów portowych z uwagi na rozwój chaotycznej zabudowy mieszkaniowej i funkcji usługowych niezwiązanych z obsługą portową. Trudne do pokonania bariery w rozwoju produkcji na obszarach położonych z dala od rdzenia OM</p>	<p>Sytuacja rozwojowa OM, szczególnie strefy zewnętrznej, w narastającym stopniu powiązana z wahaniami sezonowymi i koniunkturalnymi w turystyce i sektorach wykorzystujących zasoby morza. Silne procesy polaryzacyjne w układzie rdzeń–peryferia, rosnąca emigracja młodych i wykwalifikowanych pracowników z obszaru OM. Zanikające inicjatywy koordynacyjne na rzecz metropolitalnego rynku pracy</p>	<p>Wyraźna koncentracja geograficzna eksportu przy dominacji rynków tradycyjnych, m.in. z uwagi na zanikanie inicjatyw sektora publicznego wspierających rozwój wymiany handlowej firm OM. Spadające zainteresowanie współpracą bałtycką, w tym pozyskiwaniem sprawdzonych rozwiązań w kształtowaniu polityk innowacyjnego rozwoju lokalnego i regionalnego</p>
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych	<p>Narastający klimat odwrotu od innowacji z uwagi na prymat barier nad</p>	<p>Niepowodzenie działań odtwarzania przemysłu (re industrializacyjnych).</p>	<p>Sytuacja rozwojowa całego OM ściśle powiązana z wahaniami</p>	<p>Spadek wartości eksportu, produkcja i usługi skupione na obsłudze rynku</p>

Scenariusze	Podstawowe trendy			
	innowacyjność	specjalizacja	odporność	internacjonalizacja
warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych	korzyściami kooperacyjnymi. Widoczny odpływ usług typu BPO w związku z zanikiem przewag kosztowych. Gospodarka OM oparta na tradycyjnych branżach o niskiej wartości dodanej	Spontaniczny rozwój przestrzenny OM przy nieskutecznych narzędziach regulacyjno-kontrolnych po stronie administracji publicznej. Silnie zakorzeniony zwyczaj konkurencji gospodarczej między portami i podmiotami zlokalizowanymi na obszarach portowych prowadzący do wyniszczenia słabszych rywali	sezonowymi i koniunkturalnymi w turystyce i sektorach wykorzystujących zasoby morza. Niekontrolowane procesy polaryzacyjne w układzie rdzeń–peryferia, regres gospodarczy i uciezka mieszkańców ze strefy zewnętrznej w poszukiwaniu pracy. Odpływ wykształconej klasy kreatywnej z OM. Słabo powiązane rynki pracy powiatów OM	wewnętrznego OM i otaczającego regionu. Sporadyczne inicjatywy współpracy sieciowej z partnerami z krajów ościennych nieprzekładające się na wymierne korzyści gospodarcze

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 3.4. Prognozowane trendy rozwoju edukacji OM w ujęciu scenariuszowym

Scenariusze	Podstawowe trendy		
	wzrost potrzeb edukacyjnych	rozwój sektora edukacji	rozwój społeczeństwa wiedzy ¹⁸
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	Znaczna rozbudowa sieci publicznych i prywatnych instytucji edukacyjnych wraz z poszerzeniem i uelastycznieniem ich oferty dostosowanej do wzrostu popytu wynikającego ze zwiększonych aspiracji i potrzeb edukacyjnych	Szybki rozwój sieci instytucji edukacyjnych jako przejaw wzmocnienia podstaw metropolitalnych funkcji wiedzy. Sieć szkół o najwyższym poziomie w kraju – służąca całemu OM. Spójność poszczególnych poziomów edukacji, system edukacji uczy kompetencji: społecznych, emocjonalnych oraz przedsiębiorczości. Zrestrukturalizowany system edukacji zawodowej. Bardzo aktywne szkoły wyższe wraz z instytucjami propagowania innowacji. Liczne wydarzenia rangi międzynarodowej i krajowej związane z innowacjami, nauką i technologią. Wyrównanie standardów i poziomów nauczania zmniejsza dojazdy do szkół i czasowe migracje uczniów. Najlepsi zostają w miejscu zamieszkania; talenty są identyfikowane i otoczone opieką a uczniowie z dysfunkcjami objęci skutecznymi programami	Powstanie metropolitalnej społeczności wiedzy jako części globalnego społeczeństwa wiedzy wskutek wspólnego i wzajemnego oddziaływania instytucji edukacyjnych i zmiany postaw społecznych

¹⁸ Wychodzimy z założenia, że definicja społeczeństwa wiedzy jest znana od wielu lat. Pokrewne pojęcia to społeczeństwo informacyjne, postindustrialne. Jest to pojęcie bliskie innemu powszechnie stosowanemu: gospodarki opartej na wiedzy. Pojęcie metropolitalnych funkcji wiedzy też jest znane: wyższa edukacja, badania stosowane i ich wdrożenia, centra innowacji, ośrodki tworzenia nowych idei (tzw. *Think tanki*), doradztwo, bazy danych, wydawnictwa naukowe, media popularno-naukowe.

B. Przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	Rozbudowa sieci publicznych i prywatnych instytucji edukacyjnych wraz z poszerzeniem oferty dostosowanej do wzrostu zróżnicowanych wewnętrznych potrzeb edukacyjnych	Rozwój niektórych instytucji edukacyjnych jako składnika podstaw metropolitalnych funkcji wiedzy, szczególnie edukacji ustawicznej. Poprawa jakości edukacji na całym obszarze OM	Powstanie załączków metropolitalnej społeczności wiedzy wzorujących się na społecznościach krajowych
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Utrzymanie dotychczasowej sieci publicznych i prywatnych instytucji edukacyjnych wraz z dotychczasową ofertą dostosowaną do podstawowych wewnętrznych potrzeb edukacyjnych	Utrzymanie dotychczasowego potencjału instytucji edukacyjnych i ich znaczenia w strukturze metropolitalnych funkcji wiedzy. Utrzymanie obecnych dysproporcji przestrzennych w jakości kształcenia	Współistnienie lokalnych ugrupowań wiedzy i tradycyjnej społeczności opartej na wiedzy i kwalifikacjach średniego poziomu
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	Spadek zapotrzebowania na edukację. Zamykanie niektórych publicznych i prywatnych instytucji edukacyjnych. Niepełne zaspokojenie podstawowych potrzeb edukacyjnych wskutek zaniku oferty	Marginalizacja instytucji edukacyjnych jako jeden z przejawów osłabienia metropolitalnych funkcji wiedzy. Wzrost dysproporcji przestrzennych w jakości kształcenia	Powstanie zamkniętych ugrupowań pozabawionych wiedzy i kwalifikacji średniego poziomu
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych	Znaczny spadek zapotrzebowania na edukację. Zamykanie publicznych i prywatnych placówek edukacyjnych. Brak zaspokojenia podstawowych potrzeb edukacyjnych wskutek ograniczania oferty	Ograniczanie oferty i wycofywanie się instytucji edukacyjnych jako jeden z przejawów zaniku metropolitalnych funkcji wiedzy. Szybki wzrost dysproporcji przestrzennych w jakości kształcenia	Powszechny spadek poziomu wiedzy i kwalifikacji poniżej średniego poziomu metropolii krajowych

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 3.5. Prognozowane trendy rozwoju społecznego OM w ujęciu scenariuszowym

Scenariusze	Podstawowe trendy		
	tworzenie się poczucia wspólnotowości	zmiany roli kultury w procesie tworzenia się OM	zmiany potrzeb zdrowotnych
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	Powstanie metropolitalnej wspólnoty obywatelskiej – ludzi aktywnych, otwartych i tolerancyjnych. Upowszechnienie się aktywnych postaw obywateli wobec samorządu terytorialnego. Dobry przykład zaufania i efektywnej współpracy dają liderzy administracji samorządowej, rządowej, biznesu i NGO. Transparentne i włączające mechanizmy udziału obywateli we władzy na szczeblu metropolitalnym przeciwdziałające zawłaszczaniu partycypacji przez grupy interesu i	Rozwój środowiska kulturalnego. Uzupelnienie sieci publicznych i prywatnych instytucji kulturalnych wraz z poszerzeniem ich oferty. Szybki rozwój przemysłów kultury, a w przyszłości na tej bazie przemysłów kreatywnych. Powstanie wspólnej dla metropolii odmiany globalnej kultury wielkomiejskiej. Współistnienie kultury wielkomiejskiej, subkultur i kultury alternatywnej	Znaczna rozbudowa sieci publicznych i prywatnych instytucji ochrony i promocji zdrowia wraz ze znacznym poszerzeniem ich oferty. Szybki rozwój przemysłów medycznych. Dominacja zdrowego stylu życia. Programy wpływu na budowanie postaw mających na celu aktywizację osób starszych. Znaczny wzrost długości życia i znaczne polepszenie przeciętnego stanu zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych

	partykularne koalicje. Powstanie specyficznej tożsamości metropolitalnej		
B. Przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	Poprawa integracji społeczności lokalnych. Wzrost poziomu zaufania społecznego, otwartości, tolerancji i zaangażowania w sprawy publiczne. Poprawa współpracy na szczeblu metropolitalnym. Pojawianie się aktywnych postaw obywateli wobec samorządu terytorialnego. Pojedyncze mechanizmy udziału obywateli we władzy na szczeblu metropolitalnym; pojawianie się przejawów tożsamości metropolitalnej	Utrzymanie sieci publicznych i prywatnych instytucji kulturalnych wraz z poszerzeniem i uelastycznieniem ich oferty. Rozwój niektórych przemysłów kultury. Powstanie wspólnej dla metropolii wielkomiejskiej kultury wzorującej się na trendach globalnych	Rozbudowa sieci publicznych i prywatnych instytucji ochrony i promocji zdrowia wraz z poszerzeniem ich oferty. Rozwój niektórych przemysłów medycznych. Upowszechnienie zdrowego stylu życia. Dalszy wzrost długości życia i polepszenie przeciętnego stanu zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Utrzymanie dotychczasowego stanu słabo zintegrowanych społeczności lokalnych. Słaba współpraca na szczeblu metropolitalnym obywateli i organizacji i samorządu. Utrzymanie dotychczasowych mało aktywnych postaw obywateli wobec samorządu terytorialnego. Inicjatywy udziału obywateli we władzy na szczeblu metropolitalnym. Współistnienie historycznie uwarunkowanych tożsamości i patriotyzmów lokalnych z inicjatywami budowy tożsamości metropolitalnej	Utrzymanie dotychczasowej sieci publicznych i prywatnych instytucji kulturalnych wraz z dotychczasową ofertą oraz dotychczasowego potencjału przemysłów kultury	Utrzymanie dotychczasowej sieci publicznych i prywatnych instytucji ochrony i promocji zdrowia wraz z dotychczasową ofertą. Utrzymanie dotychczasowego potencjału przemysłów medycznych. Współistnienie modeli zdrowego i niezdrowego stylu życia. Utrzymanie dotychczasowego stanu zdrowia populacji
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	Oslabienie integracji społeczności lokalnych. Dalsze osłabienie współpracy na szczeblu metropolitalnym. Osłabienie aktywnych postaw obywateli wobec samorządu terytorialnego. Osłabienie demokratycznej legitymizacji władz lokalnych. Utrwalanie się i zamykanie historycznie uwarunkowanych tożsamości i patriotyzmów lokalnych. Pojawianie się konfliktów tożsamościowych	Spadek zapotrzebowania na produkty, usługi i wydarzenia kulturalne. Zamykanie niektórych publicznych i prywatnych instytucji kulturalnych. Niepełne zaspokojenie podstawowych potrzeb kulturalnych. Marginalizacja podmiotów przemysłów kultury. Powstanie zamkniętych subkultur marginalizowanych miejskich i podmiejskich grup społecznych	Spadek zapotrzebowania na odpłatne i wzrost zapotrzebowania na publiczne usługi medyczne i prozdrowotne. Zamykanie prywatnych instytucji ochrony i promocji zdrowia; niepełne zaspokojenie podstawowych potrzeb zdrowotnych. Marginalizacja podmiotów przemysłów medycznych. Upowszechnienie i utrwalenie niezdrowego stylu życia. Zahamowanie wzrostu długości życia i pogorszenie przeciętnego stanu zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz	Dezintegracja społeczności lokalnych, pogłębienie podziałów społecznych, nasilenie zjawisk nietolerancji. Powszechny brak zaangażowania w	Znaczny spadek zapotrzebowania na produkty, usługi i wydarzenia kulturalne. Zamykanie publicznych i prywatnych placówek kulturalnych. Brak	Znaczny spadek zapotrzebowania na odpłatne i wzrost zapotrzebowania na publiczne usługi medyczne i prozdrowotne, zamykanie

słabości wewnętrznych	<p>sprawy publiczne. Ograniczenie lub zaniechanie współpracy na szczeblu metropolitalnym. Mitologizacja historycznie uwarunkowanych tożsamości i patriotyzmów lokalnych. Pogłębianie się konfliktów tożsamościowych. Odrzucenie idei tożsamości metropolitalnej</p>	<p>zaspokojenia podstawowych potrzeb kulturalnych. Ograniczanie oferty i wycofywanie się podmiotów przemysłów kultury. Degeneracja subkultur marginalizowanych miejskich i podmiejskich grup społecznych</p>	<p>publicznych placówek ochrony i promocji zdrowia. Powszechny brak zaspokojenia podstawowych potrzeb zdrowotnych. Wycofywanie się podmiotów przemysłów medycznych. Pogłębianie niezdrowego stylu życia, w tym upowszechnienie uzależnień. Spadek długości życia i znaczne pogorszenie przeciętnego stanu zdrowia, zwłaszcza dzieci, młodzieży i osób starszych</p>
-----------------------	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela 3.6. Podstawowe trendy w zakresie zasobów przyrody, ochrony środowiska i energetyki

Scenariusze	Podstawowe trendy		
	procesy presji ze strony człowieka	stan sanitarny środowiska	zapotrzebowanie na energię elektryczną
A. Wielkiego skoku w wyniku kumulacji korzystnych warunków zewnętrznych oraz mobilizacji sił wewnętrznych	<p>Harmonijny rozwój metropolii, która mimo silnych presji ze strony człowieka na wzrost przestrzeni pod zabudowę umiejętnie kontroluje suburbanizację oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej</p>	<p>Wysoka dbałość o stan sanitarny środowiska powiązana z możliwościami wykorzystania środków UE m.in. poprzez usprawnienie systemów gospodarowania odpadami, upowszechnienie selektywnej zbiórki, a także budowę zakładu termicznego przekształcania odpadów. Dynamiczny rozwój systemu odbioru i podczyszczania wód opadowych i roztopowych oraz retencji, znaczące zwiększenie w całej metropolii udziału gospodarstw domowych korzystających z wodociągów, kanalizacji sanitarnej i sieci ciepłowniczej. Dynamiczny rozwój sieci wodno-kanalizacyjnych, w warunkach współpracy między gminami</p>	<p>Wysoki wzrost popytu na energię elektryczną zaspokojony poprzez rozsądną politykę rozwoju źródeł energii, w tym rozwój energetyki odnawialnej. Powstają nowe elektrownie systemowe (w tym jedna jądrowa)</p>
B. Przyspieszonego rozwoju w korzystnych warunkach zewnętrznych	<p>Intensywny rozwój metropolii powodujący lokalne konflikty ze środowiskiem naturalnym</p>	<p>Pogorszenie stanu sanitarnego środowiska z powodu rozwoju gospodarczego przy ograniczonych środkach na inwestycje proekologiczne</p>	<p>Wysoki wzrost popytu na energię elektryczną znajdujący zaspokojenie w źródłach zewnętrznych, co przyczynia się do zmniejszenia konkurencyjności metropolii. Występują problemy w zaopatrzeniu w energię elektryczną m.in. z uwagi na niewystarczającą</p>

			przepustowość linii przesyłowych
C. Przeciętnego rozwoju w niekorzystnych warunkach zewnętrznych	Przeciętny rozwój metropolii przy niekorzystnych warunkach zewnętrznych przyczyniający się do znacznego uszczuplenia i fragmentacji obszarów chronionych	Utrzymanie obecnego stanu sanitarnego środowiska poprzez brak większej działalności gospodarczej niż obecnie, a jednocześnie brak nowych inwestycji w infrastrukturę ochrony środowiska	Powolny wzrost zapotrzebowania na energię zaspokajany głównie przez obecne źródła energii. Okresowo mogą pojawić się trudności w zaopatrzeniu w energię
D. Spowolnienia rozwoju w wyniku słabości wewnętrznych	Trudności w wypracowaniu odpowiednich działań przyczyniające się do pogorszenia jakości istniejących obszarów chronionych. Jednocześnie zmniejsza się presja suburbanizacyjna, choć nie poprawia ład przestrzenny	Brak działań wewnętrznych przyczyniający się do stopniowego pogarszania stanu sanitarnego środowiska	Stabilne zapotrzebowanie na energię przy stopniowej dekapitalizacji źródeł i sieci
E. Stagnacji i upadku w wyniku kumulacji niekorzystnych warunków zewnętrznych oraz słabości wewnętrznych	Systematyczne ograniczanie obszarów chronionych oraz pogorszenie ich jakości przyczyniające się do obniżania jakości życia i negatywnego wizerunku metropolii	Znacznie pogorszenie stanu sanitarnego środowiska, bardzo negatywnie wpływające na jakość życia i gospodarkę szczególnie działalność turystyczną	Niskie zapotrzebowanie na energię powoduje utrwalenie negatywnej struktury źródeł energii. Następuje dekapitalizacja sieci

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Aneks do rozdziału 5. Potencjalne korzyści z polityk w ujęciu przestrzennym

Tabela A.5.1. Potencjalne korzyści efektów polityki środowiskowej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim i kartuskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskie go i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 1: Ochrona zasobów środowiska naturalnego					
Ochrona zasobów wody pitnej	bardzo duże	duże	duże	bardzo duże	duże
Ochrona zasobów glebowych	brak	brak	umiarkowane	umiarkowane	bardzo duże
Ochrona krajobrazu zachowanie bioróżnorodności	duże	bardzo duże	bardzo duże	duże	umiarkowane
Cel szczegółowy 2: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu oraz składowania odpadów					
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza niskiej emisji	bardzo duże	duże	umiarkowane	duże	umiarkowane
Poprawa stanu sanitarnego wód powierzchniowych i Zatoki Gdańskiej	bardzo duże	duże	bardzo duże	brak	umiarkowane
Maksymalne ograniczenie składowania odpadów, ich segregacja, utylizacja lub spalanie	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Ograniczenie emisji hałasu	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Podnoszenie świadomości ekologicznej	duże	duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 3: Ograniczenie ryzyka związanego z działaniem czynników naturalnych (zwłaszcza ryzyka powodzi) oraz przystosowanie do zmian klimatycznym					
Zapewnienie systemowej ochrony przeciwpowodziowej na terenie Żuław Wiślanych oraz mierzei w warunkach sztormowych	brak	umiarkowane	brak	brak	bardzo duże
Ograniczenie ryzyka osuwisk, w tym na klifie morskim oraz ryzyka pożarów na torfowiskach	duże	duże	bardzo duże	duże	umiarkowane
Ograniczenie skutków powodzi, osuwisk, huraganów i pożarów torfowisk	duże	duże	bardzo duże	duże	bardzo duże
Przewidywanie i przystosowanie do oczekiwanych zmian klimatu	umiarkowa ne	umiarkowane	duże	umiarkowane	duże

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.2. Potencjalne korzyści efektów polityki demograficzno-migracyjnej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa pod- miejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskie o i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 4: Zwiększenie przyrostu naturalnego i wsparcie dla rodziny					
Stymulowanie zwiększenia przyrostu naturalnego w całym OM, podtrzymanie i promowanie korzystnej sytuacji w gminach „kaszubskich” w tym poprawa dostępności usług związanych z opieką nad małymi dziećmi	bardzo duże	duże	duże	duże	duże
Prowadzenie aktywnej polityki prorodzinnej na terenie OM	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 5: Wspieranie imigracji krajowej i ograniczanie odpływu migracyjnego					
Rozwój budownictwa mieszkaniowego	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	duże	duże
Promocja OM jako miejsca przyjaznego młodym rodzinom	duże	duże	duże	duże	duże
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej tworzenie przyjaznej przestrzeni o wysokiej jakości życia)	duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Harmonizacja polityki migracyjnej	duże	duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 6: Wspieranie imigracji zagranicznej					
Rozwój edukacji wyższej atrakcyjnej dla imigrantów	bardzo duże	umiarkowane	brak	brak	brak
Selektywny drenaż mózgow w określonych branżach i dziedzinach	bardzo duże	duże	brak	brak	brak
Promocja OM jako miejsca przyjaznego osobom starszym	umiarkowane	duże	duże	duże	duże
Wzrost atrakcyjności osiedleńczej	duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Harmonizacja polityki migracyjnej	duże	duże	duże	duże	duże

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.3. Potencjalne korzyści efektów polityki przestrzenno-osadniczej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskie go i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 7: Stymulowanie rozwoju policentrycznego i komplementarnej sieci osadniczej (w tym obszarów wiejskich)					
Wspieranie rozwoju sieci miast średnich w strefie zewnętrznej	brak	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Zachowanie sieci usług użyteczności publicznej we wszystkich miastach OM	umiarkowane	bardzo duże	duże	duże	duże
Delokalizacja usług publicznych w ramach metropolii	brak	duże	duże	duże	duże
Tworzenie struktur miejskich na obszarach intensywnej suburbanizacji	umiarkowane	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Rozwój obszarów wiejskich, w tym zapobieganie depopulacji mniejszych wsi, zwłaszcza na krańcach południowo-wschodnich i północno-zachodnich OM	brak	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże
Wykorzystanie turystyki dla rozwoju innych funkcji metropolii, w tym funkcji kulturalnej oraz mieszkaniowej (rekreacja, drugie domy)	duże	umiarkowane	bardzo duże	duże	umiarkowane
Cel szczegółowy 8: Porządkowanie procesu suburbanizacji					
Ograniczenia terenów zabudowy mieszkaniowej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach miejscowych w strefie podmiejskiej	brak	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane
Działania na rzecz zmniejszenia odpływu ludności z rdzenia OM oraz z miast powiatowych strefy zewnętrznej na obszary podmiejskie	bardzo duże	brak	brak	brak	brak
Przeciwdziałanie zabudowie zwartej poza rdzeniem i centrami miejscowości	umiarkowane	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Wykształcenie kompleksowych struktur miejskich na obszarach przedmieść, koncentrowanie procesów suburbanizacyjnych	duże	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Cel szczegółowy 9: Poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego i kreowanie przyjaznej przestrzeni publicznej					
Zracjonalizowanie prac planistycznych i ich koordynacja w obrębie OM	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Monitorowanie prac planistycznych	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże

na terenie OM oraz promocja dobrych praktyk					
Rewitalizacja zdegradowanych obszarowo zurbanizowanych w rdzeniu i poza nim	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Aktywizacja społeczności lokalnych	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Dogęszczanie zabudowy centrów miast (<i>compact city</i>)	bardzo duże	brak	brak	brak	brak
Podnoszenie jakości przestrzeni publicznej (w tym estetyki)	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Wspieranie zmian legislacyjnych	duże	duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 10: Ochrona i przygotowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych					
Ograniczenie zabudowy i fragmentacji potencjalnych terenów inwestycyjnych w strefie zewnętrznej	duże	bardzo duże	duże	umiarkowane	duże
Efektywne wykorzystanie obszarów obecnie zainwestowanych (stworzenie kompleksowej bazy terenów inwestycyjnych)	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	duże
Cel szczegółowy 11: Racjonalizacja wielkości, kierunku oraz czasu codziennych przemieszczeń ludności					
Wprowadzenie rozwiązań preferujących osiedlanie się wzdłuż linii transportu publicznego	duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Wspieranie obecnego policentrycznego układu rynku pracy w oparciu o węzły transportowe	bardzo duże	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	duże
Poprawa logistyki miejskiej w transporcie towarów	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Poprawa e-dostępności jako alternatywy dla niektórych przemieszczeń	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 12: Spójna polityka środowiskowa i przestrzenna					
Ochrona przestrzeni otwartych i ograniczanie rozprzaskania zabudowy	duże	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane
Tworzenie zielonej infrastruktury bw OM	bardzo duże	duże	brak	brak	brak
Zachowanie spójności krajobrazowej i ochrona osi widokowych, rewitalizacja krajobrazu	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	duże
Tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	duże
Promocja usług ekosystemowych	duże	duże	duże	umiarkowane	umiarkowane

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.4. Potencjalne korzyści efektów polityki transportowej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa pod- miejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskieg o i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 13: Poprawa dostępności międzynarodowej i krajowej w układzie metropolii					
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Warszawy	bardzo duże	duże	duże	umiarkowane	bardzo duże
Poprawa dostępności drogowej w kierunku Poznania, Szczecina i Berlina	bardzo duże	bardzo duże	umiarkowane	bardzo duże	brak
Poprawa dostępności kolejowej w kierunku Poznania i Szczecina	bardzo duże	duże	umiarkowane	duże	brak
Poprawa dostępności morskiej w kierunku metropolii skandynawskich	bardzo duże	duże	duże	brak	brak
Cel szczegółowy 14: Wzmocnienie powiązań europejskich i globalnych					
Dalszy wielokierunkowy rozwój portów morskich (w tym kontenerowych)	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Zwiększenie roli przeladunków intermodalnych w portach morskich	duże	umiarkowane	brak	brak	duże
Poprawa dostępności dziennej z metropoliami europejskimi w siatce połączeń lotniczych i kolejowych	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Rozwój oraz utrzymanie infrastruktury istniejących portów lotniczych	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	umiarkowane
Cel szczegółowy 15: Poprawa rozwiązań transportowych wewnątrz OM na rzecz wzrostu dostępności międzynarodowej i krajowej					
Rozbudowa infrastruktury kolejowej wewnątrz rdzenia OM i budowa obwodowych tras kolejowych, wyprowadzających część ruchu z portów poza teren zurbanizowany	bardzo duże	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	duże
Poprawa dostępności drogowej portów w Gdyni i w Gdańsku	bardzo duże	duże	duże	duże	brak
Przeniesienie wszystkich elementów transeuropejskich sieci transportowych TEN-T (w tym dostęp do portów) na szczebel centralny	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	brak
Rozwój żeglugi śródlądowej na dolnej Wiśle jako alternatywy dla kolejowej obsługi portów	umiarkowane	brak	brak	brak	bardzo duże
Cel szczegółowy 16: Poprawa dostępności transportowej do rdzenia na wybranych kierunkach					
Poprawa dostępności drogowej w północnej części OM (Gdynia, Rumia, Reda, Wejherowo, wyjazd	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	duże	brak

w kierunku Pucka i Władysławowa, Mierzeja Helska)					
Poprawa dostępności drogowej z terenów położonych poza obwodnicą Trójmiasta do Gdyni i Sopotu	bardzo duże	bardzo duże	brak	bardzo duże	brak
Poprawa dostępności drogowej z zachodniej części OM, z wykorzystaniem nowych inwestycji centralnych	umiarkowane	duże	brak	bardzo duże	brak
Wielokierunkowa poprawa dostępności kolejowej do rdzenia OM	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Poprawa dostępności rdzenia OM z Mierzei Wiślanej	umiarkowane	umiarkowane	brak	brak	bardzo duże
Cel szczegółowy 17: Wspieranie rozwiązań integrujących różne rodzaje transportu					
Rozwój transportu pasażerskiego szynowego (SKM, PKM)	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Budowa nowych węzłów intermodalnych, wraz z parkingami <i>park and ride</i> (parkuj i jedź) oraz <i>bike and ride</i> (parkuj rower i jedź)	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Wykorzystanie żeglugi w transporcie pasażerskim	umiarkowane	umiarkowane	duże	brak	umiarkowane
Wprowadzanie i promocja rozwiązań innowacyjnych w transporcie	umiarkowane	duże	duże	duże	umiarkowane
Cel szczegółowy 18: Integracja systemu transportu publicznego i promocja zmian modalnych (zmian struktury gałęziowej transportu)					
Pełna koordynacja transportu publicznego na terenie OM, przeniesienie kompetencji gmin co do organizacji transportu publicznego (układ sieci, taryfy, bilet) na poziom OM	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Integracja własnościowa transportu szynowego	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Poprawa jakości podróżowania i bezpieczeństwa w transporcie publicznym	duże	duże	duże	duże	duże
Rozwój rozwiązań multimodalnych w rdzeniu	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
tworzenie i poszerzanie preferencji dla transportu publicznego w ruchu miejskim	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	brak	brak
Cel szczegółowy 19: Sprawne współfunkcjonowanie różnych systemów transportowych w rdzeniu					
Konsekwentne wydzielanie ruchu tranzytowego z rdzenia OM	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Uspokojenie ruchu drogowego;	duże	duże	duże	umiarkowane	umiarkowane
Tworzenie ciągów pieszych i rowerowych oraz stref typu <i>shared-space</i>	koordynacja	Tworzenie stref pieszych w centrach miast i dzielnic, budowa ciągów rowerowych oddzielonych od ciągów pieszych, a w strefach centralnych wykorzystujących	OM, JST	2018	

		układ drogowy (na odcinkach ruchu uspokojonego)			
Zindywidualizowana i elastyczna polityka parkingowa,	bardzo duże	duże	duże	brak	brak
Zwiększenie mobilności aktywnej mieszkańców i turystów	duże	umiarkowane	duże	umiarkowane	umiarkowane
Uwzględnienie celów transportowych w procesie rewitalizacji	umiarkowane	brak	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.5. Potencjalne korzyści efektów polityki rozwoju gospodarczego w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda–Wejherowo)	Strefa północno-wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski)	Strefa południowo-wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 20: Stymulowanie popytu na innowacje w metropolitalnej gospodarce					
Zwiększanie absorpcji innowacji przez firmy produkcyjne i usługowe OM	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Aktywizowanie przedsiębiorstw z obszaru OM w międzynarodowych sieciowych projektach badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych	bardzo duże	duże	duże	duże	duże
Wdrażanie pilotażowych innowacji technologicznych i społecznych w administracji oraz sektorze usług publicznych OM	duże	duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 21: Lepsza komercjalizacja wyników badań naukowych					
Współdziałanie uczelni wyższych oraz innych instytucji naukowo-badawczych OM w budowaniu kapitału naukowego o wysokim potencjale wdrożeniowym	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Tworzenie systemu wspomaganie procesu tworzenia nowych produktów, usług i aplikacji (<i>software</i>)	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Cel szczegółowy 22: Rozwój kluczowych specjalizacji technologicznych oraz zaawansowanych usług biznesowych					
Wspieranie rodzimych podmiotów w kluczowych specjalizacjach technologicznych oraz w sferze zaawansowanych usług	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda–Wejherowo)	Strefa północno-wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski)	Strefa południowo-wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
biznesowych					
Przyciąganie liderów technologicznych	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Dostosowanie oferty edukacyjnej uczelni wyższych do potrzeb rynku pracy OM	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Cel szczegółowy 23: Rozwój sektorów produkcyjnych					
Inicjowanie i wspieranie współpracy klastrowej w sektorach produkcyjno-usługowych gospodarki OM, w tym szczególnie rozwój klastra logistyczno-morskiego	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Stymulowanie rozwoju specjalizacji branżowych w OM	brak	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 24: Zharmonizowany rozwój obszarów portowych i przyportowych OM					
Wzmacnianie współpracy portów morskich Gdańska i Gdyni	bardzo duże	duże	brak	brak	brak
Zacieśnienie współpracy pomiędzy gminami i portami	bardzo duże	duże	brak	brak	brak
Skoordynowanie polityki przestrzennej oraz gospodarki terenami przyportowymi	bardzo duże	duże	brak	brak	umiarkowane
Cel szczegółowy 25: Kompleksowa, spójna i całoroczna oferta turystyczno-wypoczynkowa OM					
Rozwój „srebrnej turystyki”	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Zharmonizowanie oferty gmin OM w strategicznych sektorach przemysłu czasu wolnego	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Tworzenie wspólnego wizerunku oraz promocja marki turystycznej OM na forum krajowym i europejskim	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 26: Rozwój metropolitalnego rynku pracy					
Reorganizacja systemu wsparcia rynku pracy	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Przyciąganie talentów z innych regionów kraju oraz z zagranicy	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Identyfikacja miejscowych talentów i zatrzymanie na	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
metropolitalnym rynku pracy studentów z Polski i z zagranicy					
Efektywne wykorzystanie procesów emigracyjnych i remigracyjnych	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Harmonizacja systemu zachęt dla przedsiębiorców	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 27: Wsparcie działalności eksportowej gospodarki OM					
Wspomaganie ekspansji przedsiębiorstw OM na rynki zagraniczne	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Zmniejszanie uzależnienia gmin OM od tradycyjnych kierunków wymiany handlowej	umiarkowane	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Promowanie liderów biznesu z OM	duże	duże	duże	duże	duże
Cel szczegółowy 28: Wzmocnienie więzi kooperacyjnych gospodarki oraz sektora naukowo-badawczego OM z innymi metropoliami w regionie Morza Bałtyckiego					
Rozwijanie współpracy sieciowej i klastrowej z zaawansowanymi technologicznie krajami nordyckimi	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Pozyskiwanie efektywnych rozwiązań organizacyjno-zarządczych w sferze polityki rozwoju gospodarczego wdrożonych przez metropolie bałtyckie	duże	duże	duże	duże	duże

Tabela A 5.6. Potencjalne korzyści efektów polityki energetycznej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia– Reda–Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 29: Wspieranie rozwoju nowych systemowych źródeł energii, linii przesyłowych wraz z podnoszeniem efektywności energetycznej					
Rozwój nowych	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim oraz pas zurbanizowany Rumia– Reda–Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
systemowych źródeł energii					
Zwiększenie efektywności energetycznej	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Rozbudowa sieci przesyłowej	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 30: Rozwój energetyki odnawialnej					
Wykorzystanie energii wiatru do produkcji elektryczności	brak	umiarkowane	duże	duże	bardzo duże
Wykorzystanie energii uzyskiwanej z biomasy do produkcji ciepła i elektryczności	brak	brak	umiarkowane	duże	bardzo duże
Rozwój innych form odnawialnych źródeł energii, w tym małych elektrowni wodnych, biogazowni, farm solarnych (też na wodzie), fotowoltaiki i pomp ciepła	umiarkowane	umiarkowane	duże	duże	duże
Dostosowanie sieci energetycznych do produkcji rozproszonej oraz ich modernizacja	brak	umiarkowane	duże	duże	duże

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.7. Potencjalne korzyści efektów polityki edukacyjnej w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 31: Wyrównanie szans edukacyjnych i poprawa jakości edukacji					
Stworzenie i podnoszenie jakości metropolitalnego systemu edukacji	bardzo duże	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane

podstawowej					
Dzielenie się wiedzą, jak dobrze i ciekawie uczyć i wychowywać	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Działania na rzecz poprawy dostępności do szkół ponadgimnazjalnych ze strefy zewnętrznej	brak	brak	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 32: Rozwój i poprawa jakości edukacji zawodowej					
Koordinowanie metropolitalnego systemu edukacji i poradnictwa zawodowego –	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 33: Rozwój i poprawa jakości edukacji wyższej					
Inicjowanie i wspieranie przepływu wiedzy i innowacji ze szkół wyższych do podmiotów gospodarczych i publicznych	bardzo duże	duże	brak	brak	brak
Metropolitalny system monitoringu i jakości kształcenia na uczelniach wyższych	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Cel szczegółowy 34: Zwiększenie aspiracji edukacyjnych i postaw twórczych					
Wspieranie rozwoju aspiracji edukacyjnych i kompetencji społecznych oraz potrzeby uczenia się przez całe życie	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Propagowanie postaw twórczych i wspieranie rozwoju talentów od przedszkola do emerytury	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże

Źródło: Opracowanie własne Instytutu Rozwoju oraz IGiPZ PAN

Tabela A.5.8. Potencjalne korzyści efektów polityki rozwoju społecznego w sferze wspólnotowości w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda–Wejherowo)	Strefa północno-wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat lęborski)	Strefa południowo-wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 35: Zwiększenie aktywności obywatelskiej					
Wspieranie aktywności obywatelskiej w skali metropolitalnej	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Cel szczegółowy 36: Dopasowanie infrastruktury społecznej do zmian demograficznych					
Działania na rzecz dostosowania przestrzeni publicznych do potrzeb i możliwości osób starszych	bardzo duże	bardzo duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane
Koordinacja i wspieranie działań na rzecz opieki nad osobami sędziwymi (>80)	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże

Tabela A.5.9. Potencjalne korzyści efektów polityki rozwoju społecznego w sferze zdrowia w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 38 Doskonalenie profilaktyki medycznej i promocji zdrowia					
Doskonalenie edukacji prozdrowotnej	duże	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Promocja aktywności fizycznej	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże
Profilaktyka i diagnostyka przesiewowa dzieci i młodzieży	duże	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Koordinacja działań w obszarze promocji zdrowia i profilaktyki chorób cywilizacyjnych	bardzo duże	bardzo duże	duże	duże	duże

Tabela A. 5.10. Potencjalne korzyści efektów polityki rozwoju społecznego w sferze kultury w ujęciu terytorialnym

Zadania	Rdzeń (Gdańsk, Sopot, Gdynia)	Strefa podmiejska silnej suburbanizacji (gminy sąsiadujące z rdzeniem w powiatach puckim, wejherowskim, kartuskim i gdańskim) oraz pas zurbanizowany Rumia–Reda– Wejherowo)	Strefa północno- wschodnia (pozostała część powiatu puckiego)	Strefa zachodnia (pozostałe części powiatów wejherowskiego i kartuskiego oraz powiat łęborski)	Strefa południowo- wschodnia (pozostała część powiatu gdańskiego, powiat tczewski, malborski i nowodworski)
Cel szczegółowy 37: Poprawa dostępności do obiektów i wydarzeń kulturalnych					
Otwieranie się instytucji kultury na potrzeby kulturalne mieszkańców	brak	umiarkowane	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Działania na rzecz poprawy dostępności do metropolitalnych wydarzeń kulturalnych	umiarkowane	duże	bardzo duże	bardzo duże	bardzo duże
Koordinowanie metropolitalnej oferty usług, wydarzeń i produktów kulturalnych	bardzo duże	duże	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane

